ഗുരു ഗ്രീഗോറിയോസ്

Guru Gregorios

(Gregorian Vision)

By

Fr. Dr. K. M. George

Published by **Sahadharma Sangam**
& **Sopana Orthodox Academy**, Njaliakuzhy, Kottayam

First Edition : November 24, 2014

Copy Right Reserved

Typesetting & Printing : Sophia Print House, Kottayam

Rs. 125/-

ഗുരു ഗ്രീഗോറിയോസ്

ഫാ. ഡോ. കെ. എം. ജോർജ്

സോപാന ഓർത്തഡോക്സ് അക്കാദമി
ഞാലിയാകുഴി, കോട്ടയം

ഫാ. ഡോ. കെ. എം. ജോർജ്

ദാർശനികനും ഓർത്തഡോക്സ് വേദശാസ്ത്രജ്ഞനും കവിയും ചിത്രകാരനും.

കോട്ടയം ഓർത്തഡോക്സ് സെമിനാരി പ്രിൻസിപ്പൽ, ജനീവയിൽ ബോസ്സെ എക്യുമെനിക്കൽ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ പ്രൊഫസ്സർ, അസ്സോ. ഡയറക്ടർ, ഡൽഹി ഓർത്തഡോക്സ് സെന്റർ അസോ. ഡയറക്ടർ, നാഷണൽ കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസ് സീനിയർ സെക്രട്ടറി, അഖില ലോക സഭാകൗൺസിൽ പ്രോഗ്രാം കമ്മിറ്റി മോഡറേറ്റർ, കേന്ദ്ര കമ്മിറ്റിയംഗം എന്നീ നിലകളിൽ പ്രവർത്തിച്ചു. ഇപ്പോൾ സോപാന ഓർത്തഡോക്സ് അക്കാദമി ഡയറക്ടർ.

ഫ്രഞ്ച്, ഇംഗ്ലീഷ്, മലയാളം എന്നീ ഭാഷകളിൽ എഴുതുന്നു. ജനതകളുടെ പ്രകാശം, റോമ്മാ ലേഖന വ്യാഖ്യാനം, തീർത്ഥാടനം, പ്രവാസത്തിന്റെ നാളുകൾ, The Silent Roots, The Early Church, എന്റെ കൃപ നിനക്കു മതി, ആധുനികതയുടെ ദാർശനിക മാനങ്ങൾ, ഇരുപത്തിയൊന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ വിചാരശില്പികൾ, ആധുനിക വിചാരശില്പികൾ, കൊച്ചുരാജകുമാരൻ (തർജ്ജമ), ജീവന്റെ വിസ്മയം, അനുഗൃഹീതമായ കണ്ണുനീർ, പ്രകാശത്തിന്റെ നൃത്തവേദി, Interfacing Theology with Culture, സഭ പരിസ്ഥിതി ആദ്ധ്യാത്മികത എന്നീ കൃതികൾ രചിച്ചു.

സഹധർമ്മിണി: പരേതയായ മറിയം ജോർജ്ജ്

വിലാസം: പുറകുളത്ത്, ദേവലോകം പി. ഒ., കോട്ടയം–38

ഫോൺ: 91 9447598671 E mail: frkmgeorge@hotmail.com

ആമുഖം

നമുക്ക് ഗുരുവും പിതാവുമായ അഭിവന്ദ്യ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെക്കുറിച്ച് കഴിഞ്ഞ 30 വർഷങ്ങൾക്കിടയിൽ പല സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഒരു ശിഷ്യനായ ഞാൻ എഴുതുകയോ പ്രസംഗിക്കുകയോ ചെയ്ത കുറെ കാര്യങ്ങളാണ് ഈ പുസ്തകത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഇങ്ങനെയൊരു സമാഹാരം ഉണ്ടാക്കണമെന്ന് ഒരിക്കലും വിചാരിച്ചിരുന്നതല്ല. തിരുമേനിയുടെ ദീർഘകാല ആരാധകരും ശിഷ്യന്മാരുമായ ശ്രീ. ജോയ്സ് തോട്ടയ്ക്കാടും ശ്രീ. ജോൺസൺ ജേക്കബ് മല്ലപ്പള്ളിയും ചേർന്ന്, ചിതറിക്കിടന്നിരുന്ന ഈ ലേഖനങ്ങളും മറ്റും കണ്ടെത്തി ഒരുമിച്ചു കൂട്ടുകയും പ്രസിദ്ധീകരിക്കണമെന്ന് സ്നേഹപൂർവ്വം നിർബന്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇത് ഒരു തരത്തിലും ശ്രേഷ്ഠഗുരുവായ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ആശയങ്ങളെക്കുറിച്ച് സമഗ്രമായ ഒരു പഠനമോ വിശകലനമോ ഒന്നുമല്ല. ഒരെളിയ ശിഷ്യന്റെ ചില അനുസ്മരണങ്ങളും നിരീക്ഷണങ്ങളും പൊതുനന്മയ്ക്ക് പ്രയോജനപ്പെടുമെങ്കിൽ അങ്ങനെയാവട്ടെ എന്നു മാത്രം വിചാരിക്കുന്നു.

ലോകോപകാരത്തിനായി തിരുമേനിയുടെ ആശയങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കാൻ യത്നിക്കുന്ന രണ്ടു സഹോദരന്മാരോടും ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെ അടുത്തറിയുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദർശനത്തോട് ഒരേ സമയം വിശ്വസ്തതയും വിമർശനവും വച്ചുപുലർത്തി, അന്താരാഷ്ട്രതലങ്ങളിലെ നല്ല പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് കൈത്താങ്ങൽ കൊടുക്കുകയും ചെയ്ത ഡോ. ചെറിയാൻ ഈപ്പനോടും നന്ദിയും സ്നേഹവും അറിയിക്കുന്നു.

ഫാ. കെ. എം. ജോർജ്ജ്

ദേവലോകം,
നവംബർ 23, 2014.

"ദൈവം നന്മയാണ്. അവൻ മാത്രമാണു യഥാർത്ഥമായും പൂർണ മായും നന്മ. തിന്മയുടെ സങ്കലനം കൂടാതെ നന്മയാണവൻ. അവനിൽ സകല തിന്മയും അന്തർദ്ധാനം ചെയ്യുന്നു. അവനിൽ തിന്മയ്ക്കു യാതൊരു സ്ഥാനവുമില്ല – പ്രകാശത്തിൽ ഇരുട്ടിനു യാതൊരു സ്ഥാന വുമില്ലാത്തതുപോലെ തന്നെ. തിന്മ ചെയ്യാൻ അവനു കഴിയുകയില്ല. തിന്മ അവനിൽ നിന്നു വരുന്നില്ല. അവൻ അതിനെ സൃഷ്ടിച്ചില്ല. അവൻ തന്റെ സൃഷ്ടിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകി. ഒന്നിച്ചുതന്നെ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട നന്മയെ നിരാകരിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം, അതുവഴി തിന്മയെ തെരഞ്ഞെ ടുക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും. സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ഉണ്മയുടെതന്നെ നിഷേധ മാണ് തിന്മ. നന്മയെ കൂടാതെ അതിനു തനിയെ നിലനില്പില്ല. സ്വാത ന്ത്ര്യത്തിലാണ് തിന്മയുടെ വേര്. പക്ഷേ തിന്മയ്ക്കു തനിയെ നിലനിൽ ക്കാൻ കഴിവില്ല. നന്മയോടുള്ള സമ്മിശ്രണത്തിലല്ലാതെ തിന്മയ്ക്കു നില നിൽപ്പില്ല. നന്മയ്ക്കു മാത്രമേ സ്ഥിരമായ നിലനില്പുള്ളു. ഉണ്മയും നന്മയും വേർതിരിക്കാനാവില്ല. ഏതെങ്കിലും വ്യക്തിത്വം നന്മയെ നിഷേ ധിക്കുകയും നിരാകരിക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ സ്വന്തം ഉണ്മയെത്തന്നെ നിഷേധിക്കലാണ് അത്. കാരണം, സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട യഥാർത്ഥ വ്യക്തി, അതിന്റെ സ്രഷ്ടാവിനെപ്പോലെ, നന്മയാണ്.

... എല്ലാ നന്മയും അവനിൽ നിന്നു വരുന്നു. നന്മയായതെല്ലാം അവ നിൽ നിന്നു മാത്രമല്ല, അവന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽനിന്നു കൂടി വരുന്നു. എവിടെ നന്മയുണ്ടോ അവിടെ ദൈവസാന്നിദ്ധ്യവുമുണ്ട്. നന്മയെ വ്യത്യസ്ത വിശ്വാസങ്ങളിലും മതങ്ങളിലുംപ്പെട്ട ജനങ്ങളിലും, ദൈവ ത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല എന്ന് അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കുന്നവരിലും, പക്ഷികളിലും, മൃഗങ്ങളിലും, വൃക്ഷങ്ങളിലും പൂക്കളിലും, പർവതങ്ങ ളിലും, നദികളിലും, വായുവിലും ആകാശത്തിലും, സൂര്യനിലും ചന്ദ്ര നിലും, ശില്പങ്ങളിലും ചിത്രരചനയിലും, സംഗീതത്തിലും കലയിലും, ശിശുവിന്റെ പുഞ്ചിരിയിലും ജ്ഞാനിയുടെ ബുദ്ധിയിലും, പ്രഭാതത്തിന്റെ അരുണിമയിലും സൂര്യാസ്തമയത്തിന്റെ വർണ്ണശബളിമയിലും, എവിടെ കാണപ്പെട്ടാലും ഞാൻ പ്രണമിക്കുന്നു. നന്മ എവിടെയോ അവിടെയാണു ദൈവരാജ്യം."

– പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്

(അന്ത്യ സന്ദേശത്തിൽ നിന്ന്)

ഉള്ളടക്കം

ദളം 1

1 പുതിയ മാനവികതയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ള അന്വേഷണം 13
2 മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ വിശ്വമാനവ ദർശനം 20
3 അധൃഷ്യ പ്രതിഭ 28
4 മഹാമനീഷി 30
5 പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയുടെ യുക്തിയും അയുക്തിയും 34
6 ഗുരുസാന്നിദ്ധ്യത്തെ ഹൃദയത്തിൽ സംവഹിക്കുക 47
7 മനസ്സിന്റെയും ആത്മാവിന്റെയും അഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് 50
8 വിശ്വസിക്കാനും അവിശ്വസിക്കുവാനുമാകാതെ 52
9 ദൈവസന്നിധിയിൽ നിന്നു ലഭിച്ച ദാനം 54
10 മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ മനുഷ്യത്വം 56
11 വിനയാന്വിതനായ ഒരു മനുഷ്യൻ 71

ദളം 2

1 Gregory of India 85
2 Understanding Metropolitan Dr. Paulos Mar Gregorios 95
3 Guru Gregorios (1922-1996) A Smarananjali 104
4 Conciliarity and Communion:
The Witness of Paulos Mar Gregorios 113
5 Science and Civilisation:
The Critical Vision of Paulos Mar Gregorios 123
6 Freedom, Love, Community: Preface 129
7 Towards A New Humanity: Preface 132
8 Philosophy: East & West: Preface 135
9. A Versatile Leader and Ecumenist 146

“തിരുമേനിയുടെ വ്യക്തിപ്രഭാവം നാൾചെല്ലുന്തോറും കൂടുതൽ കൂടുതൽ നമുക്ക് വ്യക്തമായിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അദ്ദേഹം സാധാരണക്കാർക്ക് അഗമ്യനാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയങ്ങൾ വലിയ ബുദ്ധിമതികൾക്കേ മനസ്സിലാവൂ എന്നും ഒരു ധാരണ പൊതുവെ പരന്നിട്ടുണ്ട്. ഇത് ശരിയല്ല. കാര്യങ്ങൾ ഏറ്റവും വ്യക്തമായി മനസ്സിലാക്കുകയും അത് അങ്ങേയറ്റം സുവ്യക്തമായി പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു അപൂർവ്വ പ്രതിഭയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റേത്. തിരുമേനി ഏറ്റവും ഹൃദ്യമായും ലളിതമായും ഇടപെടുന്നത് കൊച്ചുകുട്ടികളോടാണ്. പുതിയ കാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കാൻ ശിശുതുല്യമായ കൗതുകത്തോടു കൂടി വരുന്ന ആരെയും പഠിപ്പിക്കാൻ തിരുമേനി തയാറായിരുന്നു.

വളരെ ആർദ്രതയും സ്നേഹവുമുള്ള ലളിത ഹൃദയനായിരുന്നു ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി. പക്ഷേ പുറമെ അതൊന്നും അങ്ങനെ കാണിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന് കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമെല്ലാം വളരെയേറെ തെറ്റിദ്ധരിക്കപ്പെട്ടു അദ്ദേഹം. ഉയർന്ന ചില അഗ്നിപർവ്വതങ്ങൾ എപ്പോഴും മഞ്ഞു മൂടികിടക്കും. എന്നാൽ ഉള്ള് നിറയെ ഉരുകിത്തിളയ്ക്കുകയായിരിക്കും. നൂറ്റാണ്ടുകൾ കൂടുമ്പോഴായിരിക്കും അതിന്റെ ഊഷ്മളത പുറത്തുള്ളവർ അറിയുന്നത്. ഏതാണ്ട് അതുപോലെയായിരുന്നു തിരുമേനിയുടെ പെരുമാറ്റവും. അപൂർവ്വയുഗങ്ങളിൽ മാത്രം നമുക്ക് ലഭിക്കുന്ന ഒരു വിശിഷ്ട സമ്മാനമായി അദ്ദേഹത്തെ നാം കരുതണം.”

(ഫാ. സി. സി. ചെറിയാൻ രചിച്ച ‘മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ഓർമ്മയുടെ തീരങ്ങളിൽ’ എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന് ഫാ. ഡോ. കെ. എം. ജോർജ് എഴുതിയ അവതാരികയിൽ നിന്ന്)

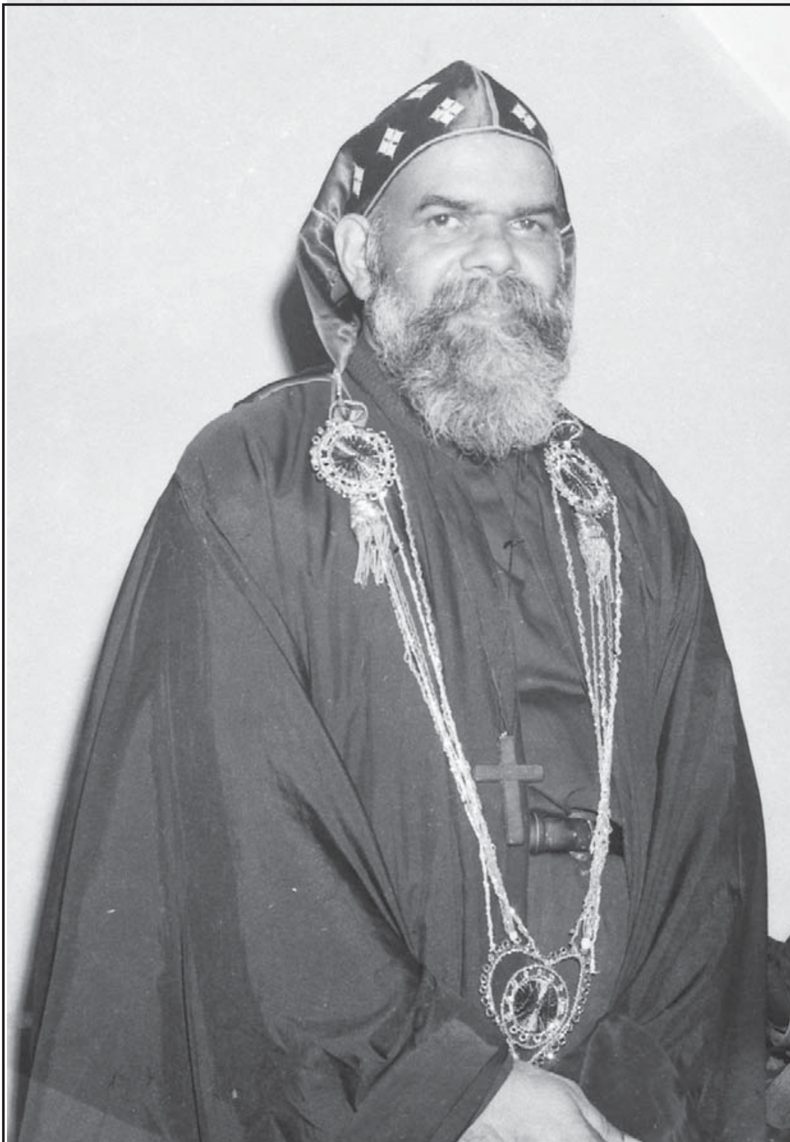

ദളം 1

1

പുതിയ മാനവികതയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ള അന്വേഷണം

ഡോ. പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ ചിന്തയും ദർശനവും മനസ്സിലാക്കുക അത്ര സുഗമമായ കാര്യമല്ല, കാരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്ത സ്പർശിക്കുന്ന മേഖലകളുടെ വൈവിദ്ധ്യവും സങ്കീർണ്ണതയും പുതുമയും തന്നെ. ക്രൈസ്തവ ദൈവവിജ്ഞാനീയം, ആധുനിക പാശ്ചാത്യ ദർശനം, ഹൈന്ദവ – ബൗദ്ധ ദർശനങ്ങൾ, ആധുനിക ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ദർശനം, ശാസ്ത്രസാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ ഏറ്റവും പുതിയ ഗവേഷണഫലങ്ങൾ, ഇന്ത്യയുടെ രാഷ്ട്രമീമാംസ, അന്താരാഷ്ട്ര സാമ്പത്തിക വ്യവസ്ഥ, ലോകസമാധാനവും, നിരായുധീകരണവും, മാർക്സിസ്റ്റ് ദർശനവും സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയും, മനോവിജ്ഞാനീയത്തിലെ പുതിയ നീക്കങ്ങൾ, വിദ്യാഭ്യാസ ദർശനം, സംസ്കാരങ്ങളുടെ സംഗമപ്രക്രിയ തുടങ്ങി അദ്ദേഹത്തിന് താല്പര്യമില്ലാത്ത വിഷയങ്ങൾ ഒന്നും തന്നെയില്ലെന്നു പറയാം. താൽപര്യമെന്നു പറഞ്ഞാൽ വെറും ഉപരിപ്ലവമായ കൗതുകവും അറിവുമല്ല അദ്ദേഹത്തിനുള്ളത്. മുകളിൽ പറഞ്ഞ വിഷയങ്ങളിലൊക്കെ അന്താരാഷ്ട്ര പ്രശസ്തിയാർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള പണ്ഡിതന്മാരും വിദഗ്ദ്ധന്മാരുമടങ്ങിയ സദസ്സുകളിൽ ആധികാരികമായ ഉൾക്കാഴ്ചയോടെ സംസാരിക്കുന്ന വ്യക്തിയാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്.

പാരമ്പര്യത്തിന്റെ വേരുകളെക്കുറിച്ചുള്ള ആഴമേറിയ അവബോധം നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ വിജ്ഞാനത്തിന്റെ ഏറ്റവും പുതിയ മേച്ചിൽ സ്ഥലങ്ങൾ തേടി നിരന്തരം നീങ്ങുന്ന മനസ്സാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റേത്. മതത്തിന്റെയോ പ്രത്യേകമൊരു പ്രത്യയശാസ്ത്രത്തിന്റെയോ പരമ്പരാഗതമായ അതിരുകൾക്കുള്ളിൽ ഒതുങ്ങുന്നതല്ല ആ പ്രതിഭ. ക്രിസ്തീയ സാരം ഗ്രഹിച്ചു വിശ്വാസത്തിന്റെയും ആദ്ധ്യാത്മിക പാരമ്പര്യത്തിന്റെയും പരിപോഷണം സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെ എല്ലാ ആത്മീയ – ബൗദ്ധിക മേഖലകളിലും നിർഭയം കയറിചെല്ലുന്ന ധീരമായ പ്രതിഭയാണത്. ഇത്രയും ധൈര്യവും ആത്മവിശ്വാസവും, ബൗദ്ധികതലത്തിൽ കാണിക്കുന്നവർ അതിവിരളമാണ്. പലരും തെറ്റിദ്ധരിക്കും. കാരണം നാം സാധാരണ കാണുന്ന 'വലിയ മനുഷ്യർ' എല്ലാം ഏതെങ്കിലുമൊരു പ്രത്യേക സിദ്ധാന്തത്തിന്റെയോ പ്രത്യയശാസ്ത്രത്തിന്റെയോ സംഘടനയുടെയോ സ്ഥാപനത്തിന്റെയോ വക്താക്കളായിട്ടാണ് അറിയപ്പെടു

ന്നത്. അതുകൊണ്ട് മെത്രാപ്പോലീത്തായെ മനസ്സിലാക്കുക എളുപ്പമല്ല. മാർക്സിസ്റ്റ് ബുദ്ധിജീവികളെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തത്തക്കവിധം മാർക് സിസ്റ്റ് സാമ്പത്തിക ചിന്തയെ നന്നായി അവതരിപ്പിക്കാനും വിശകലനം ചെയ്യാനും അദ്ദേഹത്തിനു കഴിയും. പക്ഷേ അദ്ദേഹം മാർക്സിസ്റ്റല്ല. അറിയപ്പെടുന്ന ചില ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരേക്കാൾ ഭംഗിയായി അവരുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ പ്രതിപാദിക്കാൻ മെത്രാപ്പോലീത്തായ്ക്കു സാധിക്കും. പക്ഷേ അദ്ദേഹം ശാസ്ത്രജ്ഞനല്ല. മാത്രവുമല്ല ആ ശാസ്ത്ര സിദ്ധാന്തങ്ങളിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന ദർശനത്തെ അദ്ദേഹം വിമർശനപൂർവ്വമായിരിക്കും വീക്ഷിക്കുന്നതും. ഇങ്ങനെ എല്ലാ ബൗദ്ധിക മണ്ഡലങ്ങളിലെയും സങ്കീർണ്ണ സംഗതികൾ ഗ്രഹിക്കുന്നതിനും ശുദ്ധവും സുഭഗവുമായ ഭാഷയിൽ അവയെ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നതിനും അനുപമമായ കഴിവാണ് അദ്ദേഹത്തിനുള്ളത്. ഏതെങ്കിലുമൊരു പരിമിതമായ വൃത്തത്തിനുള്ളിൽ അദ്ദേഹത്തെ തളയ്ക്കാനാവില്ല. പക്ഷേ പരിമിതപ്രജ്ഞരായ പലരും അദ്ദേഹത്തെ തങ്ങളുടെ ഇടുങ്ങിയ കാഴ്ച പ്പാടിലൂടെ കണ്ട് ലേബലൊട്ടിക്കുക സാധാരണമാണ്; ഇന്ത്യയിലും വിദേശത്തും.

സ്വതന്ത്രവും സർഗ്ഗാത്മകവുമായ ഒരു പുതിയ മാനവികതയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ള അന്വേഷണം മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ചിന്തയുടെ അടി സ്ഥാനശിലകളിലൊന്നാണ്. പൗരസ്ത്യ ക്രിസ്തീയ ദർശനത്തിൽ നിന്നാണ് മറ്റു പലതിലുമെന്നതുപോലെ ഇക്കാര്യത്തിലും അദ്ദേഹം പ്രചോദനം ഉൾക്കൊള്ളുന്നത്. മനുഷ്യന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യം, മാനവരാശിയുടെ ദിവ്യമായ ഭാഗധേയം എന്നിവയെക്കുറിച്ച് പൗരസ്ത്യ ക്രിസ്തീയ ചിന്തക നായിരുന്ന നിസ്സായിലെ വിശുദ്ധ ഗ്രീഗോറിയോസ് ആവിഷ്ക്കരിച്ച ആശയങ്ങൾ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന് മാർഗ്ഗദർശകങ്ങളാണ്.

മനുഷ്യരാശിയുടെ മാദ്ധ്യമിക സ്വഭാവം, അതായത് ഇന്ദ്രിയാധി ഷ്ഠിതവും അതീന്ദ്രിയവുമായ വ്യത്യസ്ത യാഥാർത്ഥ്യ തലങ്ങളെ സംയോജിപ്പിച്ച് അവയുടെ രണ്ടിന്റെയും പൊതുവായ അതിരിൽ നില കൊള്ളുവാനുള്ള ചുമതലയും കഴിവും, മനുഷ്യ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ ആണിക്കല്ലാണ്. ഈ രണ്ടു യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെ പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്ന ശരീരത്തിന്റെയും ആത്മാവിന്റെയും സമഞ്ജസമായ മേളനമാണ് മനുഷ്യവ്യക്തിയിൽ കാണുന്നത്. രണ്ടിന്റെയും അതിരിൽ നിലകൊള്ളു ന്നതുകൊണ്ട് ഒന്നിനെ ഉപേക്ഷിച്ച് മറ്റൊന്നിലേയ്ക്കു പൂർണ്ണമായി തിരി യാൻ മനുഷ്യന് സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്. അതുപോലെ തന്നെ, രണ്ടിനേയും സമ്യക്കായി കണ്ടുകൊണ്ട്, സർഗ്ഗാത്മകമായ സംശ്ലേഷണത്തിൽ രണ്ടി നേയും നിലനിർത്താനും മനുഷ്യന് കഴിയും. ഇനിയും രണ്ടു തലങ്ങ ളെയും ഏകോപിപ്പിച്ച് ആരാധനയിൽ ദൈവസന്നിധിയിലേക്കുയർത്തു

വാനും സാധിക്കും. ആരോഗ്യകരമായ ഒരു ക്രിസ്തീയ ആദ്ധ്യാത്മികത യിൽ ഈ മൂന്നു സാദ്ധ്യതകളും ഒരുപോലെ നിർത്താനുള്ള ചുമതല 'അതിർത്തി ജീവി'യായ മനുഷ്യനുണ്ടെന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് കരു തുന്നു.

ഇവിടെ തന്റെ ചിന്തയ്ക്ക് സുദൃഢമായ അടിസ്ഥാനം മാർ ഗ്രീഗോറി യോസ് കാണുന്നു. അതു മറ്റൊന്നുമല്ല, ദൈവപുത്രനായ യേശുവിന്റെ മനുഷ്യാവതാരം. അവതീർണ്ണനായ ക്രിസ്തു അതുല്യമായ മാദ്ധ്യമിക സ്വഭാവം ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. ഒരേസമയം ദൈവവും മനുഷ്യനുമായവൻ, ഒരേസമയം ഇന്ദ്രിയാനുഭവ വിധേയനും ഇന്ദ്രീയാതീതനുമായവൻ, ഒരേ സമയം മണ്ണിന്റെയും വിണ്ണിന്റെയും പ്രതീകം, ദൃശ്യവും അദൃശ്യവുമായ സകലത്തെയും സൃഷ്ടിതവും അസൃഷ്ടിതവുമായ യാഥാർത്ഥ്യത്തെ മുഴുവൻ ഏകതാനമായും താളനിബദ്ധമായും തന്നിൽ സംവഹിക്കുന്ന വൻ, ഇതാണ് വചനം ശരീരമായിത്തീർന്ന നസ്രായനായ യേശു. സമ്പൂർ ണ്ണമായ അർത്ഥത്തിൽ യേശുക്രിസ്തുവാണ് യഥാർത്ഥ മാദ്ധ്യമികനായ അതിർത്തിജീവി.

അനുപമമായ വിവക്ഷകൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണ് യേശുക്രിസ്തു വിന്റെയും ക്രിസ്തുവിൽ വേരൂന്നിയ മനുഷ്യത്വത്തിന്റെയും മാദ്ധ്യമിക ഭാവം. മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ പരസ്പര വിഭിന്നങ്ങളെന്ന് ചിലപ്പോൾ ചിലർക്ക് തോന്നാവുന്ന വിവിധ ചിന്താസരണികളെ കോർത്തിണക്കുന്ന ഒരു ചരടാണ് മാദ്ധ്യമികാവബോധത്തിൽ വേരൂന്നിയ സ്വതന്ത്രവും സർഗ്ഗ പ്രവണവുമായ മാനവികതയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ള നിസ്തന്ദ്രമായ അന്വേ ഷണം.

അധീശത്വ (Mastery) ബോധവും ആച്ഛാദിതസത്യ (Mystery) ത്തെ ക്കുറിച്ചുള്ള അവബോധവും മാനവ സംസ്ക്കാരത്തിന് നിയാമകങ്ങളായ രണ്ടു ധ്രുവങ്ങളാണ്. ആധുനിക ശാസ്ത്ര സാങ്കേതിക വിദ്യയുടെയും അതിൽ അധിഷ്ഠിതമായ 'സെക്കുലർ' സംസ്ക്കാരത്തിന്റെയും പ്രധാന ലക്ഷ്യങ്ങളിലൊന്ന് മനുഷ്യന് സൃഷ്ടിയുടെ മേൽ സമ്പൂർണ്ണമായ അധീശത്വം നേടിക്കൊടുക്കുകയെന്നതാണ്. തത്വത്തിൽ ഇതിൽ തെറ്റൊ ന്നുമില്ല. കാരണം മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ പ്രയോഗത്തിൽ തന്നെ അന്തർഭവിക്കുന്നതാണിത്. ബാഹ്യസമ്മർദ്ദങ്ങളിൽ നിന്ന് മോചനം പ്രാപിച്ച്, സ്വയം തീരുമാനമെടുക്കുവാനുള്ള കഴിവ് മനുഷ്യ സ്വാതന്ത്ര്യ ത്തിന്റെ അവിഭാജ്യ ഘടകമാണ്. പക്ഷേ, ഈ അധീശത്വക്ഷമത മനു ഷ്യൻ എപ്പോഴും മനുഷ്യരാശിയുടെയും ഇതര സൃഷ്ടിയുടെയും ഏറ്റവും വലിയ നന്മയ്ക്കു വേണ്ടിയാണോ ഉപയോഗിക്കുന്നത് എന്ന ചോദ്യം പ്രസക്തമാണ്. മാർക്സ്, ഹാബർമാസ്, ഹൈഡഗ്ഗർ എന്നീ പ്രമുഖ

ജർമ്മൻ ചിന്തകരുടെ ദർശനത്തെ വിശകലനം ചെയ്ത് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വിമർശനപരമായ നിരവധി ചോദ്യങ്ങൾ ഇവിടെ ഉന്നയിക്കുന്നു.

മനുഷ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യം നേടുന്നതു മൂലം സൃഷ്ടി മുഴുവനും വിമോചനം പ്രാപിച്ച്, ദൈവതേജസ്സിൽ പങ്കാളിയാവണം എന്നാണ് ക്രിസ്തീയ ദർശനം. എന്നാൽ സൃഷ്ടിയുടെ മേൽ ഇന്നു മനുഷ്യൻ നേടിയിരിക്കുന്ന സാങ്കേതികാധീശത്വം ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്ക് മനുഷ്യനേയും പ്രപഞ്ചത്തേയും നയിക്കുന്നുണ്ടോ? കൂടുതൽ കൂടുതൽ രൂക്ഷമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന പരിസ്ഥിതി പ്രതിസന്ധി മനുഷ്യന്റെ അധീശത്വശേഷിയുടെ തെറ്റായ ഉപയോഗത്തെയല്ലേ കാണിക്കുന്നത്?

മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ അടയാളങ്ങളിലൊന്നായ അധീശത്വശേഷി മനുഷ്യൻ നേരായവിധത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചാൽ, അവൻ ചെന്നെത്തുന്നത് ആവൃതസത്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അഗാധമായ ഉൾക്കാഴ്ചയിലേക്കായിരിക്കും. മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന് പ്രിയങ്കരമായ ഒരു വേദപുസ്തക വ്യാഖ്യാനമനുസരിച്ച്, ദൈവസന്നിധിയിൽ സന്നിഹിതമായിരിക്കുന്ന ദിവ്യസമിതിയിലേക്കുള്ള ഉപനയനമാണ് ആവൃതസത്യാവബോധമെന്നത്. സകലത്തിന്റെയും സാരവും, സർവ്വത്തെയും പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതുമായ ദിവ്യരഹസ്യത്തിൽ പങ്കാളിയാവുകയാണ് മനുഷ്യന്റെ ആത്യന്തികഭാഗധേയം. അസ്തിത്വത്തിന്റെ വേരുകൾ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഈ പങ്കാളിത്തത്തിലാണ്. ദൈവരാജ്യത്തിന്റെ നിഗൂഢതകൾ നമുക്ക് പൂർണ്ണമായി വെളിപ്പെടുത്തുന്നത് ദൈവത്തിന്റെ സന്നിധിയിൽ നിലകൊള്ളുന്ന ദിവ്യസഭയിലേക്ക് നാം ഉപനീതരാവുമ്പോഴാണ്. ആധുനിക ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും സാങ്കേതികവിദ്യയുടെയും സാദ്ധ്യതകൾ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ള മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന് അവയെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രധാന വിമർശനം അവ പലപ്പോഴും ആവൃതസത്യത്തിന്റെ സമൃദ്ധമായ ആന്തരികമാനങ്ങളിലേയ്ക്ക് മനുഷ്യനെ നയിക്കാൻ മടികാണിക്കുന്നു എന്നതാണ്. അധീശത്വവും, ആവൃതസത്യാവബോധവും ഒരു പോലെ സർഗ്ഗാത്മകമായ വർത്തനപ്രതിവർത്തനത്തിൽ മനുഷ്യരാശിയിൽ നിലനിന്നെങ്കിൽ മാത്രമേ മനുഷ്യന് തന്റെ മാദ്ധ്യമശേഷിയെ ശരിയായി ഉപയോഗിക്കാനാവൂ.

ആധുനിക ശാസ്ത്രദർശനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഗാഢമായ അറിവും, ശാസ്ത്രീയ സംസ്ക്കാരവും മതവിശ്വാസവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധവും മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ചിന്തയിൽ തെളിഞ്ഞു നില്ക്കുന്ന ഘടകങ്ങളാണ്. ഈ വിഷയങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം നടത്തിയിട്ടുള്ള നിരവധി പഠനങ്ങൾ ഇവിടെ വിശദമാക്കാനാവില്ല. യാഥാർത്ഥ്യത്തോട് വിവിധ സമീപനങ്ങൾ സാദ്ധ്യമാണെന്നും അവയിൽ ഒന്നു മാത്രമാണ് നമ്മുടെ പുതിയ

ശാസ്ത്രവും സാങ്കേതികവിദ്യയും ആവിഷ്ക്കരിക്കുന്ന സമീപനം എന്നും മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് എടുത്തു പറയുന്നു. ശാസ്ത്രീയ സംസ്ക്കാരത്തിന്റെ പരിമിതിയും സാധ്യതയും ഒരു പോലെ അദ്ദേഹം വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ട്. മനുഷ്യ യാഥാർത്ഥ്യത്തിന്റെ ആഴമേറിയ തലങ്ങളിലേക്ക് ഉൾക്കാഴ്ച നല്കുന്ന ഹൈന്ദവ - ബൗദ്ധ - താവോ ദർശനങ്ങൾ ഇന്നു പല പാശ്ചാത്യ ബുദ്ധിജീവികൾക്കും ആകർഷണീയമാണ്. കാരണം പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തിൽ ഏതാണ്ട് നഷ്ടീഭൂതമായ അതീന്ദ്രിയതയുടെയും സത്യാനുഭൂതിയുടെയും സങ്കീർണ്ണതകളിലേക്ക് ഈ പൗരസ്ത്യ ദർശനങ്ങൾ നമ്മെ നയിക്കുന്നു. പൗരസ്ത്യ ഓർത്തഡോക്സ് ക്രൈസ്തവ സംസ്കാരത്തിന്റെയും ഭാരതീയ ആദ്ധ്യാത്മിക ദാർശനിക പാരമ്പര്യത്തിന്റെയും ആധുനിക പാശ്ചാത്യ ദർശനത്തിന്റെയും പരിലാളനം ലഭിച്ചിട്ടുള്ള മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ പ്രതിഭ ഈ ത്രിദർശനങ്ങളെയും സമന്വയിപ്പിച്ച് യാഥാർത്ഥ്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു സാകല്യ ദർശനത്തിലെത്താൻ യത്നിക്കുന്നു.

ആധുനിക ശാസ്ത്രത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ച് മൗലികമായ ചില വിചിന്തനങ്ങൾ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ കൃതികളിൽ കാണാം. ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടാത്ത ശാസ്ത്രീയ സത്യങ്ങളെന്ന് കരുതപ്പെട്ടിരുന്ന ചില തത്വങ്ങളും അടുത്തകാലത്തായി ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടു തുടങ്ങി. ഉദാഹരണമായി, ശാസ്ത്രീയസത്യങ്ങൾ എപ്പോഴും മുൻവിധിയിൽ നിന്നു സ്വതന്ത്രവും സമ്പൂർണ്ണവുമായ വസ്തുനിഷ്ഠതയിൽ ഊന്നിയതുമാണെന്ന് ശാസ്ത്രം പഠിപ്പിക്കുന്നു. എന്നാൽ ക്വാണ്ടം ഫിസിക്സിലും മറ്റും നടക്കുന്ന പുതിയ ഗവേഷണങ്ങൾ 'ശാസ്ത്രീയമായ വസ്തുനിഷ്ഠത'യെപ്പറ്റി പുതിയ ചോദ്യങ്ങൾ ഉന്നയിക്കുന്നു. ഗവേഷകന്റെ ആത്മനിഷ്ഠമായ മുൻവിധികളും ഗവേഷണ മാധ്യമങ്ങളും ഒരു തരത്തിൽ ഗവേഷണ ഫലത്തെ സ്വാധീനിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ശാസ്ത്രസത്യത്തിന്റെ സ്വഭാവം കേവലവും ശുദ്ധവുമാണെന്ന ചിന്തയ്ക്കെതിരെ ചോദ്യചിഹ്നങ്ങളുയരുന്നു.

പാശ്ചാത്യ ശാസ്ത്രീയ ഗവേഷണത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സത്യദർശനം പലപ്പോഴും ഭാഗികവും അതിന്റെ വിജ്ഞാനവിമർശനം സങ്കുചിതവുമാണെന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഞാൻ സ്വയത്തെയും ലോകത്തെയും ദൈവത്തെയും അറിയാനുപയോഗിക്കുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങൾ ഭിന്നങ്ങളാണെങ്കിലും പരസ്പരബന്ധിതങ്ങളാണ്. ആധുനിക ശാസ്ത്രം ഈ ബന്ധത്തെ ഇതുവരെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ല. വസ്തുനിഷ്ഠമായ ലോകത്തെ മാത്രമാണ് ശാസ്ത്രം വിശകലനം ചെയ്യുന്നത്. അതിൽ നിന്നു വസ്തുനിഷ്ഠമായ അറിവു ലഭിക്കുമെന്നും ശാസ്ത്രം കരുതുന്നു. എന്നാൽ ഈ അറിവ് ഭാഗികമാണ്. കാരണം, അതിന്റെ ആത്യന്തിക

തലത്തിൽ അത് മനുഷ്യന്റെ 'സ്വയ'ത്തോടും ഈശ്വരസത്തയോടും ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സത്യത്തിന്റെ കൂടുതൽ സമ്പൂർണ്ണമായ അനാവരണം സംഭവിക്കണമെങ്കിൽ, ശാസ്ത്രം അതിന്റെ വിജ്ഞാനമേഖലയും, ജ്ഞാനഗ്രഹണ മാധ്യമങ്ങളും വികസിപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതുപോലെ തന്നെ ശാസ്ത്രം കാലദേശ സംസ്കാര പരിമിതികളിൽ നിന്ന് വിമുക്തമല്ല. ശാസ്ത്രത്തെയും അതിന്റെ ഗവേഷണത്തെയും നിയന്ത്രിക്കുന്നത് പലരും വിചാരിക്കുന്നതുപോലെ ശുദ്ധമായ സത്യാന്വേഷണപരതയല്ല. നേരേമറിച്ച് പ്രത്യയശാസ്ത്രങ്ങളും സാമ്പത്തിക - രാഷ്ട്രീയ താല്പര്യങ്ങളും സൈനികാവശ്യങ്ങളുമാണ് ഇന്ന് പ്രധാനമായും ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ഏറ്റവും നിർണ്ണായകമായ ശക്തികൾ.

ശാസ്ത്രവും മതദർശനങ്ങളും തമ്മിലുള്ള ആഴമായ ഒരു സംവാദം പുതിയ മാനവീയതയുടെ അടിയന്തിരമായ ആവശ്യമാണ്. 'സെക്കുലർ ഹ്യൂമനിസം' എന്നു പൊതുവെ വിളിക്കപ്പെടുന്ന ചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനം ആധുനിക ശാസ്ത്രീയ ചിന്തയാണെന്ന് പലരും കരുതുന്നു. എന്നാൽ ഒരു പ്രത്യേകതരം യുക്തിബോധത്തിന്റെയും ഉപരിപ്ലവമായ ശാസ്ത്രീയതയുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഭദ്രമായ ഒരു സാംസ്കാരിക പരിതോവസ്ഥ സൃഷ്ടിക്കാനാവില്ല. പരമ്പരാഗതമായ മതവിശ്വാസങ്ങളും ആധുനിക ശാസ്ത്രീയ ചിന്തയും അതാതിന്റെ അടിസ്ഥാനങ്ങളെക്കുറിച്ച് വിമർശനാത്മകമായി വിമർശനം നടത്തുകയും ചലനാത്മകവും സമഗ്രവുമായ ഒരു മാനുഷികത എന്താണെന്ന് ഒരുമിച്ച് അന്വേഷിക്കുകയും ചെയ്താൽ, ഒരു പുതിയ ആരോഗ്യകരമായ സംസ്കാരം ഒരു പക്ഷേ ഉരുത്തിരിഞ്ഞേക്കാമെന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് കരുതുന്നു.

ഈ ഉൾക്കാഴ്ചയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് അദ്ദേഹം നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ തനിമയെപ്പറ്റിയുള്ള ചോദ്യം ഉന്നയിക്കുന്നത്. നെഹ്റുവിന്റെ കാലം മുതൽ 'മതേതര'മെന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു പ്രത്യേക പാശ്ചാത്യ സാംസ്കാരിക മൂല്യത്തെ ഇൻഡ്യയുടെ രാഷ്ട്രീയത്തനിമയുടെ അടിസ്ഥാനമാക്കി മാറ്റാനുള്ള ശ്രമം നടക്കുന്നുണ്ട്. 'സെക്കുലറിസം' എന്നു ഇംഗ്ലീഷിൽ വിളിക്കുന്ന 'മതേതരത്വം' എന്ന തത്വമുപയോഗിച്ച് മതങ്ങളും വിവിധ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളും സൃഷ്ടിക്കുന്ന പ്രതിസന്ധികളിൽ നിന്ന് ഇൻഡ്യയെ രക്ഷിക്കാനാണ് നമ്മുടെ ഭരണാധികാരികൾ ശ്രമിച്ചത്. വിവിധ മതങ്ങളും വിശ്വാസങ്ങളും ഇൻഡ്യയുടെ രാഷ്ട്രീയ അഖണ്ഡതയ്ക്ക് ഭീഷണിയാണെന്നാണ് ഭരണവൃത്തങ്ങളിൽ പൊതുവെ കരുതപ്പെടുന്നത്. പാശ്ചാത്യ വിദ്യാഭ്യാസം ലഭിച്ച ഇൻഡ്യയിലെ ഒരു നല്ല പങ്ക് ബുദ്ധിജീവികളും ഈ ധാരണയെ അനുകൂലിക്കുന്നവരാണ്. മതങ്ങളെ സൗകര്യപ്രദമായ അകലത്തിൽ നിർത്താൻ 'മതേതര ജനാധിപത്യം' എന്ന ആശയം പലപ്പോഴും ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്.

വളരെ പ്രഗൽഭമായ ഒരു ചരിത്ര - സാംസ്കാരിക വിശകലനത്തിലൂടെ "മതേതര രാഷ്ട്രം" (Secular State) എന്ന ആശയം, പാശ്ചാത്യ സംസ്ക്കാരത്തിൽ ഉരുത്തിരിഞ്ഞ 'Enlightenment' (ജ്ഞാനോദയം) എന്ന യുക്തിമാത്ര പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ സന്താനമാണെന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തെളിയിക്കുന്നു. 'കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ദശകങ്ങളിൽ ഇൻഡ്യയിൽ ഉണ്ടായ ഏറ്റവും പ്രധാന കൃതി' എന്ന് ഇൻഡ്യയിൽ പ്രശസ്തനായ ഒരു പണ്ഡിതൻ പുകഴ്ത്തിയ Enlightenment East and West (1989) എന്ന തന്റെ പുസ്തകത്തിൽ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ഇൻഡ്യയുടെ രാഷ്ട്രീയ സാംസ്ക്കാരിക ഭാവിക്ക് രൂപരേഖകൾ നൽകുന്നു. യൂറോപ്പിൽ ശാസ്ത്രീയ സാങ്കേതിക സംസ്ക്കാരത്തിന് അടിത്തറയായിത്തീർന്ന 'ബോധദീപ്തി' പ്രസ്ഥാനം (Enlightenment Movement) ഇൻഡ്യയുടെ സംസ്ക്കാരത്തിൽ വേരോടുകയില്ലെന്നും അതുകൊണ്ട് ആ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഫലങ്ങളിലൊന്നായ 'മതേതരത്വം' നമ്മുടെ രാഷ്ട്രത്തിനു കാര്യമായ സംഭാവനയൊന്നും നൽകാനിടയില്ലെന്നും അദ്ദേഹം കരുതുന്നു. എന്നാൽ ഇൻഡ്യയിൽ ബുദ്ധമതത്തിന്റെ ആരംഭം മുതലെങ്കിലും ഉരുത്തിരിഞ്ഞ ഒരു 'ബോധദീപ്തി' പ്രസ്ഥാനം ഉണ്ടെന്നും, യൂറോപ്യൻ പ്രസ്ഥാനത്തേക്കാൾ സമ്പന്നവും സർഗ്ഗാത്മകവുമാണ് ആ ചിന്താധാരയെന്നും മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വ്യക്തമാക്കുന്നു. നമ്മുടെ രാജ്യത്ത് വിവിധ മതങ്ങൾ നൽകുന്ന ആത്മിക സംസ്കാരത്തെ സമന്വയിക്കുന്നതിനും, കൂടുതൽ സമഗ്രവും ക്രിയാത്മകവുമായ ഒരു രാഷ്ട്രീയ - സാംസ്ക്കാരികാന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനും ഇൻഡ്യയുടേതായ ബോധോദ്ദീപന പ്രസ്ഥാനം സഹായിക്കുമെന്നും അദ്ദേഹം പഠിപ്പിക്കുന്നു. ആധുനിക ശാസ്ത്ര സാങ്കേതിക വിദ്യകളുടെ സർഗ്ഗാത്മക വശങ്ങളെയും നമ്മുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക സമ്പത്തിനെയും അനുരഞ്ജിപ്പിച്ച് ഒരു പുതിയ മനുഷ്യ സമൂഹം കെട്ടിപ്പടുക്കുന്നതിന് നമ്മെ സഹായിക്കുന്ന ഒരു വിശകലനമാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് നടത്തുന്നത്.

വിജ്ഞാനത്തിന്റെ നിരന്തരം വികസ്വരമാകുന്ന പ്രപഞ്ചത്തെ നിരീക്ഷിച്ചും മനനം ചെയ്തും ചൈതന്യം ആർജ്ജിക്കുന്ന മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ചിന്തകൾ ചലനാത്മകമാണ്. അതുകൊണ്ട് അവയെക്കുറിച്ചുള്ള സമ്പൂർണ്ണമായ ഒരു പഠനം ഇപ്പോൾ അസാദ്ധ്യമാണ്. അപ്രമേയമായ ശക്തിയോടെ കത്തിജ്വലിക്കുന്ന ഒരു അഗ്നികുണ്ഡത്തിൽ നിന്ന് ചിതറിത്തെറിക്കുന്ന ചില സ്ഫുലിംഗങ്ങൾ മാത്രമേ സാധാരണ മനസ്സുകൾക്ക് പ്രാപ്യമാവൂ.

(1990-ൽ എഴുതിയത്. ദാർശനികന്റെ വിചാരലോകം (കറന്റ് ബുക്സ്, 1994) എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്നും)

2

മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ വിശ്വമാനവ ദർശനം

പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ ജീവിതവും പ്രവർത്തനവും മിക്കവാറും അന്താരാഷ്ട്ര തലങ്ങളിലായിരുന്നു. എന്നാൽ അതുകൊണ്ടല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദർശനത്തെ വിശ്വമാനവ ദർശനം എന്ന് നാം വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിന്റെ ആഴവും പരപ്പും അന്തസ്സും ആത്യന്തിക ഭാഗധേയവും എന്താണെന്ന് അദ്ദേഹം ഗൗരവമായി അന്വേഷിച്ചു ചില നിഗമനങ്ങളിൽ എത്തി. മനുഷ്യനെക്കുറിച്ചുള്ള വളരെ പ്രസന്നവും പ്രത്യാശാപൂർണ്ണവുമായ ദർശനം അദ്ദേഹം രൂപപ്പെടുത്തിയത് മാനവചിന്തയുടെ വിവിധ സ്രോതസ്സുകളെ അവലംബിച്ചാണ്. അദ്ദേഹം ജനിച്ചുവളർന്ന മണ്ണിന്റെയും തന്റെ വ്യക്തിത്വത്തെ രൂപപ്പെടുത്തിയ സമൂഹത്തിന്റെയും ആദ്ധ്യാത്മികതയാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ദർശനത്തിന്റെ പ്രധാന ഉറവിടം.

ഒരു പൗരസ്ത്യ ഓർത്തഡോക്സ് ക്രിസ്തീയ കുടുംബത്തിൽ ജനിച്ച് ക്രിസ്തീയവും ഭാരതീയവുമായ ആത്മിക ദർശനത്തെ സ്വാംശീകരിച്ചാണദ്ദേഹം വളർന്നത്. ക്രിസ്തുരൂപം ദീപ്രമായ ഒരു ദീപസ്തംഭമായി തിരുമേനിയുടെ കൗമാരജീവിതത്തിൽ ഉയർന്നു തുടങ്ങി. പൗരസ്ത്യമായ ആരാധനയുടെ വർണ്ണങ്ങളും വാസനകളും നാദവിശേഷങ്ങളും തരളമായ ആ ബാലമനസ്സിനെ ആത്മീകാനുഭൂതികളുടെ നിഗൂഢവശ്യതകളിലേക്ക് നയിച്ചു. അപ്പോഴൊന്നും ആ ബാലൻ തന്റെ അധൃഷ്യവും അനിതരസാധാരണവുമായ മേധാശക്തിയെക്കുറിച്ച് ബോധവാനായിരുന്നില്ല. പിന്നീട് പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളിൽ പഠിക്കുകയും പാശ്ചാത്യചിന്തയുടെ വൻകോട്ടകളിൽ പ്രവേശനം ലഭിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ തന്റെ വേരുകളെക്കുറിച്ച് യുവാവായ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ബോധവാനായി. അപ്പോഴേക്കും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മികാന്വേഷണം ഉൽക്കടമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

തന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ രണ്ടാം പകുതിയിൽ അദ്ദേഹം വീണ്ടും ഭാരതീയവും പൗരസ്ത്യവുമായ ആത്മിക-ബൗദ്ധിക ഉറവകളിലേക്ക് പുതിയൊരു ഉൾക്കാഴ്ചയോടെ തിരിഞ്ഞു. പാശ്ചാത്യവും പൗരസ്ത്യവുമായ ശാസ്ത്രദർശനം, ദൈവശാസ്ത്രം, മാനവ സംസ്കൃതി, മതാനുഭൂതി, സാമ്പത്തികക്രമം, രാഷ്ട്രമീമാംസ എന്നിവയെല്ലാം അത്ഭുതകരമായ സമഗ്രതയോടും സഹാനുഭൂതിയോടും അദ്ദേഹം പഠിച്ചു.

അങ്ങനെ മനുഷ്യസംസ്കാരത്തിന്റെ എല്ലാ സുപ്രധാന ചിന്താധാരകളെയും തന്റെ മാനവദർശനത്തിൽ സ്വാംശീകരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദർശനത്തെ വിശ്വമാനവദർശനമെന്ന് വിളിക്കുന്നതിന്റെ ഒരു കാരണം ഇതാണ്.

ദാർശനികമായി പറഞ്ഞാൽ, ഈശ്വരന്റെ സത്ത (Being) യാണ് മനുഷ്യനുൾപ്പെടെയുള്ള സർവ്വസൃഷ്ടിയുടെയും അസ്തിത്വത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം. ഈ ചിന്തയെ സ്വന്തം ജീവിതത്തിൽ അനുഭവവേദ്യമാക്കിയ വ്യക്തിയായിരുന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്. ദൈവത്തിന്റെ സ്നേഹവും ഇച്ഛയുമാണല്ലോ ക്രിസ്തീയ ദർശനപ്രകാരം സർവ്വത്തെയും സൃഷ്ടിക്കുകയും നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യുന്നത്. മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിനെ സംബന്ധിച്ച് തന്റെ നിലനില്പ് എപ്പോഴും ഇല്ലായ്മയുടെ ഭീഷണിക്ക് വിധേയമായി നിലകൊള്ളുന്നു എന്ന ബോധം അദ്ദേഹത്തെ ഭരിച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് എപ്പോഴും ജീവന്റെ ഉറവയായ ഈശ്വരന്റെ ഉണ്മയിലേക്ക് തിരിയണം, ദൈവേച്ഛയ്ക്ക് വിധേയപ്പെടണം, ദൈവകൃപ ധാരാളമായി സ്വീകരിക്കണം എന്ന് സ്വയം അദ്ദേഹം ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഉണ്മയും ഇല്ലായ്മയും തമ്മിലുള്ള വൈരുദ്ധ്യത്തെ വെറും മനോവ്യാപാരത്തിന്റെ തലത്തിൽ മാത്രമല്ല സ്വന്തം അസ്തിത്വത്തിന്റെ ആകുലതകളിലൂടെ അദ്ദേഹം തിരിച്ചറിഞ്ഞു. ഇവിടെയാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ശരിയായ അർത്ഥത്തിൽ ദാർശനികനായി മാറിയത്.

കൗമാരപ്രായത്തിൽ അദ്ദേഹം ഏറ്റവുമധികം സ്നേഹിച്ചത് സ്വന്തം അമ്മയെയും ദൈവത്തെയുമാണ്. അമ്മയുടെ ആർദ്രമായ സ്നേഹത്തിലൂടെയായിരുന്നു ദൈവസ്നേഹത്തെ ആ ബാലൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞത്. എല്ലാ നന്മയുടെയും മനുഷ്യസ്നേഹത്തിന്റെയും പ്രതീകമായിരുന്നു ആ അമ്മ. വർഗീസിന്റെ പതിമൂന്നാമത്തെ വയസ്സിൽ, മിന്നൽപിണർ പോലെ ആകസ്മികമായി അമ്മ മനോരോഗിയായിത്തീർന്നു. അമ്മയിൽ നിന്നും സ്നേഹം പിൻവലിക്കപ്പെട്ടു. അത് കുട്ടിയുടെ ഹൃദയത്തിനേറ്റ ആദ്യത്തെ കനത്ത ആഘാതമായിരുന്നു. തന്റെ ചുറ്റുമുള്ള ലോകത്തെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സഹായിക്കുന്ന ചവിട്ടുപടിയായും അളവുകോലായും ജനാലയായും താൻ കരുതിയിരുന്ന മാതൃസ്നേഹം ഇപ്പോൾ സകലത്തെയും താറുമാറാക്കുന്ന എല്ലാറ്റിന്റെയും അർത്ഥം നുള്ളിക്കളയുന്ന ഭയാനകമായ പേടിസ്വപ്നമായി മാറി. ദൈവത്തെ അറിയുവാൻ തീക്ഷ്ണമായി ആഗ്രഹിച്ച അതിബുദ്ധിമാനായ ഒരു കുട്ടിയുടെ അന്വേഷണപാതയിലെ നിർണ്ണായകമായ പാലമാണ് അമ്മയുടെ രോഗത്തോടെ തകർന്നു പോയത്.

എങ്കിലും കുട്ടി തന്റെ ദൈവത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചില്ല. പാലമില്ലാതെ

നീന്തിയും തുടിച്ചും അക്കരെയെത്താനായി പിന്നെ ശ്രമം. ഇതൊരു തീർത്ഥാടനമായി. നദിയുടെ മറുകരയാണല്ലോ തീർത്ഥാടകന്റെ ലക്ഷ്യം. മുങ്ങിയും പൊങ്ങിയും ആശയോടെയും നിരാശയോടെയുമായി പിന്നെ യാത്ര. അതിനിടെ ചെറിയ നദി മഹാസാഗരമായി പരന്നു. സംസാരസമുദ്രത്തിൽ കുറെ മുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എന്താണീ സംസാരം, എങ്ങിനെയാണീ പ്രപഞ്ചം, ആരാണ് മനുഷ്യൻ എന്നൊക്കെയായി ചിന്ത. തന്റെ പരമലക്ഷ്യമായ ഈശ്വരസാക്ഷാത്കാരത്തിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിക്കാതെ, സംസാരസാഗരത്തിന്റെ ആഴത്തിലും മുകൾപ്പരപ്പിലും അനന്തവിസ്തൃതിയിലും അതീന്ദ്രിയ ഭാവങ്ങളിലും നിസ്തന്ദ്രമായ അന്വേഷണം ആരംഭിച്ചു. തന്റെ ഏറ്റം പ്രധാനപ്പെട്ട ഗ്രന്ഥമായി മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് കരുതുന്ന The Cosmic Man എന്ന പുസ്തകത്തിന്റെ ഉപശീർഷകം ദൈവവും മനുഷ്യനും ലോകവും തമ്മിലുള്ള പരസ്പരബന്ധത്തെക്കുറിച്ചാണ്. തന്റെ ഗുരുവായ നിസ്സായിലെ ഗ്രീഗോറിയോസ് എന്ന വിശ്രുത പണ്ഡിതനും ദൈവശാസ്ത്രജ്ഞനുമായ സഭാപിതാവിന്റെ ചിന്തയെ ആധാരമാക്കിയാണ് ഈ വിശകലനം നടത്തുന്നത്. വിശ്വമാനവികതയെക്കുറിച്ചുള്ള മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ദർശനം ഈ അന്വേഷണങ്ങളുടെ ആകെത്തുകയാണ്.

ദൈവവും മനുഷ്യനും ലോകവും മൂന്നു വ്യത്യസ്ത യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളായിട്ടാണ് പാശ്ചാത്യചിന്ത വ്യവഹരിക്കുന്നത്. അതിന് ആരംഭമിട്ടത് അഗസ്റ്റീനോസ് ആണെന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് പറയുന്നു. മനുഷ്യന്റെ വീഴ്ചയെയും പാപത്തെയും പ്രത്യേകരീതിയിൽ വ്യാഖ്യാനിക്കുക വഴി മനുഷ്യനും ദൈവവും തമ്മിലും മനുഷ്യനും പ്രകൃതിയും തമ്മിലും ദ്വൈതഭാവം ഉളവാക്കി. അങ്ങനെ ഈ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളുടെ പരസ്പരധ്രുവീകരണവും ദ്വന്ദഭാവവും പിന്നീടുണ്ടായ ദൈവശാസ്ത്രത്തെയും ശാസ്ത്രസാങ്കേതികവിദ്യയെയും വരെ സ്വാധീനിച്ചു. സെന്റ് അഗസ്റ്റിന്റെ ദൈവശാസ്ത്രചിന്തയിൽ പ്രധാനമായും സംഭവിച്ചത് മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ നിഷേധമാണ്. മനുഷ്യൻ ജന്മനാ പാപിയാണെന്നും പ്രജനനപ്രക്രിയയിലൂടെ ജീവശാസ്ത്രപരമായിത്തന്നെ ആദിപാപം പുരുഷാന്തരങ്ങളിലൂടെ കൈമാറുന്നുവെന്നും അഗസ്റ്റിൻ ചിന്തിച്ചു. അതുകൊണ്ട് പൗരസ്ത്യ ഓർത്തഡോക്സ് സഭ ഒരിക്കലും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്ത "ജന്മപാപം" എന്ന ആശയം പടിഞ്ഞാറൻസഭയിൽ രൂഢമൂലമായി. മനുഷ്യൻ നന്മ ഇച്ഛിക്കാൻ പോലും കഴിയാത്തവിധം പാപത്തിനു വിധേയമായി. ദൈവകൃപയ്ക്കല്ലാതെ മറ്റൊന്നിനും അവനെ രക്ഷിയ്ക്കുവാൻ കഴിയില്ല. ഈ കൃപയ്ക്ക് മുമ്പിൽ മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന് ഒരു വിലയുമില്ല എന്നൊക്കെ അഗസ്റ്റിൻ പഠിപ്പിച്ചു. അതുകൊണ്ട് ലോകത്തിൽ നാം മനുഷ്യനന്മയെന്ന് പറയുന്നതൊന്നും യഥാർത്ഥത്തിൽ നന്മയല്ല. പ്രത്യേ

കിച്ചും ക്രൈസ്തവസഭയ്ക്ക് പുറത്ത് പേഗൻ എന്ന് വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന ഇതര മതങ്ങൾക്കും അവയുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക സാധനകൾക്കും ഒട്ടുമേ വിലയില്ല. അവരുടെ നന്മകൾ എന്ന് വിശേഷിപ്പിക്കുന്നതൊക്കെ "വർണ്ണോജ്ജ്വലങ്ങളായ തിന്മകളാണ്" (splendid vices) എന്ന് അഗസ്റ്റിൻ ധരിക്കുകയും പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ചിന്തയാണ് റോമൻ കത്തോലിക്കരും പ്രൊട്ടസ്റ്റന്റുകാരുമായ പാശ്ചാത്യരുടെ മിഷനറി-കൊളോണിയൽ വ്യവസ്ഥയുടെ ദൈവശാസ്ത്രമായി പിന്നീട് രൂപംപ്രാപിച്ചതെന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വ്യാഖ്യാനിച്ചു.

മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യത്തെപ്പറ്റിയും ഈശ്വരനും പ്രപഞ്ചവുമായുള്ള മനുഷ്യന്റെ ബന്ധത്തെപ്പറ്റിയുമുള്ള അഗസ്റ്റീനിയൻ ചിന്തയുടെ കടയ്ക്കലാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ആഞ്ഞുവെട്ടിയത്. ഓക്സ്ഫഡിലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രൊഫസർ തന്റെ ഇന്ത്യൻ വിദ്യാർത്ഥിയുമായി തെറ്റി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "Augustine will survive your criticism" (അഗസ്റ്റിൻ താങ്കളുടെ വിമർശനത്തെ അതിജീവിക്കും). ശരിയായിരിക്കാം. പക്ഷേ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ഖണ്ഡനവിമർശനത്തെ ഗൗരവമായിട്ടെടുക്കുന്ന പല ശിഷ്യന്മാർ അദ്ദേഹത്തിന് പാശ്ചാത്യ രാജ്യങ്ങളിലുണ്ട്.

അഗസ്റ്റിനെ നിരൂപണം ചെയ്യുന്നതിന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിനെ സഹായിച്ചത് നാലാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ പകുതിയിൽ ഏഷ്യൻ പ്രദേശമായ കപ്പദോക്യയിൽ (ഇന്നത്തെ തുർക്കിയുടെ ഏഷ്യൻഭാഗം) ജനിച്ച നിസ്സായിലെ ഗ്രീഗോറിയോസ് എന്ന പൗരസ്ത്യസഭാ ഗുരുവാണ്. വലിയ ദാർശനികനും ദൈവശാസ്ത്രജ്ഞനുമായിരുന്ന നിസ്സായിലെ ഗ്രിഗറി പാശ്ചാത്യനല്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടാകാം അഗസ്റ്റിനെപ്പോലെ അറിയപ്പെട്ടില്ല. പക്ഷേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്തയും ക്രിസ്തീയ വ്യാഖ്യാനവും ബൈബിളിനോടും ഏഷ്യൻ ചിന്തകളോടും പൗരസ്ത്യ ആദ്ധ്യാത്മികതയോടും ആഴമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം പാശ്ചാത്യസഭയുടെയും അംഗീകൃത ഗുരുവും പിതാവുമാണെങ്കിലും പാശ്ചാത്യർ അദ്ദേഹത്തെ വേണ്ടവിധം മനസ്സിലാക്കിയില്ല. റോമൻ സംസ്ക്കാരത്തിന്റെ സന്താനമായ അഗസ്റ്റിനെയാണ് ഏഷ്യാക്കാരനായ ഗ്രിഗറിയേക്കാൾ അവർ ഇഷ്ടപ്പെട്ടതെന്ന് തോന്നുന്നു.

ഗ്രിഗറിയുടെ ചിന്തയനുസരിച്ച്, ഈശ്വരനും മനുഷ്യനും പ്രപഞ്ചവും നമ്മുടെ ചിന്തയിൽ വ്യതിരിക്തമായി നിലകൊള്ളുന്നുവെങ്കിലും, അവയ്ക്ക് തമ്മിൽ ആഴമായ, സത്താപരമായ ബാന്ധവമുണ്ട്. ഈശ്വരന്റെ സ്നേഹത്തിൽ നിന്നും ഇച്ഛയിൽ നിന്നുമാണ് സകലതും ഉൽഭൂതമായത്. ദൈവം തന്റെ സാദൃശ്യവും സ്വരൂപവും (Image of God) മനുഷ്യനിലേക്ക് പകർന്നിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെ മനുഷ്യനും ദൈവവും തമ്മി

ലുള്ള വ്യതിരിക്തതയെ മറികടക്കുന്ന സാരൂപ്യമുണ്ട്. ഈശ്വരസത്ത യുടെ സ്വഭാവത്തിൽ പങ്കുചേരാൻ മനുഷ്യൻ വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പ്രത്യേകിച്ചും സ്വാതന്ത്ര്യം, നന്മ, മഹത്വം എന്നിവയിൽ. അതുകൊണ്ട് മനുഷ്യജീവിതം യോഗസാധനയാണ്. മനുഷ്യഭാഗധേയം ഈശ്വരസ്വ ഭാവം പ്രാപിക്കലാണ്. ഥെയോസിസ് (Theosis) എന്ന് ഗ്രിഗറിയും പൗര സ്ത്യവേദ പണ്ഡിതന്മാരും വിളിക്കുന്ന ഈശ്വരസായൂജ്യം (ദൈവീക രണം) മനുഷ്യന് കൽപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ദൈവത്തിന്റെ സാരൂപ്യവും സാദൃശ്യവുമാണ് മനുഷ്യൻ എന്ന് ബൈബിളിലെ ഉൽപത്തി പുസ്തക ത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് സമ്പൂർണ്ണമായ അർത്ഥത്തിൽ നാം കാണു ന്നത് യേശുക്രിസ്തുവിലാണ്. ദൈവത്തിന്റെ പരിശുദ്ധാത്മാവ് നമ്മെയും അതേ ക്രിസ്തുരൂപം പ്രാപിക്കുവാനായി പ്രചോദിപ്പിക്കുകയും നയിക്കു കയും ചെയ്യുന്നു.

മനുഷ്യസ്വാതന്ത്ര്യം ഇവിടെ നിർണ്ണായകമാണ്. ദൈവം തന്റെ സ്വഭാവത്തിന്റെ ഈ സവിശേഷത മനുഷ്യനും നൽകിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ദൈവം മനുഷ്യനെ തന്റെ അടിമയായിട്ടോ, യന്ത്രമായിട്ടോ, ഉപകരണമായിട്ടോ അല്ല സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നത്. തന്റെ കൂട്ടാളിയും പങ്കാളിയുമായിട്ടാണ്. മനുഷ്യന് തന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉപയോഗിച്ച് ഈ പങ്കാളിത്വത്തിന്റെ അനന്തമേഖലകളിലേയ്ക്ക് പ്രവേശിക്കാം, അല്ലെങ്കിൽ ഉണ്മയുടെ വിളിയെ നിരസിച്ച് ഇല്ലായ്മയുടെ തമോഗഹ്വരങ്ങളിലേയ്ക്ക് പിൻവലിയാം.

മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിന് പാപം ചെയ്യാനുള്ള പ്രവണതയുണ്ട് എന്നത് ശരി തന്നെ. ദൈവവുമായും പ്രകൃതിയുമായും ഐതര്യം (Alienation) മനുഷ്യന് സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, തന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യവും ദൈവാത്മാ വിന്റെ മാർഗ്ഗദർശനവും ഉപയോഗിച്ച് തിന്മയെ മറികടക്കാൻ മനുഷ്യന് കഴിയും.

ഇത് ദൈവം ബഹുമാനിക്കുന്ന മനുഷ്യാന്തസ്സിന്റെ ഭാഗമാണ്. അഗ സ്റ്റിനെപ്പോലെ മനുഷ്യന്റെ ഇച്ഛ, നന്മ ആഗ്രഹിക്കുവാൻ പോലും കഴി വില്ലാത്തവിധം മലീമസവും അന്ധകാരനിബിഡവുമായി എന്ന് ഗ്രിഗറി പഠിപ്പിക്കുന്നില്ല. നേരെമറിച്ച്, മനുഷ്യനിലുള്ള ഈശ്വരചൈതന്യത്തിന് പാപംമൂലം മങ്ങലേറ്റിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവന്റെ ആത്മജ്യോതിസ് ഇപ്പോഴും കെട്ടുപോയിട്ടില്ല. നന്മയിലേക്കുള്ള അനുക്രമമായ ആരോഹണം വഴി അതിനെ ജ്വലിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയും എന്നു തന്നെ ഗ്രിഗറി പഠിപ്പിച്ചു.

മനുഷ്യന് മാത്രമല്ല, മനുഷ്യനിലൂടെ സർവസൃഷ്ടിയ്ക്കും ഇതു പോലെ ഈശ്വരോന്മുഖമായി ചലിക്കുവാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും പ്രചോ ദനവും ദൈവം നൽകിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് മനുഷ്യൻ സൃഷ്ടി

യുടെ പുരോഹിതനാണ്, സർവ്വലോകത്തിന്റെയും നന്മയ്ക്കും സന്തോഷത്തിനും വേണ്ടി ദൈവസന്നിധിയിൽ നിലകൊള്ളുന്നവനാണ് എന്ന ആശയം പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വികസിപ്പിക്കുന്നു. സർവ്വ സൃഷ്ടിയും ദൈവപുത്രന്മാരുടെ വെളിപാടിനുവേണ്ടി ആകാംക്ഷയോടെ കാത്തിരിക്കുന്നു. സൃഷ്ടി സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനായി പ്രസവവേദനപ്പെട്ട് ഞരങ്ങുന്നു എന്നിങ്ങനെ പൗലോസ് അപ്പോസ്തോലൻ പറയുന്ന സംഗതികൾ ഇവിടെ പൗരസ്ത്യചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനമാണ്.

ഇതേ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് മനുഷ്യനിലുള്ള നന്മകളെയും ഇതര മതവിശ്വാസങ്ങളുടെ ആദ്ധ്യാത്മികമാനങ്ങളെയും പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് കാണുന്നത്. നന്മ എവിടെ കണ്ടാലും, ആരിൽ കണ്ടാലും അത് സ്വീകാര്യമാണ്. എല്ലാ നന്മകളുടെയും ഉറവിടം ദൈവമാണ്. നന്മയെ ക്രിസ്തീയമെന്നോ അക്രൈസ്തവമെന്നോ വേർതിരിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ല.

പാശ്ചാത്യഗുരുവായ അഗസ്റ്റീനിൽ നിന്ന് വിരുദ്ധമായിട്ടാണ് ഇക്കാര്യത്തിൽ നിസ്സായിലെ ഗ്രിഗോറിയോസും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യനായ ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസും ചിന്തിച്ചത്. പൗരസ്ത്യസഭയുടെ ഈ ചിന്തയുടെ പിൻബലത്തിലാണ് ലോകത്തിൽ പല തരത്തിലുള്ള ബൗദ്ധികപ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും സംഘടനകളിലും മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് പ്രവർത്തിച്ചത്. അത് സോവിയറ്റ് യൂണിയനിലെയോ കേരളത്തിലെയോ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പ്രസ്ഥാനമാണെങ്കിലും, ലോക സഭാകൗൺസിലാണെങ്കിലും ഹൈന്ദവ, ജൈന, ബുദ്ധ മതങ്ങളാണെങ്കിലും എല്ലാവരോടും ഒപ്പം പ്രവർത്തിക്കുവാൻ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായ്ക്ക് യാതൊരു മടിയുമില്ലായിരുന്നു. ക്രിസ്തുവിലുള്ള തന്റെ ആഴമായ വിശ്വാസത്തിന്റെ വിവക്ഷകളാണ് മനുഷ്യനന്മയ്ക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ഈ സഹപ്രവർത്തനവും പരസ്പര ബഹുമാനവുമെന്ന ദ്ദേഹം ഉറച്ചു വിശ്വസിച്ചു. പുതിയൊരു മനുഷ്യരാശിയുടെ സൃഷ്ടിക്കായി അത്യാകാംക്ഷയോടെ കാത്തിരുന്ന ഒരാളായിരുന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്. അതുകൊണ്ട് എവിടെയാണ് ജീവന്റെ തുടിപ്പ്, എവിടെയാണ് ചിന്തയുടെ തിളക്കം, എവിടെയാണ് ഭാവനയുടെ വിലാസം, ആരിലാണ് നന്മയുടെ അരുണോദയം, എങ്ങിനെ എവിടെ ആരിലാണ് പുതുയുഗത്തിന്റെ മാറ്റൊലി എന്ന് അവിരാമം ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആളായിരുന്നു അദ്ദേഹം. നമ്മിൽ പലരെയും സന്തോഷിപ്പിക്കുകയോ ആകുലപ്പെടുത്തുകയോ ചെയ്യുന്ന കൊച്ചുകൊച്ചു കാര്യങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബോധമണ്ഡലത്തെ അലോസരപ്പെടുത്തിയില്ല. ബുദ്ധി ബോധമാണെന്നും, ബോധം ജ്ഞാനമാണെന്നും, ജ്ഞാനം പ്രകാശമാണെന്നും, പ്രകാശം ഈശ്വരതേജസ്സിന്റെ അമൃതവർഷമാണെന്നും ധരിച്ച അദ്ദേഹം തന്റെ ബുദ്ധിയെ വീണ്ടും വീണ്ടും ജ്വലിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. ഈ അർത്ഥത്തിൽ അദ്ദേഹം ശ്രേഷ്ഠനായ ഒരു ജ്ഞാനമാർഗ്ഗിയായിരുന്നു.

പുതിയ മനുഷ്യന്റെ സ്വഭാവമായി മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് കണ്ടത് നന്മയിലേക്കുള്ള വളർച്ചയാണ്. ഇവിടെ നന്മ എന്നു പറയുന്നത് നല്ല കാര്യങ്ങൾ ചിന്തിക്കുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതു മാത്രമല്ല, ദൈവത്തിന്റെ സ്വഭാവം തന്നെയാണ് നന്മ. ദൈവം നന്മയാണ്. പുരാതന ഗ്രീക്ക് ദർശനത്തിലും അതിന്റെ സ്വാധീനം സ്വീകരിച്ച പൗരസ്ത്യ ക്രിസ്തീയ ചിന്തയിലും Agathos എന്നാൽ പരമമായ നന്മയാണ്. Kalos പരമമായ സൗന്ദര്യമാണ്. ആത്യന്തിക യാഥാർത്ഥ്യത്തിന്റെ സത്തയെ വിശേഷിപ്പിക്കുവാൻ ഈ രണ്ട് പദങ്ങളും ഒരുമിച്ച് ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. സത്യം, ശിവം, സുന്ദരം എന്ന് നാം ഭാരതത്തിൽ പറയുമ്പോലെ. അപ്പോൾ നന്മയുള്ള മനുഷ്യൻ എന്നാൽ, തന്റെ ആത്യന്തിക ഭാഗധേയമായ ദൈവീകരണത്തിൽ പുരോഗമിക്കുന്നവൻ എന്നാണ് അർത്ഥം. ഈ പരിവർത്തനം മനുഷ്യനും മനുഷ്യനിലൂടെ സമൂഹത്തിനും പ്രപഞ്ചത്തിനും സാധ്യമാണ് എന്ന ചിന്ത ഗ്രിഗോറിയൻ ദർശനത്തിന്റെ ആണിക്കല്ലാണ്. ഇത് പ്രസാദപൂർണ്ണമായ ദർശനമാണ്. ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ സാമൂഹികവും രാഷ്ട്രീയവും പ്രത്യയശാസ്ത്രപരവുമായ താല്പര്യങ്ങളെല്ലാം ഈ ദർശനത്തിൽ നിന്ന് ഉയിർകൊള്ളുന്നവയാണ്.

ഇന്ദിരാഗാന്ധിയുടെ അടിയന്തിരാവസ്ഥക്കാലത്ത് അദ്ദേഹം പരസ്യമായി അടിയന്തിരാവസ്ഥയെ വിമർശിച്ചില്ല എന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാശ്ചാത്യരായ ശത്രുക്കളും അവരുടെ കൂട്ടാളികളായി ചില ഇന്ത്യൻ ക്രൈസ്തവനേതാക്കളും ആരോപിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ അച്ചടക്കവും കഠിനാദ്ധ്വാനവും മൂലം നമ്മുടെ ജനതയെ കൂടുതൽ നീതിയും സമത്വബോധവുമുള്ള ഒരു സമൂഹമാക്കുവാൻ കഴിയുമെന്ന ചിന്ത മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിനുണ്ടായിരുന്നു. സമൂഹത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ സ്വപ്നമായിരുന്നത്. തുടക്കത്തിൽ ഇന്ദിരാഗാന്ധിയുടെ നയത്തിന്റെ ആത്മാർത്ഥതയെ അദ്ദേഹം സംശയിച്ചില്ല. എന്നാൽ അത് വഴിവിട്ടു പോകുന്നുവെന്ന് കണ്ടപ്പോൾ, അദ്ദേഹം ഇന്ദിരാഗാന്ധിയോടു തന്നെ അതിനെക്കുറിച്ച് വിമർശനമുന്നയിച്ചു. ഡബ്ലിയു. സി. സി. ഇന്ത്യയിലെ പ്രശ്നത്തിൽ ഇടപെടണമെന്ന വാദം അദ്ദേഹം നിരസിച്ചു. അതുകൊണ്ട് ഇന്ത്യയിൽ ഒരു മാറ്റവും ഉണ്ടാവുകയില്ല എന്നദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു. നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ പുരോഗതിയാണ് പ്രധാനം. അതിന് ഏതെങ്കിലും അന്താരാഷ്ട്രവേദിയിൽ ഒരു പ്രസ്താവന ചെയ്യുകയല്ല വേണ്ടത് എന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. പ്രസ്താവനകളിലൂടെയുള്ള മനുഷ്യസ്നേഹത്തെയും വിപ്ലവാത്മകതയെയും എപ്പോഴും അദ്ദേഹം എതിർത്തിരുന്നു.

സ്വാതന്ത്ര്യം എന്ന ആശയം അദ്ദേഹത്തിന് പ്രിയങ്കരമാണ്. ദൈവസ്വഭാവം സ്വാതന്ത്ര്യമാണ്. അതാണ് സസ്നേഹം ദൈവം മനുഷ്യനിലേക്ക് പകർന്നിരിക്കുന്നത്. സാമൂഹികമായി അടിമത്തബോധവും മനഃ

ശാസ്ത്രപരമായി കുറ്റബോധവും ഇല്ലാത്ത സ്വതന്ത്രവും സർഗ്ഗാത്മക വുമായ മനുഷ്യ സമൂഹത്തെയും വ്യക്തികളെയുമാണദ്ദേഹം ദർശിച്ചത്. യേശുക്രിസ്തുവിൽ താൻ കണ്ട മനുഷ്യത്വത്തിന്റെയും ദൈവത്വത്തി ന്റെയും സമഞ്ജസ സമ്മേളനം ഇക്കാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന് വഴികാ ട്ടിയും മാതൃകയുമായിത്തീർന്നു.

(കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമിയും യൂഹാനോൻ മാർ സേവേറിയോസ് ഫൗണ്ടേഷനും ചേർന്ന് തൃശൂർ സാഹിത്യ അക്കാദമി ഹാളിൽ സംഘ ടിപ്പിച്ച അനുസ്മരണ സമ്മേളനത്തിൽ ചെയ്ത പ്രഭാഷണം. 23-11-1997)

3

അധൃഷ്യ പ്രതിഭ

അപൂർവ്വ ധൈഷണികനെന്ന് അറിയപ്പെട്ട പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്താ സാധാരണക്കാർക്ക് അഗമ്യനായി കരുതപ്പെട്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് പലരും അദ്ദേഹത്തെ സമീപിക്കുവാൻ മടിച്ചു. എന്നാൽ മുൻവിധിയൊന്നും കൂടാതെ തെളിഞ്ഞ മനസ്സോടെ അടുത്തു ചെന്നവർക്ക് അദ്ദേഹം എപ്പോഴും അഭിഗമ്യനായിരുന്നു എന്നതാണ് വാസ്തവം. കൊച്ചുകുട്ടികൾക്ക് മുൻവിധികൾ ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടായിരിക്കാം അവർ അദ്ദേഹത്തിന് പ്രിയപ്പെട്ട കൂട്ടുകാരായി തീർന്നത്.

അസാധാരണമായതിനെ സദാ തേടിയിരുന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് എന്നത് സത്യം. ദൈനംദിനത്തിന്റെ ശരാശരികളിൽ നിന്നും ഗതാനുഗതികത്വത്തിൽ നിന്നും അദ്ദേഹം വിട്ടുനിന്നു. സാധാരണക്കാരുടെ സാമൂഹിക ജീവിതത്തിന് ചൂടും ചൊടിയും പകരുന്ന കൊച്ചുവർത്തമാനങ്ങളും കൊള്ളലും കൊടുക്കലും അദ്ദേഹത്തിന് അന്യമായിരുന്നു. എങ്കിലും സാധാരണക്കാരുമായി ഇടപഴകാനും അവരുടെ പ്രശ്നങ്ങൾ നേരിട്ടറിയുവാനും അദമ്യമായ ആഗ്രഹം നിലനിർത്തി. അവിടെയും തന്റെ അനന്യമായ ശൈലിയിൽ ആദിവാസികളുടെയും അവഗണിതരായ മനുഷ്യരുടെയും പ്രശ്നങ്ങൾ പഠിക്കാനാണ് അദ്ദേഹം ഒരുമ്പെട്ടത്.

കുട്ടിയായിരുന്നപ്പോൾ തന്റെ വലിയ തലയും ചെറിയ ശരീരവും തമ്മിൽ പൊരുത്തപ്പെട്ടിരുന്നില്ല എന്ന് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തന്റെ ആത്മകഥയിൽ ഓർക്കുന്നു. ഒരു വെറും സാധാരണ ശരീരമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റേത്. പെട്ടെന്ന് ക്ഷീണിക്കുകയും രോഗഗ്രസ്തമാവുകയും ഉൽക്കടമായ താപകോപാദികൾക്ക് വേദിയാവുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ശരീരം. "ക്ഷീണിക്കാത്ത മനീഷയും മഷിയുണങ്ങീടാത്ത പൊൻ പേനയും" ആ ശരീരവുമായി ചേർന്നുപോകുവാൻ നന്നേ ബദ്ധപ്പെട്ടു. ദീപ്രവും അതീന്ദ്രിയ ദർശനത്താൽ സദാ അസ്വസ്ഥവുമായ മനസ്സിന്റെ ദ്രുതചലനങ്ങൾക്കൊപ്പം നീങ്ങാൻ മടിച്ച സ്വന്തം ശരീരത്തോടും ചുറ്റുപാടുകളോടും മറ്റു മനുഷ്യരോടും അദ്ദേഹം കയർത്തു. കാണികൾ കണ്ട പല വൈരുദ്ധ്യങ്ങളുടെയും ഉറവിടം ഈ പൊരുത്തക്കേടായിരുന്നു.

അധൃഷ്യ പ്രതിഭകളായിരുന്ന വിശുദ്ധ പൗലോസ് അപ്പോസ്തലൻ, അഗസ്റ്റിനോസ് തുടങ്ങിയവരെപ്പോലെ ആന്തരിക മനുഷ്യന്റെ അസ്തിത്വ വിഹ്വലതകൾ പേറി, സ്വന്തം ആത്മാവിലെ ധ്രുവസംഘർഷങ്ങൾ നേരിട്ടറിഞ്ഞ് നിലവിളിക്കയും അത്യുന്നതന്റെ ആർദ്രമായ കരസ്പർശനത്തി

നായി കാത്തിരിക്കയും ചെയ്ത വ്യക്തിയായിരുന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്. തന്റെ ബാഹ്യവ്യക്തിത്വത്തിനു ചുറ്റുപാടും പരുക്കൻ തിരശ്ശീലകളുടെ പല മടക്കുകൾ തൂക്കിയിട്ടിരുന്നെങ്കിലും ഉള്ളിലെവിടെയോ വിനയാന്വിതവും സ്നേഹോഷ്മളവുമായ ഒരു തീനാളം മുനിഞ്ഞു കത്തി. അത് കരുണാമൂർത്തിയായ ദൈവത്തിന്റെ വിലയേറിയ വരദാനമായി അദ്ദേഹം കരുതി. അതുകൊണ്ട് സ്വന്തം വൈരുദ്ധ്യങ്ങളെ ഒരിക്കലും അദ്ദേഹം ന്യായീകരിച്ചില്ല. ന്യായീകരിക്കണമെന്ന് ആരോടും ആവശ്യപ്പെട്ടുമില്ല. ഇത് ഒരു മനുഷ്യന്റെ സത്യസന്ധത.

തന്റെ എല്ലാമായ ക്രിസ്തുവിന്റെ നല്ല ശിഷ്യനായി മനുഷ്യർക്ക് നന്മ ചെയ്ത് ജീവിക്കണമെന്ന് തീക്ഷ്ണമായി ആഗ്രഹിച്ച ഒരു കൗമാര പ്രായക്കാരനെ നാം മറക്കാതിരിക്കുക. ആ ബാലന്റെ ആത്മപ്രചോദിതമായ ആഗ്നേയാഭിലാഷമാണ് രാജകൊട്ടാരത്തിന്റെ അധികാര സുഖങ്ങളിൽ നിന്നും പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തിന്റെ വശ്യതകളിൽ നിന്നും വിട്ട് സ്വന്തം ആളുകളുടെ ആവശ്യങ്ങളിലേയ്ക്കും അറിവില്ലായ്മകളിലേക്കും മടങ്ങുവാൻ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിനെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്. അന്താരാഷ്ട്രതലങ്ങളിൽ നിഷ്പ്രയാസം നേതൃസ്ഥാനം കൈവരിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നിട്ടും ഒരിക്കലും വേരുകൾ മറക്കാത്ത ആ മനുഷ്യൻ, സ്വന്തം രാജ്യത്തിന്റെയും സഭയുടെയും പ്രശ്നങ്ങളെക്കുറിച്ച് ജാഗ്രതയോടെ ചിന്തിച്ചു. ചോദ്യങ്ങൾ പലതും സ്വയം ചോദിച്ച് ഉത്തരങ്ങൾ നൽകാൻ ശ്രമിച്ചു. ചോദ്യങ്ങൾ ഒന്നുമേ ചോദിക്കാത്ത ജനതയ്ക്ക് ചോദ്യങ്ങളുടെ അർത്ഥവും ഉത്തരങ്ങളുടെ പ്രസക്തിയും മനസ്സിലായില്ലെങ്കിൽ അത്ഭുതമില്ല.

കൺപോളകൾ ഇല്ലാത്ത കണ്ണുകൾ പോലെ നിതാന്ത ജാഗ്രതയിൽ കഴിയുവാൻ വിധിക്കപ്പെട്ട ബോധമായിരുന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റേത്. നമുക്ക് ചുറ്റും നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങളുടെയും ഉരുത്തിരിയുന്ന ആശയങ്ങളുടെയും ഉപരിതലം മാത്രമല്ല, അകവും പുറവും വശങ്ങളും മുമ്പും പിമ്പും ആഴവും ഉയരവും ഒരേ സമയം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനോമണ്ഡലത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ത്രിമാനങ്ങൾക്കപ്പുറത്തു പോകുന്ന ഈ ചിത്രവൈചിത്ര്യങ്ങളുടെ വിവിധ മാനങ്ങളെ തരംതിരിക്കാൻ ആവശ്യമായ മസ്തിഷ്ക സന്നാഹം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അപൂർവ്വകമായ ഈ അനുഭവ സങ്കീർണ്ണത ഒരേ സമയം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിന് നിറവും നീറ്റലും നൽകി. തന്റെ ജനങ്ങൾക്കു വേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യണമെന്ന് അതിയായി ആഗ്രഹിച്ച ഒരു മനുഷ്യന്റെ ഇച്ഛകളും ഇച്ഛാഭംഗങ്ങളും ഇവിടെ നിഗൂഢമായിരിക്കുന്നു.

(ജോയ്സ് തോട്ടയ്ക്കാട് രചിച്ച *പ്രകാശത്തിലേയ്ക്ക് ഒരു തീർത്ഥയാത്ര* എന്ന കൃതിയുടെ അവതാരികയിൽ നിന്നും, 1997.)

4

മഹാമനീഷി

ഡൽഹി ഭദ്രാസനത്തിൽ ഉത്തമ വൈദിക സേവനം നിർവ്വഹിച്ചിരുന്ന ബഹുമാനപ്പെട്ട വർഗ്ഗീസ് ചാക്കോ അച്ചനെ ഞാൻ അടുത്തു പരിചയപ്പെടുന്നത് ഡൽഹി ഓർത്തഡോക്സ് സെന്ററിൽ വച്ചാണ് (1986–1989). അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിസ്വാർത്ഥമായ സേവനതൽപ്പരതയും പൗരോഹിത്യ ശുശ്രൂഷയോടുള്ള വിശ്വസ്തതയും കഷ്ടപ്പാടുകളെ മുഖപ്രസന്നതയോടെ ഉൾക്കൊള്ളാനുള്ള ആത്മീയ സന്നദ്ധതയും എന്നിൽ വളരെ മതിപ്പുളവാക്കി. അതുകൊണ്ട് അച്ചന്റെ ഈ പുതിയ പുസ്തകം വളരെ താൽപര്യത്തോടെയാണ് ഞാൻ വായിച്ചത്.

ഡൽഹി ഭദ്രാസന മെത്രാപ്പോലീത്തായും വൈദിക സെമിനാരി പ്രിൻസിപ്പലുമായിരുന്ന ഡോ. പൗലോസ് മാർ ഗ്രിഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെക്കുറിച്ചുള്ള അച്ചന്റെ ഓർമ്മക്കുറിപ്പുകൾക്ക് അസാധാരണമായ മനനമാധുര്യമുണ്ട്. മഹാശയനായിരുന്ന തിരുമേനിയോട് മിക്ക വിദ്യാർത്ഥികളും ബഹുമാനപുരസ്സരമായ അകലം പാലിച്ചിരുന്നു. അച്ചന്റെ അനുഭവകഥകളിലൊക്കെ ആ അകലം വ്യക്തമാണ്. എന്നാൽ, മഹാമനീഷിയായ തിരുമേനിയുടെ മഹത്വം മനസ്സിലാക്കാനും അദ്ദേഹത്തോട് അടുത്തിടപെട്ട്, അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്ന് തുടർച്ചയായി പഠിക്കുവാനും വർഗീസ് ചാക്കോ അച്ചൻ നടത്തിയ ആത്മാർത്ഥമായ ശ്രമങ്ങളാണ് ഈ അനുഭവങ്ങളെ നമുക്ക് ഹൃദ്യമാക്കുന്നത്.

ഓർത്തഡോക്സ് വൈദിക സെമിനാരിയിലെ ഇന്റർവ്യൂവിൽ, പ്രിൻസിപ്പലിന്റെ മുമ്പിൽ പാടിയ "ദയനീയ" ഗീതത്തോടെയാണ് തിരുമേനിയുമായുള്ള ബന്ധം ആരംഭിച്ചത് എന്ന് അച്ചൻ പറയുന്നതിലെ നർമ്മത്തിന്റെ പൂമ്പൊടി ഈ കഥകളിലെല്ലാം അദ്ദേഹം നേർമ്മയോടെ വിതറിയിട്ടുണ്ട്. സെമിനാരിയിൽ തിരുമേനിയോടൊപ്പം തുടങ്ങിയ അച്ചന്റെ പ്രയാണം പിന്നീട് രാജസ്ഥാൻ മരുഭൂമിയിലൂടെയും ഗൾഫ് രാജ്യങ്ങളിലൂടെയും ദില്ലി നഗരത്തിന്റെ കോണിലും മൂലയിലൂടെയുമെല്ലാം തുടർന്നു. അതിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന എല്ലാ സംഭവങ്ങൾക്കും ഒരു സന്ദേശമുണ്ട്, നമുക്ക് പഠിക്കാനൊരു പാഠമുണ്ട്, ജീവിതരഹസ്യത്തിലേക്ക് ഒരുൾക്കാഴ്ചയുണ്ട്.

പൗലോസ് മാർ ഗ്രിഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടേത് പലർക്കും അടുക്കാനാവാത്ത അഗമ്യ വ്യക്തിത്വമായിരുന്നു എന്നു പൊതുവെ ഒരു ധാരണയുണ്ട്. കുറെയൊക്കെ ഇത് ശരിയുമായിരുന്നു. ചിന്തയുടെയും

വായനയുടെയും രചനയുടെയും ഉള്ളറകളിലേക്ക് പ്രവേശിച്ചാൽ പിന്നെ കൊച്ചുവർത്തമാനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ അലോസരപ്പെടുത്തും. തന്റെ ബൗദ്ധികവ്യാപാരങ്ങളുടെ അനർഗള പ്രവാഹത്തെ തടസ്സപ്പെടുത്തുന്ന വരെ നിഷ്കരുണം പുറത്താക്കും. ലോകത്തിൽ തങ്ങൾക്കുള്ള സ്ഥാനം, പദവി, കഴിവുകൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ച് അതിരുകവിഞ്ഞ അവബോധ ത്തോടെ തിരുമേനിയെ കാണാൻ വരുന്നവരോട് അവർ എത്ര ഉന്നതരാ ണെങ്കിലും തിരുമേനി ചിലപ്പോൾ പൊട്ടിത്തെറിക്കും. എന്നാൽ മറ്റു ചിലർക്ക് എപ്പോഴും തിരുമേനിയുടെ ജീവിതത്തിൽ പ്രവേശനമുണ്ടായി രുന്നു. നിഷ്കളങ്കരായ കൊച്ചുകുട്ടികൾ, ആഴവും ആത്മാർത്ഥവുമായ വിജ്ഞാന തൃഷ്ണയുള്ളവർ, ഭ്രാന്തിന്റെ വക്കോളമെത്തുന്ന സ്വഭാവ വൈചിത്ര്യങ്ങളുള്ളവർ, വിശുദ്ധരും അഗതികളുമായവർ. ഇവരിൽ നിന്ന് പഠിക്കാനുള്ള വിനയവും ഇവരെ തന്റെ ഹൃദയത്തിലേക്ക് സ്വീകരിക്കാ നുള്ള ആർദ്രമായ സ്നേഹവും തിരുമേനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ലബനീസ് കവിയും കലാകാരനുമായിരുന്ന ഖലീൽ ജിബ്രാനെ അച്ചൻ ഉദ്ധരിച്ചി ട്ടുണ്ട്. “ഒരു മഹാത്മാവിന് രണ്ടു ഹൃദയങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും. ഒന്ന് പൊട്ടി ത്തെറിക്കുന്നു, മറ്റേത് എല്ലാം സഹിക്കുന്നു.” തിരുമേനിയെ സംബന്ധിച്ച് ഇത് ശരിയാണ്. തമാശകൾ വളരെ ഇഷ്ടമായിരുന്ന തിരുമേനിക്ക് പൊട്ടി ച്ചിരിക്കാൻ വളരെ താൽപര്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ വളരെ ഗൗരവക്കാരനായിട്ടാണ് പലരും കണ്ടത്. തന്റെ പ്രസംഗങ്ങളിൽ തിരുമേനി ഒരിക്കലും കേൾവിക്കാരെ പൊട്ടിച്ചിരിപ്പിക്കുന്ന ഫലിതങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കാറില്ല. നേർത്ത നർമ്മവും ഐറണിയും കടുത്ത ഹാസ്യ വിമർശനങ്ങളും പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തെക്കുറിച്ചും നമ്മുടെ ചില രാഷ്ട്രീയ - സാമൂഹിക വ്യവസ്ഥകളെക്കുറിച്ചുമുള്ള തിരുമേനിയുടെ പ്രഭാഷണങ്ങളിൽ നിഴലിക്കാറുണ്ട്.

പല മഹാത്മാക്കൾക്കുമുള്ളതുപോലെ തിരുമേനിയുടെ ഇടപെടലി ന്റെയും സ്വഭാവത്തിന്റെയും പ്രത്യേകതകൾ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ധാരാളം അപ്പോക്രിഫൽ കഥകൾ വിദ്യാർത്ഥികൾക്കിടയിൽ പ്രചാരത്തിലുണ്ട്. അതൊക്കെ നേരിട്ടു കേട്ടാൽ തിരുമേനി ഉള്ളുതുറന്ന് ചിരിക്കുമെന്ന് ഉറ പ്പാണ്. തിരുമേനിയുടെ പെരുമാറ്റ പ്രത്യേകതയ്ക്ക് നല്ല ഉദാഹരണമാണ്, അച്ചൻ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന “എന്റെ ബട്ടൻസ് എവിടെ?” എന്ന കഥ. അതിൽ നിന്നും പക്ഷേ അച്ചൻ ഒരു ഗുണപാഠം ഊറ്റിയെടുക്കു ന്നുണ്ട്.

തിരുമേനിക്ക് എല്ലാ വിജ്ഞാന മേഖലകളെക്കുറിച്ചും നല്ല അറിവും ഉറച്ച അഭിപ്രായങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസാധാരണ മായ ഈ കഴിവുകളിൽ അസൂയപ്പെട്ടിരുന്ന ചില പാശ്ചാത്യ പണ്ഡിത ന്മാരും സഭാനേതാക്കളും ഉണ്ടായിരുന്നു. തിരുമേനി വളരെക്കാലം പ്രവർ

ത്തിച്ച ജനീവയിലെ ലോകസഭാകൗൺസിലിൽ തന്റെ സഹപ്രവർത്ത കർ അസൂയയും ആദരവും കലർത്തിയുണ്ടാക്കിയ ഒരു കഥ ഇങ്ങനെ യാണ്.

"ഉൽപ്പത്തി പുസ്തകത്തിൽ, സർവ്വശക്തനായ ദൈവം സകല ത്തെയും ആറു ദിവസം കൊണ്ട് സൃഷ്ടിച്ച സംഭവത്തെക്കുറിച്ച് പൗലോസ് മാർ ഗ്രിഗോറിയോസ് ഉജ്ജ്വലമായ പ്രസംഗം നടത്തുകയാണ്. ഇടയ്ക്ക് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു, ആറു ദിവസം അൽപം കൂടുതലാണ്. ദൈവം അന്ന് എന്നോട് അഭിപ്രായം ചോദിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ, ഇക്കണ്ട പ്രപഞ്ചമെല്ലാം വെറും മൂന്നു ദിവസം കൊണ്ട് എങ്ങനെ ഭംഗിയായി സൃഷ്ടിക്കാം എന്ന് ഞാൻ പറഞ്ഞുകൊടുക്കാമായിരുന്നു."

പിൽക്കാലത്ത് ജനീവയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഞാൻ കേട്ട ഈ കഥ തിരുമേനിയോട് പറഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനും ചിരിയടക്കാ നായില്ല.

ഒരിടത്തും തോറ്റു കൊടുക്കുന്ന ശീലം തിരുമേനിക്കില്ലായിരുന്നു. 1977-ൽ ആണെന്നു തോന്നുന്നു, സെമിനാരിയിൽ പ്രിൻസിപ്പൽ തിരുമേ നിയും സഹപ്രവർത്തകരും പ്രഭാത ഭക്ഷണത്തിനിരിക്കുകയാണ്. അപ്പോ ഴാണ് സുൽത്താൻബത്തേരിക്കാരനായ യോഹന്നാൻ ശെമ്മാശന്റെ നേതൃ ത്വത്തിൽ കുറെ വിദ്യാർത്ഥികൾ ഒരു കുട്ട പച്ചമുളകുമായി കയറി വരു ന്നത്. വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഉത്സാഹത്തിൽ കൃഷി ചെയ്ത അടുക്കളത്തോ ട്ടത്തിലെ ആദ്യഫലമാണ്. പ്രിൻസിപ്പൽ തന്നെ അത് ഉദ്ഘാടനം ചെയ്യ ണമെന്ന് അവർക്കാഗ്രഹം.

വിദ്യാർത്ഥികളുടെ പരിശ്രമത്തിൽ തിരുമേനി സന്തുഷ്ടനായി. എങ്ങ നെയാണ് ഉദ്ഘാടനം നടത്തേണ്ടത് എന്ന് ചോദിച്ചു. ആരും ഒന്നും പറ യുന്നില്ല. ആയിടയ്ക്ക് ഉപരിപഠനം കഴിഞ്ഞ് സെമിനാരിയിൽ അദ്ധ്യാപ കനായിച്ചേർന്ന, തിരുമേനിയുടെ ശിഷ്യനായ ഒരാൾ തമാശയായി പറഞ്ഞു: 'വിളക്ക് കൊളുത്തിയും നാട മുറിച്ചും ഒക്കെയാണല്ലോ സാധാ രണ ഉദ്ഘാടനങ്ങൾ. ഇത് ഭക്ഷണത്തിനുള്ളതായതുകൊണ്ട്, തിന്നു കൊണ്ട് ഉദ്ഘാടനം ചെയ്താൽ നന്നായിരിക്കും.'

പ്രിയങ്കരനായ ശിഷ്യൻ പറഞ്ഞത് കേൾക്കാത്ത താമസം തിരുമേനി പറഞ്ഞു: 'ഏത് മുളകും പച്ചയോടെ തിന്നാൻ എനിക്കു കഴിയും. പണ്ട് മദ്രാസിൽ ജോലിയായിരുന്ന കാലത്ത് ശീലമാക്കിയതാണ്.'

വിദ്യാർത്ഥികൾ കാഴ്ച കൊണ്ടുവന്നത് 'കരണംപൊട്ടി' എന്ന തീവ്ര വാദി ഇനത്തിൽപ്പെട്ട മുളകാണെന്ന് അറിയാതെ തിരുമേനി ഒരെണ്ണമെ ടുത്ത് ചവച്ചു തുടങ്ങി. പെട്ടെന്ന് പ്രിൻസിപ്പലിന്റെ മുഖം ചുവന്നു, കണ്ണു

കൾ നിറഞ്ഞു തുളുമ്പി. പഞ്ചസാരപാത്രത്തിലേക്ക് കൈകൾ അറിയാതെ നീണ്ടു. ലോകപ്രശസ്തനായ പ്രിൻസിപ്പാളിനു പിണഞ്ഞ അമളി കണ്ട് സഹപ്രവർത്തകർ കുടുകുടെ ചിരിച്ചു. വിദ്യാർത്ഥികൾ ചിരിക്കാമോ എന്ന് ഉള്ളിൽ സംശയിച്ച് സ്തംഭിച്ചു നിന്നു. നിഷ്ക്കളങ്കമായ ഒരു കുസൃതി ഒപ്പിച്ച്, സ്നേഹവാനായ ഗുരുവിന്റെ കണ്ണുകൾ നിറച്ചതിൽ ആ ശിഷ്യൻ ഇന്നും പശ്ചാത്തപിക്കുന്നു.

ഇങ്ങനെ ഒത്തിരിയേറെ കഥകൾ തിരുമേനിയെക്കുറിച്ച് പറയാൻ കഴിയും. അദ്ദേഹത്തെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ പ്രശംസനീയമായ സഭാസേവനം നടത്തുകയും ചെയ്ത വർഗീസ് ചാക്കോ അച്ചൻ ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ നമ്മെ ഒരേസമയം രസിപ്പിക്കുകയും ചിന്തിപ്പിക്കുകയും നമുക്ക് പുതിയ അറിവുകൾ നൽകുകയും ചെയ്യുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റു പുസ്തകങ്ങൾ പോലെ ഈ ചെറുഗ്രന്ഥവും മനുഷ്യനന്മയ്ക്കും പ്രയോജനത്തിനും ഉപാധിയാകട്ടെ, അവിസ്മരണീയനായ ഒരു വലിയ ഗുരുവിന്റെ ദീപ്തമായ ഓർമ്മയും സ്നേഹസന്ദേശവും നമ്മുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിറയ്ക്കട്ടെ എന്ന് പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

(2007 ഓഗസ്റ്റ് 9)

5

പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയുടെ യുക്തിയും അയുക്തിയും

ഡോ. പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് (1922-1996) എല്ലാത്തരത്തിലും ബഹുമുഖ പ്രതിഭാശാലിയായിരുന്നു. ലോകം ആദരിക്കുന്ന ഒരു ക്രൈസ്തവ ദൈവശാസ്ത്ര പണ്ഡിതനായിരിക്കേ പാശ്ചാത്യ ചിന്താസരണികളിലും ഭാരതീയ ദർശനങ്ങളിലും മാർക്സിസ്റ്റ് ചിന്തയിലും അസാമാന്യമായ അവഗാഹം നേടി. ഇന്ത്യൻ ഫിലോസഫിക്കൽ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായി. ചെറുപ്പത്തിൽ എത്യോപ്യയിൽ അദ്ധ്യാപകനായി പോയ പോൾ വറുഗീസ് (ബിഷപ്പ് ആകുന്നതിനു മുമ്പുള്ള പേര്) അംഹാരിക് ഭാഷയിൽ പ്രാവീണ്യം നേടുകയും എത്യോപ്യൻ ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രശംസയ്ക്ക് പാത്രമാവുകയും ചെയ്തു. പിൽക്കാലത്ത് എത്യോപ്യൻ ചക്രവർത്തിയുടെ മുഖ്യ ഉപദേഷ്ടാവും സെക്രട്ടറിയും ആയി കുറെ വർഷങ്ങൾ പ്രവർത്തിച്ചു. 1978-ൽ മസ്സച്ചുസെറ്റ്സ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ടെക്നോളജി (എം.ഐ.ടി.) യിൽ നടന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞരുടെയും മതപണ്ഡിതന്മാരുടെയും പ്രശസ്തമായ സമ്മേളനത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്നു. ന്യൂക്ലിയർ ആയുധ വിരുദ്ധ സംരംഭങ്ങളിലും ലോകസമാധാന പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും നേതൃത്വം കൊടുത്തു. ഷിക്കാഗോയിലെ പാർലമെന്റ് ഓഫ് റിലീജിയൻസിന്റെ 100-ാം വാർഷികത്തിൽ മുഖ്യ പ്രഭാഷകനായി. ഓർത്തഡോക്സ് സഭയുടെ ഡൽഹി ഭദ്രാസനാധിപനായും കോട്ടയം ഓർത്തഡോക്സ് സെമിനാരിയുടെ പ്രിൻസിപ്പലായും പ്രവർത്തിച്ചു. ജവഹർലാൽ നെഹ്റു യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലും മറ്റും മനുഷ്യന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചും ഇന്ത്യയുടെ രാഷ്ട്രത്തനിമയെക്കുറിച്ചും നടത്തിയ പ്രഭാഷണങ്ങൾ ഉന്നതതല ചർച്ചകൾക്ക് വഴിയൊരുക്കി.

പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ ചിന്തയിലെ ഒരു പ്രമുഖ വിഷയമായിരുന്നു പ്രബുദ്ധത (Enlightenment). ജ്ഞാനോദയം എന്നും ബോധോദയം എന്നും ഈ വാക്കിന് തർജ്ജമ കൊടുക്കാറുണ്ട്. രണ്ടു പ്രധാന ഗ്രന്ഥങ്ങളാണ് ഈ വിഷയം ചർച്ച ചെയ്യാൻ അദ്ദേഹം എഴുതിയത്.

1. *Enlightenment East and West: Pointers in the Quest for India's Identity*, Indian Institute of Advanced Study, Shimla, 1989.

2. *A Light too Bright: The Enlightenment Today*, State University of New York Press, 1992.

രണ്ടു വ്യത്യസ്ത അർത്ഥങ്ങളിലാണ് പ്രബുദ്ധത എന്ന പദം അദ്ദേഹം ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. ഒന്ന്: പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിൽ യൂറോപ്പിലാരംഭിച്ച് ആധുനിക പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന ശിലകളിലൊന്നായി മാറിയ സാംസ്കാരിക-ബൗദ്ധിക പ്രസ്ഥാനം. ഫ്രഞ്ചുകാർ അതിനെ 'പ്രകാശങ്ങളുടെ നൂറ്റാണ്ട്' എന്നും ജർമ്മൻകാർ 'പ്രകാശനം' എന്നും മറ്റും വിളിച്ചു. അന്ന് യൂറോപ്പിലെ ജനങ്ങൾ പൊതുവെ സ്വീകരിച്ചിരുന്ന മതപരവും സാമൂഹികവുമായ മിക്ക വിശ്വാസങ്ങളും യുക്തിയുടെ പ്രകാശത്തിൽ അർത്ഥരഹിതമായ അന്ധവിശ്വാസങ്ങളാണെന്ന് പുതിയ പ്രസ്ഥാനക്കാർ പറഞ്ഞു. അവയെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ച്, യുക്തിപൂർവ്വം തെളിയിക്കാവുന്നതിനെ സ്വീകരിക്കണം. ഈ പ്രക്രിയയാണ് പ്രബുദ്ധത അഥവാ Enlightenment എന്ന് പടിഞ്ഞാറ് അറിയപ്പെട്ട പ്രസ്ഥാനം. മതത്തിന്റെയും സമൂഹത്തിന്റെയും പരമ്പരാഗതമായ അധികാരത്തെ നിരാകരിച്ച്, വിമർശനാത്മകമായ യുക്തിബോധത്തെ (Critical rationality) ഉയർത്തുകയെന്നതായിരുന്നു ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ മുഖമുദ്ര.

രണ്ടാമത്തെ അർത്ഥം നമ്മുടെ ഭാരതീയ പാരമ്പര്യത്തിൽനിന്ന് വരുന്ന ബുദ്ധസങ്കൽപ്പമാണ്. ബുദ്ധൻ എന്നത് ഒരു വ്യക്തിയുടെ പേരല്ല. നാം അറിയുന്ന ഏറ്റവും പ്രശസ്തനായ ബുദ്ധൻ സിദ്ധാർത്ഥനായിരുന്നു. ബുദ്ധിയിൽ അഥവാ ബോധത്തിൽ പ്രകാശനം സിദ്ധിച്ചവനാണ് ബുദ്ധൻ. ഒരു വ്യക്തിയുടെ പ്രജ്ഞയിൽ സംഭവിക്കുന്ന പ്രകാശനം പിന്നീട് ആ വ്യക്തിയിൽനിന്ന് മറ്റ് വ്യക്തികളിലേക്ക് വ്യാപിക്കുന്നു. അങ്ങനെ പ്രബുദ്ധതയുടെ ഒരു മനുഷ്യബോധത്തിൽ ഒതുങ്ങുന്ന ഒരു പ്രബുദ്ധതയല്ല ഭാരതീയ പാരമ്പര്യത്തിലേത്. പ്രജ്ഞയ്ക്ക് അതീതമായി പോവുന്നതാണ്. ചില ബൗദ്ധചിന്തകരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ പ്രജ്ഞയെത്തന്നെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതാണ് നിർവാണം പ്രാപിക്കൽ.

പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ അന്വേഷണം മുകളിൽപ്പറഞ്ഞ രണ്ടുതരം പ്രബുദ്ധതകളെയും തമ്മിൽ അനുരഞ്ജിപ്പിക്കാൻ കഴിയുമോ എന്നതാണ്. പാശ്ചാത്യമായ ആധുനികതയുടെ മുഖമുദ്രയായ വിമർശനോന്മുഖമായ യുക്തിബോധവും (Critical rationality) ഭാരതീയ സംസ്കൃതിയിലെ അതീന്ദ്രിയമായ പ്രബുദ്ധതയും (religious enlightenment) തമ്മിൽ എങ്ങനെ സമരസപ്പെടുത്താം എന്നതാണ് ചോദ്യം.

പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിൽ യൂറോപ്പിൽ ആരംഭിച്ച പ്രബുദ്ധതയുടെ അടിസ്ഥാന ധാരണകളിൽ ചിലത് താഴെപ്പറയുന്നവയാണ്:

1. വിമർശക യുക്തിയുടെ (Critical rationality) കേവലാധികാരം.
2. പാരമ്പര്യത്തിന്റെ നിഷേധം.

3. പ്രതീകവും അനുഷ്ഠാനവും മാറ്റി തൽസ്ഥാനത്ത് സിദ്ധാന്തവും വാക്കുകളും പ്രതിഷ്ഠിച്ചത്.

4. സമൂഹത്തേക്കാൾ വ്യക്തിക്കു ലഭിച്ച പ്രാധാന്യം.

5. യാഥാർത്ഥ്യത്തിന്റെ ആഴമായ രഹസ്യങ്ങളെ, പിന്നീട് കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ലഭിച്ചാൽ പരിഹരിക്കാവുന്ന വെറും പ്രശ്നവും പ്രഹേളിക യുമായി മാറ്റിയത്.

ആധുനികതയുടെ കൂടെപ്പിറപ്പുകൾ

ആധുനികത (Modernity) എന്ന് നാം പറയുന്ന പ്രതിഭാസത്തിന്റെ തുടക്കവും അടിസ്ഥാനവും നാം കാണുന്നത് പ്രബുദ്ധതയിലാണ്. ഇന്ന് നാം വളരെ സ്വാഭാവികമായി കരുതുന്ന ആധുനികതയുടെ കേന്ദ്രാശയ ങ്ങളാണല്ലോ മനുഷ്യാവകാശം, സ്വാതന്ത്ര്യം, സമത്വം തുടങ്ങിയവ.

പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയുടെ സന്താനങ്ങൾ ആണ് ആധുനിക ശാസ്ത്ര-സാങ്കേതിക വിജ്ഞാനവും അതിന്റെ അതുല്യ ഉപകരണമായ വിമർശക യുക്തിയും നമ്മുടെ ജനായത്ത വ്യവസ്ഥയുടെ സ്ഥാപനങ്ങളും (Democratic institutions).

മാർക്സിസ്റ്റ് സോഷ്യലിസവും ലിബറലിസവും പാശ്ചാത്യ പ്രബു ദ്ധതാ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ നിന്ന് ഉരുത്തിരിഞ്ഞവയാണ്. ഇന്ത്യയിൽ ഇവ രണ്ടിന്റെയും സമ്മർദ്ദമുണ്ടായി. ഇന്ത്യയുടെ പാരമ്പര്യത്തിൽ ജനിച്ച്, പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയിൽ പുനർജനിച്ച്, ഭാരതത്തിന്റെ നേതാവായി മാറിയ ജവഹർലാൽ നെഹ്റുവിനു മുമ്പിൽ ഈ രണ്ട് വഴികളും ഉണ്ടാ യിരുന്നു. രണ്ടിനോടും ആകർഷണമുണ്ടായിരുന്ന നെഹ്റു രണ്ടും തമ്മിൽ സംയോജിപ്പിക്കാനാണ് ശ്രമിച്ചത്. അങ്ങനെയാണ് നമ്മുടെ മിശ്രിത സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയും സോഷ്യൽ-ഡമോക്രാറ്റിക് ചിന്തയും മറ്റും ഉരുത്തിരിഞ്ഞത്. ഭാരതീയ സംസ്കാര പൈതൃകവും പാശ്ചാത്യ പ്രബു ദ്ധതയും തമ്മിലുള്ള സംവാദവും ഉരസലുകളും നമ്മുടെ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ സ്വത്വരൂപീകരണ പ്രക്രിയയിൽ ഇപ്പോഴും അടിയൊഴുക്കായി നിൽക്കു ന്നുണ്ട്. ഗാന്ധിജിയും ടാഗോറും പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയുടെ വേലിയേ റ്റത്തിനെതിരെ നമ്മുടെ പരമ്പരാഗതമായ ആദ്ധ്യാത്മിക സംസ്കൃതിയെ ഊന്നിപ്പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഇന്ത്യയിലെ ഭരണച്ചുമതല കിട്ടിയ വരേണ്യ വർഗ്ഗം നെഹ്റുവിന്റെ പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതാപക്ഷത്തോടാണ് ആഭിമു ഖ്യവും വിശ്വസ്തതയും പുലർത്തിയത്.

എന്താണ് പ്രബുദ്ധത?

1784-ൽ ആധുനിക യൂറോപ്യൻ ദാർശനികതയുടെ പിതാവായ ജർമ്മൻ

ചിന്തകൻ ഇമ്മാനുവേൽ കാന്റ് എഴുതി: “മനുഷ്യൻ സ്വയം അടിച്ചേൽപ്പിച്ച അപക്വത (immaturity) യിൽ നിന്ന് മോചനം പ്രാപിക്കുന്നതാണ് പ്രബുദ്ധത. അപരനിൽ നിന്ന് നിർദ്ദേശം കിട്ടാതെ സ്വന്തം ബുദ്ധിയെ ഉപയോഗിക്കാനുള്ള ഇച്ഛാശക്തി ഇല്ലാത്തതാണ് അപക്വത. യുക്തിബോധം ദുർബലമാകുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിനു കാരണം അറിവില്ലായ്മയല്ല. അപരനിൽ നിന്ന് മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശം കിട്ടാതെ സ്വന്തം കാര്യം തീരുമാനിക്കാനുള്ള നിശ്ചയദാർഢ്യവും ധൈര്യവും ഇല്ലാത്തതാണ്. ചിന്തിക്കാൻ ഒരുമ്പെടുക. ധൈര്യപൂർവ്വം ചിന്തിക്കുക. ഉണർന്നെഴുന്നേൽക്കുക. നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം ധാരണയെ സേവിക്കുക. ഇതാണ് പ്രബുദ്ധതയുടെ മുദ്രാവാക്യം.”

മനുഷ്യവ്യക്തിക്ക് പ്രായപൂർത്തിയായി. അവന്റെ സ്വന്തം ബുദ്ധിയുടെ മേൽ അടിച്ചേൽപിക്കപ്പെടുന്ന എല്ലാ അധികാര വ്യവസ്ഥകളെയും അവൻ ചോദ്യം ചെയ്യണം. മദ്ധ്യകാല യൂറോപ്പിൽ നിലവിലിരുന്ന ക്രിസ്തീയ സഭയുടെ അധികാരശ്രേണി, പുരോഹിതന്മാരുടെ അധികാരം, വേദശാസ്ത്രത്തിന്റെ അധികാരം, ആത്മീയാചാര്യന്മാരുടെ അധികാരം, ജനസമൂഹത്തിൽ നിലവിലിരുന്ന പലതരം വിശ്വാസങ്ങളുടെയും സാമൂഹിക ചട്ടങ്ങളുടെയും അധികാരം - ഇങ്ങനെ മനുഷ്യവ്യക്തിയുടെ സ്വതന്ത്രമായ ചിന്തയെ കൂച്ചുവിലങ്ങിട്ടിരുന്ന എല്ലാത്തരം അധികാരങ്ങളെയും നിഷേധിക്കുന്നതാണ് പ്രബുദ്ധതയുടെ തുടക്കം. ആധുനികത എന്നു നാം വിളിക്കുന്ന മാനസികവും ചരിത്രപരവുമായ അവസ്ഥ ഈ പ്രബുദ്ധതയിൽനിന്ന് ഉണ്ടായതാണ്. ആധുനികതയുടെ മുഖമുദ്ര പരമ്പരാഗതമായ അധികാരത്തെയും സമ്പ്രദായങ്ങളെയും നിരസിക്കുക എന്നതാണ്. യുക്തിബോധം (Reason) ആണ് സകലത്തിന്റെയും അളവുകോൽ. ആ യുക്തി കൊണ്ടാണ് പാരമ്പര്യങ്ങളെയും അന്ധമായ വിശ്വാസാചാരങ്ങളെയും മതപൗരോഹിത്യത്തിന്റെ അധികാരഘടനയേയും ചോദ്യം ചെയ്യേണ്ടത്.

ഒരുദാഹരണമെടുക്കാം. ആധുനിക പാശ്ചാത്യ ശാസ്ത്രം പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിൽ യൂറോപ്പിൽ വികസിച്ചു തുടങ്ങിയതിന്റെ കാരണം ഈ ചോദ്യം ചെയ്യലാണ്. ആചാര്യന്മാർ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നതിനെ പരീക്ഷണവും നിരീക്ഷണവും നടത്തി തെളിയിക്കുകയോ തള്ളിക്കളയുകയോ ചെയ്യാം. ഗലീലിയോയുടെ കാലത്ത് സൂര്യൻ ഭൂമിയെ ചുറ്റുന്നു എന്നതാണ് ശാസ്ത്ര സത്യമായി കത്തോലിക്കാസഭ പഠിപ്പിച്ചത്. സഭയുടെ പുരോഹിതന്മാരേക്കാൾ ഇക്കാര്യത്തിൽ പഠിപ്പിക്കാനുള്ള അധികാരം മറ്റാർക്കുമില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആർക്കും ചോദ്യം ചെയ്യാനാവാത്ത വിശ്വാസപ്രമാണമായിരുന്നു അത്. കോപ്പർനിക്കസും ഗലീലിയോയും മറ്റും യുക്തിയും പരീക്ഷണനിരീക്ഷണങ്ങളുമുപയോഗിച്ച് ആ അധികാരത്തെ

നിരാകരിച്ചു. ആധുനിക ശാസ്ത്രത്തിൽ ഇത് നിരന്തരം സംഭവിച്ചു. ഇന്ത്യയിലും മദ്ധ്യകാല യൂറോപ്പിലും ആചാര്യമതത്തെ നിഷേധിക്കുന്ന രീതിയെ മതങ്ങൾ ഒരിക്കലും പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. വേദത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു, അല്ലെങ്കിൽ ഗുരു ഇങ്ങനെ കൽപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ എല്ലാ ചോദ്യങ്ങളും അവിടെ അവസാനിക്കുമായിരുന്നു.

ശാസ്ത്രീയ രീതിയുടെ അടിത്തറയായിത്തീർന്ന 'ക്രിറ്റിക്കൽ റാഷണാലിറ്റി' യുക്തിബോധത്തിന്റെ ഏറ്റവും വികസിത രൂപമാണ്. യുക്തി അതിനെത്തന്നെ വിമർശിക്കുന്നതാണ് ക്രിറ്റിക്കൽ റാഷണാലിറ്റി. നിരന്തരം സ്വയം വിമർശനം നടത്തിയും യുക്തി കണ്ടെത്തുന്ന സത്യങ്ങളെ വീണ്ടും വിമർശനവിധേയമാക്കിയും അയുക്തികമായ യാതൊന്നും നമ്മുടെ യുക്തിവിചാരത്തിൽ കടന്നു കൂടിയിട്ടില്ല എന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തിയുമാണ് ശാസ്ത്രീയചിന്ത പുരോഗമിക്കേണ്ടത്. യുക്തിയുടെ അയുക്തി (Reason's unreason) എന്ന ശീർഷകത്തിൽ പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതാ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പത്ത് മൗലിക ധാരണകളെ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് എടുത്ത് പറഞ്ഞ് ഗൗരവമായ വിമർശനത്തിനു വിധേയമാക്കുന്നുണ്ട്. ആ വിമർശനങ്ങളെ വിശദമായി പരിശോധിക്കുന്നില്ല. അവ ഇവിടെ സൂചിപ്പിക്ക മാത്രം ചെയ്യുന്നു.

1. യഥാതഥ ചിന്ത (Naive realism). അറിയുന്ന ഞാനും (subject) അറിയപ്പെടുന്ന വസ്തു (object) വും ഉണ്ട്. എനിക്ക് എല്ലാറ്റിനെയും അവ ആയിരിക്കുന്നതുപോലെ അറിയാം. ഇങ്ങനെ അറിയാൻ കഴിയാത്തതൊന്നും സത്യമല്ല.

2. സത്യമെന്നത് ഒരു concept ആണ്. വസ്തുതയുടെ പ്രസ്താവനയാണത്. അങ്ങനെ വ്യക്തമായും യുക്തിപൂർവ്വവും പ്രസ്താവിക്കുവാൻ കഴിയാത്തതൊന്നും സത്യമല്ല.

3. ഭാഷ സത്യത്തിന്റെ വാഹനമാണ്. യുക്തിപൂർവ്വമായ മനുഷ്യഭാഷ എല്ലാ സംസ്കാരങ്ങളിലും പ്രധാനമാണെങ്കിലും പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയിൽ അതിന് അതിരു കവിഞ്ഞ പ്രാധാന്യം ലഭിച്ചു.

4. വിജ്ഞാനശാസ്ത്രം (Epistemology) അറിവിന്റെ സാധുത ഉറപ്പു നൽകുന്ന അറിവാണ്. അറിയുന്ന പ്രക്രിയയെക്കുറിച്ചുള്ള വിമർശനാത്മകമായ അന്വേഷണമാണത്. ഇന്ത്യയിൽ പ്രമാണ വിചാരം എന്നു നാം പറയുന്നു.

5. ബോധപൂർവ്വമായ യുക്തി (Conscious reason) അറിവിന്റെ ഏറ്റം വിശിഷ്ടമായ ഉപകരണമാണ്.

6. എന്തിന്റെയെങ്കിലും കാരണം അറിഞ്ഞാൽ അതിനെ വിശദീകരി

ക്കാനാവും. ആ അറിവ് ഉപയോഗിച്ച് സാങ്കേതികവിദ്യ സൃഷ്ടിക്കാം. വെള്ളം തിളയ്ക്കുമ്പോൾ നീരാവി ഉണ്ടാകുമെന്നും ആ നീരാവിയ്ക്ക് അതിശക്തമായ സമ്മർദ്ദം പ്രയോഗിക്കാൻ കഴിയുമെന്നുമുള്ള അറിവാണ് ആവിയന്ത്രത്തിന്റെ കണ്ടുപിടിത്തം സാദ്ധ്യമാക്കിയത്.

7. കൃത്യമായി അളക്കാൻ കഴിയുന്ന ശാസ്ത്രത്തിന് കൃത്യമായ അറിവു നൽകാൻ കഴിയും (measurement - based science and precise knowledge).

8. പ്രപഞ്ചം സ്വയംഭൂവാണ്. അത് അതിൽത്തന്നെ നിലനിൽക്കുന്നതും അതിൽത്തന്നെ നമുക്കറിയാവുന്നതുമാണ്.

9. സ്ഥലവും കാലവും സ്വതന്ത്രമായി നിലനിൽക്കുന്ന യാഥാർത്ഥ്യ ങ്ങളാണ്. നമ്മുടെ ബോധം അവയെ അറിഞ്ഞാലും ഇല്ലെങ്കിലും അവ നിലനിൽക്കുന്നു.

10. മാറ്റവും പരിണാമവും പുരോഗതിയുടെ അടയാളമാണ്. രേഖീയ മായ പുരോഗതിയാണ് മനുഷ്യന്റെ നേട്ടങ്ങളും സംസ്കാരവും.

യുക്തിയിൽ അധിഷ്ഠിതമെന്ന് അവകാശപ്പെടുന്ന പ്രബുദ്ധതാപ്രസ്ഥാ നത്തിന്റെ യുക്തിരഹിതമായ ചില മുൻവിധികളാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ഇവിടെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നത്. നമ്മുടെ ശാസ്ത്രീയജ്ഞാന സമ്പാദന രീതിയെ വിശകലനം ചെയ്യുമ്പോൾ യുക്തിരാഹിത്യത്തിന്റെ വിടവുകൾ പലതും കാണാനാവും.

ഭാരതീയ പ്രബുദ്ധത

ഇംഗ്ലീഷിൽ Prejudice എന്ന വാക്കിന്റെ ആക്ഷരികമായ അർത്ഥം മുൻ വിധി എന്നാണ്. ശാസ്ത്രത്തിന് മുൻവിധികളൊന്നുമില്ല എന്ന അവകാ ശവാദം ഇന്ന് ശാസ്ത്രം തന്നെ തിരുത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. നമ്മുടെ സംസ്കാരവും വിശ്വാസങ്ങളും സാമൂഹ്യ പരിതോവസ്ഥയുമെല്ലാം ശാസ്ത്രഗവേഷകരുടെ അന്വേഷണമാർഗ്ഗത്തേയും നിഗമനങ്ങളേയും സ്വാധീനിക്കുന്നു എന്നു വ്യക്തമാണിന്ന്.

പ്രബുദ്ധതാ പ്രസ്ഥാനം 'മുൻവിധിക്ക് എതിരായ മുൻവിധി' ആയി രുന്നു എന്ന് പുതിയ വ്യാഖ്യാന ശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രണേതാക്കളിലൊ രാളായ ഹാൻസ്ഗെയോർഗ് ഗദാമർ എന്ന ജർമ്മൻ വിമർശകൻ ഒരി ക്കൽ പറഞ്ഞു. നമ്മുടെ പാരമ്പര്യവും മുൻധാരണകളും നമ്മുടെ വ്യാഖ്യാ നത്തിന്റെ ഗതിയെ സ്വാധീനിക്കുന്ന യാഥാർത്ഥ്യം നാം തിരിച്ചറിയണ മെന്ന് ഗദാമർ പറയുന്നു. ഒട്ടും ആത്മനിഷ്ഠത കലരാത്ത ശുദ്ധമായ വസ്തുനിഷ്ഠത കൈവരിക്കാൻ ശാസ്ത്രത്തിന് കഴിയുമോ എന്നത് ഒരു

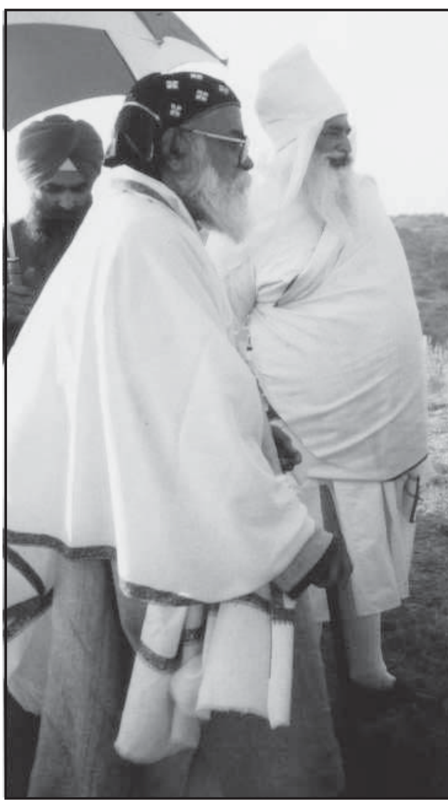

അന്വേഷണ പ്രക്രിയയാണ്. അല്ലാതെ നാം എത്തിച്ചേരുന്ന കൃത്യമായ ലക്ഷ്യസ്ഥാനമല്ല. തെറ്റാവരമുള്ള ബൗദ്ധിക പ്രമാണവുമല്ല.

പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയെക്കുറിച്ച് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന് ഖണ്ഡന വിമർശനം മാത്രമല്ല, അഭിനന്ദനവുമുണ്ട്. ഉദാഹരണമായി, ആ പ്രസ്ഥാനം മനുഷ്യന്റെ താൻപോരിമയും ഉത്തരവാദിത്തബോധവും (autonomy and responsibility) ഊന്നിപ്പറഞ്ഞതിലാണ് അഭിനന്ദനം. മനുഷ്യ സ്വാതന്ത്ര്യ ത്തെയും അന്തസ്സിനെയും നിഹനിക്കുന്ന യാതൊരു നിയമമോ അധി കാരവ്യവസ്ഥയോ മതപ്രമാണമോ അംഗീകരിക്കാനാവില്ല. ഇതൊരു ഹ്യൂമനിസമാണ്. പക്ഷേ, ഇത് സാധാരണ അർത്ഥത്തിലുള്ള ഹ്യൂമനി സമല്ല. അതായത് ആദ്ധ്യാത്മികതയുടെയും അതീന്ദ്രിയതയുടെയു മൊക്കെ നല്ല അംശങ്ങളെപ്പോലും നിഷേധിക്കുന്ന സെക്കുലർ ഹ്യൂമനി സമല്ല. മറിച്ച് സമ്പൂർണ്ണ മനുഷ്യത്വത്തിലുള്ള ഊന്നലാണ് യഥാർത്ഥ ഹ്യൂമനിസം. ബുദ്ധൻ ഹ്യൂമനിസ്റ്റ് അല്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇന്ത്യയിൽ അന്ന് ജീർണ്ണിച്ച മതാനുഷ്ഠാന പശ്ചാത്തലത്തിൽ ബുദ്ധൻ മനുഷ്യ ത്വത്തെ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു.

ആധുനിക ശാസ്ത്രവും അതിന്റെ അറിവു സമ്പാദിക്കുന്ന രീതിയും നമ്മുടെ പല സാദ്ധ്യതകളിൽ ഒന്നു മാത്രമാണെന്ന് അംഗീകരിക്കുന്നതു മൂലം പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയെ മറികടക്കാൻ നമുക്കു കഴിയും. അതേ സമയം ക്രിട്ടിക്കൽ റാഷണാലിറ്റി നമുക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന വിലപ്പെട്ട ഒരു കഴിവാണെന്ന് സമ്മതിക്കുകയും വേണം.

ഏഷ്യയിൽ, പ്രത്യേകിച്ചും ഇന്ത്യയിൽ ബൗദ്ധ പാരമ്പര്യത്തിൽ നിന്ന് ആവിർഭവിച്ച പ്രബുദ്ധതയാണ്, പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധതയ്ക്ക് ഒരു തിരു ത്തൽ ശക്തിയായി മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് അവതരിപ്പിക്കുന്നത്.

നമ്മുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക സംസ്കൃതിയെ നിരാകരിക്കുന്ന സെക്കുലറി സവും സെക്കുലർ ഹ്യൂമനിസവും ഒരു രാഷ്ട്രമെന്ന നിലയിൽ ഇന്ത്യ യുടെ സ്വത്വത്തെ രൂപപ്പെടുത്താൻ സഹായിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ കർശന മായ യുക്തിബോധത്തെയും അതീന്ദ്രിയമായ ആദ്ധ്യാത്മികതയെയും സംയോജിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ച ബൗദ്ധ പാരമ്പര്യത്തിലെ പ്രബുദ്ധത നമുക്ക് ചേരുന്നതാണ്. കാരണം ഇന്ത്യയുടേത് ആദ്ധ്യാത്മിക പാരമ്പര്യത്തെ നിഷേധിക്കുന്ന രാഷ്ട്രീയ പ്രത്യയശാസ്ത്രമല്ല. മതങ്ങളുടെ സത്തയെ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതും സർഗ്ഗാത്മകമായി അതിനെ ഉപയോഗിക്കാൻ നമ്മെ സഹായിക്കുന്നതുമായ ഒരു പ്രബുദ്ധതയാണ് ഭാരതീയതയുടെ തനിമ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നത്.

മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിന് പുതിയൊരു പ്രബുദ്ധത ആവശ്യമാണ്. പുതി യൊരു മാനവ സംസ്കാരത്തിന് പാശ്ചാത്യവും പൗരസ്ത്യവുമായ പ്രബു

ദ്ധതകൾ തമ്മിലുള്ള സംവാദം ആവശ്യമാണ്. ലോഗോസും മിഥോസും തമ്മിലുള്ള സംവാദം പ്രതീകാത്മകമായി എടുക്കാം. ലോഗോസ് ഭാഷയേയും യുക്തിയേയും ബോധത്തേയും പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. പാശ്ചാത്യ ശാസ്ത്രീയ സംസ്കാരത്തിന്റെ കേന്ദ്രം ഈ ലോഗോസ് (വാക്ക്, യുക്തി, ശാസ്ത്രം, സിദ്ധാന്തം) ആണ്. ദെറീദായുടെ logo-centrism ഓർക്കുക. മിഥോസ് (Mythos) പ്രതീകങ്ങളെയും അനുഷ്ഠാനങ്ങളെയും പ്രകൃതിയുടെ താളക്രമങ്ങളെയും പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. ഇവയുടെ പാരസ്പര്യവും സംവാദവും മനുഷ്യസംസ്കാരത്തിന് ഒരു പുതിയ മുഖച്ഛായ നൽകും.

കണ്ണഞ്ചിപ്പിക്കുന്ന പ്രകാശം

പ്രബുദ്ധതയെക്കുറിച്ചുള്ള മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ പ്രമുഖമായ ഒരു പുസ്തകത്തിന്റെ ശീർഷകം A Light too Bright എന്നാണെന്ന് സൂചിപ്പിച്ചല്ലോ. 'കണ്ണഞ്ചിപ്പിക്കുന്ന പ്രകാശം' എന്നു വിശേഷിപ്പിക്കാനുള്ള കാരണം മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ട്. ആധുനിക പാശ്ചാത്യ സെക്കുലർ പ്രബുദ്ധത പ്രസരിപ്പിക്കുന്ന ഉജ്ജ്വല ശോഭ പകൽ വെളിച്ചം പോലെയാണ്. അത് വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിൽകൂടുതൽ അത് മറയ്ക്കുന്നു. പകലും രാത്രിയും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം പോലെയാണത്. സൂര്യൻ ജ്വലിച്ചു നിൽക്കുമ്പോൾ ഭൂമിയിലുള്ള എല്ലാം നമുക്കു വിശദമായും വ്യക്തമായും കാണാം. അതേസമയം അനന്തമായ ആകാശത്തിൽ ആകാശ ഗംഗയും മറ്റു നക്ഷത്രജാലങ്ങളും എണ്ണിയാലൊടുങ്ങാത്ത താരങ്ങളും ഗ്രഹങ്ങളും ഉപഗ്രഹങ്ങളും ഉണ്ടെന്ന് നാം അറിയുകയേ ഇല്ല. അത്ര കണ്ണഞ്ചിപ്പിക്കുന്നതാണ് സൂര്യതേജസ്സ്. പകൽവെളിച്ചം അസ്തമിച്ചു കഴിയുമ്പോഴാണ്, ആകാശത്തിന്റെ അപാര തേജസ്സും സൗന്ദര്യവും നമുക്കു വെളിപ്പെടുന്നത്. പകൽവെളിച്ചത്തിൽ നാം വ്യക്തമായിക്കണ്ട ഭൂമിയുടെ കൊച്ചുവട്ടവും നിശാദർശനത്തിൽ കാണുന്ന അനന്തപ്രപഞ്ചവും തമ്മിൽ താരതമ്യമില്ല.

ആധുനിക യൂറോപ്യൻ സംസ്കാരവും പ്രബുദ്ധതയും അതിന്റെ വിമർശക യുക്തിയും, ഇതുപോലെ ഒരു വശത്ത്, സയൻസിന്റെയും ടെക്നോളജിയുടെയും വഴിയിലൂടെ വിസ്മയകരമായ കാര്യങ്ങൾ കാണിച്ചുതന്നു. മറുവശത്ത് അതിനു പുറത്തുള്ള കോടാനുകോടി നക്ഷത്രജാലങ്ങളെയും അവ സൃഷ്ടിക്കുന്ന പ്രപഞ്ചങ്ങളെയും നമ്മിൽനിന്നു മറച്ചുവച്ചു. 24 മണിക്കൂറും നാം വിമർശനാത്മകയുക്തിയുടെ ഉജ്ജ്വല വെളിച്ചത്തിൽ കഴിഞ്ഞാൽ, നമ്മുടെ ബോധത്തിനും അറിവിനും മനുഷ്യത്വത്തിനും എന്തു സംഭവിക്കുന്നുവെന്നു സങ്കൽപ്പിക്കുവാൻ പ്രയാസമില്ല. ഒരു പകൽ കഴിഞ്ഞു മറ്റൊരു പകലിനു മുമ്പ് നമുക്ക് കുറെ ഉറക്കവും

ഉറക്കത്തിൽ സ്വപ്നങ്ങളും സ്വപ്നങ്ങളിലൂടെ പുതിയ പുതിയ ലോകങ്ങളിലേക്ക് ഒരു സർക്കീട്ടും ഒക്കെ ആവശ്യമാണ്. പതിനെട്ടും പത്തൊമ്പതും നൂറ്റാണ്ടുകൾ പാശ്ചാത്യസംസ്കാരം നമുക്ക് സമ്മാനിച്ചത് തീർച്ചയായും, 'പ്രകാശങ്ങളുടെ യുഗ'മായിരുന്നു. പക്ഷേ യാഥാർത്ഥ്യത്തിന്റെ നിരവധി ആഴമേറിയതും അതിവിസ്തൃതവുമായ മാനങ്ങളെ അതു തമസ്കരിച്ചു (അമേരിക്കയിലെ ആദിവാസികളായ ഇന്ത്യാക്കാർ കുതിരസവാരിയിൽ പ്രവീണരാണ്. അതിവേഗത്തിൽ കുതിരപ്പുറത്തു പോകുന്നവർ, ഇടയ്ക്കിടെ നിർത്തി ശ്വാസമെടുക്കണമെന്ന് ഒരു പരമ്പരാഗത വിശ്വാസം അവർക്കുണ്ട്. കുതിരയുടെ അതിവേഗത്തിനൊപ്പം കുതിരക്കാരന്റെ ആത്മാവിന് സഞ്ചരിക്കാനാവില്ല. അതുകൊണ്ട് പിറകിലായിപ്പോയ ആത്മാവിനെ തിരിച്ചെടുത്ത് ഉള്ളിലാക്കി വേണം വീണ്ടും സഞ്ചരിക്കാൻ).

പുരോഹിതന്മാരുടെ ദൈവം

മദ്ധ്യകാല യൂറോപ്പിലെ അന്ധവിശ്വാസജടിലമായ ക്രൈസ്തവമത പാരമ്പര്യത്തിനെതിരെ ഉയർന്ന പ്രതികരണമായി യൂറോപ്യൻ പ്രബുദ്ധതയെ കരുതാമെങ്കിൽ ഇന്ത്യയിൽ ബ്രാഹ്മണ പൗരോഹിത്യത്തിലധിഷ്ഠിതവും അനുഷ്ഠാനജടിലവുമായ മതപാരമ്പര്യത്തിനെതിരെ ഉയർന്ന പ്രതികരണമായിരുന്നു, ബുദ്ധമതത്തിലെ പ്രബുദ്ധത. രണ്ടിടത്തും അതൊരു വലിയ ഹ്യൂമനിസ്റ്റ് ഉദ്യമം കൂടി ആയിരുന്നു. ദൈവത്തിന്റെ വക്താക്കളും പ്രതിനിധികളുമായി സർവ്വാധികാരവും അവകാശപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ജനങ്ങളെ പീഡിപ്പിച്ച പൗരോഹിത്യത്തിനെതിരെയുള്ള മനുഷ്യന്റെ ഉയിർത്തെഴുന്നേൽപ്പ് കൂടിയായിരുന്നു അത്.

യൂറോപ്യൻ പ്രബുദ്ധതാപ്രസ്ഥാനം 'മനുഷ്യപീഡകനായ ദൈവത്തെ' സിംഹാസനത്തിൽ നിന്നിറക്കി പകരം യുക്തി (reason) യെ സർവ്വാധികാരിയായി ആരൂഢനാക്കി. 300 വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് പാശ്ചാത്യ പ്രബുദ്ധത പുരോഹിതന്മാരുടെ ദൈവത്തെ തള്ളിക്കളഞ്ഞപ്പോൾ 2500 വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് ബൗദ്ധപാരമ്പര്യം ദൈവത്തെ ആഴമായ നിശ്ശബ്ദതയുടെ ബ്രാക്കറ്റിലാക്കി. ബുദ്ധൻ ദൈവത്തെക്കുറിച്ച് ഒന്നും ഉരിയാടിയില്ല. ആത്മാവിനെക്കുറിച്ചു പറയാതെ അനാത്മവാദം സ്വീകരിച്ചു.

ബുദ്ധമതം വേദത്തിന്റെ ആധികാരികതയെ നിഷേധിച്ചു. അങ്ങനെ ബുദ്ധമതം നാസ്തിക മതമായി യുക്തിക്ക് സമുചിതമായ സ്ഥാനം കൊടുത്തു. സത്യത്തോട് അനുഭവനിഷ്ഠവും യുക്തിപൂർവ്വവുമായ സമീപനമെടുത്തു. പാശ്ചാത്യരുടെ അരിസ്റ്റോട്ടിലിയൻ യുക്തിശാസ്ത്രത്തിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി മനുഷ്യാനുഭവത്തിന്റെ വിശകലനത്തിലൂടെ, പ്രൗഢമായ ഒരു ഡയലക്ടിക്കൽ യുക്തിശാസ്ത്രം ബുദ്ധമത പണ്ഡിതന്മാർ വികസിപ്പിച്ചു.

മനുഷ്യരുടെ ബൗദ്ധിക വ്യവഹാരത്തിനു വേണ്ടിയുള്ള ഒരു തത്ത്വ ചിന്താപദ്ധതിയല്ല ബുദ്ധൻ അവതരിപ്പിച്ചത്. പ്രഥമമായും അദ്ദേഹം കാണിച്ചത് ആദ്ധ്യാത്മികമായ ഒരു ജീവിതശൈലിയും നിലപാടുമായിരുന്നു. വേദങ്ങളുടെ അധികാരത്തെയും ആത്മവാദത്തെയും കർമ്മാനുഷ്ഠാന സമ്പ്രദായങ്ങളെയും ബുദ്ധൻ താത്വികമായിത്തന്നെ നിഷേധിച്ചു. എങ്കിലും ബുദ്ധമത പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന ചാലകശക്തി ആദ്ധ്യാത്മികമാണ്, ബൗദ്ധികമല്ല. തർക്കശാസ്ത്രത്തിൽ നാഗാർജ്ജുനനും ദിങ്നാഗനും ധർമ്മകീർത്തിയും പോലെയുള്ള പ്രതിഭാശാലികൾ വളരെയുണ്ടായി ബുദ്ധപാരമ്പര്യത്തിൽ. എങ്കിലും യൂറോപ്യൻ പ്രബുദ്ധതാ പ്രസ്ഥാനത്തിലുണ്ടായതുപോലെ ശുദ്ധമായ യുക്തിയെ ഏകഛത്രാധിപതിയാക്കി വാഴിക്കാൻ ബുദ്ധമതം തയ്യാറായില്ല.

വേദങ്ങളുടെ അധികാരത്തെ ബുദ്ധൻ നിരാകരിച്ചെങ്കിലും ബുദ്ധവചനങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുതിയ വേദങ്ങൾ ബുദ്ധമതത്തിലുണ്ടായി. അവ പുതിയ അധികാരവ്യവസ്ഥയെ സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്തു. എല്ലാ മതനവീകരണപ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് കേരളത്തിലെ അനുഭവം കൊണ്ടു തന്നെ നമുക്കറിയാം. മുൻവാതിലിലൂടെ എടുത്തെറിയപ്പെടുന്ന അധികാര വ്യവസ്ഥ പിൻവാതിലിലൂടെ തിരികെയെത്തുന്നു.

ഭാരതീയതയുടെ തനിമ

മതത്തിന്റെ അനുഷ്ഠാന ജടിലതയെയും പൗരോഹിത്യ ചൂഷണത്തെയും ജനങ്ങൾക്ക് അപ്രാപ്യമായ വരണ്ട വേദശാസ്ത്രത്തെയും നിഷേധിക്കാൻ ബുദ്ധൻ വിമർശകയുക്തി (Critical reason) ഉപയോഗിച്ചെങ്കിലും ആ യുക്തിക്ക് ഗുണപരമായ ഒരു വ്യത്യാസം പാശ്ചാത്യ യുക്തിയുമായി ഉണ്ടായിരുന്നു. സാധാരണ ബോധത്തിനതീതമായ അനുഭവത്താൽ പ്രകാശിതമായ സംയഗ്സംബോധിയാണ് ഇന്ത്യയിൽ ബൗദ്ധ യുക്തിയുടെ ഈറ്റില്ലമാകുന്നത് എന്നു മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് എടുത്തു പറയുന്നു. ബുദ്ധന്റെ ആദ്യത്തെ ബോധോദയം തന്നെ, വ്യക്തിയല്ല പരമമായിട്ടുള്ളത് എന്നാണ് വ്യക്തമാക്കുന്നത്. ചിന്തിക്കുന്ന അഥവാ ബോധം പ്രാപിക്കുന്ന വ്യക്തിയാണ് സർവ്വപ്രധാനം എന്ന് പാശ്ചാത്യർ പറഞ്ഞു. ഇത് അവിദ്യയാണ്. അജ്ഞാനമാണ്. പൂർണ്ണമായതിന്റെ സമഗ്രതയിലാണ് വ്യക്തിയുടെ ബോധോദയം വിലയം പ്രാപിക്കുന്നത്. ബൗദ്ധനോ ഹിന്ദുവോ അല്ലാത്ത ഒരു വ്യക്തിയെന്ന നിലയിൽ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ അഭിപ്രായം ഈ ഉൾക്കാഴ്ച തന്നെയാണ് ഭാരതീയ വേദപാരമ്പര്യത്തിന്റേയും കേന്ദ്രബിന്ദു എന്നാണ്. “യജ്ഞോ ഭുവനസ്യ നാഭി” എന്ന ഋഗ്വേദ സൂക്തം ഇവിടെ സുപ്രധാനമെന്നു കരുതപ്പെടുന്നു. യാഗ

മാണ് പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ നാഭി. വിശ്വം മുഴുവനും കറങ്ങുന്നത് യാഗമെന്ന ചുഴിക്കുറ്റിയിലാണ്. വ്യക്തി സ്വന്തമായതിനെ മുറുകെപ്പിടിക്കാതെ സ്വയം സകലത്തിനും വേണ്ടി യാഗമായിത്തീരുമ്പോൾ പ്രപഞ്ചം അതിന്റെ താളവും ക്രമവും നിലനിർത്തുന്നു. വ്യക്തി തന്റെ സ്വത്വത്തിനുവേണ്ടി നിലകൊണ്ടാൽ ക്രമം അക്രമമായിത്തീരുന്നു. ഭാരതീയ വേദപാരമ്പര്യത്തിലും ക്രിസ്തീയ മതപാരമ്പര്യത്തിലും സകലത്തിന്റെയും സ്രോതസ്സായ തത്ത്വം സ്വയം യാഗമായി നൽകി പ്രപഞ്ചത്തെ നിരന്തരം പുനഃസൃഷ്ടിക്കുകയും നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യുന്നു എന്ന ചിന്തയുണ്ട്. അപ്പോൾ യാഗമെന്ന ആത്മദാനത്തിന്റെ നാഭിച്ചുഴിയിൽ ചുറ്റിത്തിരിയുന്ന പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ താളത്തെയാണ് വിശ്വനൃത്തമായും പ്രപഞ്ച വിന്യാസത്തിന്റെ താളമായും ശാസ്ത്രം നിരന്തരം അന്വേഷിക്കുന്ന പ്രകൃതിനിയമമായും നാം മനസ്സിലാക്കുന്നത്. ആത്മസമർപ്പണത്തിൽ അധിഷ്ഠിതമായ പ്രാപഞ്ചിക ക്രമത്തോട് ആത്മദാനഭാവത്തോടെ പ്രതിസ്പന്ദിക്കുകയാണ് മനുഷ്യരുടെ ധർമ്മം. മനുഷ്യൻ സൃഷ്ടിക്കുവേണ്ടി ആത്മയാഗമർപ്പിക്കുന്ന 'സൃഷ്ടിയുടെ പുരോഹിതനാണെ'ന്ന ആശയവും മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ഇവിടെ നമ്മെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു.

ഇതാണ് ഭാരതീയ ആദ്ധ്യാത്മികതയുടെ കാതലും അധിഷ്ഠാനവും. അല്ലാതെ പാശ്ചാത്യ യുക്തിയുടേതുപോലെ ലോകത്തെ മുഴുവൻ ഭരിക്കാനും വിഴുങ്ങാനും വേണ്ടിയുള്ള സാഹസികമായ വെട്ടിപ്പിടിക്കലും വികസനതന്ത്രവും ദിഗ്‌വിജയവുമല്ല.

ക്രിസ്തുവിനു മുമ്പ് നാലാം നൂറ്റാണ്ടു മുതൽ പത്താം നൂറ്റാണ്ടു വരെ ബുദ്ധമത ചിന്തകരും ഹൈന്ദവ വേദപണ്ഡിതരും തമ്മിൽ നടന്ന സംവാദങ്ങൾ അതിസമ്പന്നമായ ഭാരതീയ വിമർശന-ദാർശനിക സംവാദ പാരമ്പര്യത്തെ അനാവരണം ചെയ്യുന്നു. യൂറോപ്യൻ ക്രിട്ടിക്കൽ ഫിലോസഫി ഉണ്ടാകുന്നതിനു 1000 വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പേ ഇത് നമ്മുടെ നാട്ടിലുണ്ടായി എന്നത് നാം അറിഞ്ഞിരിക്കണം. ആധുനിക പാശ്ചാത്യ ശാസ്ത്രത്തിന് അടിസ്ഥാനപരമായ ചോദ്യത്തിൽ താൽപര്യമില്ല. നമുക്കു ചുറ്റും നാം കാണുന്ന ലോകത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ സ്വഭാവമെന്താണ് എന്നത് അടിസ്ഥാന ചോദ്യമാണ്. പാശ്ചാത്യ ശാസ്ത്രത്തിന് താൽപര്യം ഈ സംഗതികൾ എങ്ങനെ പ്രവർത്തിക്കുന്നു എന്നതിലാണ് (how things work). ടെക്നോളജിക് താൽപര്യം ഈ സംഗതികളിന്മേൽ എങ്ങനെ പ്രവർത്തിക്കാം എന്നാണ് (how to work on things). ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോൾ നാം ഈ പാശ്ചാത്യപാതയിലാണ് സഞ്ചരിക്കാൻ താൽപര്യം കാട്ടുന്നത്.

നമ്മുടെ ഭാവി

നമ്മുടെ രാജ്യം സെക്കുലർ സ്വഭാവം ബോധപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ

സെക്കുലർ എന്താണെന്നുള്ളതിനെ നിർവചിക്കാൻ നാം പാശ്ചാത്യരുടെ സെക്കുലർ സങ്കൽപത്തിലേക്കായിരുന്നില്ല തിരിയേണ്ടിയിരുന്നത്. ഇന്ത്യയിൽത്തന്നെ ഹൈന്ദവ–ബൗദ്ധ സംസ്കൃതികൾ തമ്മിലുണ്ടായ സംവാദത്തിലേക്കായിരുന്നു നാം തിരിയേണ്ടിയിരുന്നത് എന്നാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ നിലപാട്. ബൗദ്ധദർശനം യഥാർത്ഥത്തിൽ പാശ്ചാത്യ സെക്കുലറിസത്തോട് വളരെ അടുത്തു വരുന്നുണ്ട്. കാരണം അത് ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചോദ്യത്തെ ബ്രാക്കറ്റിലിടുകയും ആത്മവാദത്തെ നിഷേധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ, ബൗദ്ധസെക്കുലറിസം അതിന്റെ അതീന്ദ്രിയവും ആദ്ധ്യാത്മികവുമായ മാനംകൊണ്ട് പാശ്ചാത്യരുടേതിനേക്കാൾ മേൽത്തരവും ഭാരതീയരായ നമ്മുടെ മനസ്സിന് ഏറ്റവും ഇണങ്ങിയതുമാണ്.

ഈയൊരടിസ്ഥാനത്തിൽ, നാം പുതിയൊരു ദാർശനിക സംവാദം ആരംഭിച്ചാൽ നമ്മുടെ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ സ്വത്വബോധത്തെ നമ്മുടെ തന്നെ ആദ്ധ്യാത്മിക സംസ്കൃതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുനർനിർവചിക്കുവാൻ കഴിയുമെന്നാണ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ പ്രതീക്ഷ.

മതത്തിന്റെ സത്തയെ നിഷേധിച്ചുകൊണ്ടുള്ള കേവലമായ ഒരു വിമർശകയുക്തിക്കു പകരം മതത്തിന്റെ അന്തഃസത്തയിൽ തന്നെ വേരോടിച്ചിരിക്കുന്നതും അതീന്ദ്രിയശോഭയിൽ പ്രകാശിതമായിരിക്കുന്നതുമായ ഒരു വിമർശകയുക്തിയാണ് നമുക്കാവശ്യം. യുക്തിയുടെ അയുക്തിയും അയുക്തിയുടെ യുക്തിയും മനസ്സിലാക്കി, അവയെ സമ്മേളിപ്പിച്ചാൽ പുതിയ നൂറ്റാണ്ടിൽ സംസ്കാരങ്ങളുടെ സംഗമത്തിന് നമുക്ക് പുതിയൊരു മാർഗ്ഗം തുറന്നു കിട്ടും.

(സുകുമാർ അഴിക്കോട് ട്രസ്റ്റിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ കോട്ടയത്തു നടന്ന 'ഇരുപത്തിയൊന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ വിചാര ശിൽപികൾ' എന്ന പ്രഭാഷണ പരമ്പരയിൽ നടത്തിയ പ്രഭാഷണം, 2011)

6

ഗുരുസാന്നിദ്ധ്യത്തെ ഹൃദയത്തിൽ സംവഹിക്കുക

പ. ബാവാ തിരുമേനി, അഭിവന്ദ്യ പൗവ്വത്തിൽ തിരുമേനി, അഭിവന്ദ്യരായ പിതാക്കന്മാരേ, സഹോദരങ്ങളെ,

അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ നിരവധി ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരുവനായ എനിക്ക് ഈ സമ്മേളനത്തിൽ പങ്കെടുക്കുവാൻ യാദൃശ്ചികമായിട്ടാണെങ്കിലും അവസരമുണ്ടായതിൽ ഞാൻ ദൈവത്തെ മഹത്വപ്പെടുത്തുന്നു. ഗുരുക്കന്മാരും ഗുരുസ്ഥാനീയരുമായ പല പിതാക്കന്മാരും ഈ സദസ്സിൽ സന്നിഹിതരാണ്. എനിക്ക് അതീവ ബഹുമാനമുള്ള ഗുരുക്കന്മാരെക്കുറിച്ച് അവരുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ വച്ച് അവരുടെ മുഖം കണ്ടുകൊണ്ട് എന്തെങ്കിലും പറയുവാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ട്. 'ഗുരുക്കന്മാരെ' വാക്കുകൾകൊണ്ട് പ്രശംസിക്കുക ഭാരതീയ പാരമ്പര്യമാണെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നില്ല. ഗുരുവിനെ പ്രണമിക്കുക, ഗുരുവിനെ അനുധാവനം ചെയ്യുക, ഗുരുസാന്നിദ്ധ്യത്തെ ഹൃദയത്തിൽ സംവഹിക്കുക – ഇതാണ് ശരിയായ ഭാരതീയ പാരമ്പര്യം. വാക്കുകൾ കൊണ്ട് വലിയ പ്രയോജനമില്ല. അതു മാത്രവുമല്ല വാക്കും അർത്ഥവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം അറ്റു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു യുഗമാണ് ഇത്.

പുരാതന ചൈനാക്കാർക്ക് ചിത്രകലയും അർത്ഥവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തെക്കുറിച്ച് ചില ധാരണകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു സുപ്രസിദ്ധമായ കഥയുണ്ട്. അവിടുത്തെ പുരാതന രാജവംശത്തിലെ ഒരു ചക്രവർത്തിക്ക് വളരെ പ്രസിദ്ധനായ ഒരു പടക്കുതിരയുണ്ടായിരുന്നു. ചക്രവർത്തി പ്രസിദ്ധനായ ഒരു ചിത്രകാരനെ, ആ പടക്കുതിരയുടെ ചിത്രം വരയ്ക്കുവാൻ ചുമതലപ്പെടുത്തി. വളരെ മനോഹരമായി, സജീവമായി, ഊർജ്ജസ്വലനായ കുതിരയുടെ അതിമനോഹരമായ ചിത്രം ചിത്രകാരൻ രചിച്ച് ചക്രവർത്തിക്ക് സമർപ്പിച്ചു. പക്ഷേ, പടം വരച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ മുതൽ, കുതിരാലയത്തിൽ ചക്രവർത്തിയുടെ വലിയ പടക്കുതിര മുടന്തി നടക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എല്ലാവർക്കും പരിഭ്രാന്തിയായി. രാജകൊട്ടാരത്തിൽ അങ്കലാപ്പായി. രാജാവിന് ദുഃഖമായി. എന്താണ് ഇത്ര ശക്തനായ കുതിരയ്ക്ക് മുടന്തുണ്ടായത്? അന്വേഷിച്ചു ചെന്നപ്പോൾ മനസ്സിലായി, പ്രസിദ്ധനായ ചിത്രകാരൻ പടം വരച്ചപ്പോൾ അലക്ഷ്യതകൊണ്ട് ആ കുതിരയുടെ ഒരു കുളമ്പിന്റെ ഒരു ഭാഗം വരയ്ക്കുവാൻ വിട്ടുപോയിയെന്ന്.

അങ്ങനെ അപൂർണ്ണമായ ചിത്രം വരച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ, കുതിരയ്ക്ക് മുട ന്തുണ്ടായി എന്നാണ് അവരുടെ കഥ.

പ്രതിഭയുടെ തിളക്കമേറിയ അശ്വത്തിന്മേൽ ആരൂഢനായി മിന്നൽ പോലെ സഞ്ചരിക്കുന്ന അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെപ്പോ ലെയുള്ള ഗുരുക്കന്മാരുടെ ചിത്രം വരയ്ക്കുവാൻ അപ്രഗത്ഭരായ ആളു കൾ ശ്രമിച്ചാൽ ചിലപ്പോൾ ഗുരുക്കന്മാർക്ക് മുടന്തുണ്ടായിപ്പോകും. അതു കൊണ്ട് വാക്കുകൾ ഉപയോഗിച്ച് ഞാനതിന് ശ്രമിക്കുന്നില്ല.

സാധാരണയായി തിരുമേനി മൂന്നു കാര്യങ്ങളാണ് എപ്പോഴും പറയാ റുള്ളത്. എങ്കിലും സമയമില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഒരു കാര്യം പറഞ്ഞ് ഞാൻ അവസാനിപ്പിക്കുകയാണ്. അനേകരുടെ ഉൾക്കണ്ണുകൾ പ്രകാശിപ്പിച്ചി ട്ടുള്ള ഒരു ആചാര്യനാണ് അഭിവന്ദ്യ തിരുമേനി. നമ്മുടെ പാരമ്പര്യമനു സരിച്ച് ഗുരുക്കന്മാർ കണ്ണു തെളിക്കുന്നവരാണ്. വിദ്യാഭ്യാസം കണ്ണു തെളിയലാണ് എന്നാണ് നമ്മെ പഠിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. അക്ഷരം കൂട്ടി വായി ക്കുവാൻ പഠിപ്പിക്കുന്നത് കുട്ടികളുടെ കണ്ണുതെളിക്കലാണ്. പക്ഷേ, കണ്ണു തെളിഞ്ഞു തെളിഞ്ഞു വരുമ്പോൾ എന്താണ് സംഭവിക്കുന്നത്? ഇക്കാ ണുന്ന ലോകത്തിൽ ഇതിനേക്കാൾ വലിയ മറ്റൊരു ലോകം. അതിനു ള്ളിൽ വീണ്ടും അതിനേക്കാൾ വലിയ മറ്റൊരു ലോകം. അങ്ങനെയ ങ്ങനെ അനുക്രമമായി, അനവരതമായി വികസ്വരമാകുന്ന ലോകങ്ങളുടെ പരമ്പര. ജ്ഞാനത്തിന്റെ സൗമ്യമായ പ്രകാശം കണ്ട് തെളിഞ്ഞു വിള ങ്ങുന്ന ഉൾക്കണ്ണുകൾ ക്രമേണ അറിവിന്റെ അന്ധകാരത്തിലേക്ക് പ്രവേ ശിക്കുന്നു. തുടക്കത്തിൽ വെളിച്ചമായി അനുഭവപ്പെടുന്ന അറിവ് അതിന്റെ തീവ്രമായ ജാജ്വലതയിൽ ഇരുട്ടായി മാറുന്നു. ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവിന്റെ വെളിച്ചം അതിഗാഢമാകുന്തോറും അത് എല്ലാ അറിവിനെയും നിഷേധിക്കുന്ന അറിവിന്റെ അന്ധകാരമായി മാറുന്നു. ഇത് "ദീപ്രമായ തമസ്സാ"ണ്. ഇതാണ് അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ഗുരു വായ നിസ്സായിലെ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് പഠിപ്പിച്ചത്.

ഇൻഡോ – യൂറോപ്യൻ ഭാഷകളിൽ 'ദേവ' ശബ്ദത്തിന് വിളങ്ങുക, തെളിയുക, പ്രകാശിക്കുക എന്നൊക്കെ അർത്ഥമുണ്ട്. അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോ റിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ഗുരുസാന്നിദ്ധ്യം ദേവസാന്നിദ്ധ്യമായിത്തീർന്ന് നമ്മെ പ്രകാശിപ്പിക്കട്ടെ എന്ന് ഞാൻ ആശംസിക്കുന്നു.

വി. കുർബ്ബാന ആരംഭിക്കുമ്പോൾ സങ്കീർത്തനത്തിൽ നിന്ന് ഒരു ഭാഗം ചൊല്ലുന്നുണ്ട്. 'വെളിവു നിറഞ്ഞോരീശോ...." എന്ന ഗാനം. 'പ്രകാശ ത്തിന്റെ പൂർണതയായ നാഥാ, നിന്റെ പ്രകാശത്താലാകുന്നു ഞങ്ങൾ പ്രകാശം കാണുന്നത്. സകല പ്രപഞ്ചത്തിന്റെയും ആധാരമായ പ്രകാ ശമേ, ഞങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കേണമേ' (സങ്കീർത്തനം 36) എന്നാണ് ചൊല്ലുന്നത്.

അഭിവന്ദ്യ തിരുമേനിയുടെ ഗുരുസാന്നിധ്യം, ആത്മീയ സാന്നിധ്യമായി നമ്മെ പ്രകാശത്തിന്റെ തമസ്സിലേക്ക് എന്നുമെന്നും വഴി നയിക്കട്ടെ എന്ന് പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

(1992-ൽ ഓർത്തഡോക്സ് സെമിനാരിയിൽ നടന്ന തിരുമേനിയുടെ സപ്തതി സമ്മേളനത്തിൽ ചെയ്ത പ്രസംഗം)

7

മനസ്സിന്റെയും ആത്മാവിന്റെയും അഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്

സാധാരണ ഏതു മനുഷ്യനും പൂർണമായിട്ട് കിടന്നുപോകുന്ന ശാരീരിക അസ്വസ്ഥതകളുടെ മദ്ധ്യത്തിലും മനസ്സിന്റെയും ആത്മാവിന്റെയും അഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി പ്രവർത്തനനിരതനായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളത് എല്ലാവർക്കും സന്തോഷകരമായ വസ്തുതയാണ്. സെമിനാരിയുടെ എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും തിരുമേനി വരുന്നുണ്ട്. ക്രമമായിട്ട് വന്ന് ക്ലാസ്സുകളെടുക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ല എങ്കിലും അദ്ധ്യാപക സമ്മേളനങ്ങളിലും ഇവിടെ നടക്കുന്ന പ്രധാനപ്പെട്ട മറ്റു പരിപാടികളിലും തിരുമേനി വന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് നേതൃത്വം നൽകുന്നു എന്നുള്ളത് ഏറ്റവും സന്തോഷകരമായ ഒരു സംഗതിയാണ്.

മനുഷ്യശരീരത്തെക്കുറിച്ചും മനസ്സിനെക്കുറിച്ചും ആത്മാവിനെക്കുറിച്ചുമുള്ള തിരുമേനിയുടെ ചിന്തകളിലും ദർശനങ്ങളിലും ഒരു ഭാഗമെങ്കിലും ഈ പുസ്തകത്തിൽ (Healing: A Holistic Approach) വന്നിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇത് വളരെ വിശിഷ്ടമായ ഒരു ഗ്രന്ഥമാണെന്നും എല്ലാവരും അറിയേണ്ട കാര്യങ്ങളാണിതിൽ ഉള്ളതെന്നും ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും നേരത്തെതന്നെ ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് ഈ പുസ്തകം പ്രസാധനം ചെയ്യണമെന്ന് എല്ലാവരും കൂടി തീരുമാനിച്ചത്.

മനുഷ്യശരീരം ഒരു യന്ത്രമാണ് എന്നും അത് സംഘടിപ്പിക്കുവാനും വിഘടിപ്പിക്കുവാനും സാധിക്കുന്ന ഒന്നാണ് എന്നുമുള്ള ചിന്ത ആധുനിക വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിൽ രൂഢമൂലമായിട്ടുണ്ട്. 17-ാം നൂറ്റാണ്ടു മുതലെങ്കിലും പാശ്ചാത്യ രാജ്യങ്ങളിലുണ്ടായ ശാസ്ത്രീയ സാങ്കേതിക സംസ്കാരം അടിസ്ഥാനപരമായി യാന്ത്രിക സംസ്കാരമായിരുന്നു. എല്ലാത്തിനെയും യന്ത്രമായിട്ട് കണക്കാക്കുന്ന, പ്രപഞ്ചത്തെയും മനുഷ്യനെയും മറ്റു ജീവികളെയും ഒരു യന്ത്ര സംവിധാനമായി കാണുന്ന Mechanistic Model ആണ് നിലനിന്നിരുന്നത്. ആ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് ആധുനിക വൈദ്യശാസ്ത്രവും വളരെയേറെ പുരോഗതി പ്രാപിച്ചത്. പക്ഷേ ഈ 20-ാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനം നമുക്കറിയാം, അങ്ങനെ സംഘടിപ്പിക്കുവാനും വിഘടിപ്പിക്കുവാനും സാധിക്കുന്ന, ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും സാങ്കേതിക വിദ്യയുടെയും സംവിധാനത്തിന് വഴങ്ങുന്ന ഒരു യന്ത്രമല്ല മനുഷ്യശരീരവും മനസ്സും ആത്മാംശവും ഒരുമിച്ച് ചേർന്ന് സൃഷ്ടിക്കുന്ന ആ മഹാത്ഭുതം എന്ന്. ഇതിനെക്കുറിച്ച് വളരെയേറെ

വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പു തന്നെ അഭി. തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് പ്രസംഗിക്കുകയും പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

30 വർഷം മുമ്പുള്ള ആശയങ്ങളും ഈ പുസ്തകത്തിനകത്ത് വന്നിട്ടുണ്ട്. നമ്മുടെ രാജ്യത്ത് തന്നെ പ്രഗൽഭരായ പല വൈദ്യശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരും ഭിഷഗ്വരന്മാരും അറിയാത്ത കാര്യങ്ങൾ തിരുമേനി കണ്ടുപിടിക്കുകയും, അതുപോലെ വൈദ്യശാസ്ത്ര രംഗത്തുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഏറ്റവും പുതിയ ഗവേഷണങ്ങളെയും ഉൾക്കാഴ്ചകളെയും സമന്വയിപ്പിച്ച് ഒരു പുതിയ ആരോഗ്യദർശനം, മാനുഷിക ദർശനം രൂപപ്പെടുത്തുവാനുമാണ് തിരുമേനി ശ്രമിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇതൊരു സാകല്യ (holistic) ദർശനമാണ്. എല്ലാറ്റിനെയും ഒരുമിച്ച് ചേർക്കുന്ന, സകലത്തെയും സമഞ്ജസമായി സമ്മേളിപ്പിച്ച് സ്രഷ്ടാവ് ആഗ്രഹിച്ചവിധം കാണുന്ന ദർശനമാണ് ഹോളിസ്റ്റിക് സമീപനം. സാകല്യ ദർശനമാണത്. അതിന്റെ ചില വശങ്ങൾ മാത്രം ഈ പുസ്തകത്തിൽ വരുന്നുണ്ട്. മറ്റു പല കൃതികളിലും പുസ്തകങ്ങളിലും തിരുമേനി ബാക്കി ഭാഗം പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതെല്ലാം ഒരുമിച്ചു ചേർത്തെങ്കിൽ മാത്രമേ അതിന്റെ തന്നെ ഹോളിസ്റ്റിക് ദർശനം നമുക്ക് കിട്ടുകയുള്ളു.

(പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ *Healing: A Holistic Approach* എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രകാശന ചടങ്ങിലെ സ്വാഗത പ്രസംഗത്തിൽ നിന്ന്)

8

വിശ്വസിക്കാനും അവിശ്വസിക്കുവാനുമാകാതെ

പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ പ്രകാശപൂർണ മായ സാന്നിദ്ധ്യത്തിന് മുമ്പിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആയിരമായിരം ശിഷ്യ ന്മാരോടൊപ്പം ഒരു ശിഷ്യനായ ഞാനും പ്രണമിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയൊ രാൾ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്ന് ഏതെങ്കിലും പുസ്തകങ്ങളിൽ വായിച്ച് അറി ഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാനത് ഒരുപക്ഷേ പൂർണമായും വിശ്വസിക്കുക യില്ലായിരുന്നു.

പക്ഷേ ഇപ്പോഴിതാ ഈ തേജോഗോളം നമ്മുടെ കൺമുമ്പിൽ മിന്നി മറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിശ്വസിക്കുവാനും അവിശ്വസിക്കുവാനുമാവാതെ നാം അന്ധാളിക്കുന്നു.

ഗ്രഹങ്ങളുടെ അപൂർവ്വസംഗമം വിസ്മയനീയ സംഭവങ്ങൾക്ക് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. ഇവിടെ ദൈവകാരുണ്യം ജീവശക്തിയുടെ സവിശേഷമായ ജീനുകളെ ഉണർത്തി തിരുമേനിയിൽ സമ്മേളിപ്പിച്ചു. അപൂർവ്വമായ ഈ ജനിതക സംഗമം നമ്മെ വിസ്മയിപ്പിക്കുന്നു.

ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ജീവിതസൗധത്തിന്റെ ഉള്ളിലേക്ക് ഉൾക്കാഴ്ച നൽകുന്ന ചില ജനാലകൾ അദ്ദേഹം നമുക്കുവേണ്ടി നൽ കിയിട്ടുണ്ട്. ചില ജനാലകളിൽ പ്രകാശം വഴിയുന്നത് നാം കാണുന്നു. അത് നാം വിശ്വസിക്കുന്നു. കാരണം അദ്ദേഹം സുതാര്യമായ നേർത്ത തിരശീലകളാണ് അവിടെ തൂക്കിയിരിക്കുന്നത്. മറ്റു ചില ജനാലകളിൽ അദ്ദേഹം കനത്ത തിരശീലകൾ തൂക്കിയിരിക്കുന്നു. പുറത്തുനിന്ന് അവി ടേക്ക് നോക്കുന്നവർ കാണുന്നത് അന്ധകാരമാണ്. അവർ വിചാരി ക്കുന്നു, അകത്തും ഇരുട്ടാണെന്ന്. അല്ല, അകത്ത് അഗ്നികുണ്ഡങ്ങൾ എരിയുകയാണ്; പ്രകാശം ഓളം വെട്ടുകയാണ്. പക്ഷേ പുറത്തുനിന്നു നോക്കുമ്പോൾ ഇതൊന്നും കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ല.

ഈ പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠനെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ പ്രഗത്ഭനായ പൗലോസ് അപ്പോസ്തോലന്റെ വാക്കുകൾ തന്നെയാണ് നമുക്ക് ശരണം. "വെളി പാടുകളുടെ ആധിക്യത്താൽ ഞാൻ അതിയായി നിഗളിച്ചു പോകാതി രിക്കേണ്ടതിന് ശരീരത്തിൽ എനിക്ക് ഒരു ശൂലം തന്നിരിക്കുന്നു" എന്ന് വി. പൗലോസ് പറയുന്നു. ധിഷണയുടെ വെളിപാടുകൾ സമ്പന്നമായി തിരുമേനിക്ക് ദൈവം കനിഞ്ഞു നൽകി. പക്ഷേ അതോടൊപ്പം പല

ശൂലങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരത്തിലും, ബാഹ്യമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പെരുമാറ്റത്തിലും നൽകി. അത് അദ്ദേഹത്തിന് അറിയാമായിരുന്നു. വേദനയോടെ അതെല്ലാം സഹിച്ചുകൊണ്ട്, അത് ഏറ്റുവാങ്ങിയിട്ട് പൗലോസ് അപ്പോസ്തോലനെപ്പോലെ 'നിന്റെ കൃപ എനിക്കു മതി' എന്ന് ദൈവത്തോട് വിനയാന്വിതനായി പറയുകയും ചെയ്തു.

നാലു കൂട്ടം ആളുകളോട് തിരുമേനി പ്രത്യേകമായ കാരുണ്യവും വാത്സല്യവും കാട്ടിയിരുന്നു: കുഞ്ഞുങ്ങളോട്, പാവങ്ങളിൽ പാവപ്പെട്ടവരോട്, മാനസികവിഭ്രാന്തി ബാധിച്ചവരോട്, നിഷ്കളങ്കമായി വിജ്ഞാനം തേടുന്നവരോട്. ഒരു കൂട്ടം ആളുകളുടെ മുന്നിൽ തിരുമേനി വിനയത്തോടെ താണുവണങ്ങിയിരുന്നു. വിശുദ്ധരായ വ്യക്തികളായിരുന്നു അവർ. ഹിമാലയസാനുക്കളിൽ - ഋഷികേശിൽ - വിശുദ്ധനായ ഒരു ഹൈന്ദവസന്യാസിയെ (സ്വാമി ചിദാനന്ദ) അദ്ദേഹം പ്രണമിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. പഴയ ഡൽഹിയിൽ വിശുദ്ധനും അക്ഷരജ്ഞാനമില്ലാത്തവനുമായ ഒരു സാധു മുസ്ലീമിനെ അദ്ദേഹം താണുവീണ് ആദരിക്കുന്നത് ഞാൻ നോക്കിനിന്നിട്ടുണ്ട്.

സിക്കുകാരനായ ബാബായും (ബാബാ വീർസാസിംഗ്) ബൗദ്ധനായ ദലൈലാമയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാവിന്റെ ഭാഗങ്ങളായിരുന്നു. യേശുക്രിസ്തുവിൽ തിരുമേനി ദർശിച്ചതായ ദിവ്യസ്നേഹം ലോകത്തിന്റെ എല്ലാ വേലിക്കെട്ടുകളെയും അതിലംഘിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു ധൈര്യം നൽകി.

എന്നാൽ പാണ്ഡിത്യത്തിന്റെയും ആത്മീയതയുടെയും നേരിയ ജാടകളെപ്പോലും മണത്തറിഞ്ഞ് അതിനിശിതമായി പ്രതികരിക്കാതിരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിയുമായിരുന്നില്ല.

(മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ നിര്യാണത്തെ തുടർന്ന് ഓർത്തഡോക്സ് സെമിനാരിയിൽ നടത്തിയ അനുസ്മരണ സമ്മേളനത്തിലെ പ്രസംഗം, 1996)

9

ദൈവസന്നിധിയിൽ നിന്നു ലഭിച്ച ദാനം

ഞാൻ കുട്ടിയായിരുന്നപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ പള്ളിയിലെ പെരുന്നാളിന് എല്ലാ വർഷവും ഒരു മാജിക്പെട്ടി ഒരാൾ കൊണ്ടുവരുന്നത് ഞാൻ ഓർക്കുന്നുണ്ട്. ഒരു കറുത്ത പെട്ടിയാണ്. അതിന്റെ ഒരു ദ്വാരത്തിൽക്കൂടി നോക്കിയാൽ പല സംഗതികൾ കാണാമെന്നാണ് അയാൾ പറയുന്നത്. ലണ്ടൻ കാണാം, പാരീസ് കാണാം, ന്യൂയോർക്ക് കാണാം എന്നിങ്ങനെ ധാരാളം കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് കൊച്ചുപിള്ളാരെ വിളിച്ച് പത്തു പൈസ വാങ്ങിച്ച് അതിലൂടെ നോക്കിക്കും. ഞാൻ പലപ്പോഴും നോക്കിയിട്ടുണ്ട്. എന്താണ് കണ്ടതെന്ന് ഇപ്പോൾ ഓർക്കുന്നില്ല. പത്തു പൈസ കയ്യിൽ നിന്നു പോയിട്ടുണ്ട്.

എനിക്കു പ്രായമായിക്കഴിഞ്ഞ്, അഭിവന്ദ്യ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായി കഴിഞ്ഞപ്പോളാണ് ഇതിന്റെയകത്ത് കുറെ വാസ്തവമുണ്ട്, ഇത് വെറും തട്ടിപ്പല്ല എന്നു മനസ്സിലായത്. അഭിവന്ദ്യ തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് ഗൗരവമായിട്ട് പത്തു മിനിറ്റ് സംസാരിച്ചു കഴിയുമ്പോൾ, നമ്മൾ പുതിയ ഒരു പ്രപഞ്ചം കാണുകയായി. വീണ്ടും പത്തു മിനിറ്റു കഴിയുമ്പോൾ വേറൊരു പ്രപഞ്ചമാണ്. തീർത്തും ഒരു പുതിയ ലോകം. ഇങ്ങനെ ലോകങ്ങളുടെ പരമ്പര, പ്രപഞ്ചങ്ങളുടെ ഘോഷയാത്ര – ഇതാണ് അഭിവന്ദ്യ തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് ആത്മാർത്ഥമായ ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി വിജ്ഞാനകൗതുകത്തോടുകൂടി ചെല്ലുന്ന ആർക്കും മനസ്സിലാകുന്ന ഒരു സംഗതി. ആ ലോകങ്ങളിലേയ്ക്ക് തിരുമേനി പ്രായമുള്ളവരെ മാത്രമല്ല, കൊച്ചുകുട്ടികളെയും ധാരാളമായി പ്രവേശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. സമാന്തര പ്രപഞ്ചങ്ങൾ കാണുന്നതിന് നമുക്ക് ദൈവം തുറന്നുതന്ന ഒരു വലിയ വാതിൽ ആയിരുന്നു തിരുമേനി.

തിരുമേനിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യം ഇപ്പോഴും നമുക്ക് നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം അത് കൂടുതൽ കൂടുതൽ പ്രഖ്യാതമായിത്തീരും, ആ നാമം വിഖ്യാതമായിത്തീരും എന്നു തന്നെയാണ് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നത്.

തിരുമേനി പലപ്പോഴും വളരെ പരുഷമായിട്ടൊക്കെ ആളുകളോട് പെരുമാറിയതായിട്ട് കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള ആളുകൾക്ക് ഒരു ധാരണയുണ്ട്, തിരുമേനി വളരെ കർക്കശക്കാരനും അഹങ്കാരിയും മനുഷ്യരോട്

ദാക്ഷിണ്യമില്ലാത്തവനുമാണെന്ന്. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിരവധി സ്നേഹാർദ്രമായ നിമിഷങ്ങൾക്ക് സാക്ഷ്യം വഹിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് ഞാൻ തുറന്നു പറയുകയാണ്, തിരുമേനി വളരെ ആർദ്രതയും വിനയവുമുള്ള ആളായിരുന്നു.

അമേരിക്കയിലും യൂറോപ്പിലുമുള്ള പ്രഗൽഭരായ ചില വെള്ളക്കാരോട്, അദ്ദേഹം വിനയമുള്ള ആളായിരുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞാൽ അവരെന്നെ ഉടൻ പുറത്താക്കും. അത്രയധികം എതിർപ്പ് അവരിൽ ചിലർക്കുണ്ട്. അവരുടെ ധാരണ, അദ്ദേഹം വലിയ അഹങ്കാരിയും വെള്ളക്കാരെ വെല്ലുവിളിക്കുന്നവനുമായിരുന്നു എന്നാണ്. പക്ഷേ, നല്ലവരായ വെള്ളക്കാരെ അദ്ദേഹം ബഹുമാനിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം ദൈവസന്നിധിയിൽ വിനയമുള്ളയാളായിരുന്നു. മനുഷ്യന്റെ അഹങ്കാരത്തെ ഒരിക്കലും അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചുകൊടുത്തിട്ടില്ല. പാശ്ചാത്യരായ പല ബുദ്ധിജീവികൾക്കും തങ്ങളേക്കാൾ ബുദ്ധിയുള്ളവർ മറ്റ് സംസ്ക്കാരങ്ങളിൽ ഉണ്ടെന്ന് സമ്മതിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതാവസാനത്തിലെ വലിയ ഒരു ആഗ്രഹം കേരളത്തിലെ ഓർത്തഡോക്സ്/യാക്കോബായ സഭയുടെയും ക്രൈസ്തവ സഭകളുടെയുമെല്ലാം ഐക്യമായിരുന്നു. മലങ്കരസഭയുടെ ആ പുത്രൻ ലോകത്തിന്റെ വിവിധ കോണുകളിൽ മലങ്കരസഭയുടെ പ്രതിനിധിയായിട്ട്, ഓർത്തഡോക്സ് സഭകളുടെയെല്ലാം പ്രതിനിധിയായിട്ട് സംസാരിക്കുകയും നമുക്കെല്ലാം പ്രശസ്തിയും അഭിമാനവും ഉണ്ടാക്കിത്തരികയും ചെയ്തു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ അന്ത്യ അഭിലാഷം നമ്മുടെയിടയിൽ നമ്മുടെ കാലത്തു തന്നെ പൂർത്തീകരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി നാം ശ്രമിക്കണം. ദൈവസന്നിധിയിൽ നിന്നു നമുക്കു ലഭിച്ച ഒരു വലിയ ദാനമായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ആ ദാനത്തിന്റെ മഹത്വം നാൾ ചെല്ലുന്തോറും നാം കൂടുതൽ കൂടുതൽ മനസ്സിലാക്കും. അതിനുവേണ്ടി നാം കൂടുതൽ ശ്രമിക്കണമെന്ന് അഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് ആദരാഞ്ജലികൾ അർപ്പിച്ചുകൊണ്ട് എന്റെ വാക്കുകൾ ചുരുക്കുന്നു.

(തലക്കോട് ബോയ്സ് ഹോമിൽ നടന്ന അനുസ്മരണ സമ്മേളനത്തിലെ പ്രസംഗം, 1996)

10

മാർ ഗ്രീഗോറിയോസിന്റെ മനുഷ്യത്വം

ചില ആളുകൾ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ അവരോടുകൂടെ പ്രവർത്തിക്കുകയും, ഇടപഴകുകയും ചെയ്തവർ പിന്നീട് വരുന്ന തലമുറയോട് അവരെക്കുറിച്ച് പറയുമ്പോൾ, കേൾവിക്കാർക്ക് സംശയമുണ്ടാകും, ഇങ്ങനെയൊരാൾ ജീവിച്ചിരുന്നുവോ എന്ന്. പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെ കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത പുതിയ തലമുറയ്ക്ക് അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് കേൾക്കുന്ന കഥകൾ അവിശ്വസനീയമായി തോന്നും. പക്ഷേ, അതൊക്കെ വാസ്തവം ആണ്. അങ്ങനെയുള്ള ഒരു മഹൽ വ്യക്തിയായിരുന്നു നാമിന്ന് സ്മരിക്കുന്ന, ഞങ്ങളുടെയൊക്കെ ശ്രേഷ്ഠഗുരുവായ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി.

നമ്മുടെ ഒരു അദ്ധ്യാപകനോ, അദ്ധ്യാപികയ്ക്കോ എന്തെങ്കിലും ഒരു അപകടം സംഭവിച്ചാൽ നമുക്ക് ദുഃഖമുണ്ടാകും, അതോടുകൂടി ഒരു ചെറിയ സന്തോഷവും ഉണ്ടാകും. ഇന്ന് ക്ലാസ്സുണ്ടാവുകയില്ലല്ലോ, ഒരാഴ്ചത്തേയ്ക്ക് ടീച്ചർ ക്ലാസ്സിൽ വരികയില്ലല്ലോ എന്നുള്ള ചിന്ത ഉണ്ടാവാൻ സാധ്യത ഉണ്ട്. എന്റെ ഗുരുവിന്, ഒരു അപകടം ഉണ്ടായതാണ് വാസ്തവത്തിൽ എനിക്കൊരു ഭാഗ്യമായി പരിണമിച്ചത്. അങ്ങനെ പറയുന്നത് ശരിയല്ലെങ്കിലും അതാണ് സത്യം. ഞാൻ വൈദികസെമിനാരിയിൽ പഠിക്കാൻ ചേർന്ന വർഷം തന്നെയാണ് പോൾ വർഗീസ് അച്ചൻ (പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി) ജനീവായിൽ വേൾഡ് കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസിന്റെ അസോസിയേറ്റ് സെക്രട്ടറി സ്ഥാനമൊഴിഞ്ഞ് സെമിനാരിയുടെ പ്രിൻസിപ്പലായിട്ടും ഞങ്ങളുടെ അധ്യാപകനായിട്ടും വരുന്നത്.

കേരളത്തിൽ വന്നുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്നെ അദ്ദേഹത്തെ പല രംഗങ്ങളിലുള്ളവർ ശ്രദ്ധിച്ചു. തിരുവനന്തപുരത്ത് കേരള യൂണിവേഴ്സിറ്റിയുടെ ഫിലോസഫി ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിൽ ആനുകാലിക ദർശനത്തെക്കുറിച്ച് (Contemporary Philosophy) പഠിപ്പിക്കുവാൻ ആരും ഇല്ല; അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തെ കുറച്ച് ക്ലാസ്സുകൾ, പോസ്റ്റ് ഗ്രാജുവേറ്റ് സ്റ്റുഡൻസിനു കൊടുക്കാൻ ക്ഷണിച്ചതിന്റെ ഫലമായിട്ട് തിരുമേനി തിരുവനന്തപുരത്തു പോയി. തിരിച്ചുവരുന്ന വഴിക്ക് തിരുമേനി തന്നെ ഓടിച്ചിരുന്ന ഒരു ചെറിയ ഓസ്റ്റിൻ കാർ ഒരു ട്രാൻസ്പോർട്ട് ബസുമായിട്ട് കൂട്ടിയിടിച്ചു. വളരെ

ഗൗരവമായ ഒരു അപകടമായിരുന്നു. തിരുമേനിയുടെ വാരിയെല്ലുകൾ പലതും ഒടിഞ്ഞു. വലതുകൈ ഒടിഞ്ഞു. വളരെ ഗുരുതരമായ ഒരവസ്ഥയിലാണ് കോട്ടയത്ത് ആശുപത്രിയിൽ ഞങ്ങൾ തിരുമേനിയെ കാണുന്നത്. ഏതാണ്ട് ഒരു മാസത്തോളം തിരുമേനി ആശുപത്രിയിൽ കഴിഞ്ഞു. അന്നത്തെ കാലത്ത് കമ്പ്യൂട്ടറും ഒന്നും ഇല്ല. തിരുമേനി എപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലേഖനങ്ങളും പ്രസംഗങ്ങളും സ്വന്ത കൈ കൊണ്ട് തന്നെ എഴുതിയിട്ട് ടൈപ്പ് ചെയ്യാൻ കൊടുക്കുകയാണ് പതിവ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലതുകൈ ഒടിഞ്ഞതുകൊണ്ട് എഴുതുവാൻ സാദ്ധ്യമാകാതെ വന്നു. അന്താരാഷ്ട്രതലത്തിൽ പല കോൺഫ്രൻസുകളിൽ അവതരിപ്പിക്കേണ്ട ചില പ്രബന്ധങ്ങളും പ്രസംഗങ്ങളുമൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു. അത് ഡിക്ടേറ്റ് ചെയ്യുമ്പോൾ എഴുതിയെടുക്കാൻ വേണ്ടി ജൂണിയർ വിദ്യാർത്ഥി ആയ എന്നെ, അന്ന് ബഹു. ടി. ജെ. ജോഷ്വാ അച്ചൻ നിയോഗിച്ചു. പ്രിൻസിപ്പൽ അച്ചന് ഒരു കണ്ടീഷൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അദ്ദേഹം ചാരുകസേരയിൽ കിടന്നുകൊണ്ട് ഡിക്ടേറ്റ് ചെയ്യും. ഇടയ്ക്ക്, എന്താണ് പറഞ്ഞതെന്ന് എടുത്തു ചോദിക്കരുത്, തുടർച്ചയായി എഴുതിക്കൊള്ളണം. ഭാഷ ഇംഗ്ലീഷാണ്. വിഷയങ്ങൾ അപരിചിതങ്ങളാണ്.

അങ്ങനെ വിദ്യാർത്ഥിയായ ഞാൻ വലിയ ഭയത്തോടുകൂടി ഈ വലിയ വ്യക്തിയുടെ അടുത്തു പോയിരുന്ന് ഡിക്ടേഷൻ എടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്റെ ഭാഗ്യമെന്നു മാത്രം ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു, എഴുതിക്കഴിഞ്ഞ് വായിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം പൂർണ്ണ സംതൃപ്തനായിരുന്നു. കാര്യമായ സ്പെല്ലിംഗ് തെറ്റുകളില്ല. ഞങ്ങളുടെ ഗുരു-ശിഷ്യബന്ധത്തിന് അങ്ങനെയാണ് തുടക്കം. തിരുമേനിയുടെ അന്താരാഷ്ട്രതലത്തിലും, ദേശീയതലത്തിലുമൊക്കെയുള്ള ചില പ്രധാന പ്രസംഗങ്ങളൊക്കെ ആദ്യം ആരെയെങ്കിലും കേൾപ്പിക്കണമെന്ന് തിരുമേനിക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ട്. പ്രസംഗം മുഴുവനായിട്ടല്ല അവതരിപ്പിക്കുന്നത്. തിരുമേനിയുടെ മനസ്സിൽ വരുന്ന ആശയങ്ങൾ വ്യക്തമാണോ, അവ തമ്മിൽ പൂർവാപരബന്ധമുണ്ടോ, ആശയങ്ങൾക്കു തമ്മിൽ പാരസ്പര്യമുണ്ടോ എന്നൊക്കെ ഒന്നു ടെസ്റ്റ് ചെയ്യാനായിട്ട് ഒരു സൗണ്ടിംഗ് ബോർഡ് ആയിട്ടും തിരുമേനി വിളിച്ച് ഓഫീസിൽ ഇരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം പറയുന്ന കാര്യങ്ങളൊന്നും പൂർണ്ണമായി ആ സമയത്ത് മനസ്സിലായിട്ടില്ല. എങ്കിലും അതൊക്കെ ഒരു മഹാനായ വ്യക്തിയുടെ അത്ഭുതകരമായ ബൗദ്ധിക ആത്മീയ പ്രപഞ്ചത്തിലേക്കുള്ള ഒരു കിളിവാതിൽ ആയിട്ട് പിൽക്കാലത്ത് തിരിഞ്ഞുനോക്കുമ്പോൾ അനുഭവപ്പെട്ടു. അത് നന്ദിയോടുകൂടി ഞാൻ ഓർക്കുകയാണ്. എനിക്കൊരു ഗുരുവിനെ കിട്ടി എന്നുള്ള ഒരു സന്തോഷം അന്നുണ്ടായിരുന്നു.

കോളജിൽ പഠിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ കെമിസ്ട്രിയാണ് ഐച്ഛിക വിഷ

യമായി എടുത്തത്. ആയിടയ്ക്ക് കെമിസ്ട്രിയിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യം നോബേൽ സമ്മാനം കിട്ടിയ ലൈനസ് പോളിങ് എന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞൻ കോളജിൽ വന്നപ്പോൾ അത്ഭുതം വിടർന്ന കണ്ണുകളോടെയാണ് അദ്ദേഹത്തെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നത്. അന്ന് കോളജിൽ പ്രഗത്ഭരായ പല അദ്ധ്യാപകരുമൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇതെല്ലാം കഴിഞ്ഞ് സെമിനാരിയിൽ വന്ന്, പോൾ വർഗീസ് അച്ചന്റെ ഒരു പ്രഭാഷണം കേട്ടുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ മറ്റെല്ലാം അസ്തപ്രഭമായി. അതിന്റെ വിസ്മയം ഇപ്പോഴും എന്റെ മനസ്സിലുണ്ട്.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാന്നിധ്യത്തെക്കുറിച്ചും വാക്കുകളെക്കുറിച്ചും ചിന്തിക്കുമ്പോൾ ഇത്രയും വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷവും അറിയാതെ രോമാഞ്ചം കൊള്ളുന്നു. ഇത് ഞാൻ വീണ്ടും വളരെ നന്ദിയോടുകൂടി ഈ അവസരത്തിൽ നിങ്ങളുടെ മുമ്പാകെ സ്മരിക്കുകയാണ്. പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിക്കുണ്ടായിരുന്ന വലിയ ഒരു ദോഷം എന്ന് ആളുകൾ പറഞ്ഞിരുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുൻകോപമാണ്. തിരുമേനി മുൻകോപിയായിരുന്നു; വാസ്തവമാണ്. പക്ഷേ, ഞാൻ പലപ്പോഴും ചിന്തിക്കാറുണ്ട്, ചിലയിടത്തൊക്കെ എഴുതിയിട്ടുമുണ്ട്, നാലു കൂട്ടം ആളുകളോട് തിരുമേനി കോപിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. ആ നാലു കൂട്ടം ആളുകൾ ആരാണെന്ന് ഞാനൊന്നു ചെറുതായിട്ട് സൂചിപ്പിക്കാം.

ഒന്ന്, കൊച്ചുകുട്ടികളാണ്. കൊച്ചുകുട്ടികൾ ഏത് അവസരത്തിലും തിരുമേനിയുടെ അടുത്തു ചെന്നാൽ അവർക്ക് അവിടെ എപ്പോഴും പ്രവേശനമുണ്ട്; വാതിലിൽ മുട്ടണ്ട, അപ്പോയിന്റ്മെന്റ് എടുക്കേണ്ട, തിരുമേനിയുടെ അടുത്തേക്ക് ഓടിച്ചെന്ന് തിരുമേനിയുടെ മടിയിൽ കയറിയിരിക്കാം, തിരുമേനിയുടെ മേശപ്പുറത്തു കിടക്കുന്ന കടലാസുകൾ അലങ്കോലമാക്കാം, ഒരിക്കലും ദേഷ്യപ്പെടുകയില്ല. യേശുക്രിസ്തു ഏറ്റവുമധികം സ്നേഹിച്ചിരുന്നത് കുഞ്ഞുങ്ങളെയും പൂക്കളെയും പക്ഷികളെയും ആയിരുന്നു എന്ന് ആരെങ്കിലും പറഞ്ഞാൽ അത്ഭുതപ്പെടേണ്ട. സുവിശേഷം ശരിക്കു വായിച്ചു നോക്കിയാൽ യേശുവിന്റെ സ്നേഹം എത്ര മാത്രം ഗാഢമായിരുന്നു എന്ന് ബോധ്യമാകും. അത് മുതിർന്നവരിൽ കാണുന്ന സ്നേഹം, മുതിർന്നവർ കൊടുക്കുന്നതായ സ്നേഹത്തേക്കാളൊക്കെ ആഴമേറിയ ഒന്നായിരുന്നു. കുഞ്ഞുങ്ങളോടും അഗതികളോടുമുള്ള സ്നേഹം തിരുമേനിയുടെ ജീവിതത്തിലും പലപ്പോഴും ഞാൻ അടുത്തുനിന്ന് കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അത് വേദപുസ്തകത്തിൽ ഉള്ള ഒരു സംഗതി ആണ്. 'ഈ ചെറിയവരിൽ ഒരുത്തനെ നിങ്ങൾ തുച്ഛീകരിക്കരുത്. ഈ കുഞ്ഞുങ്ങളുടെ കാവൽമാലാഖമാർ പിതാവായ ദൈവത്തിന്റെ മുഖം കാണുന്നുണ്ട്' എന്ന് സുവിശേഷത്തിൽ ഉണ്ട്. അതു തിരുമേനി പലപ്പോഴും ഓർമ്മിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. തിരുമേനി തന്നെ പറയു

മായിരുന്നു, ഈ കുഞ്ഞുങ്ങളുടെ മുഖത്ത് പ്രതിഫലിക്കുന്നത് ദൈവത്തിന്റെ മഹത്വമാണ് എന്ന്. വേദശാസ്ത്രപരമായ ആ ബോദ്ധ്യംകൊണ്ട് മാത്രമായിരിക്കുകയില്ല, സ്വാഭാവികമായിട്ടു തന്നെ അദ്ദേഹം കുഞ്ഞുങ്ങളെ സ്നേഹിക്കുകയും എപ്പോഴും തന്റെ അടുത്ത് പ്രവേശിക്കുവാൻ അവർക്ക് അവസരം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ കൂട്ടർ, തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് യഥാർത്ഥമായ ചോദ്യങ്ങളോടുകൂടി, നിഷ്കളങ്കമായ വിജ്ഞാനദാഹത്തോടുകൂടി, മറ്റ് സ്വാർത്ഥപരമായ യാതൊരു ലക്ഷ്യവും കൂടാതെ, അറിവുതേടി വരുന്ന ആളുകളാണ്. അവരെ തിരുമേനി എപ്പോഴും സ്വീകരിക്കും. എത്ര തിരക്കാണെന്നു പറഞ്ഞാലും, എത്ര മണിക്കൂർ വേണമെങ്കിലും, ദിവസങ്ങൾ വേണമെങ്കിലും അവർക്കു കൊടുക്കുന്നതും ഞാൻ നേരിട്ടു കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

ഞങ്ങൾ വിദ്യാർത്ഥികളായിരിക്കുമ്പോൾ, ചില ദിവസങ്ങളിൽ ഏതാണ്ട് ഉച്ചകഴിഞ്ഞ്, മാർക്സിസ്റ്റ് സൈദ്ധാന്തികനായിരുന്ന പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള സെമിനാരിയിൽ വരും. 1960-കളുടെ അവസാനമാണ്. ഇന്ത്യയിൽ അന്ന് വിദേശ പുസ്തകങ്ങളൊന്നും വരികയില്ല, അന്ന് ടി.വി. യില്ല, ഇന്റർനെറ്റില്ല. വിദേശത്തു നിന്നുള്ള വാർത്തകളും പുതിയ ആശയങ്ങളും അറിയാനായിട്ട് മറ്റ് മാർഗ്ഗങ്ങളൊന്നുമില്ല; ആളുകൾ വന്നു പറയണം. തിരുമേനി കൂടെക്കൂടെ യാത്ര നടത്തുകയും അന്താരാഷ്ട്രതലത്തിൽ പ്രഗത്ഭരായ പല വ്യക്തികളോടു സംസാരിക്കുകയും സമ്മേളനങ്ങളിൽ സംബന്ധിക്കുകയുമൊക്കെ ചെയ്തിട്ട് തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയും, അന്ന് കേരളത്തിലുണ്ടായിരുന്ന പല പ്രഗത്ഭരും അവിടെ വരുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. എന്താണ് സോവിയറ്റ് കമ്യൂണിസത്തിന് വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പരിവർത്തനം? ലോക കമ്മ്യൂണിസത്തിന് ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന മാറ്റങ്ങൾ, പുതിയ കാറ്റ് എന്താണ്? ന്യൂ ലെഫ്റ്റ് എന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്താണ്? യൂറോ കമ്മ്യൂണിസത്തിന്റെ വക്താക്കൾ ആരൊക്കെ? ഇങ്ങനെയൊക്കെയുള്ള പുതിയ കാര്യങ്ങൾ അറിയാൻ വേണ്ടി ആളുകൾ തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് വന്നിരുന്നു. അതിൽ ഏറ്റവും മുമ്പിൽ നിന്നിരുന്നത് ശ്രീമാൻ പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ആയിരുന്നു. തിരുമേനിയുടെ പുസ്തകങ്ങൾ വളരെ വിലപ്പെട്ടതാണ്. അത് ആർക്കും വെറുതെ കൊടുക്കുകയില്ല. വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോകാൻ കൊടുക്കുകയില്ല. അതുകൊണ്ട് പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഉച്ചകഴിഞ്ഞു വന്നാൽ സെമിനാരിയുടെ ലൈബ്രറിയിൽ വന്നിരുന്ന് (തിരുമേനിയുടെ മുറി തൊട്ടപ്പുറത്താണ്) തിരുമേനിയുടെ പുസ്തകങ്ങൾ വായിക്കുകയും നോട്ട് എടുക്കുകയും ചെയ്യും. നാലു മണിയാകുമ്പോൾ ആരെങ്കിലും ഒരു കപ്പ് കട്ടൻ ചായ കൊണ്ടുചെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് കൊടുക്കും. അതുകഴിഞ്ഞ് ആറു മണിയാകുമ്പോൾ ഞങ്ങളൊക്കെ സന്ധ്യാപ്രാർത്ഥനയ്ക്ക് പോകും.

Paulos Mar Gregorios at Trivandrum, 1989

അപ്പോഴും അദ്ദേഹം വായിക്കുകയും എഴുതിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഞങ്ങൾ തിരിച്ചുവരുമ്പോഴും അദ്ദേഹം വായിക്കുകയും എഴുതുകയും ചെയ്യുന്നു. ഒമ്പതര മണിക്ക് സൂത്താറാ നമസ്കാരമുണ്ട്. ഞങ്ങളൊക്കെ അതിനു പോയിട്ട് തിരിച്ചുവരുമ്പോഴും പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഇരുന്ന് വായിക്കുകയും എഴുതുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള ഒരു കാഴ്ചയായിരുന്നു അത്. അദ്ദേഹം യഥാർത്ഥ വിജ്ഞാനദാഹിയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന് എപ്പോഴും തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് പ്രവേശനമുണ്ടായിരുന്നു.

ഏതാനും വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് കേരളത്തിലെ ഒരു പ്രമുഖ പത്രം ഒരു തിരഞ്ഞെടുപ്പ് നടത്തി. കഴിഞ്ഞ 50 വർഷങ്ങൾക്കിടയിൽ മലയാളികളുടെ സംസ്കാരത്തെ സ്വാധീനിച്ച കുറെ ആളുകളുടെ പേരാണ്. നമുക്കറിയാവുന്ന കുറെ വലിയ ആളുകൾ എല്ലാം അതിനകത്തുണ്ട്. ആ ലിസ്റ്റ് വന്നുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഒന്നുരണ്ടു ദിവസത്തിനകം പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ശക്തമായ ഒരു നീണ്ട ലേഖനം ആ പത്രത്തിന് അയച്ചു. ആ പത്രം ഏതായാലും ആ ലേഖനം മുഴുവൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അറുപതുകളിലും എഴുപതുകളിലും കേരളത്തിന്റെ ബൗദ്ധികമണ്ഡലത്തെ ഇത്രയുമധികം സ്വാധീനിക്കുകയും ഒരു വലിയ ശിഷ്യസമ്പത്ത് ഉണ്ടാക്കിയെടുക്കുകയും ചെയ്ത പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി എന്തുകൊണ്ട് വിസ്മരിക്കപ്പെട്ടു എന്നാണ് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചത്. പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള, താത്വികമായി പറഞ്ഞാൽ നിരീശ്വരനാണ്. അദ്ദേഹം കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാതാവാണ്. കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പാർട്ടി അംഗമാണ്. ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി സഭയുടെ വിശ്വാസികളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ ഒരു മെത്രാപ്പോലീത്തായാണ്. ഇവർ തമ്മിലുള്ള ബന്ധം എങ്ങനെയായിരുന്നുവെന്നുള്ളത് നിങ്ങൾക്ക് ചിന്തിക്കാവുന്നതാണ്. ഇതുപോലെയുള്ള സാക്ഷ്യങ്ങൾ ഒത്തിരി ആളുകളുടെ ഭാഗത്തുനിന്ന് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. യഥാർത്ഥമായ വിജ്ഞാനദാഹികളെ തിരുമേനി എപ്പോഴും സ്വീകരിച്ചിരുന്നു. അതിൽ ജാതിമതഭേദമൊന്നുമില്ല. ആർക്കും എപ്പോഴും തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് കയറിച്ചെല്ലാം. കാരണം, അക്ഷരത്തിലൂടെ നാം കണ്ടെത്തുന്നതായ ഒരു ആദ്ധ്യാത്മികത ഉണ്ട്. അക്ഷരം നമുക്ക് തുറന്നുതരുന്നതായ ഒരു പ്രപഞ്ചമുണ്ട്. ആ പ്രപഞ്ചം തിരുമേനിയെ എപ്പോഴും വശീകരിച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇങ്ങനെ വരുന്ന ആളുകൾ ചോദിക്കുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരം കൊടുക്കുന്നതിലൂടെ തിരുമേനി തന്നെ പുതിയ പ്രപഞ്ചങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുകയായിരുന്നു.

മൂന്നാമതൊരു കൂട്ടർ ഉണ്ടായിരുന്നു. മാനസിക അസ്വാസ്ഥ്യമുള്ളവരെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ നാട്ടുഭാഷയിൽ ഭ്രാന്തന്മാരെന്നോ ഒക്കെ പറയുന്ന ആളുകൾ ഉണ്ട്. അവരിൽ ചില ആളുകളെ തിരുമേനി വളരെ സൗഹൃദ

ത്തോടും വളരെ സഹാനുഭൂതിയോടും കൂടി സ്വീകരിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. വെറുതെ സ്വീകരിച്ച് അവർക്ക് പിച്ചക്കാശ് കൊടുത്തു വിടാൻ വേണ്ടി അല്ല. അവരെ സ്വീകരിക്കുകയും അവരോടൊപ്പം സംഭാഷണം നടത്തുകയും ചെയ്യുന്നത് എന്നെ ആദ്യകാലത്തൊക്കെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. വലിയ പ്രതിഭാശാലികളായ ചിലരൊക്കെ ആ വകുപ്പിൽപെട്ടവരാണ്. ചില നിർഭാഗ്യങ്ങൾ മൂലം, സാഹചര്യങ്ങളുടെ ചില പ്രത്യേക സംഗമം മൂലം അവർ സമൂഹത്തിന്റെ പൊതുധാരയിൽ നിന്ന് പുറത്താക്കപ്പെട്ടവരാണ്; ഭ്രാന്തന്മാരെന്ന് വിളിക്കപ്പെട്ട് പരിഹസിക്കപ്പെടുന്നവരാണ്. ഇങ്ങനെയുള്ള പലരും തിരുമേനിയുടെ അടുത്തു വരുമ്പോൾ അവരിലൂടെ തിരുമേനി കാണുന്ന ഒരു പ്രകാശവും ഒരു പുതിയ പ്രപഞ്ചവും ഉണ്ട്. അവരുമായിട്ട് സംവദിക്കുവാൻ തിരുമേനിക്ക് സാധിക്കുമായിരുന്നു.

നാലാമതൊരു കൂട്ടം ആളുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അത് യഥാർത്ഥമായ വിശുദ്ധിയുള്ള ആളുകളാണ്. ഞാൻ ഡൽഹിയിൽ രണ്ടുമൂന്നു വർഷക്കാലം പ്രവർത്തിച്ചപ്പോൾ എനിക്ക് മനസ്സിലായി, ഡൽഹിയിൽ ഏതെല്ലാംതലത്തിലാണ് തിരുമേനിക്ക് ബന്ധങ്ങൾ ഉള്ളതെന്ന്. ജവഹർലാൽ നെഹ്രു യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലെ പി. ജി. സ്റ്റുഡന്റ്സ്, തിരുമേനി പക്ഷാഘാതം മൂലം കിടപ്പിലായ സമയത്ത് തിരുമേനിയുടെ മുറിയിലേക്ക് ക്ലാസ്സിനു വന്നിരുന്നു. സിക്കുകാരാണെങ്കിലും ബുദ്ധമതക്കാരാണെങ്കിലും ജൈനന്മാർ ആണെങ്കിലും, യഥാർത്ഥമായ വിശുദ്ധിയുള്ള ആളുകളെ തിരുമേനി തിരിച്ചറിയുകയും അവരെ വളരെയധികം ബഹുമാനിക്കുകയും അവരുടെ മുമ്പിൽ വേണമെങ്കിൽ സാഷ്ടാംഗ നമസ്കാരം നടത്താൻ തയ്യാറാകുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഒരു വിനയം തിരുമേനിക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഞാനീ പറയുന്ന നാല് കൂട്ടരുടെ അടുത്തും തിരുമേനി വിനയവാനായിരുന്നു. എന്നാൽ തിരുമേനിയെക്കുറിച്ചുള്ള പൊതുധാരണ അങ്ങനെയല്ല. അദ്ദേഹം വലിയ അഹങ്കാരിയാണ്, വലിയ തലക്കനം ഉള്ള ആളാണ്. അദ്ദേഹം മൂക്കത്തു ശുണ്ഠിയുള്ളവനാണ്. ഒരു കുഞ്ഞിനെപ്പോലും അടുത്ത് അടുപ്പിക്കുകയില്ലാത്തവനാണ് എന്നൊക്കെയാണ്. ഇങ്ങനെയൊക്കെയുള്ള ധാരണയുണ്ട്. ഒരു തരത്തിൽ ശരിയാണത്. തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത്, ഞാൻ ഒരു വലിയ പണ്ഡിതനാണ്, ഞാൻ ഒത്തിരി കാര്യങ്ങളൊക്കെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്, ഞാൻ പഠിച്ചത് വലിയ യൂണിവേഴ്സിറ്റികളിലാണ് എന്നിങ്ങനെ പുറത്തു പറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ഉള്ളിലുള്ള ധാരണയോടെ വരുന്ന ആളുകളെ കാണുമ്പോഴേ തിരുമേനിക്കു മണത്തറിയാം; ഇത് ഏതു തരത്തിലുള്ള ആളാണെന്ന്. അവരുമായി തിരുമേനി ചേരുകയില്ല. ഒരിക്കലും അവരുമായിട്ട് ചേരുകയില്ല. അതായത് പ്രത്യേ

കിച്ചും പാശ്ചാത്യ വിദ്യാഭ്യാസം കിട്ടിയിട്ട്, ഭാരതീയവും ദേശീയവുമായിട്ടുള്ള നമ്മുടെ യഥാർത്ഥ പാരമ്പര്യങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കാതെയും അതിനോട് ഒരുതരം പരിഹാസമനോഭാവം പുലർത്തിയും വരുന്ന ആളുകളുണ്ട്. അവരെ തിരുമേനി ഒരിക്കലും വഹിക്കുകയില്ല. അവരോടു പലപ്പോഴും വഴക്കുണ്ടാക്കുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അപ്പോൾ അവർ പറയും, തിരുമേനി അഹങ്കാരിയാണെന്ന്. അത് എത്ര പ്രമാണിയാണെങ്കിലും, എത്ര വലിയ ആളാണെങ്കിലും തിരുമേനി അങ്ങനെയുള്ളവരോട് കയർക്കുന്നതും ഒക്കെ ഒരു സാധാരണ സംഭവമായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഈ രണ്ടു വശങ്ങളും ഉണ്ട്. അതുകൊണ്ട് തിരുമേനിയെ തെറ്റിദ്ധരിക്കാതിരിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ആർദ്രമായ മനസ്സിന്റെ, കുഞ്ഞുങ്ങളോടും അഗതികളോടും ഭ്രാന്തന്മാരോടും വിശുദ്ധന്മാരോടും യഥാർത്ഥ വിജ്ഞാനദാഹികളോടും സംവദിക്കാൻ കഴിയുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറുവശം ഞാനിവിടെ സൂചിപ്പിച്ചത്.

അദ്ദേഹത്തെ അടുത്തറിഞ്ഞ ഒരു വ്യക്തിയെന്നുള്ള നിലയ്ക്ക് അദ്ദേഹത്തെ ആളുകൾ തെറ്റിദ്ധരിച്ച് സംസാരിക്കുമ്പോൾ പലപ്പോഴും ദുഃഖം തോന്നാറുണ്ട്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്ത്, എനിക്കിതു പറയാൻ സാധിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്ത്, അദ്ദേഹം വളരെ വിനയാന്വിതനാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്ന് എന്തെങ്കിലും നേടാൻ വേണ്ടി പറയുകയാണെന്നോ, അന്ധമായ ആരാധനകൊണ്ട് പറയുകയാണെന്നോ, ഒക്കെ ആളുകൾ ഒരുപക്ഷേ, വ്യാഖ്യാനിച്ചേക്കും. അതുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ എനിക്കത് പറയുവാൻ അവസരമുണ്ട്, ഞാനത് സൂചിപ്പിക്കുന്നു എന്നു മാത്രമേയുള്ളു.

തിരുമേനിയുടെ വിജ്ഞാനമേഖല ഏതെങ്കിലും ഒന്ന് ആയിരുന്നില്ല. നമുക്കൊക്കെ വിദഗ്ദ്ധന്മാർ ഉണ്ട്. ഏതെങ്കിലുമൊരു പ്രത്യേക മേഖലയിൽ വൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉള്ള ആളുകൾ ഉണ്ട്. അവർക്ക് അഗാധമായ ജ്ഞാനം അതിൽ കാണും. മെഡിസിൻ ആണെങ്കിലും, എൻജിനീയറിംഗ് ആണെങ്കിലും, നിയമമാണെങ്കിലും ആ മേഖലയിൽ പ്രത്യേകമായ വൈദഗ്ദ്ധ്യമുള്ള ആളുകൾ ഉണ്ട്. തിരുമേനിയുടെ മനസ്സ് അങ്ങനെയല്ല. തിരുമേനിയുടെ മനസ്സ്, ആക്ഷരികമായിത്തന്നെ എൻസൈക്ലോപീഡിക് മൈൻഡ് ആയിരുന്നു. എന്നു പറഞ്ഞാൽ സകലത്തെയും സകല വിജ്ഞാനത്തെയും ഉൾക്കൊള്ളാനുള്ള ഒരു സവിശേഷമായ കഴിവ് തിരുമേനിക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നു.

1979-ലാണ് അമേരിക്കയിലെ മസാച്ചുസെറ്റ്സ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ടെക്നോളജിയിൽ വച്ച് ഒരാഴ്ചത്തെ ഒരു അന്താരാഷ്ട്ര കോൺഫ്രൻസ് നടന്നത്. അതിന്റെ വിഷയം Faith, Science and the Future എന്നായിരുന്നു.

വേൾഡ് കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസിന്റെ (WCC) ചർച്ച് ആൻഡ് സൊസൈറ്റി എന്നു പറയുന്ന ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്നു ആ സമയത്ത് തിരുമേനി. മതവും ശാസ്ത്രവും മനുഷ്യരാശിയുടെ ഭാവിയും സംബന്ധിച്ചുള്ള പൊതുവിഷയങ്ങളാണ് ആ കോൺഫ്രൻസിൽ എടുത്തത്. എനിക്കും അവിടെ പോകുന്നതിന് അവസരം ഉണ്ടായതു കൊണ്ട് അതിനൊരു സാക്ഷിയാകുന്നതിനും സാധിച്ചു. ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും സാങ്കേതികവിദ്യയുടെയും വൻകോട്ട എന്നറിയപ്പെടുന്ന സ്ഥലമാണ് മസാച്ചുസെറ്റ്സ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ടെക്നോളജി (MIT). അവിടെ സദസ്സിലും വേദിയിലുമൊക്കെ നൊബേൽ സമ്മാനം കിട്ടിയ പല ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരും പല വിഷയങ്ങളിൽ പണ്ഡിതന്മാരായവരും ഇരിപ്പുണ്ട്. എങ്കിലും തിരുമേനി എഴുന്നേറ്റ് ശാസ്ത്രത്തെക്കുറിച്ചും മതത്തെക്കുറിച്ചും ശാസ്ത്രത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചും, അതിന്റെ മെതഡോളജിയെക്കുറിച്ചുമൊക്കെ പറയുന്ന സമയത്ത് അവരൊക്കെ അന്തംവിട്ടിരിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. കാരണം അവർ പണ്ഡിതന്മാരാണെങ്കിലും അവർക്ക് ഇത്ര ഭംഗിയായിട്ട് (അവരുടെ മാതൃഭാഷ ഇംഗ്ലീഷാണെങ്കിലും) ഇംഗ്ലീഷിൽ അവർ പഠിക്കുന്ന വിഷയത്തിന്റെ ആന്തരിക അർത്ഥങ്ങളെപ്പറ്റി പറയാൻ സാധിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ രണ്ടുമൂന്നു ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒത്തിരി ശത്രുക്കൾ ഉണ്ടായി അദ്ദേഹത്തിന്. ശത്രുക്കൾ എന്നു പറഞ്ഞാൽ, ഇന്ത്യാക്കാർ, ഏഷ്യാക്കാർ, ആഫ്രിക്കക്കാർ എന്നിവരൊന്നും ശാസ്ത്രത്തിലും ദർശനത്തിലുമൊന്നും ഞങ്ങളുടെ അഞ്ച് അയൽപക്കത്തു വരികയില്ല എന്നു ചെറുപ്പം മുതലേ ധരിച്ചിരുന്ന പാശ്ചാത്യ പണ്ഡിതന്മാർ അവിടെ ഇരിപ്പുണ്ട്. ഇവർക്ക് കുറച്ചൊക്കെ സ്വാഭാവികമാണ് അസൂയ. ശാസ്ത്രലോകത്തിൽ വലിയ അസൂയ ഉണ്ടെന്ന് നിങ്ങൾക്കറിയാം. നമ്മൾ വിചാരിക്കുന്ന പോലെയല്ല അത്. നൊബേൽ സമ്മാനത്തിന്റെയൊക്കെ ലിസ്റ്റ് വരുമ്പോൾ അസൂയയൊക്കെ പലപ്പോഴും പുറത്തുവരാറുണ്ട്.

കോൺഫ്രൻസ് ഹാളിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു വലിയ ബോർഡ് ഉണ്ട്. ആളുകൾക്ക് അവിടെ എഴുതിയിടാനുള്ള അവസരമൊക്കെയുണ്ട്. ഒരു ദിവസം രാവിലെ നോക്കിയപ്പോൾ ബോർഡിൽ ഒരാൾ ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. ഇങ്ങനെയാണ് അതിന്റെ അർത്ഥം: 'സ്രഷ്ടാവായ ദൈവം ആറു ദിവസം കൊണ്ട് ആകാശവും ഭൂമിയും സൃഷ്ടിച്ചു എന്ന് ബൈബിൾ. അത് വായിച്ചപ്പോൾ, മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ദൈവത്തോട് പറഞ്ഞു, അങ്ങ് എന്നോട് കൺസൾട്ട് ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ ഇതെല്ലാം മൂന്നു ദിവസം കൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം ഞാൻ അങ്ങേയ്ക്ക് പറഞ്ഞു തരാമായിരുന്നല്ലോ' എന്ന്.

അത് പരിഹാസമാണ്, വലിയ ഒരു അഭിനന്ദനവും ആണ്. അതായത്

നമ്മൾ വളരെ സങ്കീർണ്ണമായ രീതിയിലൂടെയൊക്കെ പോയി ഒത്തിരി സമയമെടുത്തും പണം ചിലവാക്കിയും ചെയ്യുന്ന കാര്യങ്ങൾ വളരെ ലളിതമായി ചെയ്യുവാൻ സാധിക്കും. പ്രത്യേകിച്ചും ശാസ്ത്രത്തിന്റെ പല വശങ്ങളെക്കുറിച്ചും തിരുമേനി വളരെ വിമർശനത്തോടെ പറയുമായിരുന്നു. സയൻസും മതവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തെക്കുറിച്ച് ശക്തിയായ ഡിബേറ്റുകൾ നടക്കുന്ന സമയത്ത്, സമ്മേളനം നടക്കുമ്പോൾ അമേരിക്കയിൽ വേനൽക്കാലമായിരുന്നെങ്കിലും ഒരു ദിവസം മഴ പെയ്തു. മഴ പെയ്തപ്പോൾ, വലിയ പ്രശസ്തരായ ആളുകൾ ഇരിക്കുന്ന സ്റ്റേജിൽ അവിടെയുമിവിടെയുമൊക്കെ ലീക്ക് ഉണ്ടായി. അപ്പോൾ അദ്ധ്യക്ഷൻ ആയിരുന്ന ആൾ, വെള്ളം പിടിക്കുവാൻ വേണ്ടി ബക്കറ്റുകൾ എടുത്തുകൊണ്ടുവരുവാൻ പറഞ്ഞു. ശാസ്ത്രവും സാങ്കേതികവിദ്യയും അതിന്റെ വൻകോട്ട എന്നു കരുതിയിരിക്കുന്ന എം.ഐ.ടി. യുടെ എൻജിനീയറിംഗ് വൈദഗ്ദ്ധ്യമാണ് അവിടെ കണ്ടത്. മഴ പെയ്തപ്പോൾ ക്രസ്ഗി ഓഡിറ്റോറിയത്തിന്റെ സ്റ്റേജിൽ വെള്ളം വീഴുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒത്തിരി തമാശുകൾ ആ സമ്മേളനത്തിൽ വച്ച് ഉണ്ടായി. പല ആളുകളും തിരുമേനിയെ കളിയാക്കിയും ആരാധനാപൂർവ്വവുമൊക്കെ ഇങ്ങനെയുള്ള കമന്റുകളൊക്കെ അവിടെ പറഞ്ഞത് ഞാനൊന്ന് പങ്കുവച്ചു എന്നു മാത്രമേയുള്ളു.

തിരുമേനിയുടെ വേദശാസ്ത്രപരവും ദാർശനികവുമായ ചിന്തകളെക്കുറിച്ചൊന്നും ഞാനിപ്പോൾ സ്പർശിക്കുന്നില്ല. കാരണം, അതിനുള്ള അവസരമല്ല ഇതെന്ന് എനിക്ക് അറിയാം. ഇതൊരു അനുസ്മരണയാണ്. ഇത് ഏറ്റവും സ്നേഹപൂർവ്വം, വിനയപൂർവ്വം നമ്മൾ നടത്തേണ്ടതായ ഒരു ഓർമ്മയാണ്.

തിരുമേനിയുടെ മനുഷ്യത്വം വളരെ ആഴമായിട്ടുള്ള ഒന്നായിരുന്നു എന്ന് പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. തിരുമേനിയുടെ അവസാന സമയത്തൊക്കെ, മനുഷ്യത്വത്തെക്കുറിച്ചും, കരുണ (compassion) യെക്കുറിച്ചുമൊക്കെയായിരുന്നു തിരുമേനി കൂടുതൽ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്. അതോടൊപ്പം ഹോളിസ്റ്റിക് മെഡിസിനിലും തിരുമേനിക്ക് വലിയ താൽപര്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഓക്സ്ഫഡിൽ നിന്നും ജർമ്മനിയിലെ കൊളോണിലേക്കുള്ള ഒരു യാത്രയ്ക്കിടയിലാണ് ആദ്യത്തെ സ്ട്രോക്ക് അദ്ദേഹത്തിന് ഉണ്ടാകുന്നത്. വളരെ വിഷമിച്ച് ഇംഗ്ലണ്ടിൽ നിന്നും ഫ്ളൈറ്റിൽ കയറിയ ആളെ കൊളോണിൽ ചെന്നപ്പോൾ വീൽചെയറിൽ നേരിട്ട് ഹോസ്പിറ്റലിലേക്കു കൊണ്ടുപോകേണ്ടി വന്നു. അതറിഞ്ഞുകൊണ്ട് കുറെ ദിവസങ്ങൾക്കു ശേഷം (അദ്ദേഹം സുഖം പ്രാപിച്ചു തുടങ്ങി) ഞാൻ ജർമ്മനിയിൽ അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ ചെന്നു. അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കുവാൻ ശിഷ്യനായ എനിക്ക് ചുമതലയുണ്ട്. ഞാൻ തയ്യാ

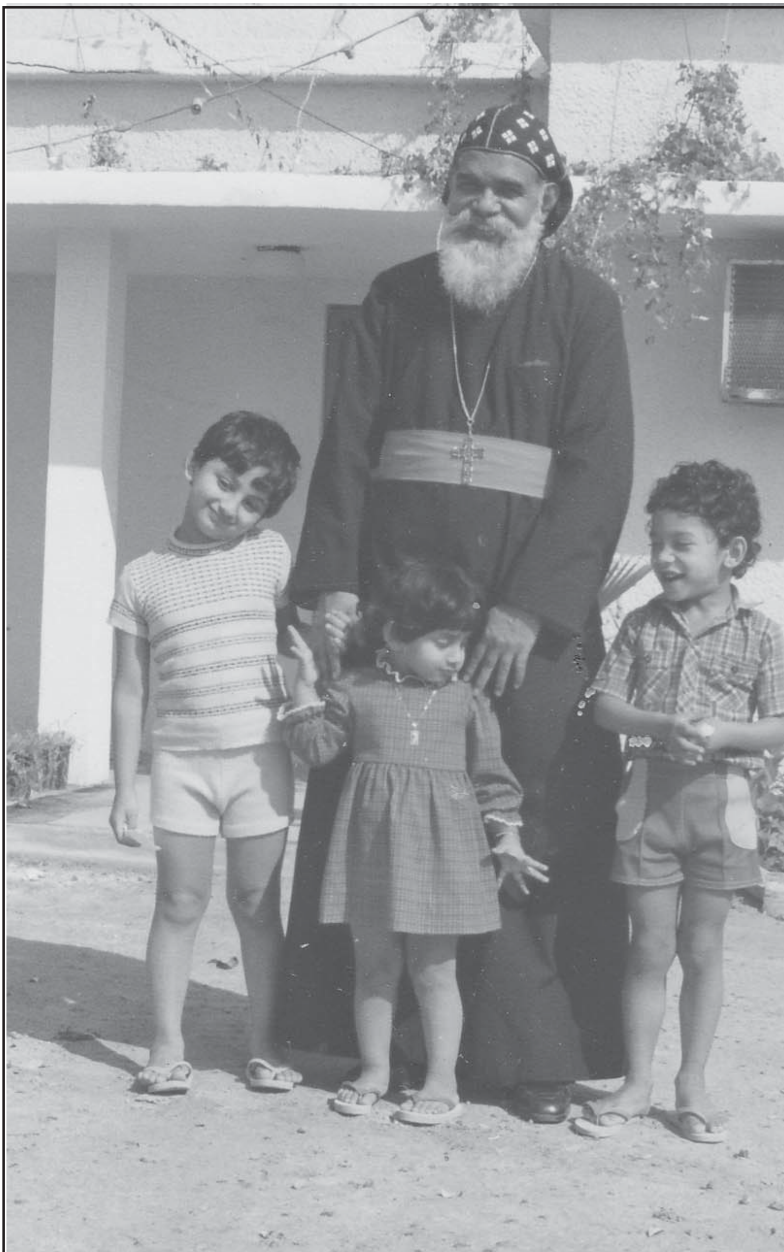

റായി അവിടെ ചെന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇടതു കൈയും ഇടതു കാലും തളർന്നിരിക്കുകയാണ്. ഒരു കൈ ഉപയോഗിച്ച് അദ്ദേഹം ഇട്ടിരുന്ന പൈജാമ മാറുകയാണ്. അപ്പോൾ ഞാൻ ചെന്നു പറഞ്ഞു, "തിരുമേനി ഞാൻ സഹായിക്കാം" എന്ന്. "വേണ്ട വേണ്ട, പൊയ്ക്കോ മാറി നിന്നോ" എന്നു പറഞ്ഞു. വലതുകൈ കൊണ്ട് തിരുമേനി കുറെ സമയം എടുത്തു വസ്ത്രം മാറുകയാണ്. അപ്പോൾ അവിടെയൊരു ലാപ്ടോപ്പ് കമ്പ്യൂട്ടർ വച്ചിട്ടുണ്ട്. അതോടു ചേർന്ന് ഒരു ഫാക്സ് മെഷീനുമുണ്ട്. വലതുകൈ കൊണ്ട് തിരുമേനി കമ്പ്യൂട്ടറിൽ ടൈപ്പ് ചെയ്യുകയും മെസ്സേജ് ഫാക്സിലൂടെ ലോകത്തിന്റെ പല ഭാഗത്തേക്കും പലർക്കും അയക്കുകയും ചെയ്യുന്നു (അന്ന് ഇ-മെയിൽ പ്രചാരത്തിലായിട്ടില്ല). എന്നെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയ സംഗതിയാണത്. അസുഖം തിരുമേനിയെ ഒട്ടും തളർത്തുന്നില്ല. അതിൽ നിന്നു മോചനം പ്രാപിക്കുവാൻ തിരുമേനി അതികഠിനമായ പരിശ്രമം നടത്തുകയാണ്. അതുകൊണ്ടാണ്, 'ആരും സഹായിക്കേണ്ട, ഞാനെന്റെ ബ്രെയിനും എന്റെ അവയവങ്ങളും ഉപയോഗിച്ച് എന്റെ കാര്യം നടത്താം' എന്നു തിരുമേനി തീരുമാനിക്കുന്നത്. മറ്റാരെങ്കിലും സഹായിച്ചാൽ അദ്ദേഹം പാസ്സീവ് ആയിപ്പോകും, പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരം പ്രവർത്തിക്കുകയില്ല എന്നുള്ള ഒരു ബോദ്ധ്യവും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ കുറെനാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു രക്താർബുദം പിടിച്ചു. അദ്ദേഹം മരിക്കുന്നത്, ഹൃദയസ്തംഭനം കൊണ്ടാണ്. ആ സമയത്തൊക്കെ അദ്ദേഹം ലോകത്തിന്റെ പല ഭാഗത്തു നടക്കുന്ന വലിയ വലിയ സമ്മേളനങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കുകയും കോട്ടയത്ത് സോഫിയാ സെന്ററിൽ മൂന്നു മാസത്തോളം തുടർച്ചയായി എല്ലാ വ്യാഴാഴ്ചകളിലും വിവിധ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ച് പ്രഭാഷണം നടത്തുകയും പല പുതിയ സംഗതികളെക്കുറിച്ച് പഠിക്കുകയും അറിയുകയും ഞങ്ങളോടൊക്കെ പറയുകയും പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. ആ കിടപ്പിൽ കിടന്നുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം പല കാര്യങ്ങളും പഠിപ്പിക്കുമായിരുന്നു. സ്വാഭാവികമായിട്ടും അദ്ദേഹത്തിനു വലിയ ദേഷ്യമൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു. കാരണം, വളരെ സ്വതന്ത്രമായിട്ട് ഈ ലോകത്തിന്റെ എല്ലാ ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലും അനായാസം പറന്നുനടന്നിരുന്ന ഒരാളാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിന് യാതൊരു ബലഹീനതയും ഉണ്ടായിട്ടുമില്ല. പെട്ടെന്ന് ശരീരം ബലഹീനമാകയും മനസ്സ് അനന്തവിഹായസ്സിൽ പറന്ന് ഉയരുകയും ചെയ്തു. അത് തമ്മിലുള്ള വൈരുദ്ധ്യം അദ്ദേഹത്തെ വളരെയധികം ദുഃഖിപ്പിക്കുകയും അത് പലപ്പോഴും അടുത്തുനിൽക്കുന്നവരോടൊക്കെ ദേഷ്യമായിട്ടും ഈർഷ്യയായിട്ടും പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. എന്നാൽ ശിഷ്യന്മാരും അദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നവരുമൊക്കെ അതൊക്കെ വളരെ സ്നേഹപൂർവ്വം സ്വീകരിക്കുന്ന രീതിയും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ഒരു വലിയ സംഘം ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തിന് ഉണ്ടായിരുന്നു.

അദ്ദേഹം പഠിപ്പിച്ചിരുന്ന സെമിനാരിയിലോ, അദ്ദേഹം സ്നേഹിച്ചിരുന്ന സഭയിലോ അദ്ദേഹം ഉൾപ്പെട്ടിരുന്ന മതത്തിലോ അല്ല അദ്ദേഹത്തിന് കൂടുതൽ ശിഷ്യന്മാർ ഉള്ളത്, അതിനു പുറത്താണ് എന്നു ചിലപ്പോൾ തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. ദലൈലാമയ്ക്കു ഇംഗ്ലീഷ് പറയാൻ അത്ര വശമുള്ള ആളായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ കുറച്ചൊക്കെ നന്നായി പറയും. ആദ്യകാലത്തൊക്കെ എവിടെയെങ്കിലും സമ്മേളനത്തിൽ ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചാൽ ദലൈലാമ ചില കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ട് ബാക്കിയുള്ളത് 'ഗ്രീഗോറിയോസ് പറഞ്ഞുകൊള്ളും' എന്നു പറയും. ബുദ്ധമതത്തെക്കുറിച്ചാണ്. ബുദ്ധമതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങളെക്കുറിച്ചൊക്കെയുള്ള ചർച്ചകളിൽ "മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് പറഞ്ഞുകൊള്ളും" എന്നു വരെ അദ്ദേഹത്തെ വിശ്വസിക്കുമായിരുന്നു.

അദ്ദേഹം വിശ്വസനീയനായ ഒരു വ്യക്തിയായിരുന്നു. അതും എനിക്ക് എടുത്തു പറയേണ്ട ഒരു കാര്യമുണ്ട്. ആരെയും ചതിക്കുകയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധി വളരെ സങ്കീർണ്ണമായ രീതിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുമെങ്കിലും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ ശത്രുക്കൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശം തേടി ചെല്ലുകയാണെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിന് വേണമെങ്കിൽ അവരെ വഴിതെറ്റിക്കാം. അതിനുള്ള ബുദ്ധി അദ്ദേഹത്തിനുണ്ട്. പക്ഷേ, ഒരിക്കലും അവരെ വഴിതെറ്റിക്കുകയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ അപ്പോൾ തോന്നുന്ന ഏറ്റവും ഉത്തമമായ പരിഹാരം അവർക്കു കൊടുക്കും.

അതുകൊണ്ട് എന്താണ് സംഭവിച്ചതെന്ന് ചോദിച്ചാൽ, ഞാൻ ഡൽഹിയിൽ വച്ച് മനസ്സിലാക്കി, ബുദ്ധമതക്കാരും ജൈനമതക്കാരും സിഖുകാരും എല്ലാംതന്നെ ഗ്രീഗോറിയോസ് എന്നു പറഞ്ഞാൽ അവരുടെ സ്വന്തം ആചാര്യനായിട്ടാണു കണക്കാക്കുന്നത്. അവർക്ക് അകത്തുള്ള കാര്യങ്ങൾപോലും അദ്ദേഹത്തോട് പങ്കുവയ്ക്കാം. അവരുടെ വിശ്വാസത്തെക്കുറിച്ചും അവരുടെ ദർശനത്തെക്കുറിച്ചുമുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ എഴുതണമെങ്കിൽ ഇദ്ദേഹത്തോടാണ് ചോദിക്കുന്നത്, 'ഗ്രീഗോറിയോസ് ഇത് എഴുതിത്തരുമോ' എന്നാണ് ചോദിക്കുന്നത്. അത്രയധികം ആ മനുഷ്യരുമായിട്ട് താദാത്മ്യം പ്രാപിച്ചു.

അതിന് മതത്തിന്റെയോ ജാതിയുടെയോ വിശ്വാസത്തിന്റെയോ ഒന്നും മതിൽക്കെട്ടുകൾ അദ്ദേഹത്തിന് ബാധകമായിരുന്നില്ല. എല്ലാറ്റിനും ഉപരിയായിട്ട് ഉയരുവാനുള്ള ഒരു സവിശേഷമായ സിദ്ധി ദൈവം അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുത്തു. അത് നമുക്കു വേണ്ടിയും അദ്ദേഹം ഒത്തിരി ഉപയോഗിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ ആഗ്രഹമായിരുന്നു ഇന്ത്യയിൽ വന്ന് പ്രവർത്തിക്കണം, ഇന്ത്യയിലെ ആളുകളെ വലിയ ജനതയായി കാണണമെന്നുള്ളത്.

എത്യോപ്യൻ ചക്രവർത്തി അദ്ദേഹത്തെ തന്റെ കൊച്ചുമകളുടെ ഭർത്താവായിട്ട് മനസ്സിൽ കാണുകയും സൂചിപ്പിക്കുകയും ചില നടപടികൾ എടുക്കുകയുമൊക്കെ ചെയ്തിരുന്നു. അവിടെ നിന്ന് അദ്ദേഹം രക്ഷപ്പെട്ടു. അവിടെ നിന്നു മൂന്നു പ്രാവശ്യം രാജി വച്ച് അവസാനത്തെ പ്രാവശ്യം അദ്ദേഹം അവിടെ നിന്നു രക്ഷപ്പെട്ട് പോയിട്ട്, ചക്രവർത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മകനെ അയച്ച് അമേരിക്കയിലുള്ള അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടുപിടിച്ച് തിരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുവാൻ ശ്രമിക്കുന്ന ഒരു സംഭവമുണ്ട്. പക്ഷേ അദ്ദേഹം കേരളത്തിൽ വന്ന് സേവനം ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. കേരളത്തിൽ വന്ന് ഒരു ജുബ്ബയുമണിഞ്ഞ് അൽമായക്കാരനായി സെമിനാരിയിൽ ആദ്യം ചെന്നപ്പോൾ, അന്നേ പ്രസിദ്ധനായിരുന്ന എം. വി. ജോർജ് ശെമ്മാശനെ (മാർ ഒസ്താത്തിയോസ് തിരുമേനി) കാണാൻ വന്ന ആളായിരിക്കുമെന്നാണ് സെമിനാരിയിലുള്ളവർ വിചാരിച്ചത്. ഇവിടെയെങ്ങും ആരും അറിയുന്ന ആളായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ വേദശാസ്ത്ര പഠനം കഴിഞ്ഞു തന്റെ സ്വന്തം സഭയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ വന്ന അദ്ദേഹത്തിന് അവസരം കിട്ടിയില്ല. നിരാശനാകാതെ അദ്ദേഹം വന്ന് ആലുവാ ഫെലോഷിപ്പ് ഹൗസിന്റെ സൃഷ്ടിയിൽ പങ്കെടുത്തു. വിദ്യാർത്ഥി പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ സെക്രട്ടറിയായി പ്രവർത്തിച്ചു. അതുപോലെ സഭാ സമാധാനത്തിനു വേണ്ടി കോട്ടയത്ത് കുരിശുപള്ളി അങ്കണത്തിൽ സത്യഗ്രഹമിരുന്നവർക്ക് ബൈബിൾ ക്ലാസ്സ് നടത്തി. അങ്ങനെ ഒത്തിരിയേറെ കാര്യങ്ങൾ അദ്ദേഹം ചെയ്തു.

അന്ന് പ. ഗീവറുഗീസ് ദ്വിതീയൻ ബാവാ തിരുമേനി എന്നു പറയുന്ന വളരെ പ്രഗത്ഭനായ, പരിശുദ്ധനായ ഒരു പിതാവുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെയടുത്ത് ആരുമങ്ങനെ പെട്ടെന്ന് കയറിച്ചെല്ലുകയില്ല. ആരോ പറഞ്ഞു തിരുമേനിയോട്, പോൾ വർഗീസ് എന്ന് ഒരുത്തൻ അമേരിക്കയിലൊക്കെ പഠിച്ചിട്ട് വന്നിരിക്കുകയാണ്. അവനിവിടെ വന്ന് നമ്മുടെ ആളുകളെയൊക്കെ തെറ്റിക്കാനായിട്ട് വേദപുസ്തകമൊക്കെ പ്രൊട്ടസ്റ്റണ്ട് രീതിയിലൊക്കെ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നുണ്ട് എന്ന്. ഇത് കേട്ടപ്പോൾ, സാധാരണ ചിലരൊക്കെ ചെയ്യുന്നതുപോലെ, പെട്ടെന്ന് ഒരു കല്പന എഴുതി അവനെ പുറത്താക്കണമെന്നൊന്നും ബാവാ പറഞ്ഞില്ല. ബാവായുടെ അടുത്ത് ചെല്ലുക എന്നു പറയുന്നത് അന്നത്തെ കാലത്ത് ഒരു വലിയ ഭയമുള്ള സംഗതിയാണ്. ബാവായുടെ മുമ്പിൽ ആരും ഇരിക്കുകയില്ല. പോൾ വർഗീസ് ചെന്നപ്പോൾ ഒരു പുൽപായ് എടുത്ത് താഴെ ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞു. തിരുമേനിയുടെ അടുത്ത് താഴെ നിലത്തു പുൽപായയിൽ ഇരുന്നു. ബാവാതിരുമേനി കുറെ ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു. 64 ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചുവെന്നാണ് പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. വേദപുസ്തകം, സഭയുടെ വിശ്വാസം, കാനോനുകൾ, പാരമ്പ

ര്യങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ഒത്തിരിയേറെ വിഷയങ്ങളിൽ 64 ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു. അതിൽ മിക്ക ചോദ്യങ്ങൾക്കും പോൾ വറുഗീസ് എന്ന അൽമായക്കാരൻ കൊടുത്ത ഉത്തരം പ. ബാവാതിരുമേനിക്ക് വളരെ സ്വീകാര്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അവസാനം ബാവാ, 'നീ പോയി പഠിപ്പിച്ചു കൊള്ളൂ' എന്നു പറഞ്ഞ് അനുവാദം കൊടുത്ത് വിടുകയായിരുന്നു. ഇതൊരു വലിയ സർട്ടിഫിക്കറ്റാണ്. ഒരു വലിയ യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിൽ നിന്ന് ഡിഗ്രി കിട്ടുന്നതുപോലെയായിരുന്നു അന്ന് പോൾ വർഗീസിന് പരിശുദ്ധനായ ഗീവർഗീസ് ദ്വിതീയൻ ബാവാ തിരുമേനി കൊടുത്ത ഈ കല്പന എന്ന് അദ്ദേഹം തന്നെ പലപ്പോഴും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

നമ്മുടെ ജനങ്ങൾക്കു വേണ്ടി എങ്ങനെയൊക്കെ കഷ്ടപ്പെടാമോ, അവരോടു താദാത്മ്യം പ്രാപിച്ച് എങ്ങനെയൊക്കെ ജീവിക്കാമോ, ഇതായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ ആഗ്രഹം. എന്നാൽ മറുവശത്ത് ഈ ബൗദ്ധികമായ സവിശേഷ സിദ്ധികൾ ഉള്ളതുകൊണ്ട് ലോകത്തിലുള്ള എല്ലാവരും അദ്ദേഹത്തെ വിളിക്കും. അദ്ദേഹത്തെ ഏതു സമ്മേളനത്തിലും, ഏത് വിഷയത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചർച്ചയിലും വിളിക്കും. പ്രത്യേകിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന് രേഖകൾ ഡ്രാഫ്റ്റ് ചെയ്യാനും മറ്റും സവിശേഷമായ കഴിവുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ ഒത്തിരിയേറെ സമ്മർദ്ദങ്ങൾക്ക് ഇടയിൽ അദ്ദേഹം ജീവിക്കുകയായിരുന്നു. എങ്കിലും നമുക്കിന്ന് ഓർക്കാം, ഇങ്ങനെയൊരു മനുഷ്യൻ നമ്മുടെയിടയിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. ഈ കോലഞ്ചേരി ആശുപത്രിയുടെ വളർച്ചയ്ക്കു പുറകിൽ അദ്ദേഹം വളരെ ആത്മാർത്ഥമായിട്ട് പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ള ആളാണ്. ഇതിന്റെ ആദ്യകാല പിതാക്കന്മാർക്കൊക്കെ നല്ലവണ്ണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംഭാവനകളെക്കുറിച്ച് അറിയാം. ഞാൻ ആദ്യം കോലഞ്ചേരിയിൽ വരുന്നത് എന്റെ ഗുരുവിന്റെ കൂടെ ഒരു അനുഗാമിയായിട്ടാണ്. അന്നാണ് ഈ കോലഞ്ചേരി ആശുപത്രിയും മറ്റും ഞാൻ ആദ്യമായി കാണുന്നത്. ഇതെല്ലാം സ്നേഹത്തോടും നന്ദിയോടും ദൈവസന്നിധിയിൽ വളരെ സ്തോത്രത്തോടും കൂടെ ഞാൻ ഓർക്കുന്നു.

സർവ്വ മതവിശ്വാസികൾക്കും, സർവ്വ പ്രത്യയശാസ്ത്രങ്ങളിൽപ്പെട്ടവർക്കും, എല്ലാംതന്നെ തിരുമേനി ഒരു ആരാധനാപാത്രമായിത്തീർന്നു. അവർക്ക് ഒരു നല്ല വിളക്കായി, പ്രകാശമായി തിരുമേനിയുടെ ജീവിതം സമർപ്പിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളത് നമുക്ക് നന്ദിയോടെ സ്മരിക്കാം.

(കോലഞ്ചേരി മലങ്കര ഓർത്തഡോക്സ് മിഷൻ മെഡിക്കൽ കോളജിൽ 2011 നവംബറിൽ നടത്തിയ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് അനുസ്മരണ പ്രസംഗം.)

11

വിനയാന്വിതനായ ഒരു മനുഷ്യൻ

2013 നവംബർ മാസത്തിൽ ബാംഗ്ലൂരിൽ വച്ച് ആർച്ച്ബിഷപ്പ് ഡസ്മണ്ട് ടുട്ടുവിനെ കാണുവാനുള്ള ഭാഗ്യം എനിക്ക് ഉണ്ടായി. സൗത്ത് ആഫ്രിക്കയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമര നേതാവും നോബേൽ സമ്മാനിതനുമായ ഒരു മഹൽ വ്യക്തിയാണ് ആർച്ച്ബിഷപ്പ് ടുട്ടു. അദ്ദേഹം ചികിത്സയ്ക്കുവേണ്ടിയാണ് ബാംഗ്ലൂരിൽ 'സൗഖ്യ' ഹോളിസ്റ്റിക് സെന്ററിൽ എത്തിയത്. 1960-കളിൽ ഡഡ്മണ്ട് ടുട്ടുവും ഫാ. പോൾ വർഗീസും അഖിലലോക സഭാകൗൺസിലിന്റെ ജനീവാ ആസ്ഥാനത്ത് ഒരുമിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് മെത്രാപ്പോലീത്തായുടെ പേരു പറഞ്ഞാൽ, അത് ഒരു പാസ്‌വേർഡാകും എന്ന് വിചാരിച്ച് അത് പറഞ്ഞപ്പോൾ, പെട്ടെന്ന് ഡസ്മണ്ട് ടുട്ടുവിന്റെ മുഖം പ്രകാശിതമായി. അദ്ദേഹം പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെക്കുറിച്ച് വാചാലനായി. 1968-ലാണ് സൗത്ത് ആഫ്രിക്കയിലെ വർണ്ണവിവേചനത്തിനെതിരെ, വെള്ളക്കാരുടെ ഭരണകൂടത്തിനെതിരെ, ആഫ്രിക്കക്കാരെ സഹായിക്കാൻ ഒരു വലിയ പദ്ധതി വേൾഡ് കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസ് ആരംഭിക്കുന്നത്. അത് ആരംഭിക്കുമ്പോൾ, അന്ന് സെൻട്രൽ കമ്മിറ്റിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഫാ. പോൾ വർഗീസ് അതിന്റെ ശക്തനായ ഒരു വക്താവായിരുന്നു. നെൽസൺ മണ്ടേലയ്ക്കും ആർച്ച്ബിഷപ്പ് ടുട്ടുവിനും സൗത്ത് ആഫ്രിക്കയിലെ എല്ലാ വലിയ നേതാക്കന്മാർക്കും അക്കാര്യം അറിയാം. അതുകൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഡസ്മണ്ട് ടുട്ടു അത്ര സന്തോഷവദനനായത്.

തിരുമേനിയെക്കുറിച്ച് പല തെറ്റിദ്ധാരണകൾ പാശ്ചാത്യലോകത്ത് ഉണ്ട്. ഒന്ന്, അദ്ദേഹം യൂറോപ്പിലും അമേരിക്കയിലുമുള്ള പാശ്ചാത്യരുടെ ഒരു ശത്രുവാണ് എന്നാണ്. ഇത് ശരിയല്ല എന്ന് അദ്ദേഹത്തെ അടുത്തറിയാവുന്നവർക്ക് അറിയാം. പാശ്ചാത്യരുടെ ദർശനവും രാഷ്ട്രീയ സാംസ്ക്കാരിക ചരിത്രവും വളരെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ള ഒരാളായിരുന്നു പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി. എന്നാൽ ശക്തമായ ആശയവിമർശനം അദ്ദേഹം നടത്തുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധമായ രണ്ടു പുസ്തകങ്ങൾ; എൻലൈറ്റ്ൻമെന്റ് ഈസ്റ്റ് ആൻഡ് വെസ്റ്റ്, എ ലൈറ്റ് റ്റൂ ബ്രൈറ്റ് എന്നിവ വായിച്ചാൽ എന്താണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാശ്ചാത്യരോടുള്ള മനോഭാവം എന്ന് നമുക്ക് മനസ്സിലാകും. അവിടെ ആദരമുണ്ട്. അതോടൊപ്പം വിമർശനവും ഉണ്ട്.

കൊളോണിയൽ അധിനിവേശത്തിലൂടെ പശ്ചിമയൂറോപ്പും അവിടുത്തെ ക്രിസ്തീയ സഭകളും നമ്മുടെ ലോകത്തിന്മേൽ അധികാരം നേടിയത് എങ്ങനെയാണ്? ആ അധികാരം അവർ എങ്ങനെയാണ് ഉപയോഗിച്ചത്? നമ്മുടെ ലോകത്തിൽ അതിന്റെ ഫലമായി എന്തു സംഭവിച്ചു എന്നുള്ള മൗലികമായ ചോദ്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് തിരുമേനി സവിസ്തരം ചിന്തിക്കുകയും വിശകലനം നടത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. നമ്മുടെ ലോകത്തിൽ നീതിയുടെയും സമാധാനത്തിന്റേതുമായ ഒരു വ്യവസ്ഥ ഉണ്ടാകണം എന്നുള്ള അദമ്യമായ ആഗ്രഹം കൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹം ഈ വിശകലനത്തിനു മുതിരുന്നത്. ആരോടെങ്കിലും ശത്രുതയോ, വിരോധമോ ഉള്ളതുകൊണ്ടല്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പഠനങ്ങൾ ഒരുപക്ഷേ ക്രൈസ്തവ സഭകളിൽ അറിയപ്പെടുന്നതിനേക്കാൾ കൂടുതൽ സെക്കുലർ അക്കാദമിക് കേന്ദ്രങ്ങളിൽ പഠനവിധേയമാകുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതും നമ്മൾ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഒരുവശത്ത്, അത്യുജ്വലമായ പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരത്തോടുള്ളതായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഴമായ ആദരവുണ്ട്. മറുവശത്ത്, അതിന്റെ ഇരുണ്ട വശങ്ങളോട് കടുത്ത വിമർശനവുമുണ്ട്. നല്ലൊരു ഉദാഹരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുസ്തകത്തിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്. എണ്ണിയാലൊടുങ്ങാത്തവിധമുള്ള നക്ഷത്രങ്ങളും നക്ഷത്രജാലങ്ങളും നമ്മുടെ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഉണ്ട്. അതിൽ ഏറ്റവും ചെറുതായ ഒരു നക്ഷത്രമാണ് നമ്മുടെ സൂര്യൻ. പക്ഷേ, പകൽ സമയത്ത് നമ്മുടെ സൂര്യൻ പ്രകാശിച്ച് നിൽക്കുമ്പോൾ മറ്റൊന്നും കാണാനാവില്ല. കോടാനുകോടി നക്ഷത്രജാലങ്ങൾ അപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു. ഈ സൂര്യൻ മങ്ങിക്കഴിയുമ്പോൾ, ഇരുട്ട് വീഴുമ്പോൾ മാത്രമാണ് ആകാശത്തിന്റെ അമേയ സൗന്ദര്യം നമുക്ക് മനസ്സിലാകുന്നത്. അവിടെ നമ്മൾ അതുവരെ കാണാത്ത വിസ്മയങ്ങൾ അസംഖ്യമാണ് എന്ന് നാം തിരിച്ചറിയുന്നു. ഇതുപോലെയാണ് പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരവും. അതുകൊണ്ടാണ് Light too bright, നമ്മളെ അന്ധരാക്കുന്ന പ്രകാശം എന്ന് അദ്ദേഹം അതിനെ വിശേഷിപ്പിച്ചത്. അതായത്, രാഷ്ട്രീയ, സാമ്പത്തിക, സാംസ്കാരിക രംഗങ്ങളിൽ മാത്രമല്ല, ആദ്ധ്യാത്മിക കാര്യങ്ങളിലും ഈ പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരം ഇങ്ങനെ നമ്മെ അന്ധരാക്കുന്നുണ്ട് എന്നുള്ളതാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിമർശനം. അതുകൊണ്ടാണ് പലരും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു ശത്രുവായിട്ട് സഭാതലങ്ങളിൽപോലും വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്.

വേദശാസ്ത്രരംഗത്ത്, ആദിമ നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വലിയ സംഭാവനകൾ നൽകിയ ചിന്തകന്മാരുണ്ട്. അവരെ സഭാപിതാക്കന്മാർ എന്നും സഭാഗുരുക്കന്മാർ എന്നുമൊക്കെയാണ് നമ്മൾ പൊതുവെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. അവരെപ്പറ്റി പറയുമ്പോൾ തിരുമേനി എപ്പോഴും ഉപയോഗിക്കുന്നത് ഏഷ്യനാഫ്രിക്കൻ ഫാദേഴ്സ്, ഏഷ്യനാഫ്രിക്കൻ ടീച്ചേഴ്സ്

എന്നാണ്. കാരണം, യൂറോപ്പിലുള്ള ആളുകൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്, അവിടെ നിന്നാണ് അവരെല്ലാം വന്നതെന്നാണ്. പക്ഷേ ചരിത്രം നോക്കിയാൽ അങ്ങനെയല്ല. ആദിമനൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വാസ്തവത്തിൽ കാര്യമായ ഒരു സംഭാവനയും ചിന്തയുടെ ലോകത്തിൽ വേദശാസ്ത്രരംഗത്ത് പാശ്ചാത്യർ നൽകിയിട്ടില്ല. അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന അതീവ പ്രതിഭാശാലിയായിരുന്ന സെന്റ് അഗസ്റ്റിൻ പാശ്ചാത്യരുടെ മാത്രമാണെന്ന് അവർ പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും നമ്മൾ അന്വേഷിച്ചു ചെല്ലുമ്പോൾ മനസ്സിലാകും, അദ്ദേഹം ജനിച്ചുവളർന്നത് നോർത്ത് ആഫ്രിക്കയിലാണെന്ന്. ഈജിപ്തിലും നോർത്ത് ആഫ്രിക്കയിലും പശ്ചിമേഷ്യയിലുമാണ് ബൗദ്ധികമായ/ധൈഷണികമായ ചിന്തയും പരിണാമങ്ങളും ആദ്യകാലത്ത് ഉണ്ടായത്. അതുകൊണ്ടാണ് ആദിമ സഭാപിതാക്കന്മാരെക്കുറിച്ച് പറയുമ്പോൾ, ഏഷ്യനാഫ്രിക്കൻ ഫാദേഴ്സ് എന്നുതന്നെ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. ഇത് പാശ്ചാത്യരിൽ പലരെയും ചൊടിപ്പിക്കും എന്ന് നമുക്കറിയാം.

1960-കളുടെ അവസാനവും എഴുപതുകളിലും എൺപതുകളിലുമൊക്കെ തേഡ് വേൾഡ് (Third World) എന്നൊരു പ്രയോഗം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ന് അങ്ങനെയൊരു പ്രയോഗം ഇല്ല. അത് പശ്ചിമ യൂറോപ്പിലും അമേരിക്കയിലുമുള്ള ആളുകളാണ് ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്. അവരാണ് ഒന്നാമത്തെ ലോകം. സ്വർഗ്ഗവും ഭൂമിയും നരകവും പോലെയാണെന്ന് വേണമെങ്കിൽ വ്യാഖ്യാനിക്കാം. അവർ സ്വർഗ്ഗത്തിലാണ്, അത് സ്വർഗ്ഗമാണ്. സെക്കണ്ട് വേൾഡ് എന്നു പറയുന്നത്, അന്ന് സോവിയറ്റ് യൂണിയന്റെ അധീനതയിലുള്ള പൗരസ്ത്യ യൂറോപ്പിലുള്ള ആളുകളാണ്. ആഫ്രിക്കയിലും ലാറ്റിനമേരിക്കയിലും ഏഷ്യയിലുമുള്ള സകല ജനങ്ങളും തേഡ് വേൾഡാണ്. ഇതു തിരുമേനിയെ വളരെ ചൊടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള പ്രയോഗമാണ്. പക്ഷേ, സാമ്പത്തിക വിദഗ്ദ്ധന്മാരും സാമൂഹിക ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരുമൊക്കെ സാധാരണ വാക്ക് എന്നുള്ള നിലയ്ക്കാണ് തേഡ് വേൾഡ് എന്ന് ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്. നമ്മുടെ സർക്കാരുകളൊക്കെ ഉപയോഗിക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, തിരുമേനി ഒരിക്കലും തേഡ് വേൾഡ് എന്നു പറയുകയില്ല. തിരുമേനി പറയുന്നത് റ്റൂതേഡ് വേൾഡ് (Two-third world) എന്നാണ്. ഈ ലോകത്തിലെ മൂന്നിൽരണ്ടും പാവപ്പെട്ട രാജ്യങ്ങളിലെ ജനങ്ങളാണ്. വെറുമൊരു ചെറിയ ന്യൂനപക്ഷമാണ് സമ്പന്നരെന്നും പരിഷ്കൃതരെന്നും അവകാശപ്പെടുന്നവർ. പക്ഷേ, അവരാണ് ഈ ലോകത്തിന്മേൽ ചെങ്കോൽ നടത്തുന്നത്. അവരുടെ കാഴ്ചപ്പാടുകളാണ്, താൽപര്യങ്ങളാണ് ഈ ലോകത്തിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടാക്കുന്നത്, സംഘർഷങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നത് എന്ന് അദ്ദേഹം ശക്തിയായിട്ട് പറയുമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് നമ്മുടെ ലോകത്തിൽ നീതിയും സമാധാ

നവും ഉണ്ടാകണമെങ്കിൽ ഈ ഒരു കാഴ്ചപ്പാട് മാറ്റിയെടുക്കണം. പുതിയ ഒരു അവബോധം ഉണ്ടാകണം എന്നു തിരുമേനി നിരന്തരമായിട്ട് ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുമായിരുന്നു.

സഭാരംഗത്തും രാഷ്ട്രീയ സാമ്പത്തിക രംഗത്തും അദ്ദേഹത്തിന് മൗലികമായ ഒരു നിലപാട് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അത് ഏഷ്യയിലെയും ആഫ്രിക്കയിലെയും ലാറ്റിൻ അമേരിക്കയിലെയും പാവപ്പെട്ട ജനങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയായിരുന്നു എന്നുള്ളത് നമ്മൾ ഒരിക്കലും മറക്കരുത്.

കഴിഞ്ഞ ആഴ്ചയിൽ ദക്ഷിണ കൊറിയയിൽ വച്ച് വേൾഡ് കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസിന്റെ പത്താമത്തെ അസംബ്ലി നടന്നു. അതിന്റെ പൊതു ചിന്താവിഷയമായിട്ട് എടുത്തത് "God of life, lead us to Justice and Peace" (ജീവന്റെ നാഥാ, ഞങ്ങളെ നീതിയിലേക്കും സമാധാനത്തിലേക്കും നടത്തണമേ) എന്നായിരുന്നു. പക്ഷേ, അവിടെ ആ സമ്മേളനത്തിൽ പലതിലും സംബന്ധിച്ചപ്പോൾ ഒരു കാര്യം വ്യക്തമാണ്. തിരുമേനിയൊക്കെ അവതരിപ്പിച്ചതുപോലെയുള്ള മൗലികമായ നിലപാടുകൾ ഒന്നും അവിടെ നമ്മൾ കാണുന്നില്ല. ഈ ലോകത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ആഗോള സാമ്പത്തിക സാംസ്കാരിക വ്യവസ്ഥിതിക്ക് കടിഞ്ഞാൺ പിടിക്കുന്നവർ തന്നെയാണ് വാസ്തവത്തിൽ അതിന്റെയും പുറകിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ട് പേരിനു മാത്രം ചില മറുപുറങ്ങൾ അവിടെ എടുത്തു കാണിക്കും. പക്ഷേ, മൗലികമായുള്ള മാറ്റം അവിടെ കണ്ടതായി തോന്നുന്നില്ല.

പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ ആശയ പ്രപഞ്ചത്തിലേക്ക് കടക്കാനല്ല ഞാനീ അവസരം ഉപയോഗിക്കുന്നത്. ചില ചെറിയ കാര്യങ്ങൾ മാത്രം പറയാം. തിരുമേനിയുടെ ആശയലോകത്തെക്കുറിച്ച് അറിയാനായിട്ട് താൽപര്യമുള്ളവർക്കുവേണ്ടി നമുക്കു വേണമെങ്കിൽ ഫെലോഷിപ്പ് ഹൗസിൽ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ചില കൂടിവരവുകൾ സംഘടിപ്പിക്കാൻ സാധിക്കും. മഹാത്മാഗാന്ധി യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലും ബാംഗ്ലൂരിലെ ക്രൈസ്റ്റ് യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലും തിരുമേനിയുടെ പേരിൽ അക്കാഡമിക് ചെയറുകൾ ഉണ്ട്. അവിടെ ചില പ്രവർത്തനങ്ങളൊക്കെ നടക്കുന്നുണ്ട്. തിരുമേനി 29 വർഷം പ്രിൻസിപ്പലായിരുന്ന കോട്ടയം വൈദികസെമിനാരിയിൽ മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് ഫൗണ്ടേഷന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ തിരുമേനിയുടെ പല പുസ്തകങ്ങളും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഇനി അധികം താമസിയാതെ *ഫിലോസഫി: ഈസ്റ്റ് ആൻഡ് വെസ്റ്റ്* എന്നു പറയുന്ന, തിരുമേനിയുടെ ദാർശനിക രചനകൾ പ്രസിദ്ധീകരിക്കാനായിട്ട് ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. നമുക്ക് പഠിക്കുന്നതിന് ധാരാളം സംഗ

തികൾ തിരുമേനി നൽകിയിട്ടുണ്ട്. അത് ഉപയോഗിക്കുവാൻ നമ്മിൽ പലർക്കും അവസരം കിട്ടുമെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നു.

രണ്ടുമൂന്നു ചെറിയ കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ഞാനെന്റെ വാക്കുകൾ അവസാനിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം. ഒന്നാമതായിട്ട് ഈ ഫെലോഷിപ്പ് ഹൗസിൽ തിരുമേനി താമസിക്കുന്ന സമയത്തും, അതിനു മുമ്പും പിമ്പും തിരുമേനിയുടെ ആവേശകരമായ ഒരു താൽപര്യം ബൈബിൾ സ്റ്റഡി നടത്തുക എന്നുള്ളതാണ് (ഈ അവസരത്തിൽ ഇതിന്റെ ജീവാത്മാവായി പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ശ്രീ. എം. തൊമ്മനെ ഞാൻ വളരെ ആദരപൂർവ്വം ഓർക്കുകയാണ്. കാരണം, ഞാൻ അക്ഷരം പഠിച്ചു വരുന്ന സമയത്ത് വായിച്ചുതുടങ്ങിയ പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളിൽ ഒന്ന് ചർച്ച് വീക്കിലിയാണ്. എന്റെ പിതൃസഹോദരനായിരുന്ന പുറകുളത്ത് ഈപ്പൻ കോറെപ്പിസ്കോപ്പാ വളരെ താൽപര്യപൂർവ്വം ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ വരുത്തുകയും എനിക്ക് വായിക്കാൻ തരുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. അതുവഴിയാണ് വാസ്തവത്തിൽ കെ. സി. ചാക്കോ സാറിനെക്കുറിച്ചും ഫെലോഷിപ്പ് ഹൗസിനെക്കുറിച്ചും ഞാൻ ആദ്യമായിട്ട് അറിഞ്ഞത്.). ബൈബിൾ സ്റ്റഡി നടത്തുക എന്നുള്ളത് തിരുമേനിയുടെ ഒരു ജീവിത ദൗത്യമായിരുന്നു. അത് എത്യോപ്യയിൽ അദ്ധ്യാപകനായിരുന്ന ചെറുപ്പകാലത്തും പിന്നീട് അമേരിക്കയിൽ പഠിക്കാൻ പോയപ്പോഴും ഇവിടെ വന്നു താമസിച്ചപ്പോഴും വിദ്യാർത്ഥി പ്രസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തിച്ചപ്പോഴും എല്ലാംതന്നെ തിരുമേനിയുടെ ബൈബിൾ സ്റ്റഡികൾ എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിക്കുന്ന ഒന്നായിരുന്നു. പിന്നീട് അതിന് രാജ്യാന്തര പ്രശസ്തി ഉണ്ടായി. 1961–ൽ ഡൽഹിയിൽ വച്ചു നടന്ന വേൾഡ് കൗൺസിൽ ഓഫ് ചർച്ചസിന്റെ മൂന്നാമത് അസംബ്ലിയിൽ യുവവൈദികനായ പോൾ വർഗീസിനെ ബൈബിൾ സ്റ്റഡി നടത്താനായിട്ട് വിളിച്ചു. അതൊരു വലിയ ചരിത്രമാണ്. അദ്ദേഹം ബൈബിൾ സ്റ്റഡി നടത്തുന്ന സമയത്ത് പാശ്ചാത്യ ലോകത്തു പ്രസിദ്ധരായ പലരും ബൈബിൾ സ്റ്റഡി അവിടെ നടത്തുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, ഒന്നു രണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പോൾ വർഗീസിന്റെ ബൈബിൾ സ്റ്റഡി നടത്തുന്ന ഹാളിലേക്കാണ് കാന്റർബറി ആർച്ച് ബിഷപ്പ് ഉൾപ്പെടെയുള്ള സമ്മേളന പ്രതിനിധികൾ ഇരച്ചുകയറിയത് എന്നുള്ളത് ചരിത്രത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്.

സാധാരണഗതിയിൽ അദ്ദേഹം വേദപുസ്തക പഠനം നടത്തുമ്പോൾ മൂലഭാഷയിൽ നിന്ന്, പ്രത്യേകിച്ച് ഗ്രീക്ക് ഭാഷയിൽ നിന്ന് സ്വന്തമായ ഒരു തർജ്ജമ ഉണ്ടാക്കും. അപ്പോൾ അതുവരെ നിലവിലുള്ള എല്ലാ തർജ്ജമകളിലും നമുക്ക് കാണാൻ സാധിക്കാത്ത ചില ഉൾക്കാഴ്ചകൾ തിരുമേനിയുടെ സ്വന്തം തർജ്ജമയിൽ ഉണ്ടാകും. പലപ്പോഴും വേദപുസ്തകത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലും സ്പെഷ്യലൈസ് ചെയ്തിരിക്കുന്ന

പണ്ഡിതന്മാരേക്കാൾ ഭംഗിയായിട്ട് വേദാർത്ഥത്തെ നിർദ്ധാരണം ചെയ്യുവാൻ തിരുമേനിക്ക് സാധിക്കുമായിരുന്നു. അത് കേൾക്കുന്നവർ രോമാഞ്ചമണിയും എന്നുള്ളത് എന്റെ മാത്രം അനുഭവമല്ല; അത് അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള പലരും ഇവിടെ ഇരിക്കുന്നുണ്ട് എന്നെനിക്കറിയാം. തിരുമേനിയുടെ വിദ്യാർത്ഥികളാണ് ഇവിടെ ഇരിക്കുന്ന പല അച്ചന്മാരും എന്ന് നിങ്ങൾക്ക് അറിയാം.

ഇന്ത്യയിലെ പാരമ്പര്യമനുസരിച്ച് വേദോപനിഷത്തുകളുടെയും ഗീതയുടെയും മറ്റും പണ്ഡിതോചിതമായ, ദാർശനികമായ നിരന്തരമായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലൂടെയാണ് ഇവിടെ ആചാര്യന്മാർ ഒരു വലിയ പാരമ്പര്യം സൃഷ്ടിച്ചത്. തിരുമേനിയുടെ ബൈബിൾ വ്യാഖ്യാനശൈലി ആ ഭാരതീയശൈലി ആയിരുന്നുവെന്നാണ് എന്റെ എളിയ വിചാരം. കാരണം, വേദത്തിലെ ഒരു വാക്കിൽ നിന്നോ, ഒരു ശബ്ദത്തിൽ നിന്നോ, അല്ലെങ്കിൽ ഒരു വേദപാഠത്തിന്റെ സമഗ്രമായ അർത്ഥത്തിൽ നിന്നോ ഒരു പുതിയ പ്രപഞ്ചം സൃഷ്ടിക്കുവാൻ തിരുമേനിക്ക് കഴിയുമായിരുന്നു. ഒരു മാന്ത്രിക സ്പർശം പോലെ, അത് നമ്മിൽ പുതിയ അനുഭൂതികൾ ഉണർത്തുന്നു. ഒരേ സമയം നമ്മിൽ ഒരു രുചിയും അരുചിയും സൃഷ്ടിക്കുമായിരുന്നു തിരുമേനിയുടെ വേദപഠനക്ലാസ്സുകളും തിരുമേനിയുടെ മറ്റ് പ്രഭാഷണങ്ങളുമെന്നാണ് എന്റെ അനുഭവത്തിൽ പറയാനുള്ളത്. രുചി എന്നു പറയുന്നത് അദ്ദേഹം തുറന്നുതരുന്ന പുതിയ ഒരു ലോകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള നമ്മുടെ ദർശനവും അത് നൽകുന്ന അദമ്യമായ ആകർഷണവും സൗന്ദര്യവും ആണ്. അരുചി എന്നു പറയുന്നത്, അതു കേൾക്കുന്നതു വരെ നാം വലുതായി കണക്കാക്കിയിരുന്ന ചില വ്യാഖ്യാനങ്ങളെയും കാഴ്ചപ്പാടുകളെയും ഒക്കെ മടുപ്പോടെ, കാണാനുള്ള അരുചി ആണ്. അപ്പോൾ വാസ്തവത്തിൽ, നമ്മുടെ രുചിയെ കൂടുതൽ കുലീനമാക്കുന്ന കൂടുതൽ സൂക്ഷ്മതരമാക്കുന്ന വ്യാഖ്യാനമാണ് തിരുമേനി നൽകിക്കൊണ്ടിരുന്നത്. ഒരിക്കൽ ആ രുചി പിടിച്ചവർക്ക് പിന്നെ അതിൽ താണ രുചികളോട് എപ്പോഴും വികർഷണം ഉണ്ടാകും എന്നുള്ളതാണ് ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ ചുരുക്കം.

രണ്ടാമതായിട്ട്, തിരുമേനി നീതിക്കുവേണ്ടിയും സമാധാനത്തിനുവേണ്ടിയും നിലകൊണ്ടത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖ്യദൗത്യങ്ങളിൽ പെട്ടതായിരുന്നു. സഭയിലെ സമാധാനത്തിനുവേണ്ടിയും ലോകത്തിലെ സമാധാനത്തിനുവേണ്ടിയും തിരുമേനി വലിയ പ്രയത്നങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിന് ഒത്തിരിയേറെ സാക്ഷ്യങ്ങൾ നൽകാനുണ്ട്. പക്ഷേ ഞാനതിലേക്ക് കടക്കുന്നില്ല.

തിരുമേനിയുടെ അന്താരാഷ്ട്ര പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ പ്രധാന കാലമാ

യിരുന്ന 1970-കളും 80-കളുമൊക്കെ, സോവിയറ്റ് യൂണിയനും അമേരിക്കയും തമ്മിലുള്ള സംഘർഷത്തിന്റെ ഫലമായി ഈ ലോകത്തിൽ ചേരിതിരിവുണ്ടാകുകയും ശീതസമരം കൊടുമ്പിരികൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്ത സമയമാണ്. ആ സമയത്ത് നിരായുധീകരണത്തിനു വേണ്ടിയും, ന്യൂക്ലിയർ ആയുധങ്ങളുടെ നിരോധനത്തിനുവേണ്ടിയും, അതുപോലെ ആയുധ വ്യവസായത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്ന സയന്റിഫിക് ഇൻഡസ്ട്രിയൽ മിലിട്ടറി കോംപ്ലക്സിനെതിരായും തിരുമേനി നടത്തിയ അതിശക്തമായ നീക്കങ്ങളുണ്ട്. അന്ന് കോട്ടയത്തു സോഫിയാ സെന്ററിൽ വെച്ചൊക്കെ തിരുമേനി നടത്തുന്ന പ്രസംഗങ്ങൾ കേൾക്കാനായിട്ട് കേരളത്തിലെ രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കളും, മുഖ്യമന്ത്രിയായിരുന്ന അച്യുതമേനോനുമൊക്കെ വന്ന് വളരെ വളരെ കൗതുകത്തോടെയിരിക്കുന്നത് ഞാൻ ഓർക്കുന്നുണ്ട്.

കേരളത്തിൽ മാത്രമല്ല, സോവിയറ്റ് യൂണിയനിലും അമേരിക്കയിലും അദ്ദേഹം അതിനുവേണ്ടി പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. അന്നുണ്ടായിരുന്ന പല രാഷ്ട്ര നേതാക്കന്മാരെയും ധൈര്യപൂർവ്വം പോയി കാണുമായിരുന്നു. ഫിഡൽ കാസ്ട്രോയെപ്പോലെയുള്ളവരെ അദ്ദേഹം കാണുകയും അവരുടെ അധികാരം മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിന്റെ സമാധാനത്തിനു വേണ്ടിയും നീതിക്കുവേണ്ടിയും ഉപയോഗിക്കണമെന്ന് അവരെ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധാർമ്മികശേഷിയായിരുന്നു അത്. അന്ന് സോവിയറ്റ് യൂണിയനിൽ ഗോർബച്ചേവിനെപ്പോലെയുള്ള ആളുകൾ വളരെ ബഹുമാനത്തോടെയാണ് തിരുമേനിയെ സ്വീകരിച്ചിരുന്നത്. റഷ്യയിൽ നടന്ന പല സമാധാന സംഭാഷണങ്ങളിലും ചെയർമാനായിട്ടു വിളിക്കുന്നത് തിരുമേനിയെയാണ്. അതുകൊണ്ട് ചില ആളുകളൊക്കെ പാശ്ചാത്യലോകത്ത് പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു, അദ്ദേഹം കമ്മ്യൂണിസ്റ്റുകാരനാണെന്ന്. പക്ഷേ, എനിക്ക് നല്ലവണ്ണം അറിയാം, കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് ആശയഗതികളോട് അദ്ദേഹം വിമർശനപരമായിട്ടു മാത്രമേ ഇടപെടുകയുള്ളു. അദ്ദേഹത്തിന് മാർക്സിന്റെ സാമ്പത്തിക വിശകലനം നല്ലതുപോലെ അറിയാമായിരുന്നു. സോഷ്യലിസ്റ്റ് ആദർശം തനിക്കു പ്രിയങ്കരമായിരുന്നു.

കേരളത്തിലെ മാർക്സിസ്റ്റ് താത്വികാചാര്യനായ പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ ഗുരുവായിട്ട് പരസ്യമായിട്ടു എടുത്തു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നത് പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയെ ആണ്. ഞങ്ങൾ പഠിക്കുന്ന സമയത്ത്, രാവിലെ അദ്ദേഹം സെമിനാരി ലൈബ്രറിയിൽ വന്നാൽ (68-70-കളിലെ കാര്യമാണ്) അദ്ദേഹം അവിടെയിരുന്ന് തിരുമേനിയുടെ പുസ്തകം കടം വാങ്ങിച്ച് വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. രാത്രി ഞങ്ങൾ സൂത്താറാ നമസ്കാരത്തിനു പോകുന്ന സമയംവരെയും അവിടെയിരുന്ന് വായിക്കുന്നത് ഞാൻ ഓർക്കുന്നുണ്ട്. അതിനിടയ്ക്ക് അൽപം

ഭക്ഷണവും ഒരു ഗ്ലാസ്സ് കട്ടൻ ചായയുമൊക്കെയായിരിക്കും അദ്ദേഹത്തിന് കൊടുക്കുന്നത്. തിരുമേനി അന്ന് യൂറോപ്പിൽ നിന്നും അമേരിക്കയിൽ നിന്നും പുതിയ പുസ്തകങ്ങൾ കൊണ്ടുവരും. 1970-കളിലൊക്കെ ഇവിടെ പുസ്തകങ്ങൾ കിട്ടാൻ പ്രയാസമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് പുസ്തകങ്ങൾ തിരുമേനിയുടെ കൈയിൽനിന്നു എടുത്തു വായിക്കുകയും തിരുമേനിയുമായിട്ട് സംവദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് അത്ഭുതത്തോടെ ഞങ്ങൾ നോക്കി നിന്നിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹമാണ് പിന്നീട് വളരെ വിശ്വസ്തമായിട്ട്, സത്യസന്ധമായിട്ട് ഈ ആത്മീയാചാര്യൻ എന്റെ ഗുരുവാണെന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നത്. ഇത് തിരുമേനിയുടെ ഒരു വലിയ ദൗത്യമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് 60 വയസ്സ് തികഞ്ഞപ്പോൾ, മുഖ്യമന്ത്രി അച്യുതമേനോന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കോട്ടയം മാമ്മൻ മാപ്പിള ഹാളിൽ വച്ച് നടന്ന സമ്മേളനത്തിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞത് ഞാനിപ്പോഴും ഓർക്കുന്നുണ്ട്. "ഞാൻ ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിയാണ്. യേശുക്രിസ്തുവാണ് എന്റെ മാതൃകയും പ്രചോദനവും." അത് പലരെയും കോരിത്തരിപ്പിച്ച ഒരു വാചകമായിരുന്നു.

1958-ൽ മലങ്കരസഭയിൽ സമാധാനമുണ്ടായ സമയത്ത് പോൾ വർഗീസ് എത്യോപ്യൻ ഗവണ്മെന്റിന്റെ പ്രതിനിധിയായിട്ട് ഡൽഹിയിൽ വന്ന സമയമായിരുന്നു. മലങ്കരയിൽ പരസ്പരം സമാധാന ധാരണ ഉണ്ടായി എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ താമസിച്ചിരുന്ന ഹോട്ടലിൽ അദ്ദേഹം മുട്ടുകുത്തി പ്രാർത്ഥിക്കുകയും യോജിച്ച മലങ്കരസഭയിൽ, ഏകമായ മലങ്കരസഭയിൽ വൈദികനായിത്തീരുവാൻ തീരുമാനമെടുക്കുകയും ചെയ്തതാണ്. നാൽപതുകളിലായിരുന്നു അന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രായം. ജീവിതത്തിന്റെ അവസാനം വരെയും ആ സമാധാന വാഞ്ചയും സമാധാന ദൗത്യവും അദ്ദേഹം നിലനിർത്തി എന്നുള്ളതും നമ്മൾ ഓർത്തിരിക്കണം.

1995-ലെ സുപ്രീംകോടതിവിധിക്കുശേഷം (അന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു വശം തളർന്നു കഴിഞ്ഞിരുന്നു) ഇടതുഭാഗം തളർന്ന് പഴയസെമിനാരിയിൽ താമസിക്കുമ്പോഴും അദ്ദേഹം സമാധാന ആലോചനകൾക്ക് മുൻകൈ എടുത്തു. അതിന് ആവശ്യമായ പല രേഖകളും ഒരു കൈകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ടൈപ്പ് ചെയ്യുന്നത് ഞാൻ ഓർക്കുന്നുണ്ട്. അത് വലിയൊരു ആവേശമായിരുന്നു. പക്ഷേ, അധികം താമസിയാതെ രോഗാതുരനായി അദ്ദേഹം ഈ ലോകത്തിൽ നിന്നും കടന്നുപോയി. അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം പലരും നടത്തിയ സമാധാനശ്രമങ്ങൾക്ക് തിരിച്ചടിയുണ്ടായി. ആ തിരിച്ചടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ രോഗത്തെയും മരണത്തെയും ത്വരിപ്പിച്ചു എന്നാണ് നമുക്ക് വാസ്തവത്തിൽ പറയാൻ സാധിക്കുന്നത്. ആരൊക്കെയാണ് ഈ സമാധാനത്തിന് എതിരുനിന്നത്? എന്തിനുവേണ്ടിയാണ് മലങ്കരസഭയുടെ സമാധാനം അട്ടിമറിച്ചത് എന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു നല്ലവണ്ണം അറിയാമായിരുന്നു. ചില കാര്യങ്ങളൊക്കെ അദ്ദേഹം

പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അതൊക്കെ നമുക്ക് ലോകത്തിൽ പൊതുവെ പറയാൻ സാധിക്കുന്ന കാര്യങ്ങളല്ല.

1970-കളിൽ മലങ്കരസഭയിൽ വീണ്ടും പിളർപ്പു തുടങ്ങിയപ്പോൾ, ഞാൻ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിട്ട് യൂറോപ്പിൽ താമസിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹം പാരീസിലൂടെ വന്ന സമയത്ത് ഞാൻ വളരെ വേദനയോടെ അദ്ദേഹത്തോട് ചോദിച്ചു, എന്താണ് മലങ്കരസഭയിലെ കാര്യങ്ങൾ പരിഹരിക്കപ്പെടാത്തത് എന്ന്. അന്ത്യോഖ്യാ പാത്രിയർക്കീസ് ആയിരുന്ന യാക്കോബ് തൃതീയൻ പാത്രിയർക്കീസ് ബാവായ്ക്കും ഇപ്പോഴത്തെ സഖാ പാത്രിയർക്കീസ് ബാവായ്ക്കും എന്തുമാത്രം ബഹുമാനവും സ്നേഹവുമൊക്കെ പോൾ വർഗീസ് അച്ചനോട് ഉണ്ടായിരുന്നു എന്ന് എനിക്കറിയാവുന്നതുകൊണ്ട്, ഞാനെന്റെ യുവമനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു, പോൾ വർഗീസ് അച്ചൻ വിചാരിച്ചാൽ സമാധാനം ഉണ്ടാകും എന്ന്. അക്കാര്യം ചോദിച്ചപ്പോൾ, ആ വലിയ ഗുരുവിന്റെ കണ്ണുനിറഞ്ഞ് ഒഴുകി. കാരണം, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രമത്തിന്റെ കുറവല്ല അത്. ചില ശക്തികൾ അത് വേണ്ട എന്ന് തീരുമാനിച്ചു എന്നുള്ളതാണ്. ഒരേ രക്തവും ഒരേ മാംസവും ഒരേ വിശ്വാസവുമുള്ള ജനങ്ങളെ എന്തിനാണ് രണ്ടായിട്ട് നിർത്തുന്നത്, എന്തിനാണ് നമ്മുടെ ചില ആത്മീയ നേതാക്കന്മാർ ഈ മഹാദുരന്തത്തിനു മുഖ്യ കാർമ്മികത്വം വഹിക്കുന്നത് എന്ന് എനിക്ക് അറിഞ്ഞുകൂടാ. അത് ദൈവത്തിനു മാത്രമറിയാവുന്ന രഹസ്യമാണ്.

കൊറിയയിൽ പോയ കാര്യം സൂചിപ്പിച്ചുവല്ലോ. ചൈനയ്ക്കും ജപ്പാനുമിടയിലെ ഈസ്റ്റ് ചൈന സമുദ്രത്തിൽ നീണ്ടുകിടക്കുന്ന ഈ ഉപദ്വീപിൽ കേരളത്തിന്റെ ജനസംഖ്യയേക്കാൾ വലിയ അധികമൊന്നുമില്ല. കൊറിയാക്കാർ ഒരേ ജനതയാണ്. ഒരേ മാംസവും ഒരേ രക്തവും. ഇന്ന് അവരെ ദക്ഷിണ കൊറിയയും ഉത്തരകൊറിയയും എന്ന് പറഞ്ഞ് മതിൽകെട്ടി തിരിച്ചിരിക്കുകയാണ്. കനത്ത മുള്ളുവേലികൾക്കിടയിലൂടെ, സുരക്ഷാഭടന്മാരുടെ കണ്ണുകൾക്ക് താഴെ, ഈ ദക്ഷിണ കൊറിയാക്കാരും ഉത്തരകൊറിയാക്കാരും വളരെ ദൈന്യതയോടെ, സ്നേഹത്തോടെ, ഗൃഹാതുരതയോടെ പരസ്പരം നോക്കുന്നത് കാണാം. ആരാണ് അവരെ രണ്ടാക്കുന്നത് എന്ന് നമുക്കറിയാം. എന്തു പ്രത്യയശാസ്ത്രങ്ങളാണ്, ആരുടെ സ്വന്ത താൽപര്യങ്ങളാണ് ഒരു ജനതയെ രണ്ടാക്കുന്നതെന്ന് അറിയാം. അതിനിതുവരെയും മാറ്റങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. WCC അസംബ്ലി അവിടെ നടക്കുമ്പോൾ ഒരുപക്ഷേ ചില ഐക്യശ്രമങ്ങൾ അതിനോടു ചേർന്ന് നടത്താൻ സാധിച്ചേക്കുമെന്നൊക്കെ പലരും വിചാരിച്ചിരുന്നെങ്കിലും ഇതുവരെയൊന്നും നടന്നിട്ടില്ല.

1989-ലാണ് ബർലിൻ മതിൽ തകർന്നതെന്ന് നിങ്ങൾക്കറിയാം. അന്ന്

ബോസ്സെ എക്യുമെനിക്കൽ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ ഞാൻ പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ഞങ്ങളുടെ ക്ലാസ്സിൽ പൂർവജർമ്മനിക്കാരും പശ്ചിമജർമ്മനിക്കാരും ഉണ്ട്. ഒരു ജനതയാണ്. പക്ഷേ, ശത്രുക്കളായിട്ടാണ് അവർ ക്ലാസ്സിൽ വന്നത്. 1989 നവംബർ മാസത്തിൽ ബർലിൻ മതിൽ തകരുമ്പോൾ ഈ വിദ്യാർത്ഥികൾ പരസ്പരം കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. അവിടെയുള്ള എല്ലാവരും പരസ്പരം ആലിംഗനം ചെയ്തു. അന്ന് രാത്രിയിൽ ആ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ മുഴുവൻ പാട്ടും നൃത്തവും ആയിരുന്നു. അപ്പോൾ ജനങ്ങൾ സന്തോഷിക്കുകയാണ്. എന്തിന്റെ പേരിലാണെങ്കിലും, ഒരേ ജനതയെ രണ്ടായിട്ടു നിർത്തിയ ആ വേലിക്കെട്ടുകൾ പെട്ടെന്നു തകർന്നപ്പോൾ ജനങ്ങൾ സന്തോഷിക്കുന്നു. ഇതാണ് ദൈവം നമുക്ക് നൽകുന്ന പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ സന്തോഷത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം. പക്ഷേ, അത് അനുഭവിക്കാനായിട്ട് നമ്മുടെ ജനതയ്ക്ക് സാധിക്കുന്നില്ല. നമ്മുടെ ജനതയെ വഴിതെറ്റിക്കുന്നവർ നമ്മുടെ നേതാക്കന്മാർ തന്നെയാണ് എന്നു പറയാതിരിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ല. സാധാരണ വിശ്വാസികൾ കുറ്റക്കാരല്ല.

മൂന്നാമതായിട്ട്, അത്യസാധാരണമായ ധിഷണാശേഷികൊണ്ട് ദൈവം അനുഗ്രഹിച്ച ആളാണ് പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനി എന്ന് എല്ലാവരും പറയാറുണ്ട്. ഇത് വളരെ ശരിയാണ്. എന്നാൽ ഇതിനൊരു മറുവശമുണ്ട്. വളരെയധികം ആന്തരീകമായ ആർദ്രതയും തന്റെ അപര്യാപ്തതയെക്കുറിച്ച് ബോധവും വിനയവുമുള്ള ഒരു വ്യക്തിക്ക് ഈ അനുഗ്രഹം ദുർവഹമായ, വേദനാപൂർണ്ണമായ ഒരനുഗ്രഹമാണ്. അത് ഞാൻ പറയുമ്പോൾ നിങ്ങൾ തെറ്റിദ്ധരിക്കരുത്. ഒരേ സമയം എല്ലാ വൈജ്ഞാനിക ധാരകളും, ഈ പ്രപഞ്ചത്തിലേക്കുള്ള എല്ലാ വാതിലുകളും ഒരു വ്യക്തിയുടെ മനസ്സിലേക്ക് ഒരു നിമിഷം തുറന്നുകൊടുത്താൽ, അത് ആ വ്യക്തിക്ക് ദുർവഹമാണ്. ആ വ്യക്തിക്ക് അതൊരു ദുരന്തമാണ്. അതുകൊണ്ട് അനുഗ്രഹം എന്നു പറയുന്നത് ഇവിടെ ദുരന്തമായി മാറുന്നു. വേദപുസ്തകത്തിൽ സഭാപ്രസംഗിയുടെ ഒരു വാക്യം നിങ്ങൾ ഓർക്കും. “ജ്ഞാനബാഹുല്യത്തിൽ വ്യസനബാഹുല്യമുണ്ട്. അറിവു വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവൻ ദുഃഖവും വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.” എന്നെ വളരെയധികം സ്പർശിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു വാക്യമാണ്. ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിയുടെ മനസ്സ് ഇങ്ങനെയാണ്. അറിവിന്റെ അശാന്തിയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെപ്പിറപ്പ് എന്ന് എനിക്ക് തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. മലയാളത്തിൽ ദുരന്ധരൻ എന്നൊരു വാക്ക് (സംസ്കൃത വാക്കാണ്) നമ്മൾ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്. അതിന്റെ സാധാരണ അർത്ഥം, തലവൻ, നേതാവ്, വിദഗ്ദ്ധൻ എന്നൊക്കെയാണ്. പക്ഷേ, അതിന്റെ ശരിയായ അർത്ഥം (ദുരം = ഭാരം) ഭാരം വഹിക്കുന്ന മൃഗം എന്നാണ്. ദുരന്ധരൻ എന്നത് ഒരു വിശിഷ്ട വിശേഷണമായിട്ടൊക്കെ കരുതുമെങ്കിലും അതിന്റെ യഥാർത്ഥ അർത്ഥം നുക

ത്തിന്റെ കീഴിൽ അമർന്നിരിക്കുന്ന, ബന്ധിതനായ, ഭാരം വഹിക്കുന്ന മൃഗം എന്നാണ്. നമ്മുടെ തിരുമേനിക്ക് ലഭിച്ച ബൗദ്ധികമായ ഭാരം, ചില പ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് ബന്ധനമായിട്ട്, ദുരന്തമായി തീർന്നിട്ടുണ്ടോ എന്ന് ഞാൻ സംശയിച്ചിട്ടുണ്ട്.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിര്യാണശേഷം രണ്ടുമൂന്ന് മാസങ്ങൾക്കകം ഡൽഹി യിലെ പ്രസിദ്ധമായ ഇന്ത്യാ ഇന്റർനാഷണൽ സെന്ററിൽ ഒരു സമ്മേ ളനം നടന്നു. ജവഹർലാൽ നെഹ്രു യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലെയും അതു പോലെ ഡൽഹിയിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട അക്കാദമിക്-സാംസ്കാരിക കേന്ദ്ര ങ്ങളിലെയുമൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യന്മാരും ആരാധകരും ചേർന്ന് നടത്തിയ സമ്മേളനമായിരുന്നു അത്. സഭയുടെ സമ്മേളനമായിരുന്നില്ല. വിശ്വാസികളും അവിശ്വാസികളും എന്ന വ്യത്യാസങ്ങളൊന്നും അവിടെ ഇല്ലായിരുന്നു. അവിടെ ഒരു വാക്ക് പറയാൻ എനിക്കും ക്ഷണം കിട്ടി. തിരുമേനിയുടെ മനസ്സിനെക്കുറിച്ച് എന്താണ് പറയേണ്ടതെന്ന് എനിക്ക് നിശ്ചയം ഇല്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് പ്രസിദ്ധ അർജന്റീനിയൻ എഴു ത്തുകാരനും ചിന്തകനുമായ ബോർഹസിന്റെ ഒരു ചെറുകഥയുടെ ഒരു ഭാഗമാണ് ഞാനവിടെ ഉദ്ധരിച്ചത്. 'ദ് ആലേഫ്' എന്ന പേരിൽ ബോർ ഹസ് എഴുതിയ ചെറുകഥ ഒരു സ്ഥലത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു. ആ സ്ഥലത്ത് ലോകത്തിലെ എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളും സന്നിഹിതമാകുന്നു. ലോക ത്തിലെ എല്ലാറ്റിലേക്കുമുള്ള കാഴ്ചപ്പാട്, ഒരേ സമയം അവിടെനിന്നും കിട്ടുന്നു. ബോർഹസിന്റെ ഭാഷയിൽ

'The Aleph?' I echoed.
'Yes, the place where all the places
of the world meet without mingling
beheld from every possible angle at once............'
I tried to make sense of it.
'But isn't the cellar very dark?'
'Truth never penetrates an unwilling mind.
If all the places of the earth are in the Aleph,
then all sources of illumination, all lamps,
all veins of light are there.
'I shall go and look at once.'

J. L. Borges, *El Aleph*

ആലേഫ് എന്നാണ് കഥയുടെ പേര്. 'ആലേഫ്' എന്നു പറഞ്ഞാൽ എബ്രായ ഭാഷയിലെ ആദ്യ അക്ഷരമാണ്. ഒന്ന് എന്ന അക്ഷരത്തെയും അത് കുറിക്കുന്നു. അക്ഷരമാലയിലെ ആദ്യ അക്ഷരം ദൈവസൂചക മാണ്. നമ്മുടെ ശൈവപാരമ്പര്യത്തിലും അങ്ങനെയാണ്. 'അ' എന്നു

ള്ളത് ശിവന്റെ പര്യായമാണ്. സകലത്തിന്റെയും ഉറവിടമാണ്, ആരംഭ മാണ് അക്ഷരം. എനിക്കു തോന്നുന്നത് ഈ ആലേഫിനെക്കുറിച്ചുള്ള ദർശനം, സകലത്തെയും അതിശയിക്കുന്നതും സകലത്തിന്റെയും ഉറ വിടവുമായിരിക്കുന്ന ആലേഫിനെക്കുറിച്ചുള്ള തിരുമേനിയുടെ ബോധ്യവും ദർശനവുമാണ് ഈ ലോകത്തിന്റെ അറിവിന്റെ ദുഃഖത്തിൽ നിന്ന് തിരുമേനിയെ സംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്. അതുകൊണ്ട് ഈ ലോകത്തിൽ ഒന്നിനും അപ്രമാദിത്വം ഇല്ല എന്ന് തിരുമേനി എപ്പോഴും പറയുമായിരുന്നു. ഒരു വ്യക്തിക്ക് അപ്രമാദിത്വം ഇല്ല. ഒരു പ്രസ്ഥാന ത്തിനില്ല, ആശയത്തിനില്ല, സഭയ്ക്കില്ല. ഒന്നിനും ഇവിടെ അപ്രമാദിത്വം ഇല്ല. എല്ലാറ്റിനെയും അതിശയിക്കുന്ന അതീന്ദ്രിയത (Transcendence) എന്നുള്ള വാക്കാണ് അദ്ദേഹം എപ്പോഴും ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്.

പൗലോസ് അപ്പോസ്തോലൻ പറയുന്നത് നമുക്ക് ഓർമ്മയുണ്ട്. “വെളിപാടുകളുടെ ആധിക്യത്താൽ ഞാൻ നിഗളിച്ചുപോകാതിരിക്കേണ്ട തിന് എനിക്ക് ജഡത്തിൽ ഒരു ശൂലം തന്നിരിക്കുന്നു.” പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് തിരുമേനിക്ക് ജഡത്തിൽ പല ശൂലങ്ങളും ഉണ്ടായി രുന്നു. ദൗർഭാഗ്യവശാൽ പുറത്തുള്ള പല ആളുകളും കണ്ടത് ആ ശൂലം മാത്രമായിരുന്നു.

തിരുമേനിക്ക് വളരെ വളരെ ഇഷ്ടമുള്ള നാലു കൂട്ടം ആളുകളെക്കു റിച്ച് ഞാൻ പല പ്രസംഗങ്ങളിലും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ആവർത്തനമാണെങ്കിൽ ക്ഷമിക്കണം.

ഒന്നാമതായിട്ട്, ഹൃദയത്തിന് നേരും നേർമയുമുള്ള സാത്വികരായ വ്യക്തികളെ, അവർ ഏതു മതത്തിൽപെട്ടവരായാലും ഏത് രാജ്യത്തു ള്ളവർ ആണെങ്കിലും അവരെ കണ്ടാൽ തിരുമേനി താണുവീണ് നമ സ്കരിക്കുമായിരുന്നു; ഹൃദയംകൊണ്ട് അവരെ ആദരിക്കുമായിരുന്നു.

രണ്ടാമതായിട്ട്, നിഷ്കളങ്കരായ കൊച്ചുകുഞ്ഞുങ്ങളെ, നമ്മുടെ കർത്താവിന്റെ മാതൃകയിൽതന്നെ ബഹുമാനത്തോടും സ്നേഹത്തോടും കൂടി സ്വീകരിക്കുകയും അനേക മണിക്കൂറുകൾ അവരുമായിട്ട് കളിക്കു കയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. വളരെ തിരക്കുള്ള ഒരു മനുഷ്യനാണ്. പക്ഷേ, കൊച്ചുകുട്ടികളുടെയടുത്ത് എത്രയോ മണിക്കൂറുകൾ അദ്ദേഹം ചിലവ ഴിക്കുന്നത് നമ്മൾ കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

മൂന്നാമതായിട്ട്, ജ്ഞാനാർത്ഥികൾ (നിഷ്കളങ്കമായി ജ്ഞാനം അർത്ഥിച്ചു വരുന്ന ആളുകൾ). അവരെ തിരുമേനി സ്വീകരിക്കുകയും, അവരോട് കുട്ടികളോടെന്നതുപോലെ അനേക മണിക്കൂറുകൾ സംവദി ക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. എന്നാൽ തിരുമേനിക്ക് പിണക്കമുള്ളവരാണ്;

സ്ഥാനാർത്ഥികൾ: സ്ഥാനം അർത്ഥിച്ചു വരുന്നവർ. സഭയിലാണെങ്കിലും സഭയ്ക്കു പുറത്താണെങ്കിലും സ്ഥാനാർത്ഥികളോട് തിരുമേനിക്ക് എപ്പോഴും രൂക്ഷമായ പ്രതികരണമാണ് ഉണ്ടായിരുന്നത്.

നാലാമതായിട്ട്, ഈ കാണുന്ന ലോകവ്യവസ്ഥയെ വെല്ലുവിളിക്കുന്ന ചില വീക്ഷണങ്ങളുമായി, ചില മായക്കാഴ്ചകളുമായി വരുന്ന ആളുകൾ ഉണ്ട്. മനോരോഗ ഡോക്ടർമാരുടെ ഭാഷയിൽ അവരുടേത് ഹലൂസിനേഷൻസ് ആണ്; സൈക്യാട്രിക് കേസാണ്. അങ്ങനെയുള്ളവർ ഈ ലോകവ്യവസ്ഥയെ ചോദ്യം ചെയ്യുന്നവരാണ്. അവരെയും തിരുമേനി വളരെ കൗതുകപൂർവ്വം സഹാനുഭൂതിയോടെ സ്വീകരിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

ഇക്കാര്യങ്ങൾ എടുത്തു പറയാൻ കാരണം, തിരുമേനിയുടെ യഥാർത്ഥ സ്വഭാവം ഇതാണ്. പുറമെയുള്ള മുള്ളുകളാണ് പലരെയും തിരുമേനിയിൽ നിന്നകറ്റുന്നതും തിരുമേനിയുടെ വിമർശകന്മാരാക്കുന്നതും. പക്ഷേ, അങ്ങേയറ്റം ലളിതമായി, ഏറ്റം വിനയാന്വിതനായി, ആർദ്രമായി ചിന്തിക്കുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരാളായിരുന്നു തിരുമേനി എന്നുള്ളതും ഈ അവസരത്തിൽ ഞാൻ വളരെ ഹൃദയപൂർവ്വം ഓർക്കുകയാണ്.

(ആലുവാ ഫെലോഷിപ്പ് ഹൗസിൽ 2013 നവംബറിൽ നടത്തിയ പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ് അനുസ്മരണ പ്രസംഗം.)

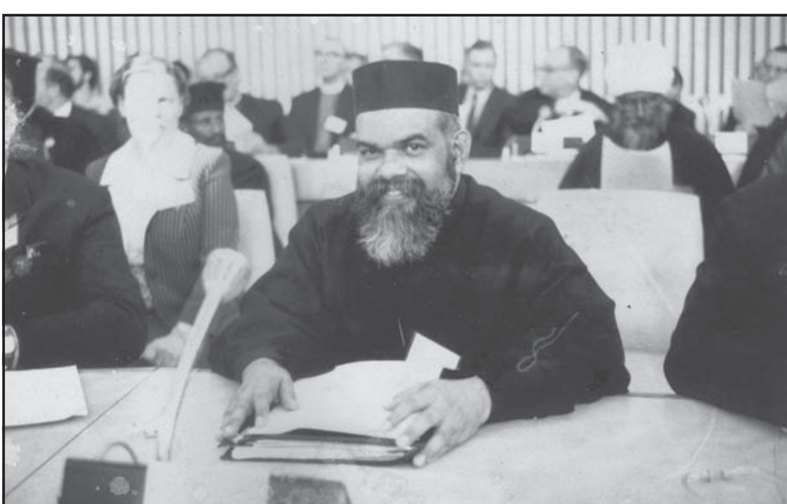

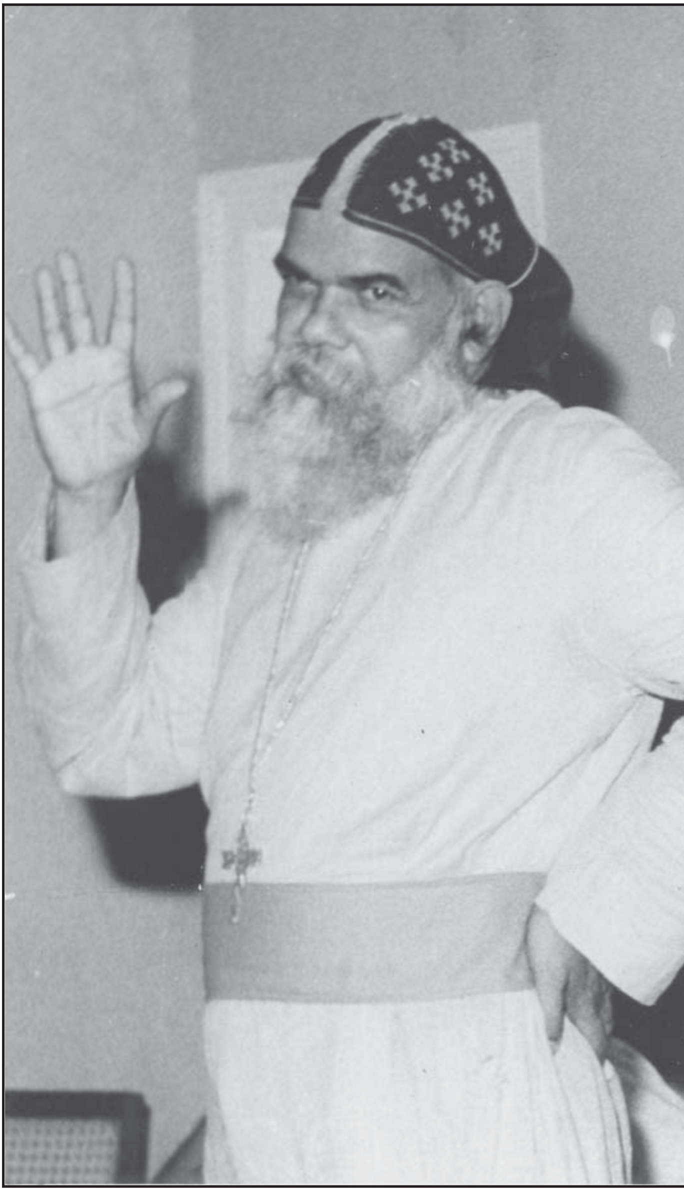

ദളം 2

1

“Gregory of India”

Seldom in our time has the spirit of Orthodox Christianity found such creative expression in response to as many human concerns as through the life and work of Metropolitan Dr. Paulos Mar Gregorios. Defying the serious physical discomfort in recent years, and until the peaceful end on the morning of the 24th November 1996, he was incessantly at work and prayer, not only for his Diocese and Church, but also for “all humanity in truth and love” to use his own words.

Though filled with enthusiasm, young Paul Verghese was not in a position to continue his studies, yet he kept up his early love of reading and journalistic writing on current affairs. He accepted employment first in a private firm, and then in the post and telegraph department at Kochi, his birthplace. Soon he became known as an efficient worker and an active trade union leader. It was an exciting time in the mid-1940’s when political freedom could be seen coming. For his part, he wanted “to serve humanity” though at that stage, the way ahead was not clear. Coming from a traditional family of practising Christians, he was aware that the Church was a natural source of inspiration for his idealistic ambition. He also felt that for drawing upon the spiritual and moral resources offered by the Church, it was not always necessary to become a priest. Much later, in 1961, he accepted priesthood. Looking back, he said of his life: “One thing led to another”; yes, logically and to a divine design, as we now see.

Quite by an accident of circumstances, he was offered the post of a school teacher in Ethiopia, waiving the condition that the candidate should be a college graduate. He was 25, and he accepted the post. This was a turning point in his life. News of his capability and enthusiasm reached the Emperor, who was impressed by his work as well as by the speed at which he could master the local language, Amharic. But the teacher opted to be a life-long student. After three mutually useful years in Ethiopia, he went to the United States for further studies.

After receiving his BA from Goshen College in Indiana, he continued his studies at Oklahoma University, at the Union Theological Seminary in New York, at Princeton (Master of Divinity), and at Yale (Master of Sacred Theology). He did his doctoral studies in Oxford and Muenster in Germany, and received his Doctorate in Theology from the Serampore University.

His doctoral dissertation centered on the profound writings of the 4th century philosopher-bishop, Mar Gregorios of Nyssa (in the West Asian Province of Cappodocia, a part of present-day Turkey). Following the official approval of Christianity by Emperor Constantine in AD 313, the early era of Christian martyrs came to an end, and the Church was in a position to give expression to its faith about its life here and now in this world, without being content of thinking about the other world alone. The Church was free and had to take a responsible role in politics, in education, and in culture. That was the context of the creative concern of Gregory of Nyssa - a “teacher of the faith”, accepted by both Eastern and Western Christendom - with the present and future of the human race in relation to God and the historical world. His thought and teachings provided a foundational framework for the thought and work of his 20th century student, Paulos Mar Gregorios.

Returning to India, Paul Verghese worked as an honorary lecturer at the Union Christian College in Alwaye, as an Associate General Secretary of the Student Christian Movement (1954-56), and as the General Secretary of the Orthodox Student Movement (1955-57).

Haile Sellassie, the Emperor of Ethiopia, visited India in 1956, and he persuaded Paul Verghese to return to Ethiopia as his Aide and Advisor. While in Ethiopia (1956-59), he involved himself in education in Ethiopia, promoted Indo-Ethiopian diplomatic relations, and lectured at the Addis Ababa University.

Around this time, Paul Verghese decided that the time had come for him to return to his Church back in India, particularly in view of the peace being restored to the Church, following the 1958 settlement between the Catholicos of the East and the Patriarch of Antioch. He was ordained as a priest by the Catholicos H. H. Baselios Geevarghese II in 1961.

Fr. Paul Verghese's field of work soon shifted to Geneva, with the World Council of Churches. There he headed the Division of Ecumenical Action as an Associate General Secretary. Later, he was a member of the Central Committee and of the Executive Committee, Moderator of the Commission on Church and Society (1975-83), and one of its Presidents (1983-91). He led WCC delegations to major conferences including the UN General Assembly Special Sessions on Disarmament (1983,1988). In WCC forums and beyond, he persistently opposed apartheid and the old and new colonialism. He chaired the World Conference on *Faith, Science and the Future* at the MIT in Cambridge, USA (1979). He was the vice-president of the Christian Peace Conference (1970-90).

In 1975, Fr. Paul Verghese was elevated as a bishop with the name Paulos Mar Gregorios. He took charge of the newly formed Diocese of Delhi, a position he held until his death. He established the Delhi Orthodox Centre, where he began such ambitious projects as the *Neeti Shanti Kendra* for promoting peace and justice, and *Sarva Dharma Nilaya* for inter- religious dialogue and cooperation.

Concurrently, Mar Gregorios was the Principal of the Orthodox Theological Seminary at Kottayam, the premier teaching and training institution for the priests of the Church. He raised it to a college recognized for the award of graduate and post graduate degrees. He established the Sophia Centre linked to the Seminary.

A member of the Senate of the Kerala and Serampore Universities for a number of years, Mar Gregorios was a visiting Professor at Denver, Harvard, Wooster, and Princeton. He was a fellow at the Indian Institute of Advanced Study at Shimla, the vice-president of the Kerala philosophical Congress, and the president of the Indian Philosophical Congress.

Among the honours and awards received by Dr. Paulos Mar Gregorios are honorary doctorates in theology (Leningrad, Budapest and Prague); Hall of Fame Award for Extraordinary Service to Peace and Human Unity (USA); Certificate of Merit for Distinguished Service and Inspired leadership of the World Church, Dictionary of Informational Biography (Cambridge); Order of St. Vladimir (USSR);

6 89

Order of St. Sergius (USSR); Order of Mary Magdalen (Poland); Order of Bishop Fransiszek Hodur (Poland); Otto Nuschke Prize of peace (German Democratic Republic); Soviet Land Nehru Award (India); Man of the year Award 1990, American Biographical Institute (USA); Bhai Param Vir Singh International Award (India); Golden Academy Award for Lifetime Achievement (USA); Eminent Ecumenical Education Award (India); Distinguished Alumnus Award (Princeton Theological Seminary); Oscar Pfister Award, American Psychiatric Association (USA); Social Service Award, Goshen College (USA). The honours made him happier for the cause, but humbler for himself.

The unusual versatility of Mar Gregorios consistently found expression in several ways:

· A capacity to transmit the essence of spiritual, philosophical and socio-political concepts with a lucidity springing from the depths of his own study and reflection.

· A constructive compassion, rooted in an ancient faith, that reaches, farther than just help, to those in various forms of oppression and helplessness, to ways of social restructuring through an ethical-intellectual renewal, to address the deeper causes of the human condition.

· The illuminating search for the fundamental principles shared by the different religions of the East as a possible basis for common understanding and endeavour.

· A spontaneous interest in natural and social sciences, as well as in historical processes, resulting in holistic contributions to contemporary thought.

Mar Gregorios will be remembered by the members of the Church as a modern teacher of their ancient faith, and by the reading public for the many books and papers he wrote in several languages, particularly in English and Malayalam. The recurring themes of his writings reflect the quest for truth and love, freedom and creativity, peace and justice.

He was not for other-worldly mysticism which ignored man's sinful reality; nor was he impressed by secular humanism that was unconcerned about 'the source of our being.' As he wrote in his book *Cosmic Man, The Divine Presence* with reference to the teachings of Gregory of Nyssa, "Thought is not scholastic to the extent of eliminating the element of mystery; but then neither is it an unintellectual mysticism" (p. xviii).

Mar Gregorios was of course sensitive to the need for urgent response to human suffering compounded by many-sided poverty. Of this, his modest efforts for the stonecutters of Tughlakabad in Delhi and the orphaned boys at Thalakodu in Kerala are examples. What concerned him more basically was the futility of "swabbing the floor without closing the tap." He wanted the socio-economic system that regularly reproduced poverty to be altered. This explains his life-long interest in politics. He was not in politics but of politics.

Whenever he found time, he dialogued with the leaders of both the political Right and Left. Not surprisingly, he had a better wavelength with the latter. He held up a mirror to them to show how India, in particular, was impoverished not only for historical reasons but also by an ecological crisis and the so called 'secularization.'

Way back in 1978, he stated in his book, *The Human Presence,* "The affairs of the world are largely in the hands of people who are experts at making money, waging war and playing politics", and proceeded to present "An Orthodox View of Nature." On Secularism, so fashionable among some intellectuals, he was equally clear and sharp. In a recent essay, he wrote: "Secularism creates communal conflict because it brutally attacks religious identity, while pretending to be tolerant of all religions. It claims to be neutral towards all religions, equidistant from them, but it refuses to acknowledge itself as basically a religious ideology with a powerful propaganda machine" (India International Centre Quarterly, 22-1/1995).

In his book, *Enlightenment: East and West* (1989), he develops a critique of European Enlightenment. He asks the elite in India, who have so easily borrowed from the liberal humanism and technological civilization of the West, to step back and take a second look:

> “We need to face all three forms of the European Enlightenment now confronting us — Enlightenment liberalism, imperialist pragmatism, and socialist humanism. We have to learn from all these, but critically so. .....The better values of European Enlightenment are embodied in socialism, but we need to deepen them by putting them on a more secure and more transcendental foundation. ..... We have the (spiritual) resources hidden away among our people to meet that challenge. They are waiting for some new light that can quicken their creativity. This new light cannot come from top down. The job of our elite is to enable our people to become the co-authors of a new enlightenment.”

The book was acclaimed in the West.

Mar Gregorios did not share the view that all religions said the same thing, but agreed that religions had common elements. Therefore, inter-religious dialogue for cooperation had untapped potential. During his 20 years in Delhi, he had extremely cordial and productive relations with the spiritual leaders of the Hindu, Buddhist, Muslim, Jain and Sikh religions.

Mar Gregorios had an abiding interest in education, which he maintained through children’s easy access to him, through the schools run by the Church, and by interaction with educationalists, besides working as the principal of the Theological College. Also, he was for reviving the tradition of women’s active involvement in church affairs.

The illness during the closing years of his life seemed to have re-activated his interest in ‘holistic health and healing.’ He organized a major International Seminar in February 1995 in Surajkund (near Delhi). The papers prepared for it, including those by him, and its report (on which he was personally working in his last days) are valuable for the alert public as well as for medical practitioners from the different systems of healing. Bringing them together to re-examine their assumptions was a purpose which the consultation substantially achieved. Mar Gregorios sought a healing touch to a wounded society.

In the course of his life-long spiritual-intellectual quest with a social

purpose, Mar Gregorios has authored a number of books, besides those cited earlier: *The Joy of Freedom* (1967, 1987), *The Gospel of the Kingdom* (1968), *The Freedom of Man* (1972), *Freedom and Authority* (1974), *The Quest for Certainty* (1975), *Truth without Tradition?* (1978), *Science for Sane Societies* (1980), *The Indian Orthodox Church: An Overview* (1982), *The Meaning and Nature of Diakonia* (1988), *A Light too Bright* (1992) and *A Human God* (1992).

Apart from numerous periodical articles, contributions to symposia and encyclopedias, and lectures in scores of universities worldwide, Mar Gregorios was the chief editor of the quarterlies, *Star of the East* (New Delhi) and *Purohitan* (Kottayam).

Dr. Paulos Mar Gregorios lived a full life. True to his name, Gregorios, he remained ever awake. Yet such was the ambition of the agenda he set for himself, his work will have to be continued by those who share his convictions and interests. There are few countries he has not visited in his search for knowledge and friendship. The world was his neighbour. He was proficient in at least a dozen languages, modern and ancient, of Asia, Europe and Africa. He was equally at home in the East and the West, but he wanted Eastern enlightenment and the critical rationality of the West to maintain a dialectic relationship instead of the overwhelming one way flow as at present. While he respected critical rationality, he also believed in revelation, in miracle, and in transcendence. The Orthodox tradition does not see these in conflict. He was essentially an activist for peace and justice, scholarship and contemplation being only a means to higher social and spiritual goals. He had the courage of his Christian conviction. He cherished freedom for others as much as for him. He seldom compromised and always forgave. He was unmoved by calumny. He worked to a plan and had little time to waste, an impatience which somtimes would appear brusque. He knew his limitations and did not hesitate to publicly own them, as a corrective for himself and possibly others. Until the very end, he worked hard for peace and unity among Orthodox Christians in India.

Mar Gregorios was a lover of art, architecture, and music. These

were, he would remind, a part of the authentic tradition of Eastern Christians. He established the *Sruti* School of Music at the Theological Seminary in Kottayam and started the School of Orthodox Sacred Music at the Orthodox Centre in Delhi.

Above all, Mar Gregorios was a seeker after Truth, and as he explains in an early book, *The Faith of Our Fathers*, truth has to be perceived in the light of tradition, which in his case, the Orthodox Christian tradition. Even the Holy Bible, of which he was a lucid teacher, has to be understood in the light of sacred tradition, and not interpreted at will. It is only through the realisation of truth that peace and justice, freedom and equality, the oneness of the human family and harmony between man and nature can be expected to come. Only this way, can the original concept of the word Orthodox - the right glorification of God - find expression in this world. What kept up his spirits was his trusting confidence that “When the spirit of truth comes, He will lead you to the complete truth.’’ (John 16:13)

(From a publication of the Delhi Orthodox Centre, Dec. 1996)

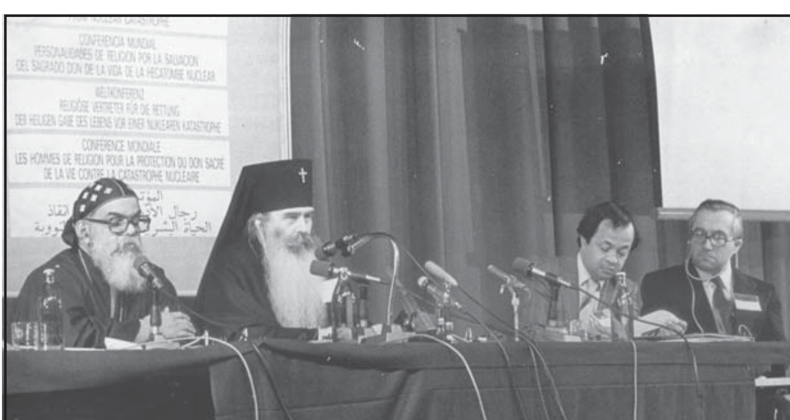

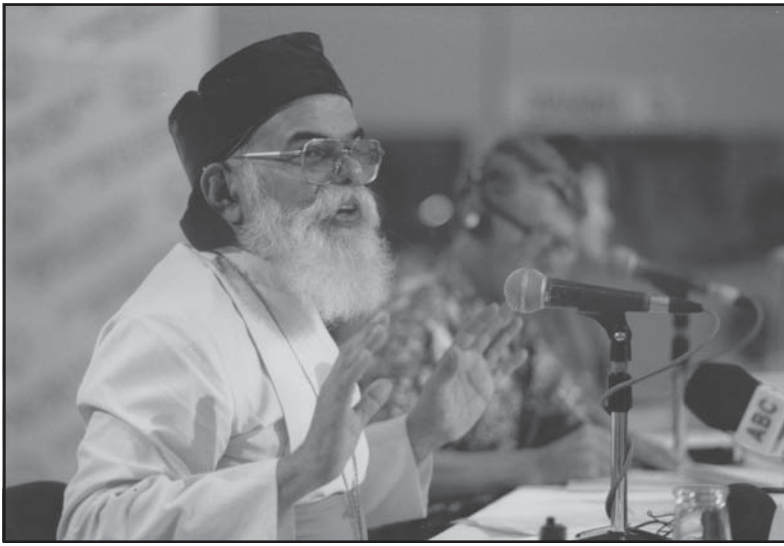

Paulos Mar Gregorios at WCC 7th Assembly, Canberra, Australia, 1991

Fr. Paul Varghese with M. Thomman and Family

2

Understanding Metropolitan Dr. Paulos Mar Gregorios

Born on August 9, 1922 in an ancient Orthodox Syrian Christian family at Tripunithara in Kerala, young Paul Verghese (former name of Paulos Mar Ggregorios) was brought up in the traditional Christian family discipline and close knowledge of Orthodox faith and practice. The young boy was very attached to his mother. However, the sudden onset of a serious and prolonged mental illness of his mother brutally severed their affective ties, and the unusually bright teenager son was thrown into total confusion. His father was a stern school teacher of modest means. The emotional, spiritual and material struggles the boy, eldest son in the family, had to undergo at that time remained with him throughout his life. Despite all the painful circumstance, Paul Verghese got through the school final examinations with high distinction in the princely State of Cochin. One of his bitter disappointments was that his father had no means to send him to college.

Paul Verghese then tried his hand at many things like being a clerk in a transportation and shipping company, a teenager journalist working for a Malayalam daily and so forth. Later he got selected through a competitive examination to the Indian Posts and Telegraphs department and served in several places as telegraphist and postmaster. He was also a trade union activist during that time.

In 1947, through a dramatic incident, recounted in his autobiography *Love's Freedom: the Grand Mystery,* he went to Ethiopia as a school teacher. There he learned the Amharic language so well that he could compose an elementary grammer book of that language for students. He remained there until 1950 and then went to the USA to start his college education that he had missed so much. He earned a B.A. from Goshen College and then a Bachelor of Divinity degree from Princeton University. Obviously his spiritual, theological and philosophical interests were kept alive amidst all the trying circumstances.

Fr. Paul Varghese With HH Baselius Geevarghese II Catholicos.

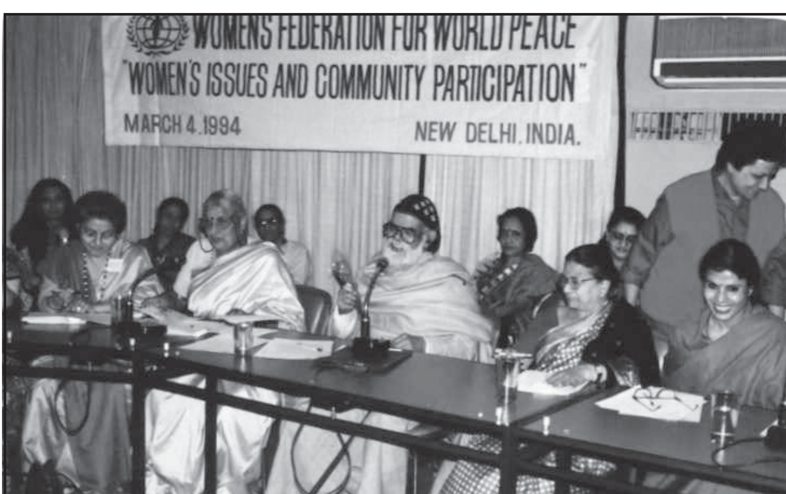

In 1954 Paul Verghese returned to India and started working as a lecturer in Christian faith and theology at the Union Christian College, Alwaye and the Fellowship House. Soon he was elected General Secretary of the Orthdox Student Conference of India.

In 1956, he went back to Ethiopia, this time invited as special advisor to Emperor Haile Selassie and as his liaison officer with India. He was treated almost like a prince in the royal house. Although he was critical of Selassie's policies, he gained the confidence of the emperor.

Finally, renouncing all the royal privileges, he went to Yale University to pursue his theological studies. From Yale he continued his academic journey to Oxford where he registered for a D.Phil. course. Although Oxford disappointed him as a staid, dogmatic and insular place, he gratefully remembers great teachers like Micheal Polanyi who initiated him to some of the philosophical problems of human knowing and certainty. He also critically reacted to the then known theologians like Ian Ramsey and Henry Chadwick. Paul Verghese was invited to join the staff of the World Cuncil of Churches in Geneva by its first General Secretary Dr. Visser't Hooft. He declined it, though eventually he joined as its Associate General Secretary and as Director of the Division on Ecumenical Action (1962-1967).

In Early Service of the Church

By now, Paul Verghese had already received ordination as a priest. The young Indian Orthodox priest made a great impression as a speaker and Bible study leader on the World Assembly of the WCC at New Delhi in 1961.

In 1967, he became the Principal of Orthodox Theological Seminary on the invitation of his mother Church in Kerala. Thus Fr. Paul Verghese began to put into practice his vision of theological education and pastoral training. He inspired several generations of priests and bishops.

In 1975, Fr. Paul Verghese was consecrated bishop and he became the first Orthodox Bishop of the Delhi Diocese. Delhi, the national capital thus became the arena of his manifold activities - intel-

lectual, social, pastoral and cultural. Until his demise in 1996, he simultaneously and successfully held the positions of the Principal of Orthodox Seminary in Kerala and that of the Metropolitan of Delhi.

Mar Gregorios was a powerful speaker. He was most at ease in the English language. Clarity of expression was utmost in his speeches. It enabled his listeners to understand well even as he explained very difficult ideas. In the celebrated conference on *Science, Faith and Future* held at the Massachusetts Institute of Technology (MIT) in 1979, Mar Gregorios moderated the assembly of some 1000 top scientists, theologians and philosophers. Everybody was thrilled to experience the felicity of his spoken word even when he dealt with complex issues in the philosophy of science and religion.

Mar Gregorios always maintained a holistic approach. He could easily see the total picture and the interconnections of various parts in it. This added to the clarity of his understanding and always gave new insights to the listeners.

He also had a versatile mind. Although his basic academic training was in theology and philosophy, he could easily cut across the borders of various disciplines and gather insights from current research in both physical and social sciences as well as from ideological debates. Those who study his works are sometimes confounded by his amazing interest and understanding.

To be sure, Mar Gregorios was a committed thinker and speaker and not an Armchair philosopher. His passionate advocacy for justice to the poor, the Adivasis and Dalits, and his firm stand against western domination sometimes created powerful enemies for him. In the Canberra assembly of the WCC in 1991, he challenged in moving words the then Australian prime minister on stage regarding the Australian government's policy towards the Aborigines. While the audience of some 3000 people gave a standing ovation to the words of Mar Gregorios, several leaders of the western world were blushing. But that was almost the end of the leadership of Mar Gregorios in the west-dominated ecumenical movement and the WCC!

Fr. Paul Varghese with Haile Sellassie

Influences and Inspirations

As a theologian and spiritual guide, Mar Gregorios was deeply influential in the lives of many including non-Christians, Marxists, artists and academics. He himself drew his inspiration from the ideas of the 4th century philosopher - theologian St. Gregory of Nyssa. The doctoral dissertation of Paulos Mar Gregorios was on 'God - World - Man Relationship', in Gregory of Nyssa. He wrote his book *Cosmic Man:The Divine Presence* out of this research, and considers it as his best work. Mar Gregorios was well-known for his Bible studies which always brought in refreshingly new insights.

Paulos Mar Gregorios was deeply convinced about the significance and wealth of Eastern Orthodox traditions. Since Christianity, often identified with the West, with both its Roman Catholic and Protestant heritage, exercised hegemony over the world in the second millennium of the Common Era, the Eastern tradition, the authentic and original Christian tradition was largely eclipsed. In the 20th century, Mar Gregorios was an ardent advocate in the West for the sidetracked Orthodox tradition. He was deeply loved by the Eastern Orthodox - Greeks, Russians and East Europians as well as by the Oriental Orthodox people - Coptic, Syrian, Ethiopean, Armenian and Indian - for his articulate and persuasive position in this regard. His Indian Orthodox upbringing and his vast erudition and direct experience of the Christian world enabled him in this task.

Mar Gregorios qualifies his own Christian vision of the world as "sacramental humanism." His understanding of reality is firmly rooted in the incarnation of God in Christ. He believed that, 'the destiny of man is to be like God in every respect except that of being a non-creature; that is, God is the source of his own being but man's being will always be derived from God.'' The human vocation on earth and beyond consists in humanity's total participation in God's love, wisdom, power and holiness.

During the Cold War period, Mar Gregorios was an active leader of the peace and nuclear disarmament movement. He travelled often for various peace meetings in the Soviet Union where he was well-respected as a convinced spokesman for a new world order based on

justice, peace and reconciliation. He personally challenged some of the dogmatic leaders, and was delighted to see new openings and more freedom in the Socialist world. But he never gave into the seductive logic of the market economy and was staunchly critical of the Western economic and political supremacy.

The idea of justice propagated by Mar Gregorios was deeply rooted in the notion of the Kingdom of God and its justice taught by Jesus Christ. So he did not subscribe to any human ideology in an absolute manner. He always said, ‘God alone is infallible’, and was deeply aware of the ambiguity of all human claims of truth and justice.

Mar Gregorios was profoundly committed to interfaith dialogue. His deep appreciation for the Indian spiritual and philosophical heritage took him to fruitful studies of the Advaita Vedanta of Sri Sankara, and Buddhist and Jain thoughts. His well-known work *Enlightenment: East and West* was based on the Buddhist idea of enlightenment as an authentically Indian/Asian one. He proposed it as a genuine Indian basis for our nation that has borrowed ‘the secular’ concept in its constitution from the European enlightenment movement. The Buddhist enlightenment accepts the value of trancendence and rationality while the Western enlightenment rejects transcendence, and thus distorts our concept of the secular.

Mar Gregorios in his autobiography says that he “grew up as a child with fraternal feelings for people of other religions.” Later in his adult life, he enunciated two principles for dialogue with people of other faiths: the first was the principle of maximum transparency. No hidden motives to convert the other. Love of Christ for all humanity must be the propelling motive. Motives like affirmation of, and concern for the unity of humanity and the need for pluralistic and harmonistic communities can follow from this principle of transparency. Second, no other religion should claim superiority over others in inter-faith dialogue. Respectful listening and learning from each other is the standard since all depend on God’s grace and mercy.

Gregorian Vision

Mar Gregorios always expressed his uncompromising trust that

the created order is maintained by God's will and love. The divine will is always good and there is no trace of evil in it. So there is no reason for us to be daunted by evil or stymied by the fear of evil.

He consistently demonstrated an amazing openness to learning. "I need to learn from all, and have indeed learned from many." He denounced what he called 'the will not to know' as a manifestation of human hubris. He says his "major liberation in life has been from thinking that the Western way of thinking with its specific categories and modalities is the only way to think and to know."

He was convinced that his own Eastern Orthodox Christian tradition has confirmed the insights that he got from other religions, like for example, the principle of Advaita, that there is no creation other than God, or outside God; the Anekantavada of Jains which considers all truth as conditional, relative or qualified; and the Buddhist deconstruction of all epistemology. He once said "I have learned much from Jews and Arabs, from Sikhs and Zoroastrians, from Adivasis and Aborgines, from Africans and from the indigenous people of America. I hope I am still learning and will continue to do so until the end."

Sometimes Misunderstood

The long asssociation of Mar Gregorios with communist intelleectuals in India and the Soviet Union was misunderstood by some people. In Kerala, some of the leading Communist theoreticians like P. Govinda Pillai openly acknowledge their great debt to Mar Gregorios for a fresh understanding of the socialist God. A widely well respected former Chief Minister C. Achuta Menon was sincerely devoted to him for his knowledge of the Marxist - Leninist theories and his compassionate openness to the cause of the poor and the disinherited. Mar Gregorios says that he "learned a lot from the communists, that most avowedly atheistic wing of European Enlightenment, from the weaknesses and failures as much as from their apparent successes." He cultivated the Communists for two reasons: first, their social goals were more compatible with the Christian ideas of a just society than that of liberalism and its capitalist ideology. Second, the Western Christians, especially the Roman Catholic Church were vilifying every-

thing the Communists were doing, without any sensitivity to some of the positive values of Socialist - Communist ideology. Mar Gregorios however, was disappointed that most Communists became dogmatic, corrupt and power hungry like some of the powerful Churches, and dug their own graves.

The Sunset Years

The incomplete autobiography of Mar Gregorios is titled *Love's Freedom: The Grand Mystery.* The words were *crucial for the* life and thought of Mar Gregorios. He saw human freedom as the greatest value as it is God's own attribute. He endorsed all manifestations of freedom and dignity of human beings - men, women and children. Love is a sustaining power of the universe and he affirms St. Johns words - *God is Love*. His sense of mystery at the heart of creation prevailed over his awe for the mastery of the world exercised by human science and technology today. In his own life experience, he found 'suffering as key to the mystery', as he puts it in his autobiography.

Mar Gregorios travelled from Oxford to Cologne on 29th May, 1993 in order to participate in a symposium on the 'Foundations of High-energy Physics' at the University of Cologne. He developed a stroke during the flight, and was partially paralysed. Since then, he remained physically debilitated until his end in Delhi on 24th November, 1996. But he continued his spiritual and intellectual journey with great determination and clarity of mind until the very end. The life of the great visionary Paulos Mar Gregorios is summarised in his own words, "all uniting love with creative freedom in the spirit as the great mystery at the heart of reality - one man's vision."

3
Guru Gregorios (1922-1996) A Smarananjali*

‘The Aleph?’ I echoed.
‘Yes, the place where all the places
of the world meet without mingling
beheld from every possible angle at once............’
I tried to make sense of it.
‘But isn’t the cellar very dark?’
‘Truth never penetrates an unwilling mind.
If all the places of the earth are in the Aleph,
then all sources of illumination, all lamps,
all veins of light are there.
‘I shall go and look at once.’

J. L. Borges, *El Aleph*.[1]

Guru Gregorios had a vision of ‘the place where all the places of the world meet.’

His luminous mind, ever wakeful, took wings and glided into the puzzle zone of that place. It was no place (U-topia) for many an onlooker. Yet it was a place par excellence - flesh, blood, earth, freedom, daring, spirit, synergy, cognition, struggles, silence, turbulence, innocence, smile, compassion, community.......

His mortal frame was too weak to transmit to us the splendour of the galaxies that exploded out of that place ‘beheld from every possible angle at once.’ Those who delighted in the fortresses of the normal, the known, the neat were unable (or perhaps unwilling) to penetrate the dark cellar, source of all illumination.

For Guru Gregorios the locus of the vision is the Kingdom of God. Presence of God is the presence of the Good. Where the Good is

---

* Speech delivered at India International Centre, New Delhi, 23 January 1997.

Paulos Mar Gregorios at USSR

there is the kingdom of God. Listen to the rhapsody of his philokalia, love of the good/beautiful:

"I bow before the Good wherever it shows - in people of different faiths and religions, in people who claim to believe in no God, in birds and animals, in trees and flowers, in mountains and rivers, in air and sky, in sun and moon, in sculpture and paintings, in music and art, in the smile of the infant and in the wisdom of the sage, in the blush of dawn and in the gorgeous sunset."[2]

The basis of Gregorian theological reflection is the Christian affirmation of the union of God and Humanity in Jesus Christ, the incarnate Son of God. Christ is the prototype of the mediator human being (*anthropos methorios*). The notion of humanity as mediator, known to Greek philosophers, comes in its Christian version from his venerable teacher Gregory of Nyssa, the 4th century philosopher and theologian of profound insights.

A human person can be a mediator (frontier) at different levels - between the sensible world and the intelligible world between matter and spirit, between body and soul, between the rational and the non-rational. For Gregory the frontier existence of humanity is pre - eminently between good and evil, and hence between being and non-being, between life and death. The idea is integrally connected to human freedom.

For our teacher Gregorios, this border zone quality of homo sapiens - is crucial. Humanity appears at its best while in its mediational role. He himself always stood at the border - between this world and the myriads of worlds within and beyond the space-time continuum, between the secular sciences and the sacred discipline, between acquired knowledge and taught ignorance (*docta ignorantia*), between mastery and mystery, between the revelatory enlightenment of the burning bush (Exodus 3:1-6) and the apophatic silence of thick darkness of the ineffable mystery of God (Ex. 24:15-18).[3]

Many Christians have construed the faith-affirmation about the meeting of God and humanity in Christ into a parochial and exclusivist doctrine that strikes at the root of all communication with the world.

But for Guru Gregorios this frontier character of the incarnate Christ was the spring board for all human dialogue and spiritual communion with the whole world. Christ the frontier being made his 20th century disciple's being also "open to all humanity in truth and love." This is what his own Eastern Christian tradition taught him. With unusual daring and humility he made his amazing pilgrimage to the *sanctum sanctorum* of natural and social sciences, of political-economic processes, of spiritual-intellectual methodologies and above all to ways of healing and restoring the whole.

His cosmic vision unfolds from his faith in the perfect union of divinity and humanity in Christ, "without confusion and without separation." On the basis of this authentic meeting of the Creator and the Created, Mar Gregorios incessantly sought to make borders transparent and transform them to be places of communion rather than lines of demarcation and discrimination. He stood up in prophetic anger against demonic borders and "pernicious dichotomies" that human arrogance erected between the white and non-white races, between the power brokers and the poor of the world, between patriarchal males and abused females, between the custodians of mainstream culture and the Aboriginal - Indigenous - Adivasi - Dalit victims of our world order.

His fight with an arrogantly smug Christianity, especially with its western brand, and the latter's agents and allies elsewhere, was fierce. His mediatorial self-understanding took him as a messenger of peace to many places where conflict and violence reigned. He flew over many a border of nations and cultures and became the herald of a new order, committed to the cause of humanity.

He repeated the mantra: "Christ is my all. Without him I am nothing at all. I share that life with all those in Christ's body. ...... And Christ's love is for all humankind, not just for Christians. It is for the whole humanity that he has died. ......"[4]

"For freedom Christ has set us free; stand fast therefore, and do not submit again to a yoke of slavery" (St. Paul, *Letter to the Galatians* (5:1).

Freedom is the pivotal category in Gregorian theology. "Freedom is also a central value for any new civilization."[5]

True freedom is the creativity to desire and will the good, to know the good and do the good. It is vested jointly in the person and in the community simultaneously.

The restlessness that one noticed in the person and work of Bishop Gregorios arose from his constant search for true freedom. He was never enslaved by any particular thought form or paradigm of reality. But with sensitivity and respect he was ever on the look-out for newly emerging theories of reality and projections of the future of our world. The freedom and creativity of the New Humanity in Christ beckoned him; he ventured in obedience.

It was from the primal experience of human freedom that he came to the reality of human sin. He took to task the great Augustine, father and fountainhead of the western tradition, for doing it in the reverse order and corrupting western intellectual-spiritual perception of reality. True to the Eastern Orthodox tradition, Father Gregorios maintained that sin as evil is alien to true humanity and that evil has no substance or eternity. It is the absence of the good. It will be ultimately eliminated from God's creation as humanity relearns to use its original freedom in the way of the good.

Mar Gregorios took history seriously. Yet, he believed that what is now perceived, even in its best, is distorted history. Space and time are tainted by the misuse of human freedom. So they are sometimes constraints on creativity. He felt their oppression in his own person.

Bishop Gregorios could easily and most elegantly adapt himself to the *Powershift Era*, the ever moving world of "knowledge, wealth, and violence at the edge of the 21st century", as Alvin Toffler puts it.[6]

This world citizen could make a smooth shift to become a "netizen" in the Internet and the highways of information technology. He was comfortable with the proletariat as well as with the new "cognitariat." He had an equal passion for our present economic order and the new order of 'softnomics' created by all kinds of software.

He found no conflict in the shifting of worlds. For him the source was one - the Holy Spirit of God: "It is the source of all knowledge

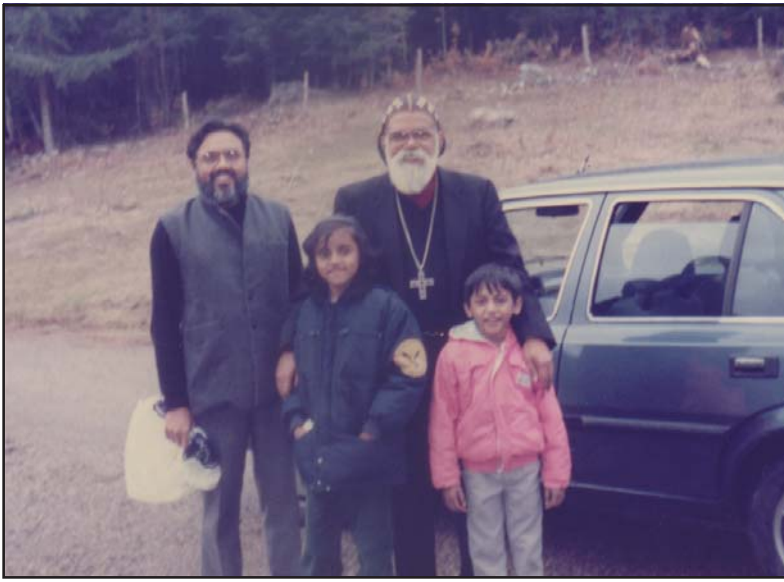

Paulos Mar Gregorios with
Fr. Dr. K. M. George,
Sushama, Abu.

Paulos Mar Gregorios at
Delhi Orthodox Centre.

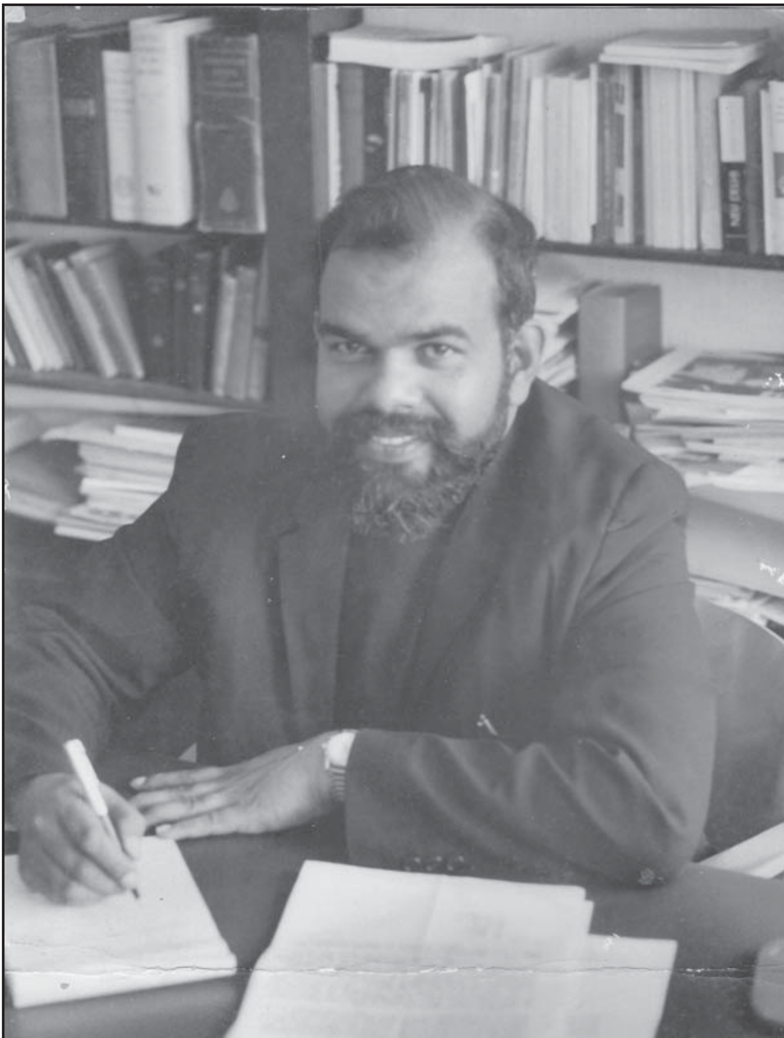

and wisdom, all skill and power. Why should we place the human activity of science and technology as having a source outside the Holy Spirit? Of course science and technology can become demonic as faith can become demonic."

"In physics or politics, economics or in biology, in the world or in the church, all genuine and true illuminations and clarification come from the Spirit. The ruler and the law-giver, the Bishop and the scientist, the computer technologist and the spiritual counsellor, all get the right skill and knowledge from God the Holy Spirit. Art and science, philosophy and faith - all are from the operation of the Spirit."[7]

Yet, seeker Gregorios wanted to break out of the chain of space and time, detaching himself from and dispossessing the world. He, however, was simultaneously called back to it, to affirm life and its beauty, to struggle for it, to be resolutely in the forefront of human warfare against the powers that be. This was his theology; this was his commitment. The love of God for humanity manifested in Christ spurred him on.

Sage Gregorios, perceived by many middle class western educated *men* as a haughty intellectual, was profoundly humble and tender hearted. Children who can see "the essential that is invisible" understood him. He admitted the limitations and fears of religious communities including his own for an intense dialogue with "the definitely superior quality of secular thought." He pleads with all religious communities "to take that risk if they care more for the created order than for the survival of their own communities." He makes the plea to the "secular" side also, because he is convinced that the redemption and renewal of science/technology, political economy and philosophical reflection need not and, may I say it, cannot take place without the participation of the religious communities."[8]

Hence the final call to both sides:

"Let us commit ourselves on behalf of humanity to turn the course of its development from evil to good, from destruction to reconstruction, from ugliness to beauty, from falsehood to truth, and from bondage to freedom, from gloom to hope, from boredom to joy. Let us do it together."

Blessed Memory to You, Father and Teacher.

Note

1. J. L. Borges, *El Aleph*, quoted in F. Fernandes - Armesto, *Millennium: A History of the Last Thousand Years*, Bantam Press, 1995.

2. Paulos Gregorios, *Last Will and Testament*.

3. Reference to Moses the Liberator and Law-giver of Israel. In his spiritually immature years Moses saw God as light. At the peak of his spiritual maturity, on the summit of Mount Sinai, he "saw" God as thick darkness. This is a favourite theme in Eastern Orthodox spiritual tradition. It relativises all earthly vision and knowledge.

4. *Last Will and Testament*.

5. Paulos Mar Gregorios, *A Light Too Bright: The Enlightenment Today*, SUNY Press, 1992, p. 234.

6. Alvin Toffler, *Powershift: Knowledge*, *Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century*, Bantam Books, 1991.

7. Paulos Mar Gregorios, *Science for Sane Societies* (Revised Edition) NewYork, Paragon House, 1987, p. 97.

8. Idid, p. 236.

4

Conciliarity and Communion: The Witness of Paulos Mar Gregorios

Orthodox ecclesiological self-understanding reached a particularly articulate phase in the context of the 20th century ecumenical movement. Conversations with the churches of Reformation especially within the framework of the World Council of Churches on the one hand, and with the Roman Catholic Church since Vatican II on the other hand, have brought together Orthodox resources for a renewed reflection on ecclesiology. Interestingly enough, the ecumenical movement as represented by the WCC facilitated a theological reconciliation within the larger Orthodox tradition itself between the family of pre-Chalcedonian Oriental Orthodox Churches and that of the Chalcedonian Eastern Orthodox Churches of the Byzantine liturgical heritage.

Two Families of Churches

In the WCC the Orthodox Churches are grouped into two families - the Eastern and the Oriental. It was in the 20th century ecumenical context that the expressions ‘Eastern’ and ‘Oriental’ were routinely used to distinguish these two families.[1] “Eastern” refers to the family of Churches in the Byzantine liturgical tradition in communion with the see of Constantinople (Ecumenical Patriarchate) like Churches of Greece, Russia, Rumania, Bulgaria and so on. These are the Orthodox Churches which accept the seven Ecumenical Councils as of fundamental doctrinal and canonical importance. They share the same liturgical texts and practices. Sometimes these Churches are referred to by the other family of Oriental Orthodox Churches as the Chalcedonian Orthodox since the Council of Chalcedon in 451, the fourth ecumenical council for the Eastern Orthodox, was the point of separation for the Oriental Orthodox.

The other family, namely the Oriented Orthodox, once wrongly called Monophysite, consists of the Armenian, the Coptic, the Ethiopian, the Indian (Malankara) and the Syrian Churches. Very recently,

in the aftermath of the political division between Ethiopia and Eritrea, a separate Church called the Eritrean Orthodox Church, formerly part of the Ethiopian Orthodox Church, was created.

The main conflict was in the area of Christology - how the divine and the human natures are united in the person of Jesus Christ. However, strong political, cultural and social factors also played a part. The differences resulted in the breach of communion between these two Eastern families which, in spite of separation, maintain to this day a remarkable unity in theological approach, liturgical-spiritual ethos and general church discipline.[2]

The Christological differences between these two families were resolved in a series of unofficial and official dialogues between the two families since 1964. Both families now acknowledge each other as holding the same apostolic faith in spite of the Christological misunderstandings in the distant past. What is interesting to us is that these two families though separated for about 1500 years since Chalcedon maintained the same ecclesiology. In spite of the Christological disputes around the Chalcedonian definition the Oriental Orthodox have accepted the disciplinary canons of Chalcedon that pertained to ecclesiological issues.

As the result of the unofficial dialogue, a consensus emerged. Both sides could affirm together “the common Tradition of the one Church in all important matters - liturgy and spirituality, doctrine and canonical practice, in our understanding of the Holy Trinity, of the incarnation, of the person and work of the Holy Spirit, on the nature of the Church as the communion of saints with its ministry and sacraments, and on the life of the world to come when our Lord and Saviour shall come in all his glory” (Geneva, 1970).

The official dialogue confirmed this: “We have inherited from our fathers in Christ the one apostolic faith and tradition, though as churches we have been separated from each other for centuries. As two families of Orthodox Churches long out of communion with each other, we now pray and trust in God to restore that communion on the basis of the apostolic faith of the undivided Church of the first centuries which we confess in our common creed” (1989, Egypt).

In all matters related to issues with ecclesiological implications in the WCC and the modern ecumenical movement in general, both families maintain the same position. The issue of ecclesiology was behind the creation in 1998 of the Special Commission on Orthodox Participation in the WCC and the changes that resulted from the Commission's work with regard to the self-understating, style and perspective of the WCC.[3]

This became possible largely because of the solidarity of the two families of Orthodox Churches and their common ground and shared perspective in ecclesiology as the key issue in ecumenism.

Conciliarity and Communion

Conciliarity and communion belong to the core of Orthodox ecclesiology. Both concepts have been placed at the center of the ecumenical movement as it seeks the unity of divided Christians (For the sake of brevity and clarity we will present some aspects of the views of two prominent and well-respected contemporary Orthodox theologians, one from the Oriental Orthodox family, namely Metropolitan Paulos Mar Gregorios of New Delhi (Indian Orthodox Church) and Metropolitan John of Pergamon (Greek Orthodox Church) who both fully agree on the crucial importance of these two themes.) Paulos Mar Gregorios was one of the chief architects of the dialogue between the Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches. One of the Presidents of the WCC, he was Associate General secretary of the WCC, and member of the Joint Working Group between the Roman Catholic Church and the WCC. He was also deeply involved in the work of the Faith and Order Commission. He brought to Orthodox and ecumenical theological reflection a particularly Indian/Asian sensitivity of a rich inter religious and spiritual heritage.

Mar Gregorios traces the origin of the idea of Council, from which comes the word Conciliarity, to the Hebrew biblical *sod*, the secret, select assembly with administrative authority or intention to plan an action (Ps. 55:14, 83:8). Its Aramaic equivalent is raz, a Persian loan word (council, mystery) which was translated in the New Testament as *mysterion* (mystery) and not *sunodos* (synod). In this connection he also considers the N.T. word Koinonia or communion. The N.T.

speaks about the union between God and humanity in a bold way. This is understood to be the mystery of the union between God and the human beings in the Spirit. It is in the mystery of the Eucharist that this union is expressed. According to Mar Gregorios, we share in the mystery-the council character of the Body of Christ. What we call council (synod) in the Church is only one expression of this sharing. It does not exhaust the mystery.

Since the Church is conciliar by its very nature, conciliarity is not confined to the formal councils of the Church. It pervades all aspects of the life of the Church. The Russian word *sobornost* used in this connection would mean something like 'council-ness' of the Church. Gregorios points out some aspects of conciliarity as understood in the Orthodox ecclesiology:

- Communion in mutual love.
- Communion in the Spirit with God and with each other expressed in the Holy Eucharist.
- A sharing of each other's sufferings, needs and resources.
- A conciliar pattern of leadership such as is envisaged in the college of presbyters presided over by a bishop and assisted by deacons and people.
- Regular conciliar gatherings at various levels.

Mar Gregorios thinks that we cannot bring about unity by developing new conciliar structures. What we need to develop is the quality of love and wisdom, humility, faith and true hope within each Church and between Churches. Conciliarity is love in the truth with faith and hope. The real unity is eschatological, and conciliarity belongs to the eschatological fullness of the Church. In the historical realm, this is only partially fulfilled.

Gregorios warns that the notions of the 'Local Church' and the 'Universal Church' and their inter-relationship as they are generally understood can sometimes be theologically defective. According to him the idea that the Local Church should have communio among themselves appears to be based on a particular conception of the

relation between the "Local Church" and the "Universal Church."

The tradition in the West that conceives of the Universal Church as composed of local churches is based on a part-whole relationship. In this model, the local church is not complete in itself and is dependent on the universal church for its life and ministry. The bishop's authority is never complete, even in his relation to his diocese (local church). He needs authorization from and is dependent on the central authority of the universal church.

It is recognized that this pattern is not limited to the Roman Catholic Church. In the Eastern patriarchal system this tendency was visible. However, there it was less rooted in theology than in an imitation of the Roman / Byzantine imperial structures. Ecclesiastical authority in the East was often seen as parallel to civil authority in the Constantinian era.

Mar Gregorios points out that the one exception to the above pattern seems to have been Egypt. The bishop of Alexandria had jurisdiction over the whole of Egypt from very early times. The Council of Nicaea in 325 recognized an ancient custom in its canon 6. The Council used the Egyptian pattern as a model for all Patriarchates. The Roman Patriarchate's authority and jurisdiction were conceived as similar to that of Alexandria over Egypt. The single bishop of Alexandria had jurisdiction over the Church in the whole of Egypt. However, in the Diocese of Orient associated with Antioch, it is the bishops collectively who are given the responsibility for administration. Only *presbeia* or rank of honour is given to the bishop of Antioch.

In the patriarchal pattern no single bishop was given universal authority, his jurisdiction being limited to one geographical region, usually a Diocese of the Eastern Roman empire. A good example is the Ecumenical Patriarch of Constantinople who was not given authority over the whole Oikoumene despite the title. He had *presbeia* or rank of honour after the bishop of Rome as stipulated in the 3rd Canon of the Council of Constantinople (381).

It is pointed out by Mar Gregorios that in the patriarchal pattern, the concept of locality was extended beyond the civil province in such a way that a bishop (eg. of Alexandria) or one group of bishops

(Synod) had jurisdiction over five or six provinces but never any universal jurisdiction over the whole Church as in the Roman papal pattern. Although the papal pattern first developed in Egypt, it never made universal claims.

Mar Gregorios says that in spite of the fact that an Ecumenical Council was conceived as having universal authority, the early conciliar period did not generate the idea of a 'universal church' with a universal central authority in the minds of the Fathers. He thinks that the Eastern tradition was reluctant to speak about a universal authority for the universal church as in the Latin tradition in the West, because the East had a different understanding of the status of the Local Church in relation to the Church Catholic.

He clarifies these notions - Local Church, Universal Church, and Church Catholic as follows:

"By the Local Church we mean the community of Christians in communion with and shepherded by the diocesan bishop; by Universal Church people usually mean the world-wide Christian community as constituted in a single unit in communion with and shepherded by the Bishop of Rome as Universal Pastor; and by the Church Catholic we mean the Body of Christ spreading throughout space and time. The distinction between Church Universal and Church Catholic is of crucial and decisive importance."

Now the question of the relationship of the local church to the Church Catholic on the one hand and to the Universal Church on the other hand is raised. Is the local church a constitutive part of both?

The patristic consensus in both the East and the West is that the Church is one. But the Eastern Fathers when they spoke of the *miaecclesia* (One Church) they were not speaking of the universal church, but of the Church Catholic of all places and all ages.

As to the question of communio between the Local Churches, it is clear that "no Local Church exists except in communion with the one Body of Christ with which other Local Churches are also in communion."[4] Gregorios, however, admits that no pattern existing at present can adequately express the communion between Local

Churches because of division in the Church. He points out some of the essential signs of communion as follows:

• The Eucharist is the primary expression of *communio* between the local Churches. We not only remember each other in the Eucharist, but in our communion in the Body of Christ, we have communion with all other Local Churches.

• The communion of the bishops is an expression of the communio between the local Churches. This can happen in the synods of bishops within and between the Local Churches. This sign is less essential and indispensable than the Eucharist.

• Although the universal councils or ecumenical synods can be useful and beneficial, historically they have never achieved the communio of all Local Churches. They were more imperial than universal. The Churches of Georgia, Armenia, Parthia, India, Nubia, and Ethiopia, those ancient Christian communities that flourished outside the Roman Empire, do not appear to have participated in the universal councils. It does not appear that universal councils are necessary or essential signs of communion.

• Agreement on Tradition is an essential sign and the basis for communio between the Local Churches. The concord of bishop also depends on this agreement on Tradition.

• The Oriental Orthodox Tradition resolutely holds the view that no one bishop can be the visible principle of unity for the Church Catholic though it appears that a supreme pontiff with a universal jurisdiction would be a pragmatically desirable and useful sign of communio between the local Churches.

• Love and trust are above all the essential requirements of communio between the local Churches.

(Extracts from a larger paper on the eeclesiology of Paulos Mar Gregorios and John Zizioulas presented at the Consultation on Ecclesiology held at St. Deiniol's Library, Hawarden, Wales, UK in January 2007 sponsored by Liverpool Hope University and Chichester University, England.)

(From: Sahayatra, Nov.-Dec, 2006)

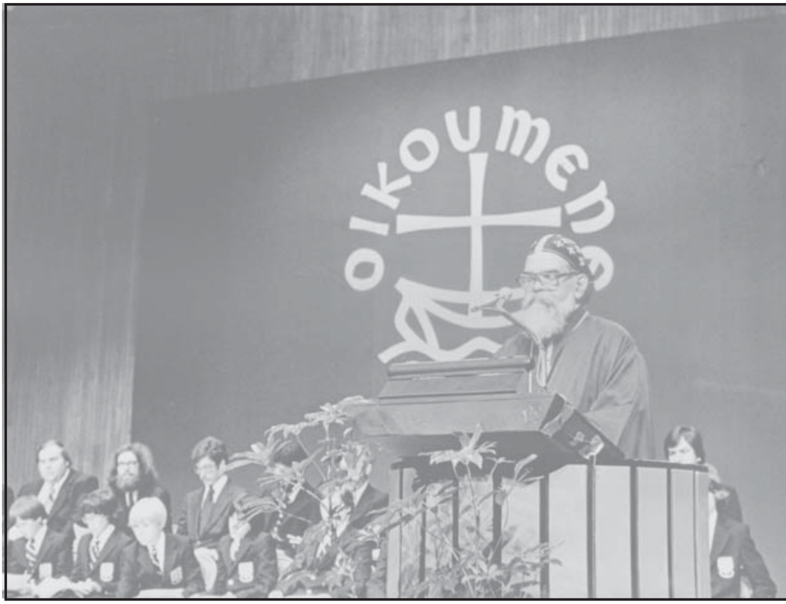

Paulos Mar Gregorios at MIT Conference, 1979.

Paulos Mar Gregorios with Nitya Chaithanya Yati, 1995, Trivandrum.

5

Science and Civilisation: The Critical Vision of Paulos Mar Gregorios

Metropolitan Paulos Mar Gregorios was the moderator of the famous conference on *Faith, Science and Future* organized by the WCC at the MIT, Boston, USA in 1979. His contribution to the debate between 'science and religion' left a deep impression on the elite gathering of some of the best scientists and theologians present there.

Apart from his work associated with the organizing and running of this conference Mar Gregorios had always showed great critical concern for the project of science and secularism. His interest in the nature of science was part of his overriding quest to understand the nature of Reality. He recognized the key role played by science and technology in shaping the category of 'the secular' and the nature of Reality as perceived by the secular world view. He sought to examine the roots of this issue in his brilliant works on, 'Enlightenment East and West' and other writings. We give below, very briefly, some aspects of the critical position of Mar Gregorios in his own words with respect to the nature of science and its perception of Reality.

Children of Enlightenment:

Mar Gregorios begins to examine the philosophy of modern science with a critical look at the foundations of the Enlightenment, the great "cultural - intellectual process that emerged in Europe in the eighteenth century and is now spreading to the rest of the world.[1] The two central elements of this process were the overthrow of the authority of tradition and the enthronement of critical rationality in its place. Thus the Enlightenment Movement actively promoted the abandoning of socially held dogmas and beliefs in its quest for the rational, the universal and the readily demonstrable.[2]

The Enlightenment movement represented "the full flowering of Western civilization and its values and orientations." It is the source of modern western science and technology as well as that of western concept and practice of the secular.

Mar Gregorios thinks that Enlightenment has entered its old age with the consequent loss of physical vigour and an increase in wisdom, especially since the seventies of the 20th century. But the three older children of the movement are alive, though not quite well. The three children are modern science / technology, critical rationality and the democratic institutions of government and decision making. They, thinks Mar Gregorios, are much less dogmatic today than in their earlier phase.[3] Consequently, i) Science does not seem to claim any more that it is the only way to knowledge and that all other knowledge are either false or nonsense. 2) Critical rationality of the individual is not any more absolute. It does not claim to make sense of reality without reference to any tradition or external reality, 3) Democratic institutions do not seem to make any absolute claim that their decisions are the result of a social contract that no one can question.

Critiquing Critical Rationality

"Science and technology, the most treasured product of the European Enlightenment and western civilisation"[4] has been reinforcing the Enlightenment and vice versa for more than two centuries. Mar Gregorios believes that going beyond the assumptions of Enlightenment requires transcending science and technology. But why should one transcend them? Mar Gregorios, in spite of his criticism of Enlightenment rationality, positively appreciates the affirmation of the human in that great western movement. He also has appreciation for the great achievements of science and technology for the welfare of humanity despite his criticism of the bondage of present scientific enterprise to industrial - political - military vested interests. So why transcend?

Modern science's claim that we can arrive at *objective truth* by following the scientific method is not substantiated by our scientific experience. The subject - object distinction is essential for scientific method. Although this has produced some "operational truth" within certain limits, the subject-object distinction and the notion of objective truth based on it do not hold good at deeper levels of scientific experiment like for instance, the level of sub-nuclear particle physics. Our traditional con-cepts of truth and knowledge become meaningless

here. Science's critical rationality itself can reveal the irrational and the 'unreason' within Reason at several points.

Invoking philosophers of science and thinkers like Karl Popper and Wesley Salman, Kuhn and Feyeraband, Heidegger and Hebermas, Mar Gregorios points out that the contemporary science's truth claim is conditioned by cultural, political and social parameters of western civilization, and that other forms and modes of truth and rationality are possible in cultures unaffected by the western mindset. The problem according to Mar Gregorios is that the light of the western Enlightenment has been too bright that it obscures all other lights in the sky and thus positively distorts the world we see in that light.

Dogmas of Science Re-examined

In order to unveil "Reason's Unreason" in the Enlightenment, Mar Gregorios critically reviews ten assumptions of the modern western scientific enterprise and its principle of critical rationality:[5]

1. Naive realism assumes that there are subjects and objects and that the subjects can know the objects as they are. According to this view, what cannot be known is not real or non - existent. Enlightenment rationality has no notion of transcendent knowledge that overcomes the opposition between the knower, the known and the knowledge.

2. Truth is essentially an ongoing quest, and not a concept, idea or proposition as understood in the Enlightenment. Truth is what is, not what is stated. A valid proposition about truth can be a help in the quest, but is itself not the object of the quest.

3. Language *is* understood as the primary and the most important means of communication. However, any absolutisation of the linguistic or literary communication as the only means of communicating truth is to be questioned. Non-verbal forms of conveying truth is as important as the linguistic one.

Enlightenment has overplayed the roles of language and conscious mind. Symbol, myth and ritual have been qualified as irrational by Reason. This is now being thoroughly reviewed.

4. Epistemology or theory of knowledge has been used in modern

Paulos Mar Gregorios with Priests of Delhi Diocese.

scientific disciplines as the guarantor of truthfulness. All forms of “scientific’ thinking begins with the critical examination of the questions how do we know? No role of religion or scripture or other external authority is recognised in scientific epistemology. But it has failed to guarantee truth. Except for some operational purposes, the scientific knowledge yielded by epistemology remains unproved.

5. Conscious reason is understood by the Enlightenment as the instrument of knowing. But there are other ways and levels of knowing like the one we receive through meditation.

6. Scientific explanation of anything heavily depends on the principle of causation. But in non-western religions like Buddhism, there are different logical ways of explaining reality without idolising causality. The famous Jungian “synchronicity” is an example from the west itself.

7. Enlightenment considers measurement based science as a way to precise knowledge. But measurement is possible only within a limited time-space entity. Ways of knowing reality that cannot be measured by scientific reason exist in our world.

8. One of the unexamined assumptions of modern science is that the universe exists in itself and by itself. In this assumption, God is an unnecessary hypothesis. But theoritical insights into such things like Multiple Possibility Universe, dark matter and other cosmic phenomena raise a big question here. Non-western and so-called primitive cultures have produced better models to understand the reality of the universe.

9. Time and space are considered as given in our modern science. But the ancient question whether they exist independent of our consciousness or whether they are just products of our mind is gaining currency in scientific circles. European secularism will falter once we recognize in our logic the contingency of the time-space reality and its transcendent dimension.

10. Modern European rationality conceives the linear character of evolution, development and progress as axiomatic. This has absolutised our present western mind-set and the reality it conceives

as final. Alternate visions of change and progress coming from other cultural settings radically question the progressist notion of history and time-space reality.

Mar Gregorios hopefully looks ahead for a new form of civilization radically different from the contemporary dominant western model. The new civilization will mean learning other ways of knowing, related to art and poetry, to intuition and imagination, but perhaps also to faith, hope and love, to rite and ritual, to religion and the mystical experience."[6]

A major question Mar Gregorios attempts to tackle is whether critical rationality, the essence of Modern European Enlightenment can be conceptually reconciled and related with the transcendental or mystical experience of 'religious enlightenment', fundamental to Indian identity."[7]

This, according to him, is the key to the dialogue between science and religion.

References

1. Paulos Mar Gregorios. *Enlightenment East and West*. Indian Institute of Advanced study. 1989, Shimla. p. III.

2. Ibid..

3. Ibid.. p. 58

4. P. Mar Gregorios. *A Light too Bright: The Enlightenment Today,* State University of NewYork Press. 1992, p. 131.

5. Ibid., p. 148 f.

6. Ibid., p. 113.

7. Mar Gregorios, *Enlightenment. op. cit.* p. VIII.

(*Sahayatra*, Nov.-Dec, 2004)

6

Freedom, Love, Community

Freedom, Love, Community - No better words are there to express the world of thought and the vision of Metropolitan Paulos Mar Gregorios. His quest for freedom has been a long struggle, intense, committed and thoroughgoing. It continues to inspire and at times provoke men and women around the world. His search is for an unusual combination of disciplined power, love and wisdom manifested in a community as the pre-requisite for authentic human freedom. It is the depth and freshness of this vision that is at the root of its power of provocation and inspiration. He witnessed at close quarters the crumbling down of traditional forms and structures of authority, from imperial to professorial. He had the privilege of assisting in his own way at some of the historic movements of human liberation - of students, blacks and women.

Metropolitan Gregorios has consistently sought to interpret to us the integral relation between freedom, love and community. Freedom comes easily to the fore-front of his thought. He recognizes it as ‘the invariable concomitant of true love’ and the authentic expression of the living community of the Spirit. Only such communities where true freedom grows in love can become the matrices of a sustainable human civilization where justice and peace embrace each other.

The sweeping and amazing interest of Metropolitan Gregorios in science and technology, in religions and philosophy, in peace and justice, in economic theories and political models has but one single focus - the Kingdom of God. Human beings are to participate in this Kingdom not as passive subjects but as kings. God in Christ has called humanity to share his own Kingship. Every creative impulse in mankind is one step forward to the realization of humanity’s royal destiny. But God the King is also a good shephred. His kingly authority is rooted in his self-sacrificing love and service for the sheep as Christ exemplified it in his own life. So for Mar Gregorios any form

of human authority to be genuine and conducive to human freedom must basically be a shepherdly authority.

Metropolitan Gregorios does not consider human nature to be stationary or incapable of moving towards good because of sin. His conviction that man is created good and that sin is alien to true human nature is basic to his very dynamic Christian vision of man. Human nature is a task to be achieved. Transfiguring human nature in the direction of the good is possible. It is to be realized in freedom and love and with the help of the sustaining structures of a freedom-fostering community open to all. In shaping this vision Mar Gregorios acknowledges his great debt to his namesake the bishop of Nyssa, that amazing Christian mind of the fourth century produced by the Asian-African tradition of Christianity. The astounding contemporaneity of Gregory of Nyssa has been abundantly made clear to us in several of the works of Mar Gregorios. It was this Gregorian vision which persuaded Metropolitan Gregorios to take a critical stance with regard to the Augustinian distortion of faith and the 'intellectual pseudomorphosis' of Christianity deep rooted in the Western tradition. Instead of seeing God, man and the world as three disjunct realities as taught by some of the most brilliant of Western teachers, Mar Gregorios holds on to an integral vision of reality in which the whole order of creation continuously ascends to share the very goodness of the Creator in love, joy and freedom. The union of God and man initiated in Christ is an eternal process which sets no limit to human growth in mind and spirit. This integral vision carries tremendous significance for all areas of human concern and pursuit, from Ecology to Political Economy, from Particle Physics to Parapsychology.

Mar Gregorios places his final trust in the Holy Spirit of God who perfects the creation through a variety of modes and operations. Whether in the community of faith or in the scientific community it is the same Spirit that creates, relates and fructifies. The Spirit makes possible today a celebration of our faith and freedom in Christ as an antidote to the overcelebration of faith in our times. This celebration is at the heart of the projected human community where 'work is play, where the reality principle and the pleasure principle are mutu-

ally reconciled.' Presenting in a coherent way the polyvalent mind of Metropolitan Gregorios and interpreting to the world the implications of his integral and dynamic vision is a great task yet to be accomplished by those discerning persons who understand and love him.

(*Freedom, Love, Community*, Ed. Fr. Dr. K. M. George, 1985, CLS, Madras, pp. iii-v)

Paulos Mar Gregorios with Dalai Lama

7

Towards A New Humanity

This book is an offering of love to Metropolitan Paulos Mar Gregorios by some of his distinguished friends and grateful students. It pays homage to his unusual intellectual and spiritual journey. It gratefully recognises his ardent, life-long search for a radically new human presence sustained in justice and love and enlightened by the transcendent divine presence.

Gifted with a penetrating intelligence and remarkable clarity of mind, Metropolitan Gregorios has attracted disciples in many parts of the world and in varied disciplines. They constantly draw inspiration from his seminal insights into the nature of reality. His abiding fascination for the ever-receding frontiers of human knowledge and his passion for shaping the icons of humanity's future, mark him out as a teacher of an uncommon wisdom. Sophia, the primordial creative wisdom of God, beckons to him secretly from the depth of his being.

While confidently discerning the new and the good in the scientific technological culture, he is firmly rooted in the philosophical-spiritual tradition of the Eastern Christian and Indian heritage. His constant dialogue with the secular in all its splendour has led him to the conviction that critical rationality and transcendental religious experience can be fruitfully reconciled within the matrix of a new humanity held in a creative tension between the twin poles of "mastery and mystery." His multifaceted intellect and polyvalent inquiries sometimes baffle those who attempt to understand him through familiar categories. No single frame or label corresponds to his elusive figure.

As a restless pilgrim, Mar Gregorios is never content with the mediocre. He is eagerly on the look-out for transcendent openings within the ordinary structures of our reality. At the core of his vision is the Eastern patristic perception of the dynamic fathomlessness of God's being and the never ending participatory ascent (*anabasis*) of the human spirit. In a spiritual sense, his restlessnes incarnates an old ascetic-monastic quality of *peregrinatio* - spiritual wandering in a

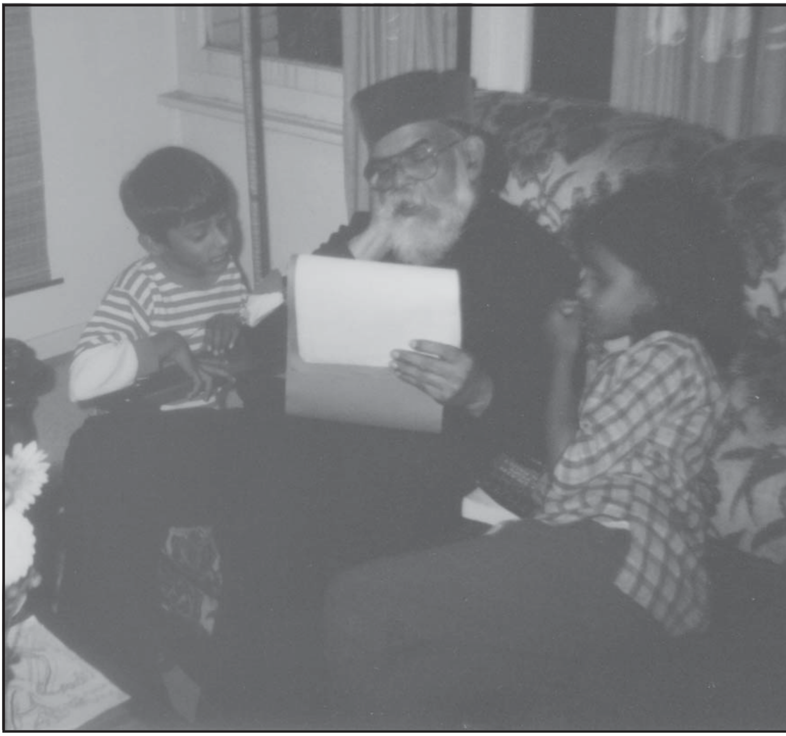

state of homelessness, detaching oneself from the structures of the present order of reality, ever searching for the glow of transcendence. However, true to the spirit of incarnation, he is also deeply committed to the issues of science and civilisation, ecology and economics, politics and spirituality, philosophy and culture.

His theology of incarnation upholds the offering of all the riches and beauty of the physical creation to God in an act of thanksgiving. He vehemently resists all attempts to transform divine incarnation into a ground for the acquisitive-possessive drive of greedy human beings. Nor does he permit his informed interest in secular disciplines to be chained to any reductionist paradigms. His abiding concern is with the blossoming of humanity as the "frontier being", playing the creative mediatory role between the material and spiritual orders of reality.

Mar Gregorios is most joyful with little children and saintly human beings - signs in our world of unselfconscious transparency to the source of our being. The guileless sense of wonder of the child and the 'learned ignorance' of the sage could be marks of the new humanity in Christ.

As a deeply sensitive human being, Mar Gregorios resists spontaneously all forms of arrogant domination and exploitation. Confrontations become inevitable. His compassionate stand for the marginalised and the oppressed, for the sick and the suffering, for the tribals and indigenous peoples is the other side of the man. Human freedom as the creativity of the good and the shaping of the common good becomes central in his vision of a new humanity. The intense spiritual struggles he wages make him deeply a human being and a trustworthy guide for those who care to travel with him beyond the high walls of our familiar fortresses.

We are deeply grateful to the friends and colleagues of Mar Gregorios who joyfully contributed to this volume. Our sincere thanks are due to the Revd. James Massey and his colleagues at the ISPCK for offering to publish it in a very short time.

(*Towards a New Humanity*, Eds. Fr. Dr. K. M. George, Fr. Dr. K. J. Gabriel, 1992, ISPCK, Delhi)

8

Philosophy: East & West

In the Indian classical intellectual tradition one hardly distinguished between *philosophy* and *theology* - two words we have inherited from the modern west. The Sanskrit word *Darsana* in its complex plurality comprised both the search for wisdom (*philosophia* in the classical Greek sense) and the search for the knowledge of God or transcendent reality (*theologia* in the European sense) though there are alternate words in India like *Brahmavidya, Paraavidya* and *Atmavidya* signifying the spiritual quest for the ultimate truth.

Until the rise of Scholastic theology and Schoolmen like Thomas Aquinas in the 13th century Europe, there was no clear-cut distinction between philosophy and theology in the west either though Christian theologians in general had differentiated revealed faith from 'pagan' wisdom. For the Scholastics, theology was the 'queen of sciences' (*regina scientiarum*), and philosophy was 'the handmaiden of theology' (*ancilla theologiae*). The beginnings of the modern university system are traced back to this period in France, England, Italy and other European centres.

By the time of the rise of modern scientific methodology and the 18th century European Enlightenment, theology began to lose its position as a science, let alone the queen of sciences. In the 20th century, theology almost completely lost its scientific-academic credentials in the western secular university system. Experimental and exact sciences began to look down upon theology and its truth-claims as having no objective and verifiable ground. Philosophy too suffered though even physical sciences were once called 'natural philosophy.' Isaac Newton's significant work in mathematics and physics was titled *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*. A relic of the past, the degree of Ph.D (*Philosophiae Doctor* or teacher of philosophy) continues to be granted in most universities today in liberal arts as well as in exact sciences. The faculties of philosophy, however, lingered though they had to abandon the traditional

metaphysical concerns and re-examine its epistemology in line with the secular scientific approach.

Dr. Paulos Mar Gregorios, a true philosopher and polymath endowed with a versatile mind, who tirelessly explored ever new horizons of knowledge and wisdom in the west as well as in the east, is fully aware of the dilemma of philosophy and the dethronement of theology in the modern academia as he takes us on a rewarding trip to the multidimensional universe of human thought across the ages. Most of the chapters in this volume were originally delivered as oral presentations in different parts of the world over the span of several decades. His listeners and readers constituted a broad spectrum of people from different continents and vastly different ideological and cultural persuasions.

Ever since his university days in the USA, Mar Gregorios (then Paul Verghese) painstakingly acquainted himself with the intricacies of western thought over the centuries. He was also a serious student of the venerable philosophical traditions of India and of Asia in general, and he critically upheld the great and complex legacy of Buddhism, Jainism, the Vedanta and other schools of Indian *Darsana* as well as the intellectual heritage of eastern Christianity as providing an array of interesting alternatives to the brilliant but misdirected western philosophical enterprise.

Some aspects of his incessant search and his intellectual-spiritual openness to the great endeavours of the human spirit are reflected in this volume. It is with much reticence and deep humility that I write these words of introduction to the writings of Dr. Paulos Mar Gregorios. My only credential is that he had taken me on board as a modest disciple of him while he was teaching in this world.

With his characteristic breadth and wholeness of vision, Dr. Paulos Mar Gregorios provides us with a staggering view of philosophical investigations both in the east and the west, from Neoplatonism to Post-modernism, from *Madhyamika* Buddhism to Marxist materialism, from Dignaga to David Bohm. His frame of mind is such that the contours of the philosophical system and the subtle connections between the major streams of thought in Hellenistic, Indian and West

European traditions emerged in his consciousness with a natural ease and clarity. This unusual capability to perceive ideas and events in their underlying connectedness and in view of their teleological intent lifts his philosophical reflections from the common plane of dreary academic discourse and makes them an intellectual bonanza to his listeners and readers.

Let me very briefly refer to some of the major themes in this book:

The late twentieth century intellectual climate in many parts of the world shifted in favour of the holistic perception, probably in reaction to the too analytical and fragmentary approach of physical and biological sciences. Mar Gregorios is certainly a lover of the holistic approach to reality. However, he shows us that the notion of the whole is far more complex than we usually assume. He says that in the light of observations at the micro, macro, mega levels of the physical universe and the mental level of the perceiving subject. 'The Whole is not available, either to conceptualization or to descriptive symbolic or linguistic depiction. Neither concept nor language can grasp the whole'. He affirms these as a caveat against falling into delusions about knowledge and concepts that we have. Even thinkers like Fritjof Kapra and David Bohm, in spite of their enticing popular ideas seem to proceed as if a conceptual-mathematical representation of reality is possible. Mar Gregorios, at this point, would refer to *Madhyamika* Buddhist thinkers like Chandrakirti and Nagarjuna, who would go beyond the western dichotomies of static-dynamic or conceptual-apophatic to the non-conceptual quiescence of all mental activity.

Considering some element of commonality between Buddhist and eastern Christian traditions in their approach to wholeness as non-conceptual but experiential, Mar Gregorios says: "We cannot know the Whole, but the Whole makes it possible for us to fit into it and there to find bliss and peace."

Paulos Mar Gregorios was a regular visitor and speaker in several academic and ideological circles in the then Soviet block countries, especially in the late 1970's and 1980's. His commitment to the Socialist ideal of society and his abiding concern for world peace had been often misunderstood by his distant critics as his strong predilection to

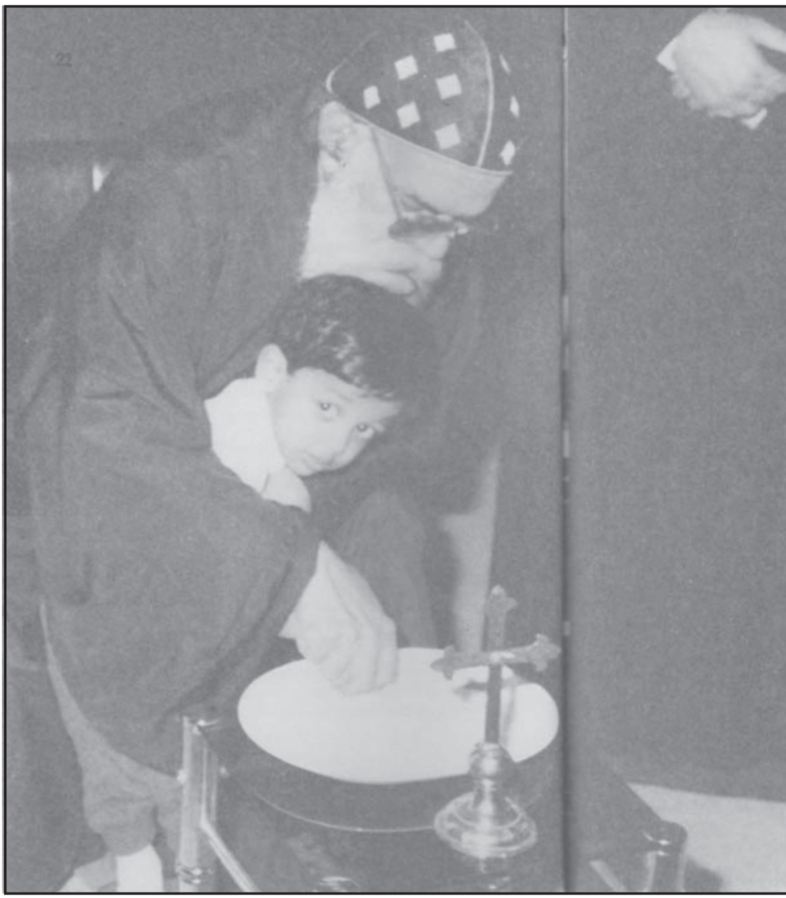

Paulos Mar Gregorios at Delhi Orthodox Centre.

Communism. But he always remained a creative and open critic of the Soviet Communist regime while generously acknowledging the Marxist analysis of human social and economic order as a valuable tool that can engage Christians and other people of faith for a new dialogue in view of a humanity rooted in justice and peace. True to his intellectual vocation Mar Gregorios started a very dynamic dialogue with Communists both Left and Right persuasions in his home state of Kerala, where democratically elected Communist governments came to power since the 1950's. Well known Marxist theoreticians like Sri. P. Govindapillai publically acknowledged Gregorios as his Guru and as one of the personalities who transformed the intellectual landscape of social thinking in Kerala.

As a philosopher, Gregorios would not spare such fundamental methodological questions as the emergence of meaning- how to derive meaning of life and of history- as part of his dialogue with the Marxist-Leninist line of perceiving reality. At this point he would become vehemently critical of "the *individual,* that notorious entity created by the society of free competition". He would take the discussion to a new plane far above the conventional western categories of individual and society. Meaning is not given to us, says he, on a platter. We need to work it out and we need to face many hurdles in our search for meaning. In the context of Marxist-Non Marxist dialogue, Gregorios would identify 'the methodological problem of standard and criteria for deriving meaning' as the first hurdle.

While fully recognizing that science, technology as well as the underlying scientific methodology are the most splendid contribution of the modern western civilization to the world, Mar Gregorios is keen to provide a philosophical critique of this most powerful human accomplishment from the perspective of non-European cultures. He considers that the scientific methods developed in the west since the time of Francis Bacon and Descartes and definitely shaped by the eighteenth century Enlightenment is but a part of an evolutionary process within a particular cultural frame. The whole western enterprise, from Newtonian or Classical Mechanics to Quantum theory and beyond, bears the mark of its origin in a particular culture and in a particular point of history namely the effective European cultural

evolution. “Science becomes universal as European civilization becomes universal, not because of science’s intrinsic universality which many take for granted.” The cultural specificity of Europe is integral to modern science as we know it.

Gregorios affirms that science raises some fundamental questions regarding our perception of reality which the present scientific logic and methodology are unable to answer or which science is not yet mature enough to handle. For example, the questions raised by Quantum Mechanics, especially its Copenhagen interpretation, regarding indeterminacy and unpredictability as well as non-locality and non-local causality cannot be answered by science at this point of evolution. We have no strictly ‘scientific’ means to understand non-spatio-temporal reality that is now being open to us through the Quantum quest. Gregorios simply hopes that “science is of sufficient maturity now to recognize that some of these questions could legitimately be answered in ways other than scientific.” By “other than scientific” he means primarily art and literature, poetry and music, drama and dance, myth and ritual, cult and mysticism.

This way modern science is required by its own logic to liberate itself from its inherent cultural assumptions and its exclusive truth-claims of universality, objectivity and valid proof. Gregorios affirms that since modern science developed in the age of secularism and colonialism in the west, it needs liberation from the socio-economic captivity to war and profit and from its own negative effects due to reductionism and operationalism in relationship and ways of perception that obscure the transcendent dimension.

Confluence of cultures is a theme dear to the mind of Mar Gregorios. There are very interesting insights emerging from his overview of the classical cultural traditions of Mesopotamia, Greece, Persia, Egypt and India and the cultural exchanges in the Alexandrias founded by Alexander the Macedonian Greek conqueror who was a disciple of Aristotle. He had philosophers in his retinue as he marched to Persia and India with his army. His meetings with the “naked philosophers” of India, for example, were more than casual incidents of curiosity but had a profound resonance on the interaction between

Paulos Mar Gregorios with Karan Singh

Paulos Mar Gregorios with Baba Virsa Singh

the philosophical traditions of the ancient cultures like India and Greece.

Mar Gregorios suggests that Ammonius Saccas, the mysterious sage and scholar who was teacher to Plotinus and Origen in the third century CE would have been either an Indian himself or one well versed in Indian philosophical-spiritual heritage. Mysticism that arose in the Neoplatonic tradition, deeply influencing the later Christian mysticism in the west and the east, may thus be of Indian origin in its core. Further inquiry into the intellectual-spiritual encounter that happened in the Egyptian Alexandria might reveal the mutual connections between the ancient civilizations of India and the Mediterranean world.

It is interesting in this connection that the recent archeological excavations at Pattanam near Kodungallur, the ancient seaport on the Malabar coast of India, have already brought more light on the trade connections of the spice country of Kerala in India with the Persian and Roman Empires, Greeks and Jews already in the pre-Christian era. Mar Gregorios says: "The Indian element in Plotinus' thought, for me at least, has to be traced to the *upanishadic* view of the relation between *Brahman, Atman* and *Jagad."*

Mar Gregorios, however, is concerned about the plight of the contemporary Indian Philosophy which, according to him is largely in orthodox Brahmin hands and suffers from its failure to take the unorthodox Indian systems seriously. "The liberation of Indian Philosophy today demands emancipation from these prejudices and a willingness to learn from Nagarjuna just as much from Sankara, from Mahavira just as much from Ramanuja or Madhva." He sets the task for the Indian Philosophy as finding more creative relating of the *Paramarthika* and the *Vyavaharika* levels of reality. The spirit of our times demands that in India we see more meaning at the *Vyavaharika* level so that it is not renounced or escaped from. It is also Indian Philosophy's mission to save India from communalism and secularism. Gregorios insists that secularism, as we understand it in India today, is a false antidote to communalism.

Gregorios would qualify much of western philosophy as serving the function of an anodyne or pain killer, relieving feelings of intellectual

discomfort as claimed by Wittgenstein, for instance. For Gregorios, philosophy's function is just the opposite, "namely to create intellectual discomfort that prods the human spirit to rise above the intellectual towards the truly healing joy."

The overwhelming philosophical concern of Mar Gregorios is to find what is truly human and nourish it. Many so-called humanistic visions from religions as well as from secular ideologies have been partially or mutually contradictory. In an educational system where secularism and scientism dominate, it is hard to raise the question of the meaning of existence. Every child in school should, in fact, be exposed to answers from all religious traditions. Unfortunately ever since the European Enlightenment religion, philosophy and science became watertight compartments. Science has marginalised both religion and philosophy with the result that "religion today has become narrow-minded and philosophy trivial-spirited." Gregorios is convinced that "all three will need fundamental renewal before we can get the help we need for societies to be able to foster the search for meaning."

Finding meaning for existence is constitutive of what is truly human. Gregorios is very critical of the secular humanist view of the human which makes 'man the measure of all things' and subscribes to the *dominum terrae* doctrine of subduing the earth, ignoring the human responsibility for the welfare of the created order. He does not agree either with the other secular extreme of considering the human being "at worst as an accident of biological evolution along with other species, at best a rational animal, as if other animals had no rationality or mind of their own." He pleads for a balanced view of what is human in which we recognise what we have in common with the rest of creation and what is distinctive about us. Ultimately, the *Manavadharma* or humanity's dharma, is "to discern, worship, love and adore the Good and to manifest it by living it."

For Mar Gregorios, philosophy's ultimate task is to open up the transcendent dimension of reality to us. His criticism of modern western philosophy from Descartes through Kant, Hegel and Husserl, to the Post-Modernists is precisely that they do not really transcend

the fundamental subject-object dichotomy inherent in western thought, and that the Enlightenment culture and mind-set still pervade their intellectual scenario. He would suggest as anti-dote Indian and Chinese ways of perceiving reality, particularly in the Buddhist tradition of philosophers like a Nagarjuna, and Dignaga. Having made a relaxed excursion through these more ancient and more profound ways of approaching reality, Gregorios believes, one might gain a detached perspective on the western enterprise of thought with a certain amusement but always with compassion. "Somewhere along the way turn your inner eye to the Transcendent; bow down before it if you can. If not at least contemplate and wonder. The Transcendent is all grace -more gracious than you think."

It is our hope that this book would help stimulate a creative debate in our academic circles. Our thanks are due to Dr. M. S. John, Hon. Director of *Paulos Mar Gregorios Chair,* Mahatma Gandhi University, Kottayam for his moral support and encouragement.

(Editor's Introduction to the Book *Philosophy: East & West*, MGF, Kottayam, 2014 by Dr. Paulos Mar Gregorios, Edited by Fr. K. M. George)

9

A Versatile Leader and Ecumenist

Metropolitan Paulos Mar Gregorios (formerly Paul Verghese) was born in a traditional Orthodox Christian family on 9 August 1922 in Tripunithura, Kerala, India. Although a vey brilliant student at school he could not afford to go to college because his father, a school teacher, had only modest means to support the family. Paul's beloved mother succumbed to serious mental illness when he was 13, and the teenager who was very devoted to the mother had to pass through a traumatic experience. He completed his high school and turned to freelance journalism, contributing articles and reports to various newspapers in the then kingdoms of Kochi and Malabar. Later he joined the Indian Post and Telegraph Department in 1942.By sheer chance he was offered a teacher's position in Ethiopia in 1947. He came to the attention of Emperor Haile Selassie I of Ethiopia, because of the proficiency he acquired in a short time in the Amharic language. The relationship that developed between them led young Paul to important appointments at various educational institutions in Ethiopia. Later he went to the United States for higher studies, and completed undergraduate studies in Goshen College. In 1954, he returned to India with a Master's degree in theology, and worked as the associate director of the Fellowship House in Aluva and as visiting lecturer at the Union Christian College, Aluva. He also served as the General Secretary of the Orthodox Students Christian Movement. During the visit of the emperor Hailie Selassie to India, in 1956, Paul Verghese was persuaded by the emperor to return to Ethiopia. There he assumed a prestigious position as the Emperor's personal aide and advisor. After 3 years he left his imperial assignment and pursued higher studies in Princeton and Yale. In 1959, he returned to India and was ordained priest. While doing his doctoral studies in Oxford he was invited to conduct five Bible studies at the New Delhi Assembly of the WCC in 1961and later to join the staff of the WCC in Geneva as its Associate General Secretary. In 1967 he left Geneva, returned to India and became the Principal of the Orthodox Theological Seminary at Kottayam, Kerala. In 1975 Fr. Paul Varghese was consecrated

bishop with the name Paulos Mar Gregorios, and was assigned the newly formed diocese of Delhi of the Malankara Orthodox Syrian Church, a position he held until his death in November, 1996.

This article deals with only a few aspects of the "ecumenical" involvement of Mar Gregorios, a stunningly multi-faceted personality.

Bible Study and the Ecumenical Movement:

The stage for the formal entry of Metropolitan Paulos Mar Gregorios (formerly Paul Verghese) into the ecumenical movement was the New Delhi Assembly of the World Council of Churches in 1961. He was then a 39-year old newly ordained priest of the Malankara Orthodox Syrian Church in India, a founding member church of the Council. A doctoral research student at Oxford, Paul Verghese was invited to be one of the Bible study leaders in the Assembly together with Martin Niemoeller from Germany and Paul Minear from Yale University. His five Bible studies in one section of the assembly became legendary. It is said that with every passing day his audience swelled as many people left their previously assigned places of Bible study in the two other sections. Canterbury Archbishop Michael Ramsay attended all the Bible studies by Paul Verghese, and they became life-long friends since then.[1]

In fact, one of the major contributions of Paul Verghese to the ecumenical movement, particularly in the gatherings of the WCC, was precisely the Bible studies he conducted. He continued to be one of the most distinguished Bible study leaders until his practical withdrawal from the active service of the WCC in the Canberra assembly in 1991. In fact, he was always passionate about the study of the Bible long before he had received any formal theological training. While a teacher in Ethiopia in the 1940s he used to conduct regular Bible studies for his Ethiopian students.[2] He gratefully traced the source of his passion for Bible learning to the training he received as a young boy in the Orthodox spiritual and liturgical tradition in his home parish in Kerala. His approach and his interpretation of the Scripture always exuded a discreet patristic- liturgical flavour coupled with his prodigious intelligence and insight into the contemporary reality of the world. This is probably what set his Bible studies apart from

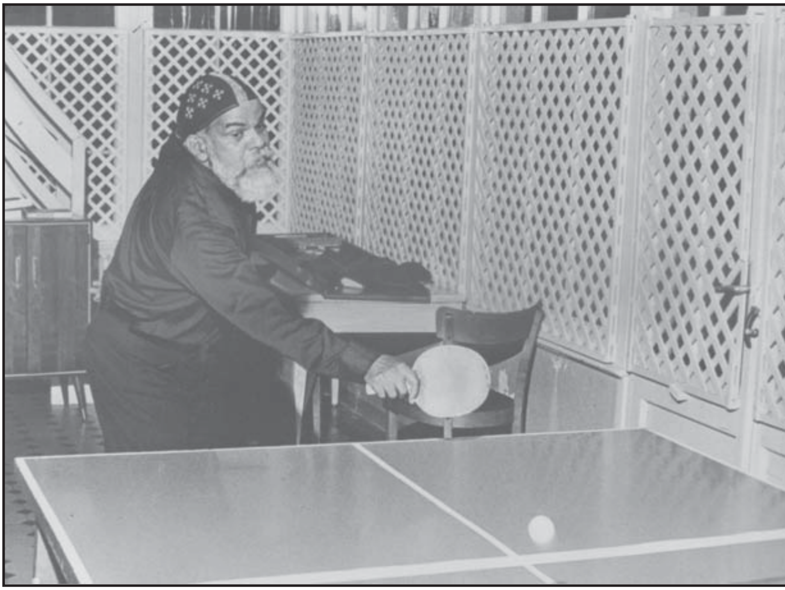

Paulos Mar Gregorios at Bossey Ecumenical Institute, Geneva

Paulos Mar Gregorios at MIT Conference, 1979.

the regular staple people usually received in ecumenical and confessional church circles in the form of sermons and homilies. Once he had his formal theological education he would use the original languages of the Bible -Greek and Hebrew- for his exegetical Bible studies. On special occasions he would make his own translation for the Bible passage from the original languages. The dimensions of meaning of the text and the freshness of insights he brings to the listener have always been incomparable. In his incomplete autobiography he remembers how as a rather new theology graduate from the United States he was tested by the saintly Catholicos Baselios Geevarghese II, head of the Malankara Orthodox Church, on his knowledge of Bible and the Orthodox tradition. It was rumoured that a layman called Paul Verghese was teaching American Protestant views to Indian Orthodox students. He was summoned by the Catholicos, reputed for his spiritual insights into Scripture and Liturgy. Paul had to undergo an unusually long interview. He was asked some 64 questions on the Bible and he answered 62 to the great satisfaction of the Catholicos. Paul Verghese was given laudable approbation and permission to teach in the Church.[3]

Early Search for Unity:

Most of the Eastern and Oriental Orthodox Churches became members of the World Council at the New Delhi assembly. Prior to the assembly Paul Verghese together with Father K. Philipose, Central Committee delegate from the Malankara Orthodox Church, wrote to the delegates from these churches regarding the possibility of an informal meeting of Eastern and Oriental Orthodox Church delegates to discuss the old Christological issues which divided them at the Council of Chalcedon in A.D. 451 and explore the possibilities of restoring communion.[4] This was one of the first initiatives which later culminated in the informal series of theological conversations between the two families of Orthodox churches . The Churches in both families accepted the findings and agreed statements of the informal conversations between 1964 and 1971 , and they set up an official joint commission to facilitate the path to unity and eucharistic communion.[5]

Paulos Mar Gregorios, E.M.S. Nampoothirippad and Prakash Karattu at Kerala Study Congress, Trivandrum, 1994.

Paulos Mar Gregorios with HH Marthoma Mathews II Catholicos.

Some of the Eastern and Oriental Orthodox delegates to the New Delhi Assembly visited Kerala for the first time on the invitation of the Malankara Orthodox Church to discover the ancient Church of India that remained faithful to the apostolic tradition of St Thomas the apostle of Christ down the centuries. On their meeting with the Catholicos the delegates requested that Father Paul Verghese be permitted to join the staff of the World Council of Churches in Geneva.[6] He had already been invited by the General Secretary to assume an important position on the staff. The Catholicos gave him permission, and Paul Verghese became the Associate General Secretary in charge of the Division of Ecumenical Action, the first Orthodox and the first Asian-African to hold such a top position in the WCC.

On the Staff of the WCC:

From the very beginning of his work as a staff person he was both devoted and critical to the WCC with regard to its self-understanding and policy orientation. He repeatedly affirmed his conviction that the ecumenical movement was nothing new but that it was born with the Pentecost, and was as old as the gospel itself since the commission to the apostles to be witnesses of Jesus Christ to the end of the Earth was integral to the gospel of Christ. [77]

He held that the WCC was only one of the many instruments, perhaps a privileged one, useful to foster the unity of the Body of Christ. He was an ecumenical visionary and his vision transcended the frame of a bureaucratic organisation created and sustained mainly by the white Western Protestant churches. He was very sensitive to the fact that “the two third world” (Gregorios detested the expression ‘third world’) was only nominally represented on the Council at the time he joined it. Mar Gregorios was, however, very positive in affirming the fundamental significance of the ecumenical movement. “I want to argue first that Christians cannot question the ecumenical movement itself without putting the fundamentals of their own faith in question” [8]

As early as 1983 as part of his reflections on the Vancouver assembly he made “some bold proposals” for the proper orientation

of the ecumenical movement which should include, according to him, “the four fundamental families of Christendom”, namely, the mainline churches of the Reformation, the Evangelicals in their associations and sects, the Roman Catholic Church and the Eastern/Oriental Orthodox.[9] He proposed the creation of a body which he called “the Communion of the Churches of Reformation” as a means to forge a more genuine ecumenical relationship with the other great streams of Christianity.[10] In his overwhelming concern to transform the WCC into an authentic instrument of genuine ecumenism he always raised the question, “Can the WCC continue under a predominantly Western Protestant leadership and still remain the privileged instrument of the ecumenical movement?”.[11] The WCC today has certainly made a great leap towards the vision of embracing people of all colours and confessional beliefs, including the Pentecostal/Evangelical stream..

Mar Gregorios even had a blueprint for the style of life and work of the staff in Geneva. For example he visualised the staff members living as one community in a mode of sharing and participation in the life of families rather than as individuals working in a bureaucratic setup just like in any business office. He would also recommend regular, intensified Bible studies for the staff. The study of the Bible was not to tear up the Body of Christ using divisive assumptions and prejudices but to build it up while the best academic scholarship could be used.[12] This, he hoped, would make the witness of the WCC more authentic. He was concerned that with the passing of the first-generation pioneers who were passionate ecumenists, the great cause of ecumenism should not be compromised by any routine bureaucracy.

Church, Society and the Ecumenical Calling:

As moderator of the WCC subunit on Church and Society Gregorios made a lasting contribution to the ecumenical movement. His versatile mind and his broad intellectual-spiritual interests singularly equipped him for a highly competent dialogue with science, technology, socio-economic and political structures, and with the secular society at large. He provoked a new debate regarding the ethical-philosophical dimensions of scientific research and the calling of theology and theologians to engage the secular world in a close-knit and creative

WCC Central Committee, Geneva, 1977

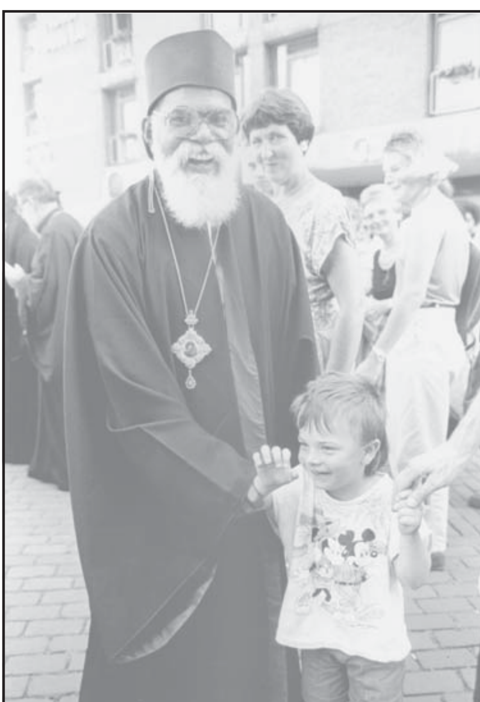

WCC Central Committee, Geneva, Aug., 1988

Paulos Mar Gregorios at Asian Christian Peace Conference Rally, Delhi.

Paulos Mar Gregorios with Gopal Ratnam (India)

conversation. His outstanding ability to comprehend the broad strokes and the orientation of research and debates in any discipline made him a confident interlocutor between the world of faith and the complex world of science and technology, philosophy and ideologies like Marxism. He was convinced that "the world-ward orientation of the church is just as important as the God-ward orientation"[13]. Mar Gregorios preferred the term, 'church and humanity' rather than church and society because he felt that the broader dimensions of humanity were not always captured by the word 'society', a human social construct.

The world conference on *Faith, Science and the Future* held at the Massachusetts Institute of technology in August 1979 involving some top scientists, philosophers theologians and social scientists together with the delegated representatives of churches, brought together some thousand persons.[1414]

Paulos Mar Gregorios ,"Why the Churches are Gathering at M.I.T.?",

One World,

No. 42, May, 1979.

- "Report on the Conference on Faith, Science, and the Future",

Anticipation

, No. 28, Dec. 1980, pp. 68-70.

-"Science, Faith and Our Future",

The Star of the East,

Vol. 1, No. 2, April, 1979, pp. 11-20.

One may hardly find anything comparable to this event in the history of the World Council of Churches in terms of the quality and breadth of a breakthrough dialogue between theology and sciences,

between church and the secular society. Mar Gregorios moderated the whole conference while he also presented a keynote address on science and faith, and delivered a brilliant homily to conclude the conference. Dr Paul Abrecht, Director of Church and Society sub unit, chief organiser of the MIT conference and long time colleague and friend of Mar Gregorios said:[15]. "In 1976 by action of the central committee, Gregorios was made moderator of the working committee on Church and Society and thus leader of the preparations for the world conference on "Faith, Science and Future", convened at the Massachusetts Institute of Technology in 1979. With more than 400 official participants and an additional 500 press and invited guests, this was undoubtedly one of the most significant WCC sponsored encounters of the 1970's, and the metropolitan responded to the challenge brilliantly: as chairman of the conference he captivated the assembled scientists and technologists and the M.I.T community by his understanding of the social ethical problems in their disciplines. undoubtedly it was one of his greatest contributions to the life and work of the WCC and to the witness of the ecumenical movement in the contemporary world".

Mar Gregorios challenged both theologians and scientists to re-examine their conventional paradigms in the light of newly evolved perceptions in both religion and science. It called on theologians to awaken "to the fact that space, time and causality are themselves doubtful constructs of our human consciousness and that we cannot creditably discharge our task by providing theologies which explain the universe and man as sequentially 'caused' by a creator who is temporally prior to the universe and spatially distinct from it".[16]

Similarly he challenged the scientist to see if "our present paradigms is too fragmentary and incoherent - clusters of theories in various disciplines without any single coordinating scheme for a holistic approach to reality".[17] Gregorios envisioned a new scientific paradigm which would provide at least four things: a) provide a framework for coordinating the central theoretical insights of various scientific disciplines , b) provide a meaningful pattern in which perceptions such as religious, mystical, paranormal and other non-ordinary phenomena can also be incorporated and not arbitrarily ruled out

simply because they do not fit into present theory, c) provide some indication of ways of transcending the paradoxes in current theory, d) provide for the emerging fact that man and universe are inextricably interrelated and that the subject-object, knower-known dichotomy is ultimately untenable.[18]

Gregorios does not simply bypass conceptual knowledge in favour of any non-conceptual perception. He pleads for a passage through the problems of science and its paradoxes, through "taught ignorance" (*docta ignorantia*) that goes beyond conceptual knowledge in a silent adoration. Science and faith through respectful collaboration and self-criticism can work for a new perception of truth for humanity.

Peace, Disarmament and Social Justice:

Mar Gregorios dedicated a major part of his time, energy and talents to the cause of Nuclear disarmament and peace with justice in the international arena. In association with the World Peace Council he moderated several roundtable discussions held in Moscow during the Cold War period.[19] His understanding of ecumenism was so broad-based that he always placed the unity of humankind and the emergence of an international community rooted in peace and justice as a real target of a genuine ecumenism. He often challenged the assumptions of the ecumenical movement to the embarrassment and provocation of some leaders who couldn't see the issue of unity beyond a certain denominational get together and the fostering of missionary work abroad.

Mar Gregorios moved with great ease and confidence in the two worlds separated by the Iron Curtain. Well respected in the countries of Eastern Europe for his critical candour and his bold vision of a new humanity, he was equally opposed to the capitalist market economy and to totalitarian regimes that oppressed people. He openly declared his allegiance and commitment to a Socialist order of society where human freedom, dignity, justice and peace are afoot. The discreet archetype that inspired his vision of socialism was the kingdom of God as taught by Jesus Christ.

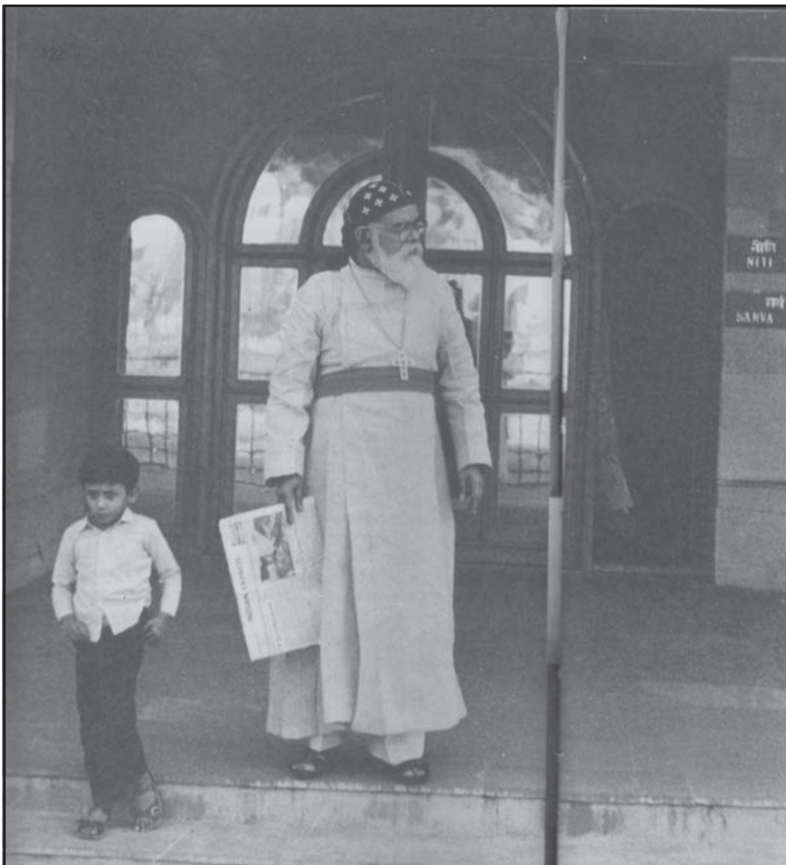

Paulos Mar Gregorios at Delhi Orthodox Centre.

Paulos Mar Gregorios with Philip Potter (WCC Gen. Secretary).

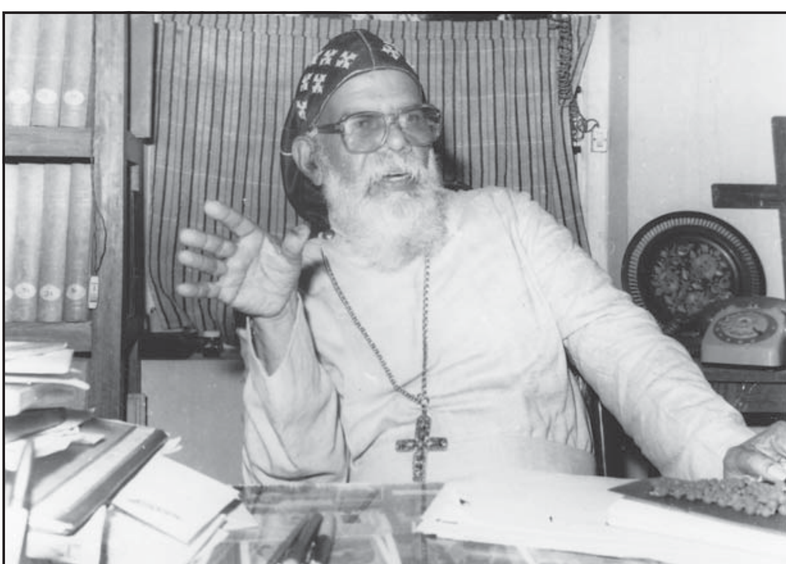

Paulos Mar Gregorios at Orthodox Seminary, Kottayam

Inter-Faith Dimension of Ecumenism:

It was after he left the Council staff position in 1967 and returned to India that he began to take serious interest in the study of other religions and interfaith dialogue. Over the years he deepened his understanding of the Indian tradition of the Advaita Vedanta in the Hindu heritage as well as the Buddhist and Jane philosophical-spiritual traditions. He got involved in regular philosophical forums and became the President of the Indian philosophical Congress.[20] In New Delhi, as bishop of the Malankara Orthodox Church, he found a very congenial climate for deeper spiritual and intellectual exchanges with leaders like the Dalai Lama, Karan Singh, Baba Virsa Singh and others.[21] He was sought after by professors and students of Social Sciences from Delhi University and Jawaharlal Nehru University.

It was a rare privilege for an Indian Christian bishop to address the 100th anniversary of the World Parliament of Religions in Chicago in 1993 where, hundred years before, the great Indian sage Vivekananda made a historic speech and captivated the Western audience[22]. In his own residence in Delhi the bishop envisaged a *Sarva Dharma Nilaya*, house for all religions and a *Niti Shanthi Kendra*, centre for justice and peace. They reflected the abiding concern of Bishop Gregorios and his view of an the inclusive ecumenism which he always dreamt of while working in Geneva and struggling with an array of international issues. He was able to enrich the dialogue between Christian faith and Asian religions with a philosophical and Eastern Christian patristic dimension in a unique way. He thought that Christian theology itself would gain much if some of the Christian theological issues were accosted from the perspective of ancient Asian religions. The gospel of John, for example, could be read in a new and deeper way, if we properly understand the idea of enlightenment central to the Buddhist tradition.

Despite his Western education and long years of dealing with the international community Mar Gregorios always remained an Indian to the core. He once said that he could have become a Mennonite in Goshen or a Presbyterian in Princeton, but he chose to remain faithful to his origin and identity as Indian and Orthodox Christian. This is

probably the source of a lot of conflicts he faced in his relationship with self-assuming western educated Indians as well as some western intellectuals. It is remarkable, however, that in his relationship with great sages and committed scholars in any religion he showed an unusual humility and openness to learn from and dialogue with them. While Mar Gregorios was considered at times as an arrogant intellectual by some of his critics, his relationship with saintly people, with true seekers of knowledge and with little children revealed a totally different dimension of his personality that was extremely humble, and willing to be challenged spiritually and intellectually . In his personal dialogue with members of other religions he genuinely experienced great spiritual delight without any inhibitions, any hidden or ulterior motives of converting the other or overwhelming the dialogue partner with an air of superiority. He always thought this experience of delight was the fruit and reward of a genuine dialogue.

Education and Ecumenism:

While Mar Gregorios was on the staff of the WCC he initiated the new department of education as he strongly believed that education was key to the shaping of a solid ecumenical vision[23]. He led and important delegation of the Council to UNESCO where the distinguished Indian educator Malcolm Adiseshaiah was heading the department. On his return to India from Geneva he was appointed as the Principal of the Orthodox Theological Seminary at Kottayam where he started some important initiatives for the theological education of lay men and women in addition to the regular theological education of the candidates for priesthood. He conceived a broad curriculum for the religious education of the Oriental Orthodox churches, got it approved at the historic meeting of the Heads of Oriental Orthodox Churches in Addis Ababa in 1965 as hosted by Emperor Haile Selassie. He believed that through a common curriculum of education the unity of these ancient Oriental Churches of one faith and one eucharistic communion could be made alive. An office was set up in India for this purpose, and a team of educators drawn from the Oriental Orthodox Churches produced some common textbooks for instruction in Sunday Schools of these churches. However, political and ecclesiastical conflicts prevented the full flowering of the project to

the disappointment of Mar Gregorios.

In India he played a key role in the formation of All India Association for Christian Higher Education (AIACHE) in the 1970s which still continues as an important educational facilitator, and coordinates Christian university colleges in India for a value-based and excellence-aiming higher education.

Orthodox Unity as Ecumenical Expression:

One of the major breakthroughs in the modern ecumenical movement was the starting of an intense and successful theological dialogue, first at the informal level and then taken up officially, between the family of Eastern Orthodox Churches in communion with the Patriarchate of Constantinople on the one hand and the family of ancient Oriental Orthodox Churches of Egypt (Coptic), Syria, Armenia, Ethiopia and India (Malankara) on the other. Fr Paul Verghese, Associate General Secretary of the WCC and Nikos Nissiotis, Greek Orthodox lay theologian, then Associate Director of the Bossey Ecumenical Institute, fruitfully collaborated under the auspices of the Faith and Order department to hold a first unofficial meeting of theologians from both families in Aarhus, Denmark in 1964. The Aarhus consultation was followed up in three successive meetings in Bristol, Geneva and Addis Ababa. They were to re-examine the Christological positions of both families which broke communion ever since the Council of Chalcedon in 451. The conclusion of the unofficial conversations was that the two families had in fact maintained the same apostolic faith and spiritual-liturgical ethos of the undivided Church though in the Christological formulation in the fifth century some terminological disagreements coupled with political and cultural factors in the Byzantine imperial context created the unfortunate division. The unofficial consultations could reach agreed statements on those issues which divided the two families 1500 years ago. The findings were submitted to the churches on both sides, and the churches formally took up the dialogue by creating an official joint commission to follow up the theological agreements into canonical and pastoral actions to restore eucharistic communion. From the Oriental Orthodox side Fr Paul Verghese and Fr V C Samuel,

Mar Gregorios with Francis Acharya and Siddhinadhandha Swami.

his colleague in the Malankara Orthodox Church in India and an expert on early Chalcedonian Christological debate, played a decisive role. Mar Gregorios was passionate about the possibility of reunion of these ancient Church families as a witness of Orthodoxy to the ecumenical movement. He truly believed that a sincere desire for full unity along with compassionate, mutually respecting and informed dialogue could overcome long centuries of conflict and alienation in the life of Christian churches. The formation of the Church of South India in 1947 was greatly celebrated as an expression of the ecumenical spirit on the Protestant side. In fact, the coming together of the Eastern and Oriental Orthodox churches, though not consummated yet in eucharistic communion, is something to be celebrated as Orthodoxy's sincere witness to the unity of the Body of Christ as willed by Jesus Christ. Although communion is not formally restored, the principle of economy is exercised in some metropolitan centres as well as in some countries in the Middle East where eucharistic communion is practised, for example, between the two families of the Orthodox Churches in the Patriarchate of Antioch.

In the World Council of Churches the two Orthodox families always stand together in all theological and policy matters. The enormous personal contributions Mar Gregorios made, and the passion and sincerity he demonstrated in order to bring about this historic change are not all recorded, but known to his close associates.

The many critical comments Mar Gregorios made in the early days of his association with the ecumenical movement and the WCC with regard to the marginalisation of the Orthodox constituency and the domination of Western Protestant agenda, however, bore fruit much later, for example, in such initiatives as the creation of the Special Commission for the Participation of the Orthodox in the World Council of Churches and the Permanent Committee now afoot to watch over the just participation of all churches in the Council.

Roman Catholic Church and Ecumenism:

Mar Gregorios had a special interest in the life and tradition of the Roman Catholic Church. He had genuine respect for the spirituality

Paulos Mar Gregorios with Fr. Dr. K. M. George

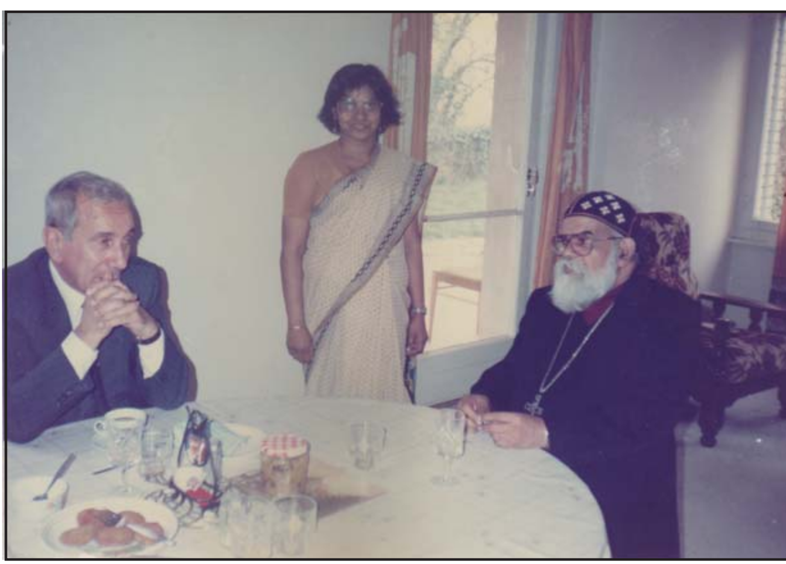

Paulos Mar Gregorios with Dr. Emilio Castro (WCC Gen. Secretary) & Mrs. Mariam George

of various monastic orders in the Catholic Church and for the bold position taken by the Roman Catholic Church with regard to moral-ethical issues in a fast changing, secularised West. Though he was staunchly critical of some of the theological positions of the Roman Church like those on primacy and authority and the uncharitable proselytism perpetrated by Uniate (Oriental Catholic) churches against the Orthodox churches etc. Mar Gregorios always stood in favour of the participation of the Roman Catholic Church in the life of the WCC, and he believed that the Protestant tradition, in spite of its many great contributions, had rejected some of the fundamental doctrinal positions held by the undivided Church. This position of Mar Gregorios had often provoked his colleagues from the Reformation tradition, but he held on to it as an important point at issue in the process of the reunion of churches, and not simply out of any prejudiced and parochial opposition to the Reformation tradition which he respected in many other ways.

Mar Gregorios was a delegated observer at the Second Vatican Council. His theological inputs were seriously considered by the Council theologians particularly on questions of authority and collegiality. Together with his Orthodox colleagues he took a proactive position to bring the best Orthodox insights into the Council discussion and decrees. He always considered Pope John XXIII as a truly Spirit-inspired and saintly personality.

Mar Gregorios's vast experience with the Roman Catholic Church, its spiritual- monastic tradition and its theological position were brought to bear on the historic *Pro Oriente* Consultations between the Roman Catholic Church and the Oriental Orthodox Churches initiated by Cardinal Archbishop Koenig of Vienna. Some of the best theologians from the Oriental Orthodox Churches sat with distinguished Roman Catholic theologians to sort out a rather broad spectrum of theological, doctrinal and canonical matters that divided the Western and Oriental churches. From the Indian side Mar Gregorios and Father Samuel again played a key role in the formulation of agreed statements.

The legendary speech of Mar Gregorios at the Canberra Assembly in 1991, publicly challenging the key-note speaker Bob Hawke, Prime

Minister of Australia, on his face on the issue of justice to the Aboriginal people of Australia, shook the assembly as the audience literally stood up, and applauded him at every sentence. Several Western leaders and part of the WCC leadership were embarrassed at the provocative and splendidly moving way in which Gregorios challenged the Prime Minister though most of the people gathered there - delegates, observers and guests- expressed their full solidarity with the speaker and the cause for which he spoke with such incredible brilliance.

Conclusion:

Paulos Mar Gregorios was not obviously a person who would easily fit into ecclesiastical or ecumenical straitjackets. Endowed with a rare form of holistic intelligence and broad intellectual curiosity of a polymath, with a sincere quest for a new and just order of the world and deep compassion to the least ones, he was always tormented by intellectual puzzles and internal spiritual conflicts. He was impatient with any shallow interpretation of ecumenism as some sort of a social get-together of churches and their simple do-good-ism. Deeply sensitive to any trace of chauvinism on the part of people assuming the leverage of authority, racial or academic superiority he sometimes reacted with bitter irony and sarcasm which created him life-long enemies. On such occasions it was hard for many people to sense the real humility of his heart and his internal wounds which he frankly shared with some of his close associates. He was most joyous in the company of small children, and always reminded his students the words of Jesus that the guardian angels of those children were beholding the face of God. It seemed that the enormous time he took to play with and teach children was probably some form of self-imposed penitential reparation for his many angry moods with haughty and powerful men.

Mar Gregorios's intellectually sophisticated and out of the ordinary interpretation of ecumenism was not easily digestible to many. His deeply insightful philosophical and theological writings on dialogue with Asian religions, for example, are rarely referred to even by Asian students in their theological dissertations on interfaith dialogue.

Probably they are never exposed to them by their own teachers or are unable to grasp the depth and the integral character of his arguments.

In his *Last Will and Testament* Mar Gregorios summarised his 'ecumenical' vision in the following words:

" *Christ's love is for all humankind, not just for Christians. It is for the whole of humanity that he has died, not just for Christians alone. He lives for the human race, and he is the lover and Saviour as well as Lord of the whole race of humankind. How can I then draw any limits to my love and compassion, or deny it to any group of human beings? Even those who regard themselves as my enemies I am not to hate or exclude from Christ's love and compassions. That has been the basis of my approach to all sorts of groups, people of other religions, Communists, Moonies…*

Christ is for me much more than a great teacher of humanity…In him everything holds together, and in him shall the whole creation, purged of all evil, be finally harmonised. This , I believe, and I have no reason to hide my faith, though I do not talk about it all the time. I live by this faith. This is the source-spring of my actions. This is the hope that keeps me from despair and despondency, even when everything looks so bleak and gloomy in God's world" [24]

Footnotes

[1] Paulos Mar Gregorios, *Love's Freedom- The Grand Mystery: A Spiritual Autobiography,* Kottayam: MGF, 1997 p. 22.

[2] *Ibid*., p. 86f

[3] Fr Paul Verghese, "Pandithanum Parishudhanum"(Malayalam)

in HH Geevarghese II Birth Centenary Souvenir, Kottayam, 1973, pp. 27-29.

[4] Joice Thottackad, *Prakashathilekku Oru Theerthayathra*

(*A Pilgrimage to Light*- Malayalam), Sophia Books, Kottayam, 1997, p. 237-239.

[5]Paulos Gregorios, William H. Lazareth, Nikos A. Nissiotis (eds), *Does*

Chalcedon Divide or Unite, WCC Publications, Geneva, 1981, pp. ix-xii.

[6] Paulos Mar Gregorios, *Love's Freedom -The Grand Mystery: A Spiritual Autobiography;* Kottayam: MGF, 1997 p. 23.

Joice Thottackad, Prakashathilekku Oru Theerthayathra (A Pilgrimage to the Light), Sophia Books, Kottayam, 1997, p. 247-249.

[7] WCC Central Committee held at New York: Minutes, 1963, pp. 20-21.

Joice Thottackad, Prakashathilekku Oru Theerthayathra (A Pilgrimage to the Light), Sophia Books, Kottayam, 1997, p. 255-256.

WCC Central Committee held at Paris on Aug. 7-16, 1962: Minutes, pp. 20-21.

[8] Paulos Mar Gregorios, *On Ecumenism*, (ed) Fr. Dr. Jacob Kurian, ISPCK & MGF, Kottayam, 2006, p.134

[9] Ibid, p.131

[10] Ibid, p.130

[11] Ibid

[12] Ibid

[13] Ibid., p.133 - "Science and Faith: Complementary or Contradictory?"in Roger L. Shinn (ed) *Faith and Science in an Unjust World,* WCC Geneva, 1980, pp. 46-58.

- "Science and Technology within the Story of Redemption" (Bible Study), *Faith and Science in an Unjust World,* Ibid., p. 117.

- "Science, Faith and Our Future", *New Frontiers in Education,* Vol. 9, No. 4, Oct. - Dec. 1979, pp. 1-7.

- "An Eastern Orthodox Perspective of Nature, Man and God", *Anticipation,* No. 25, Jan 1979.

- "Science and Faith: Complementary or Contradictory?" Address delivered at WCC Conference on Faith, Science and the Future, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, U.S.A., July, 12-24, 1979.

[15] Paul Abrecht," In Memoriam: Paulos Mar Gregorios", *The Ecumenical Review, Jan 1997, Vol. 49, No. 1, p. 110.*

[16] Paulos Mar Gregorios, art.cit., in Roger L. Shinn, op.cit. p. 55

[17] Ibid, p.54

[18] Ibid, p.54

[19] Paulos Mar Gregorios , "The Scientific Temper Debate: Some Reflections

and Few Tentative Conclusions", *Bullettin of the Indian Institute of World Culture,* May 1982, pp 26-35.

- "Space-The New Battlefield: These New Trends Should be Stopped." Address delivered at the World Conference: "Religious Workers for Saving the Sacred Gift of Life from Nuclear Catastrophe", Working Presidium and Secretariat, Moscow, Jan. 3-4, 1984.

- "Will the Arms Race Hit Space? Some Deep Anxieties in My Mind." Address delivered at Seminar on *Science for Peace and Development*, Indo-Soviet Cultural Society, Trivandrum, Feb. 5, 1984.

- "Space Without Weapons." Introductory Speech, International Round Table Conference of Religious Workers and Experts on Preventing the Use of Outer Space for Military Purposes, Moscow, April 2-4, 1984.

- "For a Nuclear Weapons Free World for the Survival of Humanity." Address given at the International Forum, Moscow, Feb. 14-16, 1984; *The Journal of the Moscow Patriarchate, No. 5, 1984.*

- "Stop Darkness at Noon : Save Life", Address delivered at International Round Table Conference of Religious Leaders and Experts on

'New Dangers to the Sacred Gift of Life: Our Tasks', Moscow, Feb.11-13, 1985, *The Star of the East,* Vol. 7, No. 1, March, 1985, pp. 8-15.

[20] Paulos Mar Gregorios, *Love's Freedom, op.cit., p.25*

- "Poverty of Philosophy and Philosophy of Poverty. The Task of Indian Philosophy Today", Presidential Address by Dr. Paulos Mar Gregorios, General President, at Madurai Kamaraj University, Dec. 27-29, 1990.

[21] *Baba Virsa Singh*, "In memory of Father Gregorios", *News from Gobind Sadan*, February 1997.

[22] "May the Light Dawn". Address delivered at Global Celebration of The Centenary Year of the Chicago Parliament of World Religions, *Khera*, Vol. XIII, No. II, Jul.-Dec., pp.126-131.

[23] Paulos Mar Gregorios, "Education for a New Civilisation in the New Millennium", *Global Learning*, Vol.1, No.1, Jan.-Mar., pp.15-19.

[24] Paulos Mar Gregorios - *Love's Freedom,* op.cit., p.196 f.